

67038

YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

BALAT, HIZIRÇAVUŞ - TAHTAMİNARE
MAHALLELERİNİN ANALİZİ VE
İKİ UYGULAMA ÖNERİSİ

Mimar YEŞİM ÖZÇUBUKÇU

F.B.E. Mimarlık Anabilim Dalında
Rölöve-Restorasyon Programında
Hazırlanan

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Tez Danışmanı : Öğr. Gör. Nevzat İlhan

İSTANBUL, 1995

İÇİNDEKİLER

RÖLÖVE VE RESTORASYON PROJE LİSTESİ

TEŞEKKÜR

ÖZET

SUMMARY

	<u>S. NO</u>
I. GENEL GİRİŞ	1 - 2
II. BALATIN COĞRAFI, TARİHSEL VE SOSYO - EKONOMİK YAPISI	
II.1. Coğrafi Durum	3 - 7
II.1.1. Konumu	3
II.1.2. Ulaşım Ağı	3 - 4
II.1.3. Topografyası - Jeolojik Özellikleri	5 -6
II.1.4. İklimi	7
II.2. Tarihsel Gelişimi	
II.2.1. Bizans Öncesi Dönemi	8-10
II.2.2. Bizans Dönemi	11-16
II.2.3. Osmanlı Dönemi	17-44
II.2.3.1. Geçirdiği Yangınlar	20-32
II.2.3.2. 18. Ve 19. yy'da İmar İşlerinde Düzenlemeler Ve Balat'a Etkisi	33-44
II.3. Ekonomik Ve Sosyal Yapı	45-66
II.3.1. Mülkiyet Durumu	47
II.3.2. Nüfus Yapısı	47-56
II.3.3. Eğitim Durumu	57-61
II.3.4. Gelir Durumu	62-63
II.3.5. Sosyal Yapı	64-66

III. TARİHSEL SİT ALANI

III.1. Anıtsal Değerlerin Saptanması Ve Analizler

III.1.1. 1/1000 Ölçekli Tesbit Çalışmaları (Kentsel Analizler)	67— 81
III.1.1.1. Tescilli Yapılar Analizi (K.T.V.K.K. Kararı)	69— 73
III.1.1.2. Korunması gereken Kültürel ve Doğal Değerler Analizi.....	74— 77
III.1.1.3. Kat Adetleri Analizi	78
III.1.1.4. İşlev Analizi (Bodrum Kat, Zemin Kat, Üst Katlar)	78— 79
III.1.1.5. Yapım Sistemleri Analizi	80
III.1.1.6. Strüktür Analizi	81
III.1.2. Anıtsal Yapılar	82— 106
III.1.3. Vodina Caddesi Üzerinde 2307 Nolu Adanın Mevcut Durum	
Silueti - 1/200	107
III.1.4. Yapıların Geleneksel Biçimlenme Özellikleri	108—129
III.1.4.1. Kütle oluşumu	108—113
- Sokak - Parsel - Yapı İlişkisi	
- Çıkmanın Kütleye Etkisi	
III.1.4.2. Cephe Oluşumu	114—125
- Dolu - Boş Oranları	
- Pencere Tipleri Ve Açılımları	
- Kapı Açılımları Ve Kapı-Kanat Bölümlenmesi	
- Kat Silmeleri	
- Payandalar	
III.1.4.3. Strüktür Ve Malzeme	126—129
A. Kagir Yapılar	
B. Ahşap Yapılar	

IV. SONUÇ VE PİLOT BÖLGEDE KORUMA - RESTORASYON ÖNERİLERİ

IV.1. Sonuç	130-132
IV.2. 1/500 Pilot Alan Düzenleme Projesi	133
IV.3. Dükkan Cepheleri İçin Öneriler Ve Vodina Caddesi 2307 Nolu Adanın Öneri Silueti- 1/200	134-135
IV.4. Cephelerin Korunması	138-156
IV.4.1. Kagir Yapılarda Sıvanın Korunması	140-141
IV.4.2. Ahşap Yapılarda Kaplamanın Korunması	142
IV.4.3. Cephelerde Boya	143
IV.5. Pilot Rölöve - Restorasyon Projeleri ..	144-156
KAYNAKLAR	157-159
ÖZGEÇMİŞ	

RÖLÖVE VE RESTORASYON PROJE LİSTESİ

Vodina Caddesi 84 Nolu Ahşap Yapının Rölövesi İçin ;

Pf/ 1 Vaziyet Planı/1/200

Pf/ 2 Zemin kat ve Bodrum kat planı 1/20

Pf/ 3 I. ve II. kat planları 1/20

Pf/ 4 Çatı arası ve Çatı Planı 1/20

Pf/ 5 A-A Kesiti 1/20

Pf/ 6 B-B Kesiti 1/20

Pf/ 7 Vodina Caddesinden Görünüşü 1/20

Restorasyonu İçin ;

Pf/ 1 Vaziyet Planı/1/200

Pf/2 Zemin kat ve Bodrum kat planı 1/20

Pf/ 3 I. ve II. kat planları 1/20

Pf/ 4 Çatı arası ve Çatı Planı 1/20

Pf/ 5 A-A Kesiti 1/20

Pf/ 6 B-B Kesiti 1/20

Pf/ 7 Vodina Caddesinden Görünüşü 1/20

Yıldırım Caddesi 158 Nolu Kagir Yapının Rölövesi İçin ;

Pf/1 Vaziyet Planı/1/200

Pf/2 Zemin kat ve Bodrum kat planı 1/50

Pf/3 I. ve II. kat planları 1/50

Pf/4 A-A Kesiti 1/50

Pf/5 B-B Kesiti 1/50

Pf/6 Yıldırım Caddesinden Görünüşü 1/50

Yıldırım Caddesi 158 Nolu Kagir Yapının Restorasyonu İçin ;

Pf/1 Vaziyet Planı/1/200

Pf/2 Zemin kat ve Bodrum Kat planı 1/50

Pf/3 I. ve II. kat planları 1/50

Pf/4 A-A Kesiti 1/50

Pf/5 B-B Kesiti 1/50

Pf/6 Yıldırım Caddesinden Görünüş 1/50

TEŞEKKÜR

Çalışmalarım sırasında bana fikirleri ve önerileriyle yardımcı olan tüm öğretim üyelerine ayrıca tez danışmanım Sayın Öğr. Gör. Nevzat İlhan'a teşekkür ederim.

Ö Z E T

İstanbul'da, geçmişteki tarihinden dolayı pek çok sanatsal ve tarihsel değeri olan yapılar ve mekanlar mevcuttur. Ancak bu güne kadar eldekilerin değeri bilinmemiş, tarihi günümüzde yaşatmanın yolları aranmamıştır. Balat tarihsel ve kültürel değer taşıyan bu bölgelerden sadece biridir.

Haliç'in güney-batı kıyısında, bulunan Balat, 17. ve 18. yüzyıl özelliğinde gelişmiştir. Bu günde eski dokusunu yansıtmaktadır.

Bu çalışma, üç aşamada gerçekleştirilmiştir ;

I.Bölüm: Kentsel bölgenin doğal yapısı ve tarihsel, sosyo-ekonomik oluşumu.

II.Bölüm: Tarihsel sit alanı

- a)Kentsel analizler
- b)Mimari analizler

III.Bölüm: Pilot uygulama.

- a)Pilot alan düzenleme
- b)Cephelerin korunması
- c)Pilot rölöve- restorasyon projeleri

I., II. Bölüm, giriş kısmında açıklanan metodun I. kısmını oluşturmaktadır. Sadece analizlere dayalı olan II. bölüm, Pilot bölgede yapılacak koruma ve restorasyona yönelik uygulamaları hedeflemektedir. III. bölüm, yapıların korunmasına yönelik, uygulamaya dönüşebilecek önerileri içermektedir.

Pilot uygulamada izlenmesi gereken strateji;

A) Mekanizma ve strateji.

1) Danışman (proje yöneticisi, kuruluşlar, kurumlar, firmalar)

- a)Pilot alan için, 1/500-1/200 ölçekli çalışmalar.
- b)Sayısal veriler ve 1/1 detaylar.
- c)Pilot alanlar için koruma uygulama planları hazırlanarak, kişi veya kuruluşların, belediye, Anıtlar kurulu ve diğer kurumlarla ilişkilerinin koordinasyonu sağlanmalıdır.

2) Uygulama Mekanizması.

- a)Pilot alanın restorasyon uygulamaları.
- b)Malzeme yardımı.
- c)Teknik bilgiler ve belgeler.

- Çizimler ve teknik bilgiler.
- Halkı bilinçlendirme çalışmaları.
- Estetik yaklaşımlar.

B) Pilot alanda uygulama projesi için öneriler.

- a)1/500-1/200 çalışmalar.
- b)1/100-1/50-1/20-1/1 detaylar.
- c)Pilot alanlar için sayısal veriler.

Pilot bölge için gerekli olan sayısal veriler;

- a)Alan: 0.85 ha.
- b)Tescilli yapılar: 114
 - Dini yapılar: 3
 - Sivil yapılar: 111
- c)Boş alanlar: 0.14 ha.
(yollar).

evre tanzimi, bir yandan kentsel dokuya uyum sağlarken, bir yandan da güncel ihtiyaçlara cevap verebilmelidir.

Korumanın, teşhis, temizleme, sağlamlaştırma ve bakım olmak üzere 4 basamakta gerçekleştiği ve her basamakta izlenmesi gereken yollar anlatılmıştır. Sağlamlaştırma ncesi yapı malzemesine uygulanması gereken n araştırmalar belirtilmiştir.

Cephelerin korunması, kagir ve ahşap yapı olmak üzere iki ayrı kısımda ele alınmış, teşhis, temizleme ve sağlamlaştırma yntemleri ayrı ayrı anlatılmıştır. Pilot Bölgenin karakteristik özelliklerini taşıyan, biri ahşap, diğeri kagir iki yapının rölöve restorasyon projeleri hazırlanmıştır.

SUMMARY

You can find a lot of artistic and historical places and buildings in İstanbul because of its historical background. Unfortunately, the value of these places is still not known and conservation of them could not be succeeded. Balat is just one of these places.

The life in Balat which is located in the south west coast of Haliç, developed in 17 th and 18 th century. Balat today still reflects the same life style.

This study has been carried out in three chapters.

I. chapter : City zone's naturel structure and historical and residence formation

II. chapter : Historical site area

- a) City analysis
- b) Architectural analysis

III. chapter : Pilot application.

- a) Pilot area arrangement
- b) Face Conservation
- c) Restoration Projects

Chapter I and chapter II consist of the part I of the method, explained in the introduction. Chapter II which only consists of analysis, aims to explain the applications for restorations and preservation to be done in the pilot area. Chapter III consist of advises that could be applicable for preservation of buildings.

The strategy that must be followed in the pilot application is as follows:

Part I: Mechanism and strategy.

1) Advisor (Project manager, companies etc...).

- a) 1/500-1/200 scale studies for pilot area.
- b) Numeric data and 1/1 details.
- c) Application plans must be made for the pilot areas and coordination between municipalities, historic conservation council and other related companies must be arranged.

2) Application Mechanism.

- a) Restoration application of pilot area.
- b) Material assistance.
- c) Documents and technical information.
 - Drawings and technical information.
 - Rendering consciousness of people and public.
 - Esthetic approach.

Part II: Advises for the application project in the pilot area.

- a) 1/200 scale works.
- b) 1/100-1/1 scale detail.
- c) The numeric details in the pilot area.

Necessary numeric values for the pilot area are,

- a) Area: 0.85 ha.
- b) Registrated buildings: 114
 - Religious buildings: 3
 - Civil buildings: 111
- c) Unoccupied empty places: 0.14 ha.

Enviroment arrangement must, while being in harmony with city atmosphere also answer daily requests.

Conservation has been explained in 4 steps which are identification, cleaning, solidifying and maintenance ways that must be followed in each step, investigations necessary for the building materials before solidifying are also explained.

Face conservation has been investigated in the two chapters, wood and stone. Survey restoration projects of one stone and one wood house showing the characteristics of the pilot area has been prepared.

I. GENEL GİRİŞ

Böyle bir konunun seçilmesinin nedeni, günümüzde Tarihi çevrenin yeterince korunmaya alınmaması ve çağdaş yaşam içinde yerini almamasıdır. Bu da Tarihsel çevrenin zamanla tahrip olmasına ve yok olmasına neden olmaktadır. Bu konuda yapılacak bir çalışma belkide Tarihsel çevreye verilen değerin artmasına ve çözüm yolları aranmasına yardımcı olabilir. Tarihsel çevrenin korunması kültürel, tarihsel ve sanatsal değerler taşıması nedeniyle ve bu kültür birikiminin, bugünkü çağdaş kentlerin kurulmasında bir örnek teşkil etmesi, yarınki nesillerinde bu birikimi sadece belgelerden değil, görsel olarak ve yaşayarak tanıyabilmesi için önemlidir.

İstanbul'daki pek çok tarihsel değeri olan bölgeden özellikle "Balat" bölgesinin seçilmesinin sebebi, bu tarihsel çevre ile ilgili Anıtlar kurulu tarafından yapılan tespitlere rağmen, uygulamaya yönelik çalışmaların bu güne kadar yapılmamasıdır. Bu çalışma ile, uygulamaya yönelik kurumlaşma olgusuna yaklaşım hedeflenmiştir. Bu çalışmalar;

- a) 1/1000 araştırma bölgesi,
- b) 1/500 pilot bölge,
- c) Tek yapı ölçeğinde 1/50-1/20 uygulama projeleri ve 1/1 detay çalışması şeklinde yürütülmüştür.

Fatih ilçesinde bulunan ve Balat ve Fener bölgesini içine alan sit bölgesinin sayısal verileri :

- 1) Toplam sit alanı: 4.6 ha.
- 2) Tescilli yapıların sayısı: 411
 - a) Dini yapılar: 15
 - b) Sivil yapılar: 396
 - c) Doğal değerler: Yok

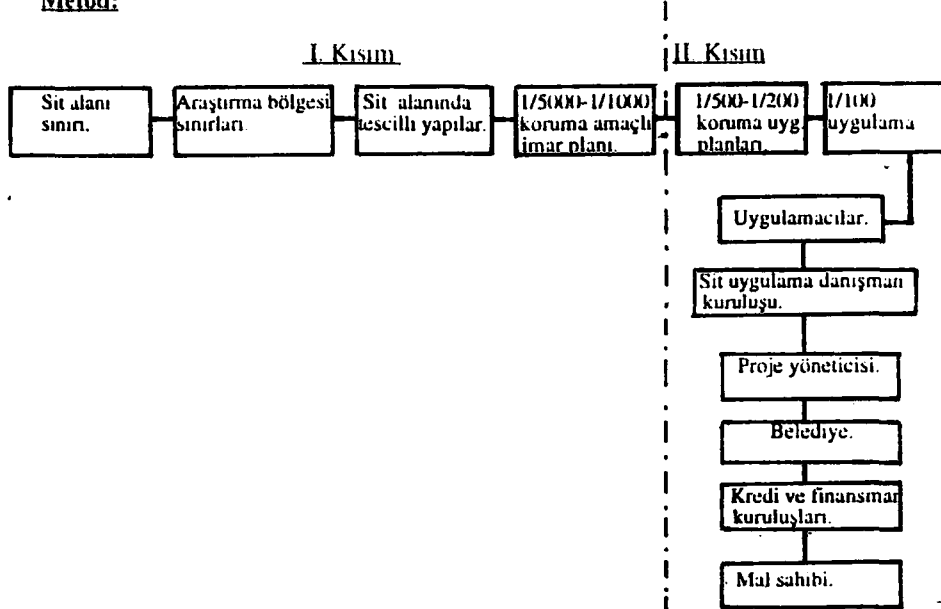
Harita I.1.'de Balat'ın konumu ile beraber sit sınırı ve pilot bölge gösterilmiştir.

Tarihsel bir çevre üzerinde yapılacak çalışmalar, sonuçta uygulamaya yönelik olmalıdır. Tarihsel çevrelerin en büyük sorunu, yapılan çalışmaların analiz aşamasında kalmasıdır. Bu alanda izlenmesi gereken metod, aşağıda belirtilmiştir.

Metod, I. kısım ve II. kısım olarak ayrılmıştır. I. kısımda, tesbit edilen sit alanı içindeki yapılar dini ve sivil olmak üzere tescillenmektedir. Bu çalışmaya envanter çalışması da denir. Envanter çalışmasının amacı, ülke kültür envanterini saptamak ve yok olma tehlikesi taşıyan eserlerle ilgili belge ve bilgileri toplamaktır. Bilimsel ve koruyucu envanter olmak üzere iki çeşittir. Bu bağlamdaki bir çalışma için uygun olan koruyucu envantere dir. Bu tespitler sonucunda koruma amaçlı imar planı oluşturulur. Bu güne kadar yapılanlar I. kısmı içermektedir. II. kısım ise eldeki veriler doğrultusunda korumaya yönelik uygulama projelerinin hazırlanmasını ve ilgili kuruluşlarla iletişim kurulmasını kapsamaktadır.

Bu çalışmada, Tahtaminare ve Hızırçavuş mahallelerinden oluşan pilot bölgeye yönelik, koruma ve restorasyon önerileri sunulmuştur. Bu çalışma ile kurumlaşma olgusuna yaklaşım hedeflenmiştir.

Metod:

II. BALAT'IN COĞRAFI, TARİHSEL VE SOSYO-EKONOMİK YAPISI

II.1. Coğrafi Durumu

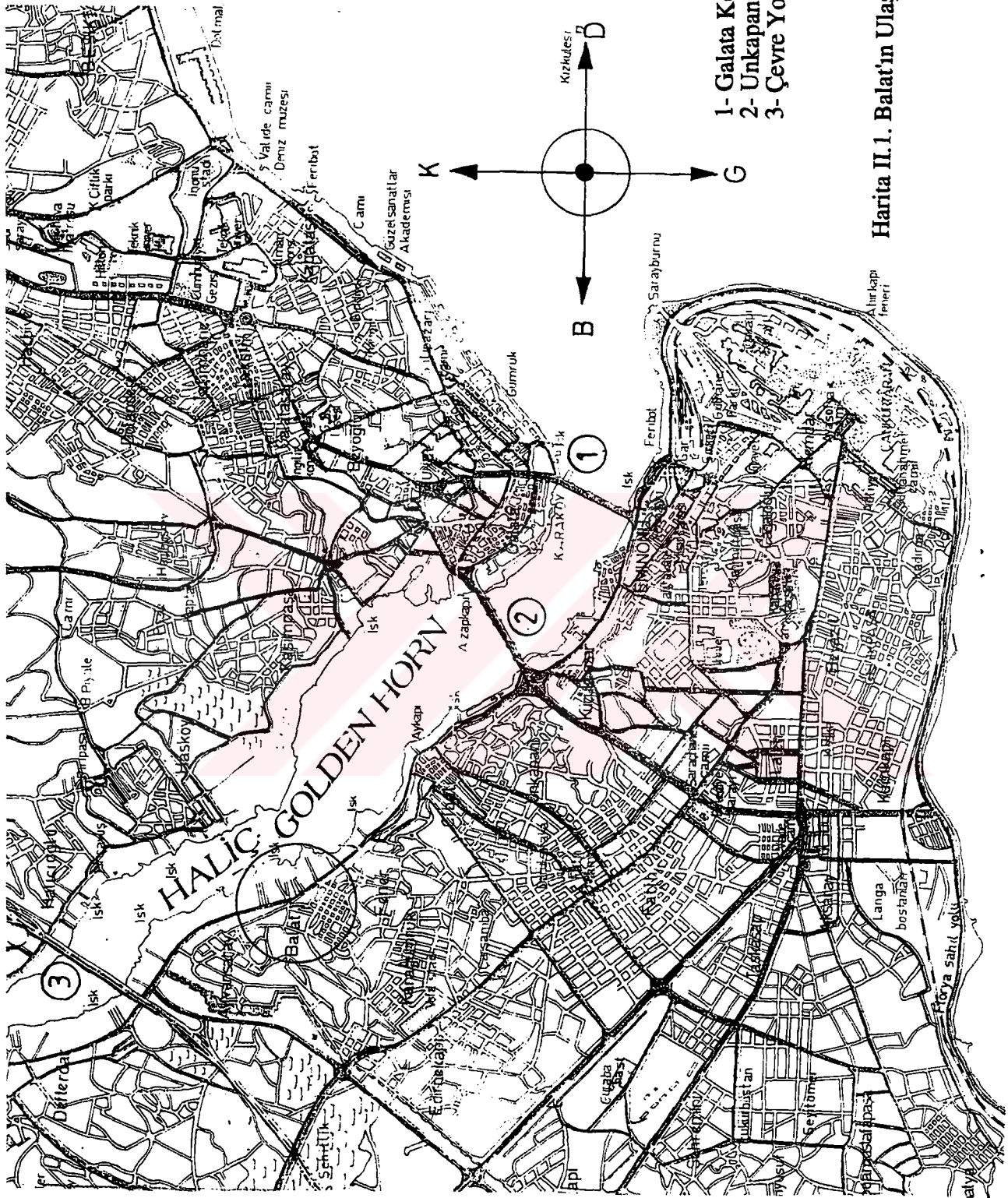
II.1.1. Konumu

Balat, tarihsel yarımadanın batısında bulunan Fatih ilçesinin 69 mahallesinden biridir (Alsaç, yayın yılı yok : 2).

Denizin vadilere gel-git hareketleriyle girmesi sonucunda oluşan, Haliç'in güney kıyısında, Fener ile Ayvansaray arasında tarihi bir bölgedir. Güney-doğusunda Eminönü, güney-batısında Edirnekapı, kuzey-batısında Ayvansaray, kuzey-doğusunda ise Hasköy ve Kasımpaşa bulunmaktadır (Harita I.1).

II.1.2. Ulaşım Ağı

Haliç'in dolayısıyla Balat'ın diğer bölgeleriyle olan ilişkisi, ana arter olan E-5 karayolu ile kurulmuştur. Ayvansaray ve Halıcıoğlu arasında bulunan Haliç köprüsü E-5 karayoluna bağlıdır. Aksaray-Taksim bağlantısı ise Atatürk Bulvarı caddesine açılan Atatürk köprüsü ile sağlanmıştır. Eminönü-Karaköy arasındaki Galata Köprüsü diğer üçüncü bağlantıyı sağlamaktadır. Bu üç ana aksı birbirine bağlayan iki yol vardır. Bunlardan biri kuzeyde Tersane caddesi, diğeride Abdüleziz Paşa ve Mürsel Paşa Caddesidir (Harita II.1).

- 1- Galata Köprüsü
- 2- Unkapanı Köprüsü
- 3- Çevre Yolu

Harita II.1. Balat'ın Ulaşım Ağı

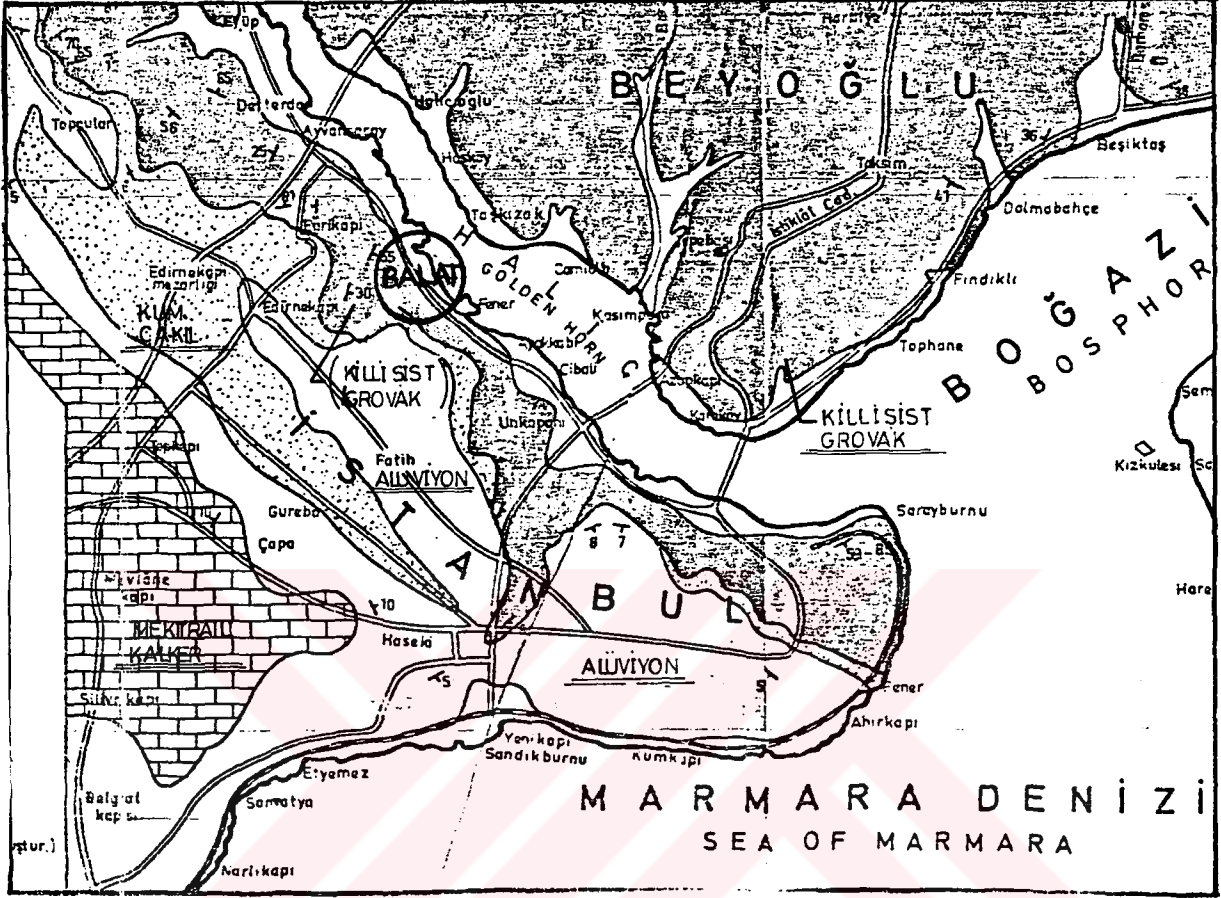
II.1.3. Topografyası Ve Jeolojik Özellikleri

Haliç doğal bir iç körfezdır. Uzunluğu 8 km, en geniş yeri ise 700 m olup, Kasımpaşa-Cibali arasındır. Eskiden gemiler, Kağıthane deresi ağzına kadar gelirken bugün derelerin getirdiği artıklarla dolduğundan Galata köprüsü ile Eyüp arasında çalışmaktadır. Tarihi yarımada üzerindeki başlıca tepeler, Ayasofya-Topkapı sarayı (40 m), Beyazıt-Süleymaniye (50-60 m), Edirnekapı- Fatih'tir (60-70 m). Güney, Güney-Batı'ya doğru arazi yükseklik kazanır (Tezcan, 1977 :356-357).

Balat'ta iç kısımlara gidildikçe dik arazi dikkat çeker. Yerleşme sahilden yaklaşık 100 m içerden başlar. Özellikle Tevki Cafer ve Abdi Su Başı mahallelerinde sokakların eğimi %10'dan %40-50'ye varmaktadır. Eskiden bozulmadan günümüze kadar gelen bazı sokakların dik merdivenleri dikkat çekmektedir.

Jeolojik Özellikleri;

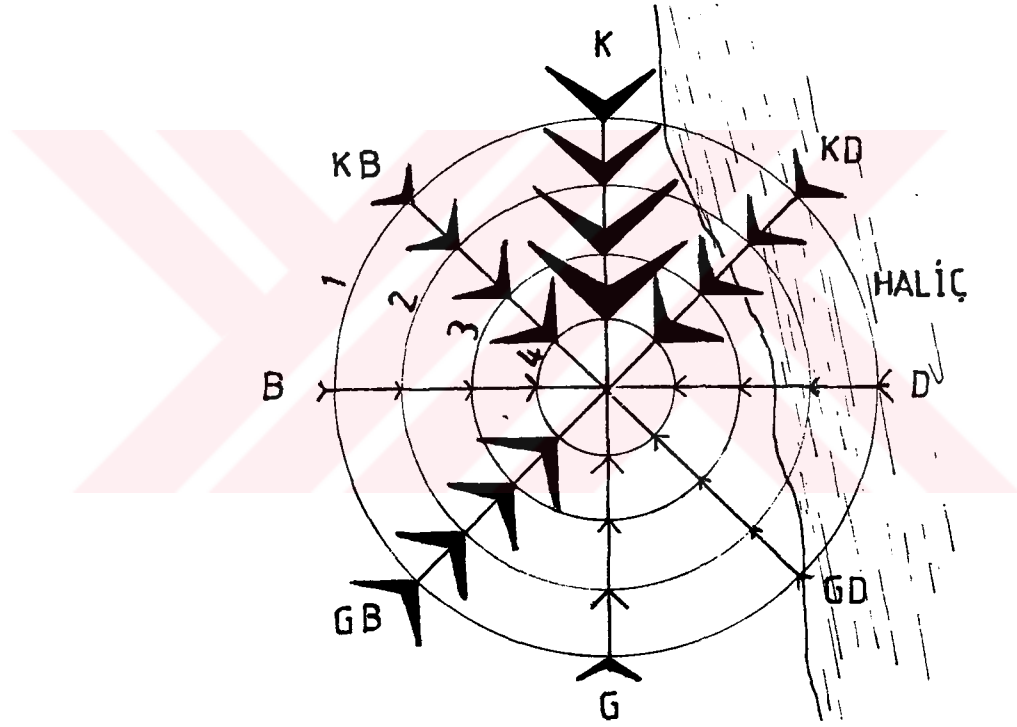
Haliç, İstanbul Boğazının bir koludur ve aynı jeolojik yapıya sahiptir. Haliç'in kaya birimlerinin çeşitleri, bunların minerolojik, petrografik, yapısal, fiziksel ve mekansal özellikleri, jeokornolojik yaşları, formasyonların bölgede kapladığı alan, ayrışma ve aşınma dereceleri, Alibey ve Kağıthane dereleriyle Haliç'e taşınan erozyon materyali, Haliç kıyılarında ve tabanında aluviyon ve genç tortuların birikmesine neden olmuştur. Haliç ve çevresindeki arazinin doğu, kuzey-doğu ve kuzey-batısında üst paleozoik formasyonları geniş bir alan kaplamaktadır. Bu formasyonlar, grovak, killişist, silişist ve kalkerden ibarettir. Bunların üstünde diskordan olarak bulunan, orta-üst Miosen yaşındaki kum taşı, kum, çakıl, kil, marn ve kalkerler bölgelerin güney ve güney-batı bölümünde daha gelişmiş olarak tabaka serileri halinde bulunurlar (Tezcan 1977 :356-358). Harita II.3'de Balat ve çevresinin jeolojik yapısı gösterilmiştir. Bu haritadan anlaşıldığı gibi Balat'ta killişist ve grovak bulunmaktadır.

Harita II.3. Balat ve Çevresinin Jeolojik Yapısı
Haliç Sorunları ve Çözüm Yolları Ulusal Sempozyumu
Tebliğleri: 63.

II.1.4. İklimi

Balat'ın iklimi İstanbul ikliminin özelliklerini gösterir. İstanbul Akdeniz ikliminin etkisi altındadır. Bu yüzden Balat Akdenizin ılık lodoslu havaları ve Karadenizden gelen serin, kuvvetli rüzgarların, yağışların, az soğuk havaların etkisi altındadır. Balkanlar'dan ve Anadolu'dan gelen karayel kuvvetli eser. Balat sabah güneşini çok alırken, öğleden sonra güneş almamaktadır. Çünkü güneş güneyden dolaştığı için yamacın arkasında kalır (Cumhuriyet A....,c.6).

Şekil II.1. Rüzgar Gülü

II.2. Tarihsel Gelişim

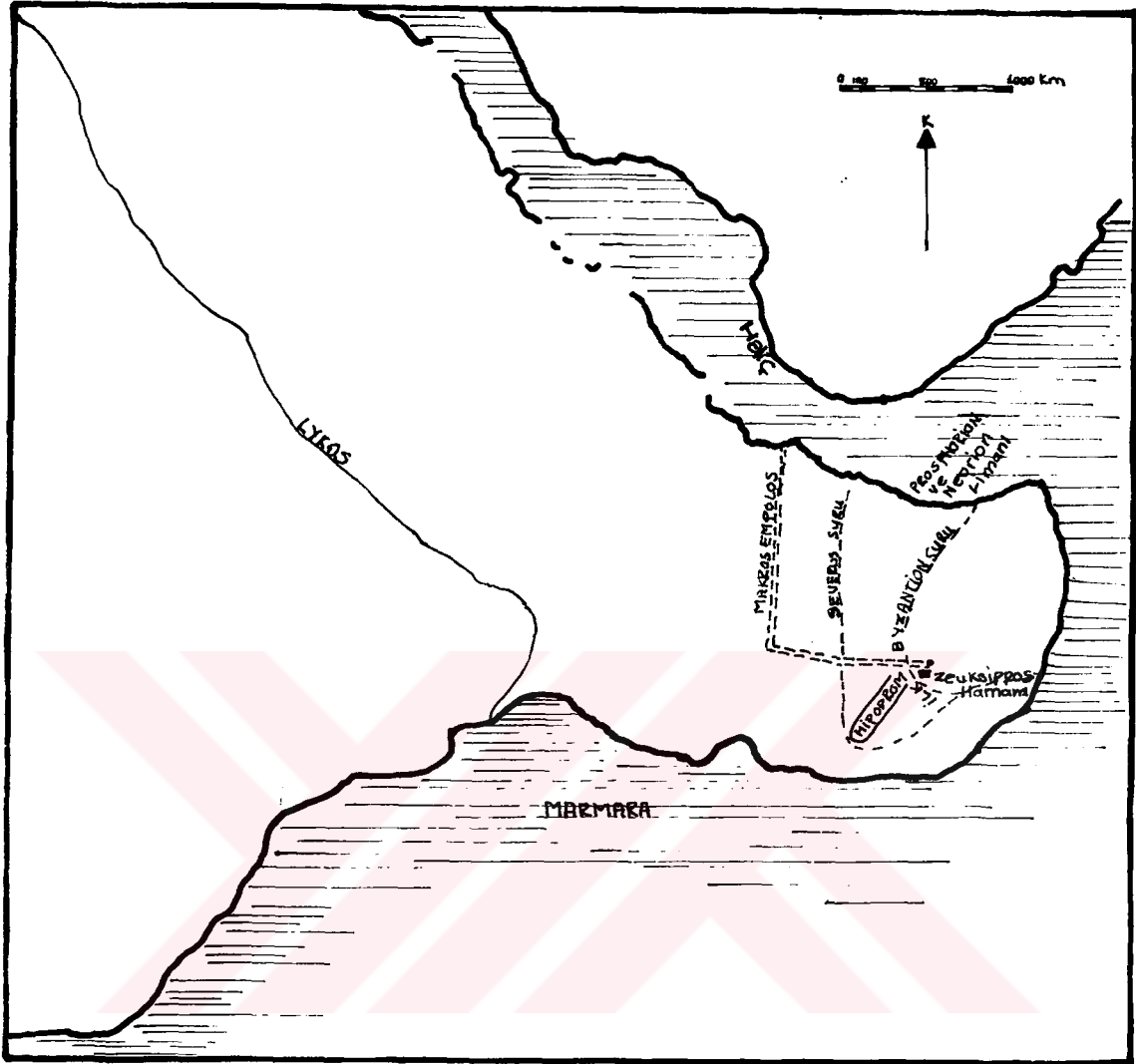
II.2.1. Bizans Öncesi Dönem

Bizans'tan önce Tarihi Yarımada'da Persler ve Yunanlılar yaşamıştır (Kayra, 1990 :18). O dönemde Haliç, latince olan "Kyrysokeras" (altın boynuz) adı ile anılmıştır. Efsanelere göre Kağıthane ve Alibeyköy dereleri arasında eski bir yerleşme olduğu sanılmaktadır. Bu bölgede 1970 yılında yapılan kazılarda çıkan İ.Ö. 6. yy'a ait kalıntılar Grek yerleşimini doğrulamaktadır (Meriçboyu,1991 :11).

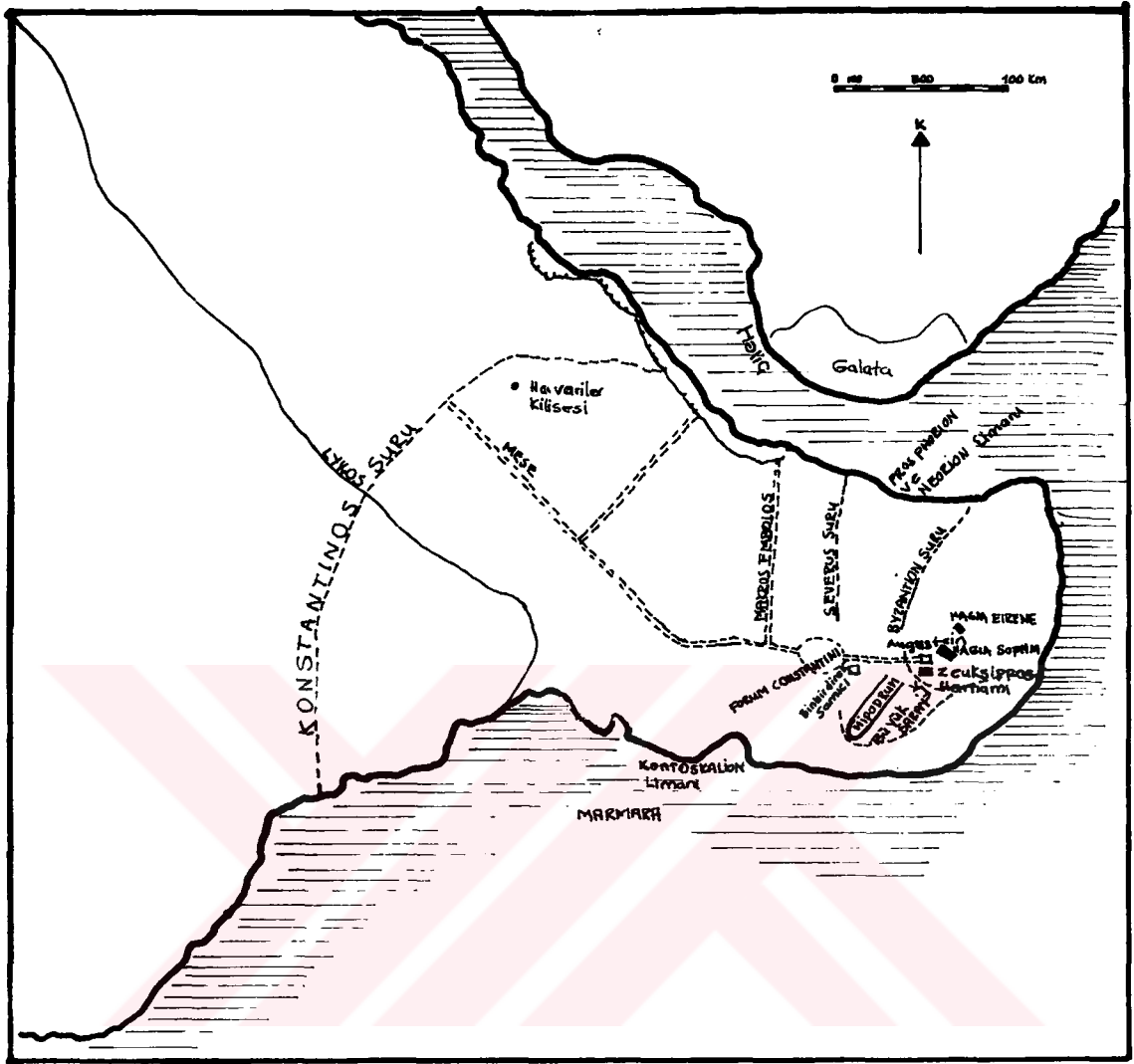
M.s. 193 - 211 yıllarında İmparator Severus ile Roma dönemi başlamıştır. Gerek Pers, gerekse Yunan ve Roma döneminde olsun, Haliç kıyıları her zaman limanları nedeniyle ticaret açısından önemli yerleşim yerlerinden olmuştur.

Sur Gelişimi:

İlk sur (M.Ö. 657) bugünkü Sirkeçiden Sarayburnu'na ve Marmara kıyısından Ayasofyanın tepelerine kadar gelip, Sarayburnu tepesini de içine alıp, Sirkeçi'de son bulurdu. Roma imparatoru Severus'un kenti işgali sırasında ilk surlar tamamen hasar görmüştür. Severus, Sirkeçi'den başlayan Sultanahmet meydanını içine alan ve Ayasofya yakınlarında son bulan ikinci suru yaptırmıştır. Üçüncü sur ise Büyük Constantinus (306-337) tarafından yaptırılmıştır (Harita II.3 - II.4). Marmara kıyılarından başlayan bu sur, Samatya, Cerrahpaşa ve Fatih ilçesinide içine alıp, Haliç'ten Sirkeçi'ye uzanmaktadır (Meydan Larousse,c.11).

Harita II.3. Severus Döneminde Sur Gelişimi (M.S. 193-211)
Müller- Wiener. Bildlexikon

Harita II.4. Constantinos Döneminde Sur Gelişimi (M.S. 337-361)
Müller-Wiener. Bildlexikon

II.2.2. Bizans Dönemi

Bizans döneminde İstanbul'da Bizans'lı aileler, Latin istilası (1204) sırasında kalan tanınmış Rum aileler yaşamıştır (Sönmez,1986 :14). Bizans İmparatorluğu döneminde Fener iskelesi Venedikli, Cenevizli tüccarlarla, uzak Avrupa'dan ve Asya'dan gelenlerin uğrak yeri idi. Dolayısı ile bu tüccarların Fener'de yaptırdıkları evler ve konaklar Balat mimarisinide etkilemiştir (Sönmez,1986 :12-13).

1453 yılında Fatih Sultan Mehmet İstanbul'u feth etmeden önce Bizanslılar, İstanbul'u Tarihi yarımada üzerinde bulunan 14 ayrı yönetim bölgesinden yönetmişlerdir.Tarihsel yarımada üzerinde bulunan 7 tepeden ilk üçü Eminönü ilçesinde, diğer dördüde Fatih ilçesi üzerindedir (Alsaç,yayın yılı yok :3-4).

Harita II.6'da yönetim bölgeleri gösterilmiştir.

I.Bölge: Bugünkü Topkapı sarayının bulunduğu yerden başlar, Hipodromun güney-doğusundan geçerek Küçük Ayasofya kilisesinden dolaşır.

II.Bölge: Ayasofya ve Aya İrini'yi içermektedir.

III.Bölge: Hipodrom ile Divanyolu caddesinin güneyini içine alır.Kadırga limanında dahildir.

IV.Bölge: Divanyolu caddesinden Timasue İskelesine kadar devam eder.

V.Bölge: Şimdiki Sirkeciyi içermektedir.Bab-ı ali' de dahildir.

VI.Bölge: Konstantinos meydanından (Çemberlitaş) Haliç'e kadar olan kısmı içermektedir.

VII.Bölge: Divanyolu caddesi ile çevrili olup, Konstantinos meydanından (Çemberlitaş) Tauri (Beyazıd) meydanına kadar olan alandır.Contoscalion Limanını da içerir.

VIII.Bölge: Çemberlitaş'tan Haliç sırtlarına kadar devam eder.

IX.Bölge: Bu bölge VII.bölgeden Tavşantaşı yoluyla ayrılır.Şehzadebaşı'ndan Aksaray'a inen cadde ile ayrılarak, Langa limanına kadar devam eder.

X. Bölge:III.tepenin batı yamacındadır.Konstantinos'un ilk sur duvarlarına

yakındır.

XI.Bölge:IV.tepenin batı yamacında ve Lycus (Bayrampaşa) Deresine kadar iner.VIII. bölge gibi denize temas etmez.

XII.Bölge:Bayrampaşa Deresini içerir.Batıdan surlara kadar gider ve VII. tepede Marmara'ya kadar olan mahallelerin hepsini içerir.Langa limanı ve Avrat pazarı bu bölgeye dahildir.

XIII.Bölge: Galata bölgesini içerir.

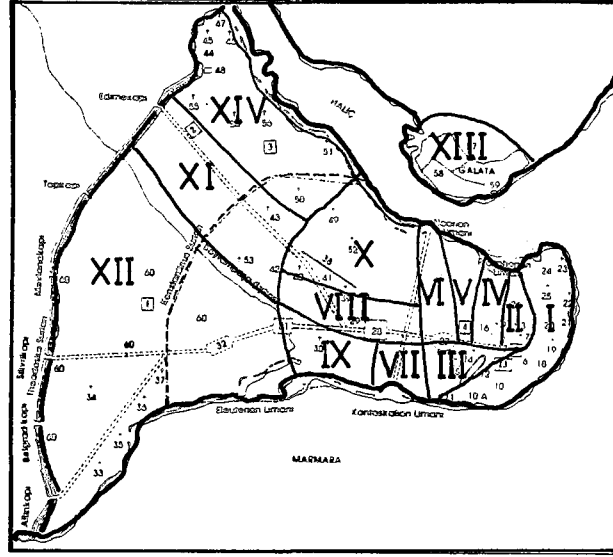
XIV.Bölge: Balat sırtlarında bulunan Blachernae Sarayı ve mahallelerini içerir. Bu bölge Haliç sahilinden boş arsalarla ayrılmıştır (Arseven,1989 :60-61).

Sur Gelişimi :

Theodosius II (408-450) zamanında yaptırılan dördüncü sur (412-418), iki sıra halindedir. Bu surlar Samatya'ya kadar uzanan Constantinus surlarının bitiminden başlayarak Yedikule'ye kadar uzanır ve karaya yönelerek Ayvansaray-Balat üzerinden Haliç'te son bulur (Harita II.5).

Haliç Surlarının (Şekil II.2,II.3,II.4). Kapıları ;

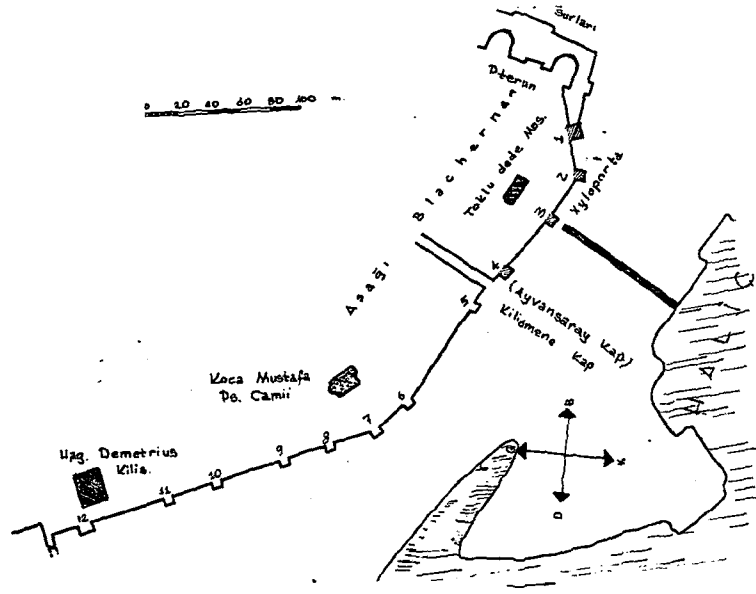
- 1- Xyloporta-Dideban Kapısı
- 2- Kilimone-Ayvansaray Kapısı
- 3- Küngöz Kapısı, Kynegon (Avcılar) Kapısı
- 4- P.Basilique, P.Imperial (Balat Kapısı)
- 5- Fenari (Fener Kapısı)
- 6- Petri veya Sidera Porta (Petri Kapısı)
- 7- Aya Theodosi Kapısı (Eski Aya Kapısı)
- 8- P. İspigas (Cibali Kapısı)
- 9- P. Platea veya Porta Tıs Plateas (Unkapanı Kapısı)
- 10-P. Ayazma Kapısı

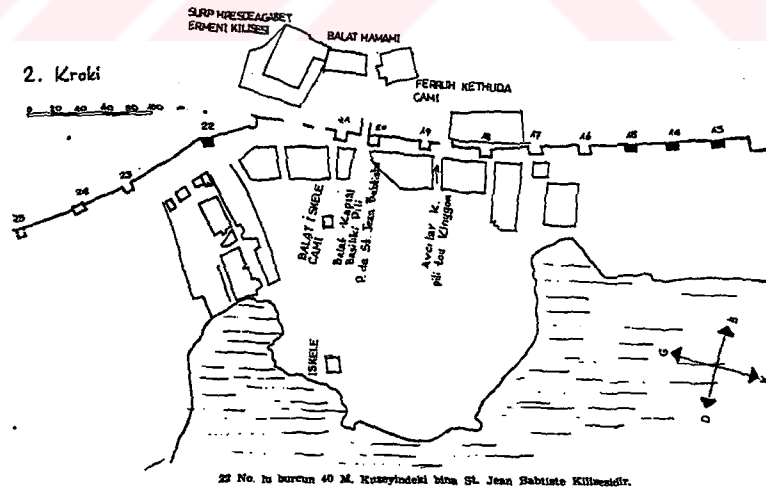
Bizans dönemi İstanbul'u

1. Aspar Sarmacı
2. Yekus Sarmacı
3. Mukios Sarmacı
4. Çağaloğlu Sarmacı
5. Augusteion
6. Senato
7. Ayasofya
8. Aya İrini
9. Acem Ağa Mescidi (Khalikoprata Bazilikası)
10. Büyük Saray
11. Kutsal Ayasofya (Sergios ve Bakchos Kilisesi)
12. Hipodrom
13. Zenokippos Hamamı
14. Anukhos ve Lausus Sarayları, Euphemia Martyrion'u
15. Binbirdirek Sarmacı
16. Yerebatan Sarmacı, Ünverste yapıları
17. Milion
18. Topoi bölgesi
19. Hodiğitra Kilisesi vakıfhanesi
20. Mangastar bölgesi
21. Hagios Georgios yapıları topluluğu
22. Suter Manastır Kilisesi
23. Çatlar Sütunu
24. Hagios Pantos vakıfhanesi
25. Saray Bazilikası
26. Arkeoloji Müzeleri
27. Forum Konstantin
28. Forum Theodosius
29. Phrladelphion
30. Ünverlik yapı ve Bodrum Camii
31. Forum Bovis
32. Forum Ariadius
33. İmrahor Camii (Hagios Studios Bazilikası)
34. Koca Mustafa Paşa Camii (Andreas Manastır Kilisesi)
35. Hagios Menas Kilisesi
36. Sancaktar Hayreddin Mescidi
37. İsa Kapısı Mescidi
38. Bradiçan (Valens) Kemerli
39. Kalenderhane Camii (Alkateptos Kilisesi)
40. Hagios Polyektos Kilisesi
41. Konstantin Hamamları
42. Marekta Sütunu
43. Havariler Kilisesi
44. Blakherna Bölgesi
45. Theoktos Kilisesi
46. Atik Mustafa Paşa Camii (Atiz Petros ve Marinos Şapeli)
47. Tikhon Dede Mescidi (Hagia Thekla Kilisesi)
48. Tekfur Sarayı
49. Zeyrek Kible Camii (Pantokrator Kilisesi)
50. Eski İsaaris Camii (Pantokrator Kilisesi)
51. Geli Camii
52. Vefa Kible Camii
53. Penari İsa Camii (Lips Manastır Kilisesi)
54. Pethye camii (Pammakaristos Kilisesi)
55. Kariye Camii (Khora Kilisesi)
56. Panaghionissa Kilisesi
57. Galata Kulesi
58. Arap Camii (San Demetrio Kilisesi)
59. Yerebatan Camii
60. Mezarlık nekropoli

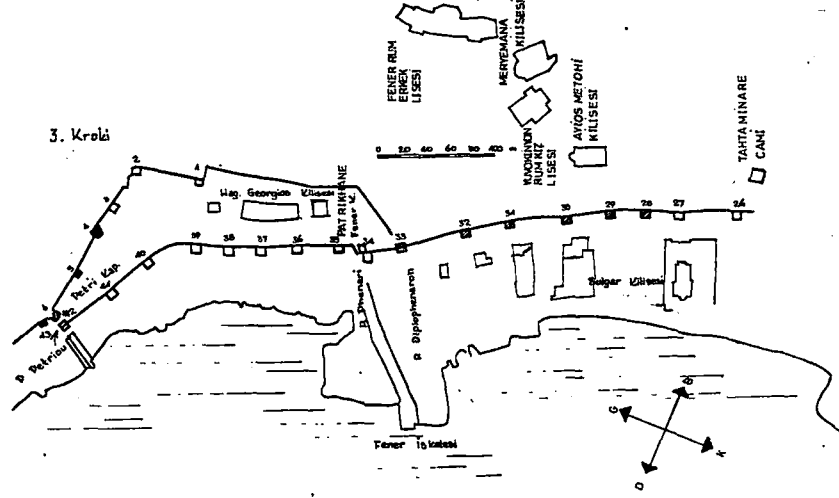
Harita II.6. Theodosius Döneminden sonra İstanbul Kenti ve Yönetim Bölgeleri İstanbul için Şehr-engiz: 23.

Şekil II.2. Ayvan Saray Kapısı ve Çevresi
Dirimtekin' Fetihden önce Haliç Surları: 52.

Şekil II.3. Balat Kapısı
Dirimtekin' Fetihden önce Haliç Surları : 53

Şekil II.4. Fener Kapısı ve Çevresi
Dirimtekin Fetihten önce Haliç Surları:
54.

II.2.3. Osmanlı Dönemi

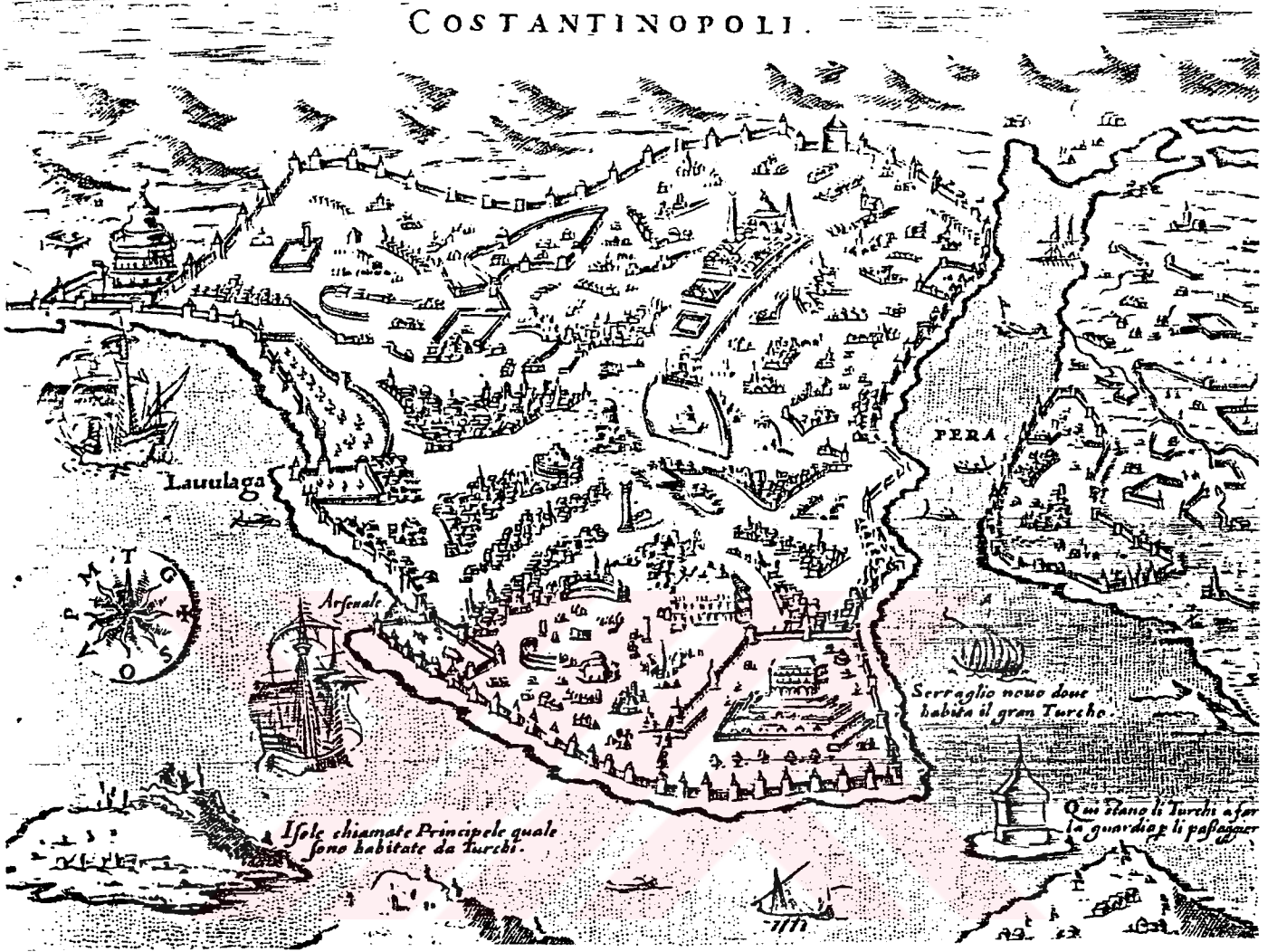
1453 yılında İstanbul'un fethi sırasında Bizanslı aileler, İtalyan, Romen, Almanik asıllı aileler ve tanınmış rum aileler batıya özellikle İtalya'ya kaçmışlardır. Ancak çektikleri maddi sıkıntı ve Osmanlıların yumuşak tutumu karşısında geri dönmüşlerdir. Döndüklerinde eski konakları yerine Fener ve Balat semtlerine yerleştirilmişlerdir (Sönmez, 1986 :12-13).

Bizans döneminde bugünkü Yeni caminin bulunduğu yerde bir musevi kolonisinin yaşadığı sanılmaktadır (Kayra, 1990 :23). 1492'de İspanya'dan göç eden yahudiler Sultan Beyazıt II döneminde İstanbul'a gelmişler ve asırlardır İstanbul'da yaşayan diğer yahudilerin arasına karışmışlardır (Galante, 1953 :5-6). Yahudiler İspanyolca konuşurlardı. Sonraları ana dilleri Türkçe olmuştur. Fatih Sultan Mehmet'de yahudileri severdi ve osmanlı imparatorluğu döneminde saraya kadar girmişler, dış işlerinde, tercümanlıklarda çalışmışlardır (Galante, 1953 :8).

Sultan Murat III'ün zevcesi, Sultan Mehmet III'ün annesi Venedikli Safiye Sultan, günahlarını affettirmek için Kocamimar Sinan'ın öğrencisi, devrin baş mimarı Davutağa'ya büyük bir cami yaptırtmak istemiştir. Yer olarakda Yahudileri uzaklaştırmak maksadı ile Eminönü seçilmiştir. Sultan Mehmet III'ün ve mimarın ölümüyle cami yapımı pencerelerine kadar çıkmışken yarım kalmış ve yarım asırdan fazla o şekilde beklemiştir (Koçu, 1960, c.4).

1610'da İspanya ve Portekiz'den kovulan 900 musevinin büyük bir kısmında İstanbul'da, Eminönü, Bahçekapı, Tahtakale ve Yemiş iskelesine yerleştirilmiştir (İnciciyan, 1976, s.23). 1660 yılında Ayazma Kapısı yangınında İstanbul'un 3/4'ü yanınca yahudilerin büyük bir kısmı Balat'a yerleştirilmiştir. Bir kısmında Galata'ya kaçmıştır.

Sultan Mehmet IV'ün annesi, Hatice Turhan Sultan cami yaptırtmak isteyenince, yarım kalan Valide sultan caminin tamamlanmasına karar verilmiştir.

Şekil II.5 Osmanlı Döneminde İstanbul(1455-1475)
Kayra . İstanbul'un Eski Haritaları: 10-11
(3. Selim Sultan Hazretlerinin Kütüphanecileri
Lorenz ve Kiel Tarafından Bastırılan Caedicu'un
Açıklamalarını İçeren nüshadan alınmıştır.)

Cami tamamlandıktan sonra Galata'ya kaçan yahudiler eski yerlerine geri dönmek isteseler de devletin gösterdiği Balat ve Hasköy çevresine yerleşmek zorunda kalmışlardır (Koçu,1960,c.4).Museviler Balat'ın iç ve dış tarafında oturmuşlardır (İnciciyan,1976 :23).

Sultan Mahmut II döneminde, Yeniçeriocağının kaldırılmasından evvel düzenlenen Bostancıbaşı defterinde "Balat vapur iskelesi civarı bir yarım daire şeklinde bir yarım ada teşkil eder. Cenubunda bir koy vardır. Nefsi Balat 'ta bu koydan başlar", denmiştir.Söz konusu koydan Ayvansaray iskelesine kadar devam etmektedir. Defter kaydında yalı boyunca tamamen musevi ailelerin iskan ettiği de belirtilmiştir (Koçu, 1960 :1962).Bostancıbaşı defterlerinde,sahil boyunca İstanbul'da bulunan cami, mescid, saray, kas. , yalı, ev, kayıkhanesi, kahvehane dükkan, mahsen, çeşme ve tüm binalarla boş arsaları ve iskeleleri mülk sahiplerinin isimleriyle beraber içermektedir. Şekil II.6'da III. Selim zamanında tutulan kayıtlarda Fener-Balat ve Balat-Arslan iskelesi arasındaki yapılar ve sahipleri gösterilmiştir.

19. yüzyıl başlarında gelişen sanayi nedeniyle Haliç kıyılarında fabrika ve atölyeler yapılmaya başlanmasıyla Haliç kirlenmiştir. Bu nedenle Zengin musevilerin bir kısmı Boğazda Arnavutköy, Ortaköy v.b. semtlere diğer kısmında gelişen Beyoğlu yakasında ve Şişhanedeki kent içi mezarlığın yeni konut alanı olması ile oradaki apartmanlara taşınmışlardır. Fakir olanlarda yaşamaya devam etmişlerdir (Bektaş, yayın yılı yok :2-3). Ancak 6-7 Eylül olayları ve 1974 Kıbrıs hareketi nedeniyle korkan Rum azınlıkların büyük kısmı yurt dışına kaçmışlardır (Bektaş, yayın yılı yok : 2-3). Böylece boşalan bölgeye Anadolu'dan gelen fakir aileler veya bekarlar yerleşmiştir (Sönmez,1986 :12-13).

Sur Gelişimi :

Bugün surların bir kısmı özellikle Ayvansaray tarafı ayakta kalmıştır (Harita II.7).

88

تربنه کرکجه کورکجه	تربنه کرکجه کورکجه	تربنه کرکجه کورکجه	تربنه کرکجه کورکجه
تربنه کرکجه کورکجه	تربنه کرکجه کورکجه	تربنه کرکجه کورکجه	تربنه کرکجه کورکجه
تربنه کرکجه کورکجه	تربنه کرکجه کورکجه	تربنه کرکجه کورکجه	تربنه کرکجه کورکجه
تربنه کرکجه کورکجه	تربنه کرکجه کورکجه	تربنه کرکجه کورکجه	تربنه کرکجه کورکجه
تربنه کرکجه کورکجه	تربنه کرکجه کورکجه	تربنه کرکجه کورکجه	تربنه کرکجه کورکجه
تربنه کرکجه کورکجه	تربنه کرکجه کورکجه	تربنه کرکجه کورکجه	تربنه کرکجه کورکجه
تربنه کرکجه کورکجه	تربنه کرکجه کورکجه	تربنه کرکجه کورکجه	تربنه کرکجه کورکجه
تربنه کرکجه کورکجه	تربنه کرکجه کورکجه	تربنه کرکجه کورکجه	تربنه کرکجه کورکجه
تربنه کرکجه کورکجه	تربنه کرکجه کورکجه	تربنه کرکجه کورکجه	تربنه کرکجه کورکجه
تربنه کرکجه کورکجه	تربنه کرکجه کورکجه	تربنه کرکجه کورکجه	تربنه کرکجه کورکجه

Kurbunda Kurkcü İskeriye zimmînin hânesi.	Kurbunda Kurkcü Balov zimmînin hânesi.	Kurbunda Kurkcü Arnod zimmînin hânesi.	Kurbunda Kurkcü Mihal zimmînin hânesi.	Kurbunda Cerrâh Manol zimmînin hânesi.	Kurbunda Boğ-dankapı Arbak'ın hânesi.	Kurbunda Halepli Konstantin zimmînin hânesi.	Kurbunda Papa-zoğlu Dimitrak'ın zimmînin hânesi.
Kurbunda Kurkcü Bezirgân Halebil zimmînin virgânesi.	Kurbunda Kurkcü Mihal zimmînin hânesi.	Kurbunda Kurkcü Doloğlu Yanaki zimmînin hânesi.	Kurbunda Kurkcü Cevahirci Manol oğlu İstovri zimmînin hânesi.	Kurbunda Kurkcü Bayrakdar zimmînin hânesi.	Kurbunda Iskele-i Fenâr Iskelesi.	Kurbunda Aleksandri zimmînin hânesi.	Kurbunda Hekim Nikolaki zimmînin hânesi.
Kurbunda Kâhya Pınaki zimmînin hânesi.	Kurbunda Kâhya Pınaki zimmînin hânesi.	Kurbunda Hokyân oğlu Yorgaki zimmînin hânesi.	Kurbunda Hokyân oğlu Yorgaki zimmînin hânesi.	Kurbunda Hokyân oğlu Yorgaki zimmînin hânesi.	Kurbunda Tuğlacı Küçük Yana-kıd'ın hânesi.	Kurbunda Hâlâ Divân Tercümanı Mînlak'ın hânesi.	Kurbunda Hâlâ Boğdan Voyvodası Yoğor'un hânesi.

Şekil II.6.3. Selim Zamanında Hazırlanan Bostancıbaşı Defterleri: Fener İskelesi Beyazıt Kütüphanesi, Orjinal Bostancıbaşı Defterinden Alınmıştır.

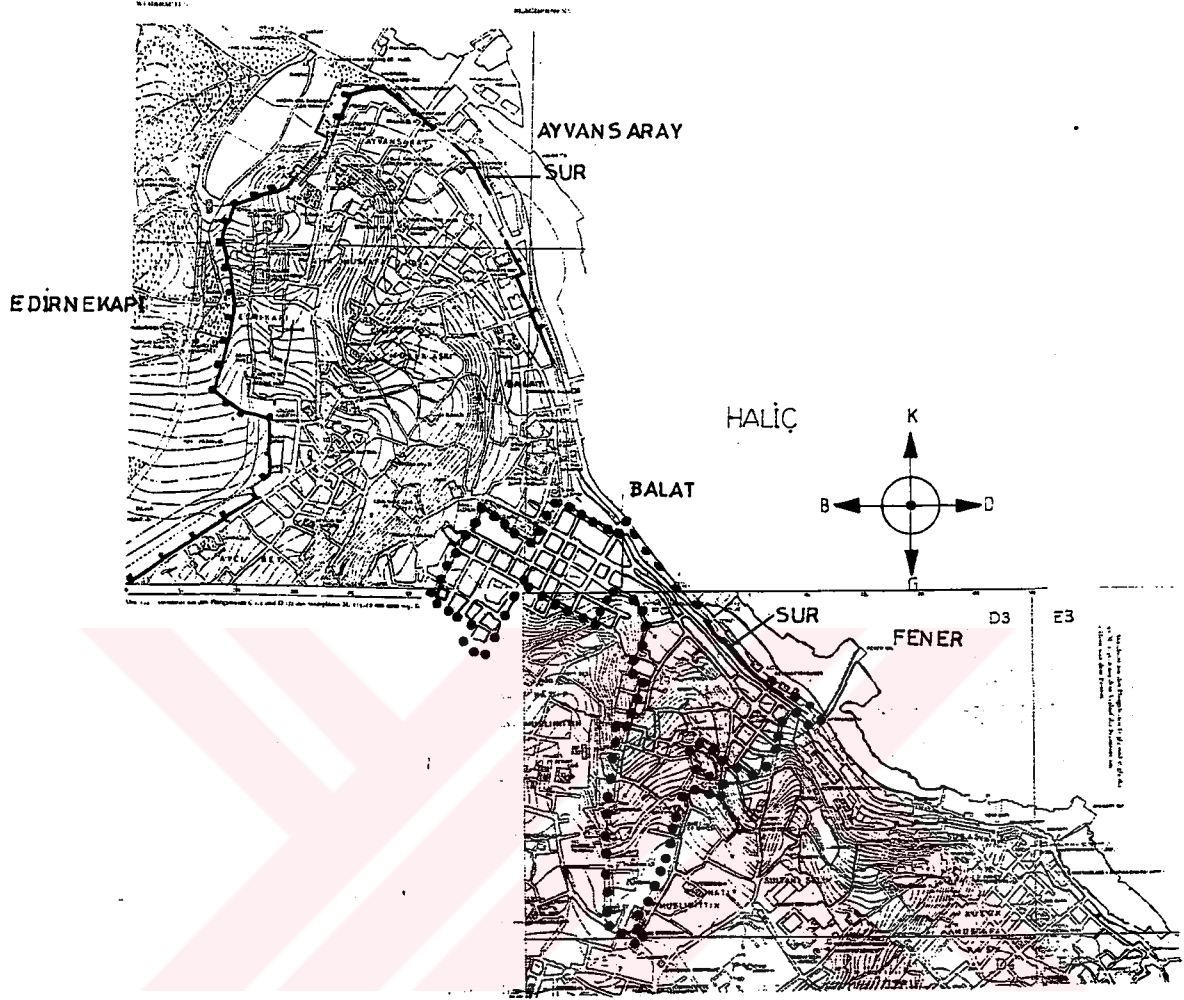
9-a

قربنه بولمچى نام	قربنه باغچا بولمچى	قربنه باغچا بولمچى	قربنه باغچا بولمچى	قربنه باغچا بولمچى
قربنه باغچا بولمچى	قربنه باغچا بولمچى	قربنه باغچا بولمچى	قربنه باغچا بولمچى	قربنه باغچا بولمچى
قربنه باغچا بولمچى	قربنه باغچا بولمچى	قربنه باغچا بولمچى	قربنه باغچا بولمچى	قربنه باغچا بولمچى
قربنه باغچا بولمچى	قربنه باغچا بولمچى	قربنه باغچا بولمچى	قربنه باغچا بولمچى	قربنه باغچا بولمچى
قربنه باغچا بولمچى	قربنه باغچا بولمچى	قربنه باغچا بولمچى	قربنه باغچا بولمچى	قربنه باغچا بولمچى
قربنه باغچا بولمچى	قربنه باغچا بولمچى	قربنه باغچا بولمچى	قربنه باغچا بولمچى	قربنه باغچا بولمچى
قربنه باغچا بولمچى	قربنه باغچا بولمچى	قربنه باغچا بولمچى	قربنه باغچا بولمچى	قربنه باغچا بولمچى
قربنه باغچا بولمچى	قربنه باغچا بولمچى	قربنه باغچا بولمچى	قربنه باغچا بولمچى	قربنه باغچا بولمچى
قربنه باغچا بولمچى	قربنه باغچا بولمچى	قربنه باغچا بولمچى	قربنه باغچا بولمچى	قربنه باغچا بولمچى
قربنه باغچا بولمچى	قربنه باغچا بولمچى	قربنه باغچا بولمچى	قربنه باغچا بولمچى	قربنه باغچا بولمچى

9 A

Kurbunda Bat-ranca nam nasrâniyenin hânesi.	Kurbunda Eflâk Beyi dâmâdi zimminin cedfhânesi.	Kurbunda Tercümân Yuwan karısı nasrânî-yenin hânesi	Kurbunda Ha-murkeş Perenci zimminin hânesi.
Kurbunda sâbık Eflâk Voyvodası Aleko zimminin hânesi.	Kurbunda Bezirgân Kamo-nini zimminin hânesi.	Kurbunda Cevâhirci Paskal zimminin hânesi.	Kurbunda Hektm Kehhal yahûdînin hânesi.
Kurbunda hâlâ Eflâk Voyvodası Karaca zimminin hânesi.	Kurbunda zimminin hânesi.	Kurbunda Vasi-laki kârîsi nasrânîyenin hânesi	Kurbunda Cevâhirci Manol zimminin hânesi.
Kurbunda Arab Manol zimminin hânesi.	Kurbunda İstav-raktoğlunun kayıkhânesi.	Kurbunda Karacıkın zimminin hânesi.	Kurbunda Tecümân Kostaki zimminin yatısı.
Meydanda Ke-mahli Yusuf Ağahın Kahve dükkânı.	Iskele-i Balat Iskelesi.	Kurbunda râhiblerinin külliyesi.	Kurbunda Karin-daşoğlu Yorgi zimminin hânesi.
Kurbunda Gazzâz yahûdînin hânesi	Kurbunda sâbık İmâm-ı Şehr-i yârî Erendînin yahûdîhânesi	Kurbunda küçük Iskele dükkânıdır.	İttisâlinde kerestehâne ve keresteci odası.

Balat Iskelesi

Harita II.7. Balat Sit Bölgesinde Mevcut Sur
Müller-Wiener . Bildlexikon

●●● SİT SINIRI

Resim II.1. Şehir Surları (Edirnekapı-Topkapı Arası)
Melling. Ottoman Empire in Drawings

Balat Kapısı ;

Buondelmonte'ye göre sur üzerinde 110 burç ve 14 kapı tasbit edilmiştir . Balat Kapısı adı Piri Reis, Melchior Lorichs, Hammer ve Moltke tarafından verilmiştir. (Dirimtekin,1956 : 9-12). Bizans döneminde Haliç surlarının en mühim kapısıdır. Fetihden sonra "Balat kapısı" ismini alan bu kapının, fetihden önceki adı Vasiliki Pili(Basiliki Pili)=Hükümdar kapısı, Bab-ı Hümayun anlamındadır (Koçu,1960: 1970-1971). Celal Esat Arseven'in "Eski İstanbul" adlı eserinde Palati veya Cyne-gü olarak geçmektedir.

Kynegon, Balat, St. Jean Baptiste ve Annonciation kapısı isim ve yer olarak birbirleriyle daima karıştırılmıştır.Balat kapısı, (1520) Vavassore ve Venedik haritaları (1574) ile Kauffer - Le Chevalier haritasında gösterilmiştir. 1840 tarihli Moltke haritasında Balat kapısı ile beraber Blachernae'dan gelen yolun sur ile keştiği yerde isimsiz bir kapı daha gösterilmiştir. 1847 mühendishane haritalarında sadece Balat kapısı görülmektedir. Eldeki en eski detaylı harita ise 1877- 1879 tarihli, 1/500 ölçekli surlar haritasıdır. Balat kapısı 20 numaralı burcun solunda gösterilmiştir (Şekil II.2, II.3,II.4) ,(Dirimtekin,1956:9)

Balat kapısının iki tarafında bulunan alçak rölyeflerden biri, bir melek tarafından selamlanan Meryemi, soldaki ise hurma dalı tutan antik bir elbise giymiş kanatlı bir meleği canlandırıyor (İstanbul Kültür ve...,1982,c.4).Balat vapur iskelesinin tam karşısında bulunan Balat kapısı ile sağındaki ve solundaki rölyefler ve burçlar 10 Temmuz 1894 depreminde yıkılmıştır (Koçu,1960,c.4:1970-1971). Rölyeflerden biri bugün Arkeoloji Müzesindedir (İstanbul Kültür ve....c.4).

Balat Meyhaneleri ;

Balat meyhaneleri ile ünlüydü. Halk esnaf, sandalcı ve bekarlardan oluştuğu için meyhane sayısı çok fazlaydı. Çaylak Tevfik'in, " Meyhane Yahud İstanbul Akşamları" adlı eserinde 9 meyhaneden bahsedilir. "Karanlık, Köçe, Kalfa, Köroğlu, Bağçeli, Yarım Balat, Karanfil, Yasef, Enserci Nesim, Balta Yosef", isimleri ile anılan bu meyhanelerin bazıları isimlerini buldukları yerlerden, bazılarıda sahiplerinden almışlardır(Koçu,1960 :1974).

Balat Kayık İskeleleri Ve Sandalcıları. ;

Balat'ta vapur iskelesi yanında biri Fener tarafında, diğeri iskeleden az ötede Ayvansaray tarafında olmak üzere iki kayık iskelesi vardır (Resim II.2,II.3). 1960 yılı kayıtlarında tam 50 tekne görülmektedir. Aynı yılda Ayvansaray tarafındaki kayıkçılardan ikisi İnebolu'lu, diğeri Erzincanlı, Fener tarafında ise yirmibeşide Trabzonludur. Erzincanlılar bir cemiyet kurmuşlar ve nöbet işini bu cemiyet eliyle düzenliyorlardı.Trabzonlular ise geleneklerine göre düzenleme yapıyorlardı.Tarife ile hem dolmuş hemde hususi çalıştıkları gibi pazarlık ile uzak yerlere de giderlerdi (Koçu,1960 :1972).

Balat Lağımaları ;

Abdülhamit II dönemine kadar İstanbul'un en pis semtlerinden olan Balat'ın lağımı, büyük mecrada toplanıp dere halinde semtin ortasından Haliç'e dökülmekteydi. Bazen döküldüğü yerden taşardı. Bundan dolayı birkaç senede bir Hahambaşı Divan-ı Hümayuna bir takrir vererek,tersane zindanındaki esirlere temizletilirdi. Pislik sahil dibini tamamen kapladığından çözüm olarak denize kazıklar çıkarılarak rıhtım yapılması ve mecranın kapalı olarak denize dökülmesi düşünülmüştür (Koçu,1960 :1972).

Resim II.2. Balat'ın Sandalcıları
Resim Zeki Yönet
"Balat" İstanbul Ansiklopedisi :1973

Resim II.3. Balat'ın Sandalcıları
Erken: Kartpostallarda İstanbul: S.115

II.2.3.1 Geçirdiği Yangınlar

Osmanlı döneminde çıkan yangınlar Bizans döneminde olduğundan daha büyük hasara neden olmuştur. Çünkü Osmanlılar döneminde kent daha büyümüş, nüfus çoğalmış ve konutlar ahşap olarak inşa edilmiştir. Buda yangınların daha çabuk yayılıp, tehlikeli boyutlara gelmesine sebep olmuştur(Alsaç,yayın yılı yok : 53). Konutların ahşap olmasının yanında, kuvvetli poyrazda yangınların hızlı yayılmasında önemli bir etkidir.

1510 Senesi: Yangın yahudi mahallesinden çıkmıştır. Bahçekapıya kadar, gelip 800 dükkanı kül etmiştir (İstanbul Kültür ve,1982 :1012).

Hicri 19 Cemaziyelevvel 1040(1639) pazartesi: Balat kapısı dışında mumhanelerden çıkan yangın poyrazın etkisi ile sur dışındaki sahil binalarıyla sur içindeki büyük ceviz ağacını kül etmiştir. Sabaha kadar devam eden yangında Fet-hiye Cami ve Drahman mahallesi yanmıştır. Yangın Çukurbostana dayanarak sönmüştür (Koçu,1960 :1975).

Hicri 26 Muharrem 1104(1692) çarşamba: Gece Ferruhkethüda (Balat) cami etrafındaki hallaç dükkanından çıkan yangın Kesmekaya'ya kadar yayılmıştır. 1500'e yakın ev ve dükkan yanmıştır (Koçu,1960 :1975).

Hicri 15 Şevval 1133 (1721): Yangın gece, Balat'ta Hacı İsa mahhallesinde Büyük Sinagogun karşısındaki yahudi terzisinde çıkmıştır. Sokakların dar, evlerin ahşap ve bitişik nizam olması yangının hızla yayılmasına neden olmuştur. Sadrazam Damat İbrahim Paşa'nında geldiği yangın, 77 yahudhane, 120 dükkan, 4 debbağhane, 6 ekmekçi fırını, 1 çörekçi fırını, 7 değirmen, 23 müslüman evi, Çavuş Mesciti, medresesi ve okulunu yaktıktan sonra, su ile söndürülemediğinden Hacı İsa Mescitinin bir tarafı, 11 müslüman evi, 3 tene sinagog ve 8 hıristiyan evi yıkılarak ateşe set çekilmiştir (Koçu,1960 :1975).

Hicri 1 Muharrem 1142 (1729-1730): Surun Balat kapısı dışında mescitin altındaki mahsenden çıkan yangın, poyrazın etkisiyle sur içinde tam 24 saat sürmüştür. Fener kapısından Ayvansaray'a kadar olan hatta, Edirnekapı ve Zincirlikuyu'ya varan alanda, büyük camilerle Kariye Cami civarındaki 5-10 ev hariç her yer yanmıştır (Resim II.4) . Balat kiliseside bu yangında yanmıştır (Koçu, 1960 :1975).

Hicri 10 Şevval 1159 (1746): Gece Balat kapısı içinden çıkan yangın, bir çok yahudhane ve dükkanın yanmasına neden olmuştur (Koçu,1960 :1975).

Hicri 13 Şaban 1196 (1782) Çarşamba: Akşama doğru çıkan yangın, Haliç sahilinden, Sultan Selim Cami Şerif-i ile Karagümrük ve Hazine-i Şerif arasındaki sahayı kül etmiştir. 7000'e yakın evi yerle bir eden yangın ertesi günün akşamı söndürülmüştür (Koçu,1960 :1976).

Hicri Ramazan 1227 (1812): Yangın gece dört yolağzı denilen yerde yahudi evinde Kamış Bayramı sırasında çıkmıştır. Ateş sur içi ve dışını sarıp, beş kol halinde yayılmıştır. Biri Eğrikapı'ya, diğeri Tekfur Sarayı'na doğru yayılıp kale duvarına, diğerkol Balat Hamamını ve etrafındaki mahalleleri yakarak Balat kilisesine dayanmıştır. Dördüncü kolu, Ayvansarayı, beşinci kol ise Ayvansaray'dan sur dışına geçerek Eyüb'e doğru gidip Zal Paşa iskelesine dayanmıştır. Tam 15.5 saat süren yangında bir kısım yahudiler Hasköy'e sığınırken, bir kısımda Kamış Bayramında sandala binmek günah olduğundan Haliç'e atlamışlar ve boğulmuşlardır (Koçu,1960 :1976).

Hicri 3 şaban 1243 (1828) Salı: Gece Abacıbaşı Çeşmesi etrından çıkan yangın, 6 saat sürmüş ve yahudhanelerin çoğunu yakmıştır (Koçu,1960 :1976).

Hicri 14 Zilkade 1282 (1866): Sur içinden çıkan yangın 500 binanın yanmasına neden olmuştur (Koçu,1960 :1976).

1284 (1867-1868): Sur dışından çıkan yangın, 118 binanın yanmasına yol açmıştır (Koçu,1960 :1976).

Resim II.4. 1729 Balat Yangınında Yanan Yerlerin Beyazıt Kulesinden Görünüşü
Cezzar. Osmanlı Döneminde İstanbul Yapılarında Tahribat Yapan Yangınlar Ve Tabii Afetler : 82.

21 Mayıs 1306 (1890): Yangın kürkçü çeşmesinden çıkmıştır. 25 bina kül olmuştur (Koçu,1960 :1976).

23 Temmuz 1306 (1890) Pazartesi: Gece Balat' ta sur dışında Mehmet Efendi keresteci dükkanında çıkan yangın, etraftaki yapıların ahşap olması ve şiddetli poyrazın çıkmasıyla kısa sürede yayılmış 70 ev, 35 dükkan ve 1 camiyi yakmıştır (Koçu,1960 :1976).

17 Mart 1308 (1892): Karabaş mahallesinde çıkan yangın 60 evi yakmıştır (Koçu,1960 :1977).

29 Haziran 1312 (1896): Yangın Karabaş mahallesinde Dibek denilen yerde 45 binayı yakmıştır (Koçu,1960 :1977).

24 Temmuz 1327 (1911) : Bu yangında 334 ev kül olmuştur (Koçu,1960: 1977).

Resim II.5. 24 Temmuz 1911 günündeki Balat Yangınında Söndürme Faaliyetlerileri.

Cezzar. Osmanlı Döneminde İstanbul Yapılarında Tahribat Yapan Yangınlar Ve Tabii Afetler :82.

13 Aralık 1328 (1912): Bu yangında 27 ev kül olmuştur (Koçu,1960 : 1975-1977).

3-4 Eylül 1980: Ahşap evlerin birinde çıkan yangın itfaiyenin zamanında yetişememesi yüzünden yayıldı ve 50' ye yakın ev enkaz haline gelmiştir.

1 Kasım 1993 Pazartesi: Mobilya atölyesinde sabaha karşı çıkmıştır. Mobilya atölyesi ve kereste deposu yanmıştır. Rüzgar nedeniyle yayılan yangın tarihi Aya Nikola Kilisesini tehdit ettiysede, itfaiye, alevleri kontrol altına almıştır (Hürriyet 2,1993,s.7).

Mahalle tulumbacıları yangınlarda gönüllü itfaiyecilik yaparlardı. Tanzimat döneminde yöneticiler, ahşap ev yapımının durdurulup kagir bina yapılmasına yönelik kanunlar hazırlamışlardır. 16. yüzyıldan beri her yangından sonra mimarbaşı ve sadrazam evlerin kagir yapılmasını denetlemişlerdir (Ortaylı,1985,s.32). 1848-1849 Ebniye Nizamnamelerinde kagir bina konusu ele alınmıştır.

" II.2.3.2. 18. ve 19. yüzyıllarda imar işlerinde düzenlemeler ve Batı'ya etkisi " bölümünde Osmanlı Döneminde yangın sonrası alınan önlemler detaylı olarak anlatılmıştır.

II.2.3.2. 18. Ve 19. Yüzyılda İmar İşlerinde Düzenlemeler Ve Balat'a Etkisi

18. ve 19. yüzyılda yabancıların etkisiyle mimarlık örgütü değişmiş, çeşitli nizamnameler oluşturulmuştur. Balat'ta bu nizamnamelerin etkisini görmek mümkündür.

A. Mimarlık Örgütünde Değişme

İstanbul'un fethiyle inşaat ihtiyacı artmış ve devletin merkezi örgütü içinde "Hassa Mimarlığı" oluşturulmuştur. Ocağın başı olan "Mimarbaşı" sarayları, camileri, hayır işleri veya kamuya ait yerleri inşa etmek, onarmakla görevlidir. Osman Nuri'ye göre, mimarbaşının denetimindeki çavuşlar gündüz dolaşarak, kurallara aykırı yapılanmaları tespit edip, yıktırırlardı(Denel,1982 :14). Herhangi bir inşaat eyleminde bulunacak kişilerin, birbirleriyle, resmi makamlarla ve toplumla ilişkileri padişah fermanlarıyla denetlenirdi (Denel,1982 :13-15).

Tanzimatın ilanına kadar müslüm ve gayrimüslimlerin ayrı yerlerde iskanı sağlanmıştı. Rum ve Ermeniler marmara kıyılarına, Boğaziçi'nin Rumeli yakasına, (Harita I.9) Yahudiler Haliç kıyılarına, Frenkler Galata'ya yerleştirilmişlerdir. Görüldüğü gibi, gayri- müslümler genellikle sur dışında iskan etmişlerdir (Denel,1982 : 42-43). Sur içinde, büyüyen nüfusa karşılık konut sayısının artışına izin verilmezdi. Yer kazanmak için cumba, balkon gibi eklentiler, mekanların yoğunlaşmasına, dar yolların daha da daralmasına ve su, lağım gibi sorunların ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Azınlık mahallelerinde tamir durumu sözkonusu olunca, Bab-ı aliye yapılan müracat sonunda hassamimarları keşif yaparlar ve uygunsa izin verirlerdi. Tamirattan sonra, "Ser Mimarn-ı Hassa" başkanlığında hassamimarlarının katıldığı bir heyet yapıyı kontrol eder ve eğer eklenti varsa yıktırırdı (Sönmez,1986 :45).

19.yy başlarına kadar bu şekilde devam eden inşaat işleri sonraları sosyo-ekonomik sorunlar ve batıdan gelen etkiler, (Gayrimüslümler ile ticaret ilişkisinde bulduklarından dolayı) hızla artan nüfus, yanan yerlerin yeniden yapımı, yolların genişletilmesi yeni yolların düzenlenmesi, istimlak ve yeni bina yapımı nedeni ile yaygınlaşmıştır.Bu durum örgütteki aksamalarıda ortaya çıkarmıştır.

Tanzimatın ilanından sonra mimarlık işlerinde örgütlenme Ebniye nizamnamesi ve beyannameşi ile gerçekleşmiştir. Kural ve nizamnamelerin çoğu Fransız veya Belçika kanunlarından alınmıştır (Denel,1982 :13-15).Bu nizamnameler ile yasal olarak, gayrimüslüm ve müslümanlar arasındaki ayırım kaldırılmış, yerleşme kısıtlmalarına son verilmiştir.

B . Hukuk ve Nizamnameler

Osmanlı yönetimi sırasında Tanzimata kadar düzensiz aralıklarla çıkartılan nizamnamelerle mevcut yerleşimdeki aksaklıklar düzeltilmeye çalışılmış öte yandanda kentin belli düzen içinde gelişmesi sağlanmaya çalışılmıştır. Dükkan, konut ve sokak genişliklerine getirilen kısıtlamalar ve değişiklikler kentin safha safha gelişmesini sağlamıştır.

Dükkanlarla İlgili Yükseklikler Ve Malzeme Seçimi ;

H.1175/1762 Ebniye kanunu ile bazı düzenlemeler getirilmiştir.

-Dükkanlar 4* arşın kabul edilmiştir.

-Dükkanın işlevine göre yüksekliği saptanmalı, dükkan üstünde oda inşaatı yangın nedeniyle yasaktır.

H.1209/1795 tarihli nizamnamede;

-Sur içindeki binalarla kale duvarı arasında 4 arşın yol bırakılmalı.

-Kale duvarına bitişik dükkanların yüksekliği 4 zıra* (3 m) olmalı. Bunlara çıkma yapılmamalı ve kagir olmalı.

Tanzimattan önce dükkanların türlerine göre (pekmezci, pirinççi, zeytinyağcı, vb...) belirlenen sınırlamalar görsel bir farklılık getirmemiş, 3 m'den 4.5 m'ye kadar değişen yükseklikler tüm kent ölçeği dikkate alınacak olduğunda pek etkili olmamıştır (Şekil II.7).

H.1264/1848 tarihinde uygulamaya konan nizamname maddelerine göre;

-Dükkanlarda işlev ayrımı kaldırılmış, hepsi 7 zıra (5 m).

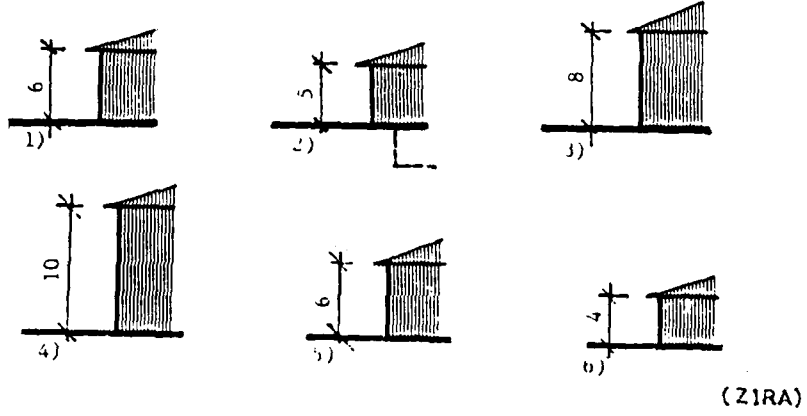
-Üzerinde oda olanlara 10 zıra (7.5 m) yükseklik tanınmıştır.

Tanzimat döneminde yukardaki sınırlamalar dikkate alınmıştır.I. Meşrutiyet döneminde çıkartılan H.1299/1883 tarihli Ebniye Kanunu ise;

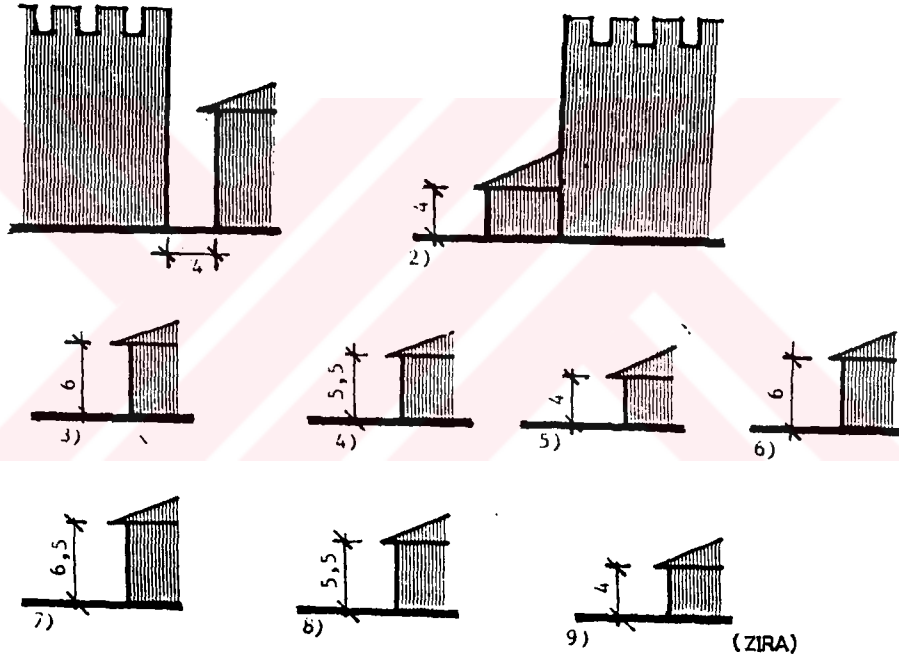
*1 arşın=0.71 m

*1 zıra=0,75 m

1175/1762 Tarihli Hükümden:

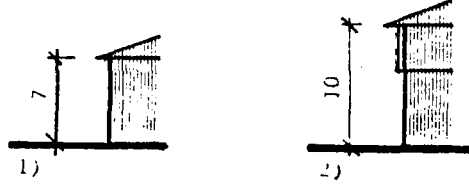
1209/1795 Tarihli Hükümden :

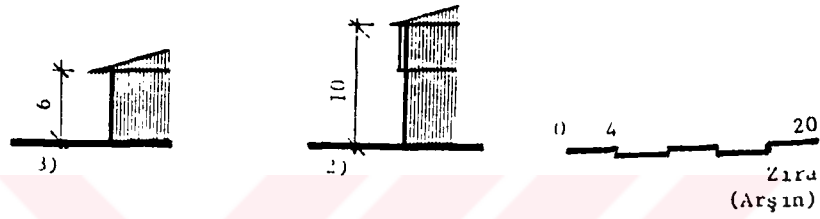
Şekil II.7. Osmanlı Döneminde , Dükkanların Yükseklikleri ile ilgili alınan kararlar.
Denel . Batılılaşma Sürecinde İstanbul'da Tasarım ve Dış Mekanlarda Değişim ve Nedenleri : 65

-Dükkan yükseklikleri,6 zıra (4.5 m), sınırlaması getirmiştir (Denel,1982,s.66-69),
(şekil II.8)

1264/1848 I. Ebniye Nizamnamesi

1299/1883 Ebniye Kanunu

Şekil II.8 Dükkanlarla İlgili Yükseklikler

Denel, 1982: 66

Yukarıda açıklanan 1762,1795, 1848 ve 1883 tarihli nizamnamelerin Balat'ın gelişimindeki etkisini inceleyecek olursak;

-Yapılan ölçümlere göre dükkanların yükseklikleri maximum 5 m'dir. Üzerinde oda olanlar ise 6.5-7 m yüksekliğindedir. Bu tespitler, bölgedeki dükkanların H.1264/1848 tarihli nizamnameye göre yapıldığını göstermektedir.

İnşaat Alanında Kısıtlamalar ;

Tanzimatın ilanı ile hukuk eşitliği kavramı gelişmiştir. Tanzimat öncesi hukuk ve fermanlarla müslüm-gayrimüslim ayrımı, yer seçimi, kat yüksekliği ve malzeme seçimi konularında kesin kararlara varılmıştır.

-H.1137/1725 tarihli karar bina yükseklikleri hakkındadır Müslüman evler 12 zıra (9 m), gayrimüslim evler 9 zıra (7 m) olmalıdır.

-H.1233/1818 tarihli kararda, müslüman evlere 14 zıra (10.5 m), gayrimüslimlere 12 zıra (9 m), reaya evleri 10 zıra (7.5 m) yükseklik hakkı verilmiştir.

-H.1242/1826 tarihli karar ile, müslüman evler için 14 zıra (10.5 m), reaya evleri için 12 zıra (9 m) yükseklik tanınmıştır.

1839 Tanzimat fermanıyla bu farklılıklar ortadan kalkmıştır. Müslüm ve gayrimüslüm ayrımı yapmaksızın, tüm yapılar için geçerli olan teknik sorunlar ele alınmıştır. Yangına önlem alabilmek amacıyla kat yüksekliklerine ve malzeme seçimine kesin düzenlemeler getirilmiştir.

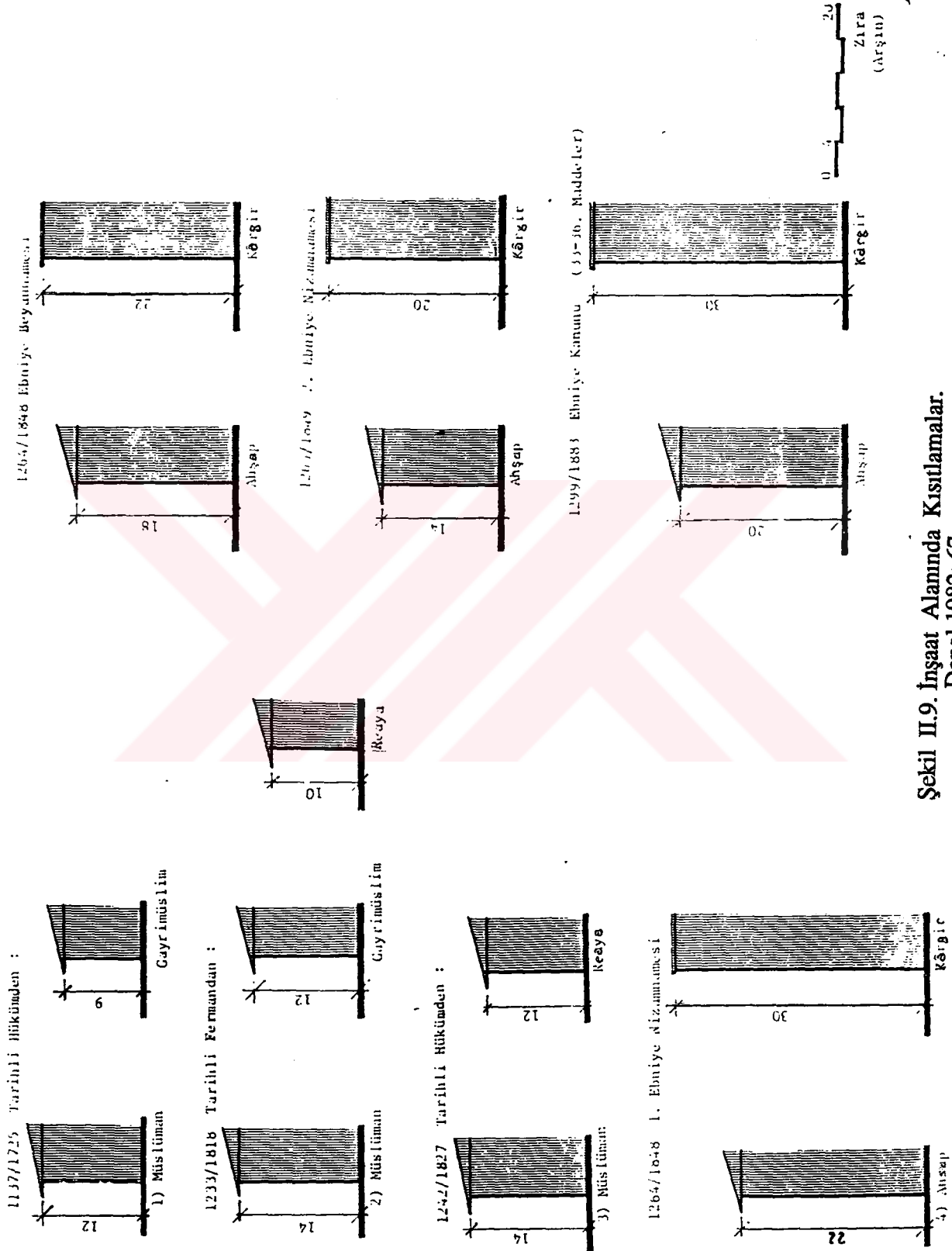
-H.1264/1848 tarihli I. Ebniye Nizamnamesinde, ahşap yapılara 22 zıra (16.5 m), kagir yapılara ise 30 zıra (23 m) kat yüksekliği tanınmıştır.

-H.1264/1848 tarihli Ebniye Beyannamesinde ise, ahşap yapılara 18 zıra (13.5 m), kagir yapılara 22 zıra (16.5 m) yükseklik verilmiştir.

-H.1265/1849 tarihli 2. Ebniye Nizamnamesinde, ahşap yapılara 14 zıra (10.5 m), kagir yapılara 20 zıra (15 m) yükseklik uygun görülmüştür.

Yukarıda alınan kararlar doğrultusunda çeşitli dönemlerde yapılan yapılar bölgede farklı yükseltileri ile dikkat çekmektedir.

-H.1299/1883 tarihli Ebniye Beyannamesi, yapılara daha evvelki hükümlerden çok farklı yükseklikler tanımıştır. Ahşap konut yapıları için, 20 zıra (15 m), kagir binalar için 30 zıra (23 m) yükseklik tanınmıştır (Denel, 1982,s.76-78), (şekil II.9).

Şekil II.9. İnşaat Alanında Kısıtlamalar. Denel, 1982: 67.

Balat'ta yapılan tespitler ahşap konutların 9-10 m, kagir konutların ise 11-13 m arasında yüksekliği olduğunu göstermiştir. Bu durumda Osmanlı döneminde çıkartılmış nizamnamelirin, yukarıda açıklanan kagir ve ahşap konutlar hakkındaki maddeleri dikkate alındığında bölgedeki yapılaşmanın 1848 tarihli beyanname doğrultusunda gerçekleştiği anlaşılmaktadır.

Sokakların Genişletilmesi ;

Tanzimat dönemine kadar çıkartılan tüm fermanlar konut ve dükkanların yükseklikleri ve malzemeler hakkındadır. Sokakların genişliklerini belirleyen hiç bir hüküm yoktur.

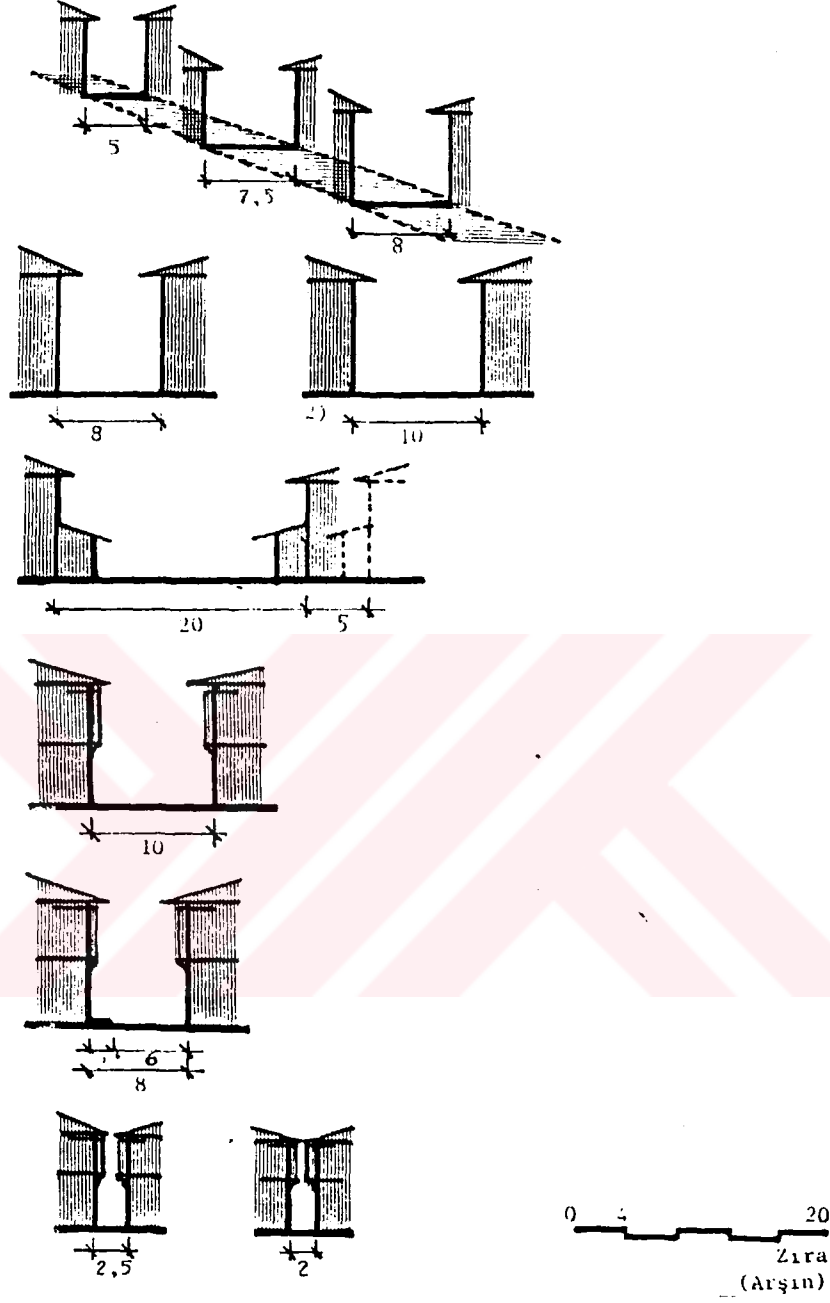
-H.1217-1802 / H.1242-1826 tarihlerinde çıkartılan hükümler, yangın sonrası yapıların yeniden inşaa edilmesi sırasında, yoldan yer çalınmamasına dairdir. Bu hüküm yolların daraltıldığını göstermektedir.

-H.1207/1854 yıllarından itibaren yangın haritaları yapılmaya başlanmıştır. Yollar birbirine dik ve paralel olacak şekilde düzenlenmeye ve boyutları geniş tutulmaya çalışılmıştır.

-H.1264-1265/1848-1849 nizamnamelerinde büyük caddeler 10 (7.5 m), ara yollar 8 (6 m), sokaklar ise 6 (4.5 m) zıradan az olmaması belirtilmiştir.

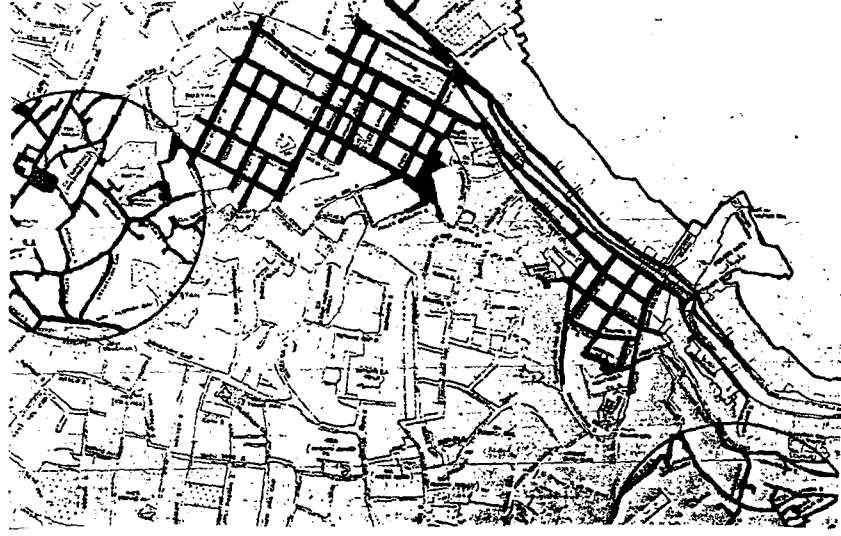
-H.1298-99/1882-83 tarihinde çıkartılan kanunla, yollar 20-15-12-10-8 zıra (15-11-9-7.5-6 m), çıkmaz sokaklar ise, 6-8 zıra (4.5-6 m) olarak tesbit edilmiştir (Şekil II.10).

Bu hükümlerle yol genişlikleri kontrol altına alındıysada yeterli olmamıştır. 1848-49 Ebniye Nizamnameleri ve 1864 Tarik ve Ebniye Beyannamesiyle sokak genişliklerine kesin hükümler getirilmiştir. Ancak kent mekanındaki bu düzensiz durum devam etmiştir(Denel,1982,s.59-61).

Şekil II.10. Sokakların Genişletilmesi
Denel: Batılılaşma ... : 70.

Organik dokudaki Balat sokakları, 1207-1854 / 1848-1849 yılında çıkan nizamnameler doğrultusunda 1875 yılında harita II.8' de gösterildiği gibi, bazı bölgeler düzeltilerek ortogonal (birbirine dik) düzene sokulmuştur.

Harita II. 8 Daire içine alınmış bölge Balat'ın organik dokusunu yansıtmaktadır.

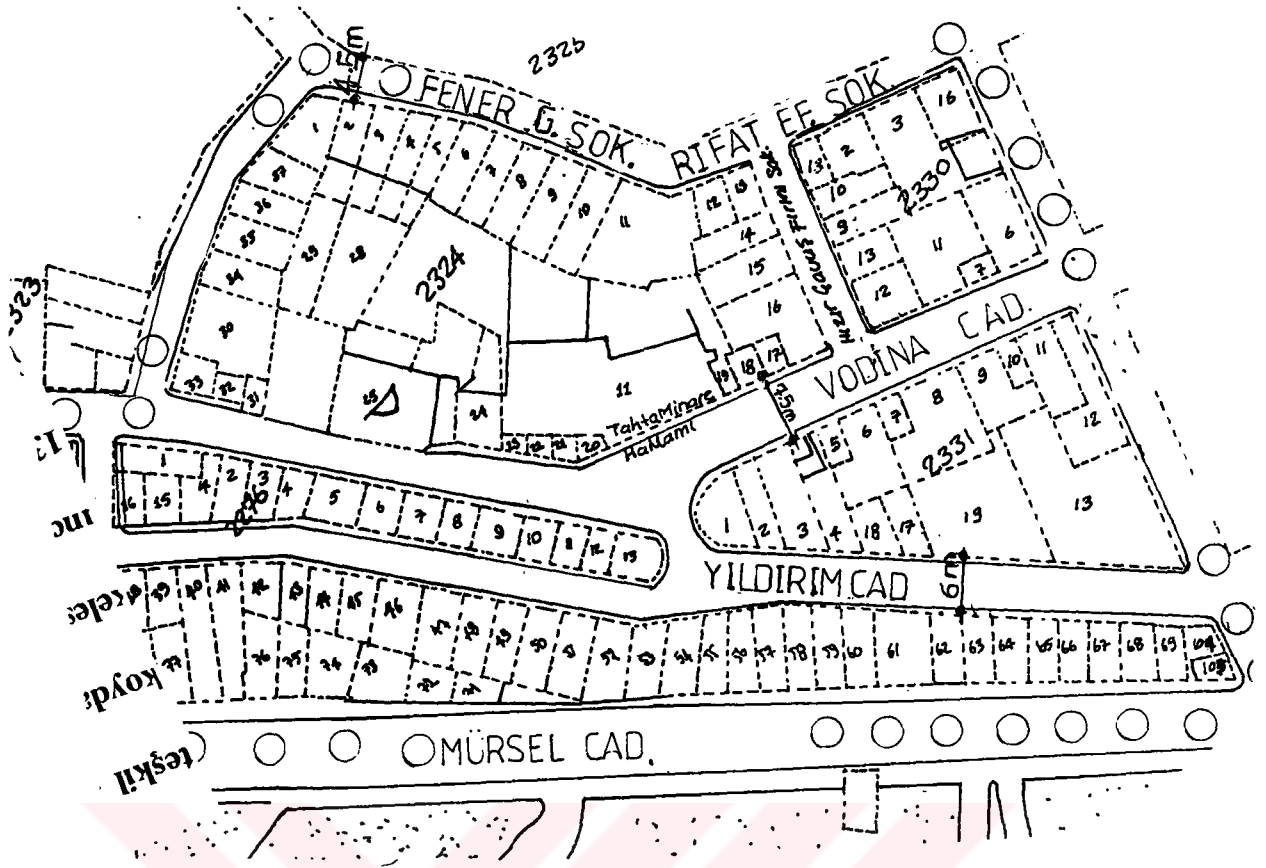
1875 yılında bazı yollar ortogonal düzene sokulmuştur.

Denel,1982:101

Balat' ta, Vodina Caddesi ana yol olup genişliği 7.5 m'dir.Yıldırım Caddesi ise (ara yol) 6 m genişliğindedir. Fener Külhan ve Rifat Efendi sokağının genişliği, 4.5 m'dir. Bu durumda H.1264-65 /1848-49 tarihli nizamname doğrultusunda Balat sokakları gelişmiştir.Bununla beraber çıkmaz sokaklar 5 m olarak tesbit edilmiştir. Bu durumda çıkmaz sokakların H.1299/1883 tarihinde çıkan nizamnamenin etkisi ile geliştiği anlaşılmaktadır.

Yangın Nedeniyle Çıkarılan Malzeme Kısıtlamaları ;

1242/1826 tarihli fermanla sadece yol genişlikleri ve konut yükseklikleri değil, malzeme ve özellikleride denetlenmeye çalışılmıştır. Ahşap malzemenin kolay

Şekil II.11. Balat'ta Pilot Alanda Ana Caddeler ve Ara Yollar H. 1264-65/1848-49 Tarihli Nizamname Doğrultusunda Gelişmiştir.

yanması ve yangının hızla yayılmasına neden olmasından ötürü, çıkan tüm kanunlar kagir inşaatın yayılmasına yöneliktir. Balat'ta ahşap iskelet yapıya az rastlanmaktadır. Binalar 19. yüzyıl da çıkartılan kanunular etkisiyle kagir olarak yapılmıştır.

-H.1264-1265/1848-1849 tarihli Ebniye Nizamnamesinde,yapıların ahşap yerine kagir olarak yapılması konusu ele alınmıştır.Taş, ahşap ve harç malzemele-
rinin özellikleri belirtilmiştir. Her 2 konut arasına kagir yangın duvarı yapılması istenmiştir. Bu nizamnamede kagir ve ahşap binaların kapı üstü ve çatı saçakları-
nada kısıtlamalar getirilmiş, saç kaplı olması ve 18 parmak (54 cm.) taşması ge-
rektiği belirtilmiştir. Ahşap konutlarda orta katta mutfak yapılması yasaklandığı gi-
bi konutların cephelerinin ahşap kaplanması yasaklanmıştır. Pencere altına kadar tuğla, üstünün ise bağdadi yapılması şart koşulmuştur. sıvanın ise ince horasan, süzme kireç, ince kum veya keten olması istenmiştir.

Konutların ahşap yerine kagir yapılması hakkında pek çok kanun ve fer-
man çıkartılmış, halkı yönlendirmek için malzeme tanıtımından fiyat saptanmasına kadar çeşitli kolaylıklar tanınmıştır.

Arka arkaya çıkartılan ve yangına karşı önlem almak için kagir yapının yaygınlaşmasını amaçlayan tüm bu maddeler, İstanbul kent ölçeğinde etkili olama-
mıştır. Ancak tüm bunların aksine Balat ahşap yapıların çok azınlıkta olduğu, ka-
gir yapıların bulunduğu bir semttir. Yapılar arasında yangın duvarının bulunması
sı, pencere altına kadar cephelerin tuğla, üstünün ise sıvalı olması bölgenin
H.1264-65 / 1848-49 tarihli nizamname doğrultusunda geliştiğini göstermektedir.

Toparlayacak olursak, Balat'ın dükkanları, ahşap ve kagir yapıları ve so-
kakları H.1264-65/1248-49 tarihli nizamnamelerin etkisi ile gelişmiştir.

II.3. Ekonomik Ve Sosyal Yapı (1993-94).

Ekonomik ve Sosyal yapı başlığı altında yapılan aile anketleri, koruma bölgesindeki mevcut durumun ve gereksinimlerinin tespit edilmesi amacıyla yapılmıştır. Fatih ilçesi sınırlarında Emre Lmtđ. şirketi tarafından yapılan bu çalışma Fener-Balat bölgesiyle beraber Zeyrek, Surdibi, Yedikule ve Yenikapı' da ayrı ayrı yapılmıştır.

Çalışmalar, bölgelerde yapı cinslerinin dağılımını tespit etmekle başlamıştır. Çalışmanın amacı tarihsel yapılarda yaşayan halkın sosyo-ekonomik yapısının araştırılması olmasına rağmen, tarihsel bölgede bulunan betonarme veya gecekondü yapılarının gözardı edilmesi doğru değildir. Fener-Balat bölgesinin yapı cinsleri dağılımına Tablo 1'de göz atarsak toplam 1151 yapı dikkatimizi çeker. Ancak bu adedin içinde tarihi yapı ile beraber betonarme yapı, gecekondü ve barakalar bulunmaktadır. Tablo 2'de ise Anket ve Denek sayılarının mahallelere dağılımı yer almaktadır.

TABLO 1 FENER-BALAT BÖLGESİNDE YAPI CİNSLERİNİN DAĞILIMI.							
Mahalle Adı	Ahşap		Yığıma		BETONARME		TOPLAM
	Toplam	%	Toplam	%	Toplam	%	
Fener-Balat	78	7	969	84	104	9	1151

TABLO 2 ANKET VE DENEK SAYILARININ MAHALLELERE DAĞILIMI.					
MAHALLE ADI	ANKET SAYISI	%	DENEK SAYISI	%	
B.Karabaş	3	0.21	12	0.18	
Hızırçavuş	74	5.08	330	4.97	
Tahtaminare	36	2.47	171	2.57	
Tevki Cafer	244	16.75	1,159	17.44	

II.3.1. Mülkiyet Durumu

Tarihsel bölgelerin sosyo-ekonomik yapısı ele alındığında Anadolu'nun kırsal alanlarından göç etmiş dar gelirli aileler dikkati çekmektedir. Bu ailelerden oluşan halk, sağlıklı şartlarda yaşadıkları gibi çok azı mülk sahibi, diğerleri ise kiracıdır. Kiracılar çok düşük bir bedel ödemektedirler. Düşük gelir halkın bir kısmını gecekonduda yaşamaya itmesine rağmen Fener-Balat'ta gecekondu yok sayılabilir. Bunun nedeni, maddi sıkıntı sebebi ile gecekondu yapamamalarıdır. Bu kişiler çareyi akrabalarıyla beraber yaşamakta bulmuşlardır. 5 veya 8 kişilik aileler evin birer odasını paylaşarak sağlıklı ortamlarda yaşamaktadırlar. Tablo 3'de Fener-Balat bölgesinde bulunan B. Karabaş, Hızırçavuş, Tahtaminare ve Tevki Cafer mahallelerinin mülkiyet durumu analiz sonuçları gösterilmiştir (Emre Lmt. İstanbul Fatih..., Yayın yılı yok :4).

II.3.2. Nüfus Yapısı

Nüfus yapısı, yapılan anket sonuçlarına göre değerlendirilmiştir. Tarihi bölgede yaşayan insanların yaşam standartlarını ve statülerini saptayabilmek o bölgenin nüfus yapısını incelemek ile mümkündür. Fener-Balat bölgesinde toplam nüfus 2036, kadın sayısı 1017 (%49.9), erkek sayısında 1019 (%50) olarak tespit edilmiştir. Görüldüğü gibi kadın ve erkek sayısı eşit denecek kadar yakındır.

Nüfus Dağılımı ;

Nüfus dağılımını bulmak için aşağıdaki formül kullanılır.

$$\text{Cinsiyet oranı} = \frac{\text{Toplam nüfus içindeki erkek sayısı}}{\text{Toplam nüfus içindeki kadın sayısı}} \times 100$$

Fener-Balat bölgesi için bu oranı kullanırsak,

$$\text{C.O.} = \frac{1019}{1017} \times 100 = 100.2$$

ortalamasını elde ederiz.

TABLO 3 BÖLGE BAZINDA MÜLKİYET DURUMU ANALİZİ						
MAHALLE ADI	% MÜLK	KIRA	LOJMAN	BEDELSİZ	DİĞER	
B. Karabaş	0.00	100	0.00	0.00	0.00	
Hızırcavuş	43.25	52.7	0.00	1.35	2.7	
Tahtaminare	38.89	61.11	0.00	0.00	0.00	
Tevki Cafer	45.08	52.87	0.41	1.23	0.41	

Cinsiyet dağılımı ile yaş guruplarını incelemek için nüfus piramitleri yapılır.Nüfus piramitleri, çocuk yastakilerin, okul, evlenme yaşı, eğitim, askerlik dönemi, doğurgan nüfus ve aktif veya aktif olmayan nüfusun tespitinde kullanılır. Grafik 1'de Fener-Balat bölgesi için yapılan nüfus piramidini görmekteyiz.Yaş ilerledikçe piramitin kollarının kısılması, ölüm sonucunda meydana gelen azalmayı göstermektedir. Yaş gurupları 5'er senelik guruplar halinde düzenlenmiştir. Ancak, 65+ yaş gurubunu gösteren kolun genişlemesi, bu gurubun 5'er senelik olarak ele alınmamasındandır. Diğer bir şekilde, bu guruba 80-90-95 yaşlarında dahildir.Piramitte genç nüfus kolunun uzun olduğu dikkati çekmektedir.Buda Balat'ta doğurganlık oranının yüksek olduğunu göstermektedir.Ancak bu durum fazla şaşırtmamalı çünkü, Türkiye'nin tipik özelliğini yansıtmaktadır. Buna rağmen 20-40 yaş gurubu kolları daralmıştır. Bunun anlamı en verimli nüfusun azalmasıdır. Bu durum az gelişmiş ülkelerde göç veren ülkelerde veya düşük yaşam şartlarında ortaya çıkar (Emre Lmt. İstanbul Fatih... ,Yayın yılı yok :8).

Doğurganlık Oranı ;

Doğurganlık oranı, nüfus karakterinin saptanmasında ve yeni projelerin düzenlenmesinde yararlanılan verileri ortaya koyar.

$$\text{Doğurganlık oranı} = \frac{\text{Yıl içinde doğanların sayısı}}{\text{Doğum yapma çağındaki 15-44 yaş arasındaki kadın nüfusu}} \times 100$$

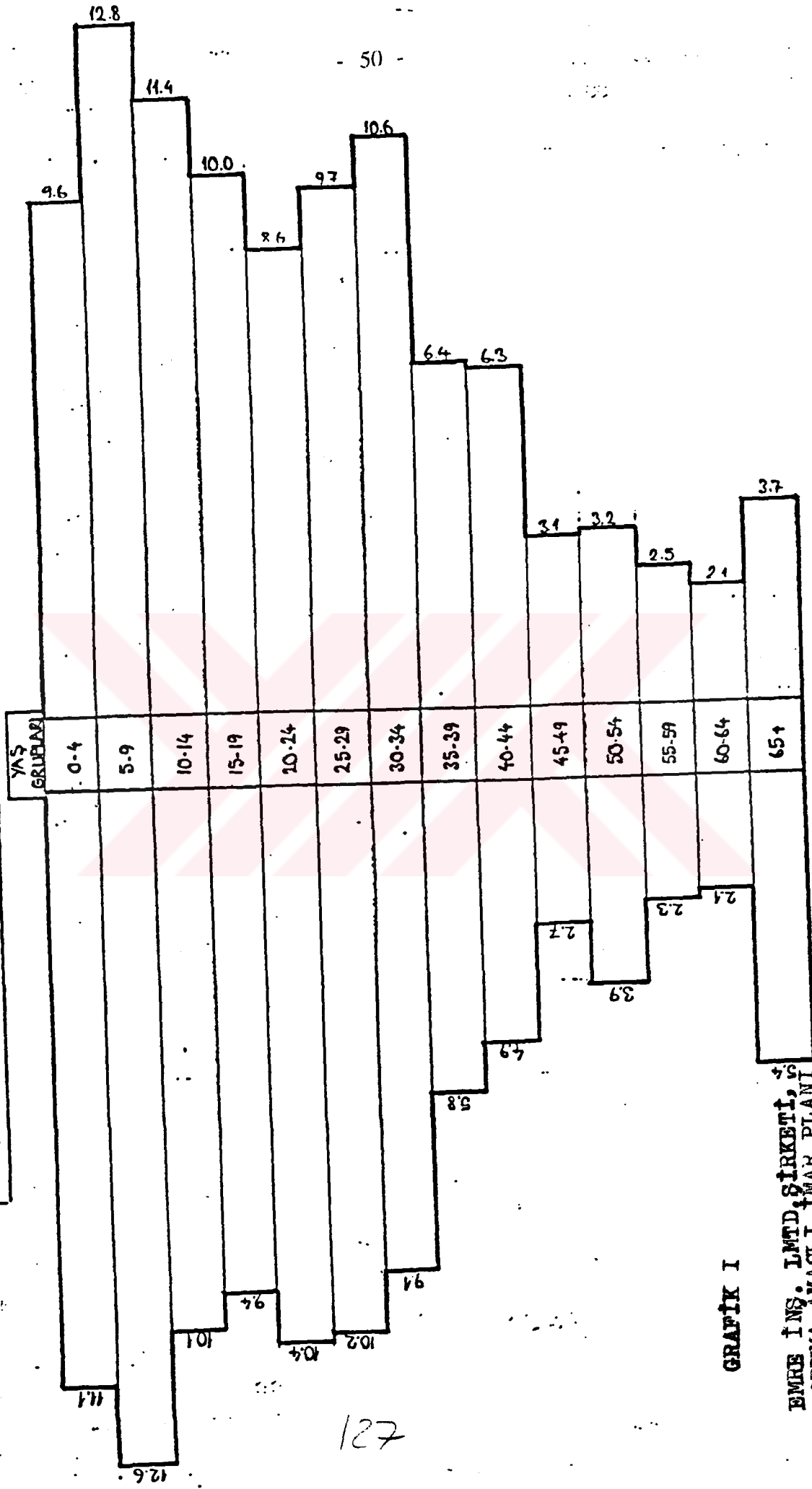
Yukarıdaki formülde, yıl içinde doğanların sayısını hesaplamak zor olduğundan "Efektif Doğurganlık Oranı" hesaplanır.

$$\text{E.D.O} = \frac{\text{0-4 yaş arası nüfus}}{\text{15-44 yaş arası kadın nüfusu}} \times 100$$

Tablo 4'e göre Fener-Balat bölgesinde her 100 kadına 41 çocuk düşmektedir.

Buda her kadının çocuğu olmadığını göstermektedir. Ancak, kırsal kesimden bölgeye göç edenlerin 15 yaşından daha erken yaşta çocuk sahibi olduklarında

FENER-BALAT ZONU NÜFUS PİRAMİDİ

ERKEK : 1019

TOPLAM NUFUS
2036

KADIN : 1017 Adet

GRAFİK I

EMRE İNŞ. LİMİTED ŞİRKETİ, 4
KORUMA AMAÇLI İMAR PLANI
ANALİTİK ETÜDLERİ, S.18.

TABLO 4 DOĞURGANLIK ORANI.	
Fatih Bütününde	Fener-Balat
$(594/1644) \times 100$	$(211/507) \times 100$
% 36.1	% 41.6

düşünücek olursak bu hesaplarda küçük bir hata payıda olabilir (Emre Lmt. İstanbul Fatih... :10).

Aktif Nüfus ;

Üretim hayatına katkıda bulunan nüfusa aktif nüfus denir. Tüketice durumda olanlara ise aktif olmayan nüfus denir. Gerçek aktif nüfusu bulmak için ;

Gerçek çalışan nüfus

Toplam nüfus

x100 Bu formülden ve nüfus piramidinden yola çıkarak

Fener-Balat bölgesini hesaplarsak, tablo 5'de görüldüğü gibi, gerçekten çalışanların oranı %27.3'tür. Gerçek aktif nüfus %72'nin yükünü üzerinde taşımaktadır.

TABLO 5 GERÇEKTEN ÇALIŞANLAR ORANI	
Fener-Balat	
$(556/2036) \times 100$	
% 27.3	

Bağımlılık Oranı ;

Aktif olmayan nüfusun, aktif nüfusa oranına bağımlılık oranı denir. Bu oran, çalışan nüfusu ve çalışmayan nüfus ile çalışan nüfusun ne oranda çalışmayan, tüketici kesiminin yükünü üstlendiğini gösterir. Oran eğer küçük ise nüfusun çoğunun aktif olduğunu, eğer büyük ise aktif kesimin yüklediği yükün fazlalığını gösterir. Aşağıda belirtilen formül ile, "Pasif nüfus"u hesaplırsak,

$$\text{B.Oranı} = \frac{\text{Pasif nüfus}}{\text{Aktif nüfus}} \times 100$$

Tablo 6'da da görüldüğü gibi, Fener-Balat bölgesindeki bağımlılık oranı %266.2 olarak bulunur. Bu oranın fazlasıyla büyük olması, azınlıktaki çalışan nüfusun, ne derece pasif olan nüfusun yükünü taşıdığını göstermektedir. Tablo 7 çalışma durumunda olan ve olmayan nüfusun cinsiyetlere dağılımını göstermektedir (Emre Lmt. İstanbul Fatih... :19).

TABLO 6 BAĞIMLILIK ORANI
Fener-Balat
$(1480/556) \times 100$
% 266.2

Göç Ve Mobilite ;

Göç analizleri iki grupta yapılmıştır. İlki, tablo 8'de görüldüğü gibi hangi bölgelerden ve hangi senelerde gelindiğine yönelik analizdir. Fener-Balat bölgesinde en fazla göç Karadeniz bölgesinden, özellikle Kastamonu ilindedir. Karadeniz bölgesini G.D. Anadolu bölgesi takip eder.

Fener-Balat bölgesi, Zeyrek'ten sonra Fatih ilçesi sınırları içinde göç alan ikinci bölgedir. Tanıdık veya akraba yanına yerleşmek ve sermaye piyasasına yakın olmak, hizmetlere kolay erişmek isteği nedeniyle bu bölgeler göçü yoğun olarak yaşamaktadır. Nedenler göç sebebi olarak, (%78.4) iş, (%17.2) evlilik, ailevi sebepler ve (%4.4) diğer nedenleri (kan davası, iflas, boşanma) göstermişlerdir (Emre Lmt. İstanbul Fatih... :28-33).

Mobilite;

Mobilite, bölge halkının İstanbul içinden veya dışından eğer içinden ise hangi mahalleden veya semtten geldiğini ve bundan sonra taşınmayı düşündükleri yer ve nedenlerinin araştırılmasıdır.

Fatih bütününde yapılan anket sonucunda, 1196 olarak tespit edilen toplam göç nüfusunun, %75'i (903) başka mahallelerden Fatih koruma bölgelerine göç edenlerdir. %24.5 (293) ise yapılan göçün ardından buldukları mahalleye doğrudan yerleşenlerin oranıdır. Tablo 9'da göçlerin hangi bölgelerden olduğu belirtilmiştir. Mobiliteye yol açan nedenler tablo 10'da gösterilmiştir (Emre Lmt. İstanbul Fatih... :36-38).

TABLO 8 FENER-BALAT BÖLGESİ GÖÇ ANALİZİ.

BÖLGELER	0-5	5-10	10-15	15-20	22+	İstanbul	TOPLAM
Marmara	1.4	0	8.2	3.2	9.2	50	5.8
Ege	0	0	0	0	1.4	0	0.5
Akdeniz	1.4	0	0	1.6	0.7	0	0.8
İç Anadolu	11.4	8.7	10.2	16.2	5	16.7	9.3
G.D Anadolu	18.6	23.2	14.3	21	5.7	0	14.4
D.Anadolu	10	4.3	6.1	4.9	9.2	33.3	7.8
Karadniz	57.2	63.8	61.2	53.2	64.5	0	59.9
Yurt Dışı	0	0	0	0	4.3	0	1.5
TOPLAM	100	100	100	100	100	100	100

BÖLGELER	TABLO 9 FATİH İLÇESİ BÜTÜNÜNDE GELİMEN BÖLGELER SENE GRUPLARI													
	0-5 yıl		5-10 yıl		10-15 yıl		15-20 yıl		20+ yıl		İstanbul		TOPLAM	
	Adet	%	Adet	%	Adet	%	Adet	%	Adet	%	Adet	%	Adet	%
Fatih İlç.	222	58.1	113	57.9	75	72.2	46	68	75	52	6	60	538	59.6
Fatih dışı	115	30.1	59	30.3	19	18.3	14	21	48	34	1	10	256	28.3
Anadoluh yakası	8	2.1	7	3.6	2	1.9	2	2.9	3	2.1	3	30	25	2.8
İstanbul dışı	37	9.7	16	8.2	8	7.7	6	8.8	17	12	0	0	84	9.3
TOPLAM	382	100	195	100	104	100	68	100	143	100	10	100	903	100

SEBEPLER	.TABLO 10 MOBİLİTEYE SEBEP OLAN NEDENLER					TOPLAM
	İşe yakınlık	Ev satın almak	Yüksek kiradan şikayetçi olmak	Çevreden rahatsızlık	Evlilik	
	13.7	22.3	46.7	5.7	10.9	0.7
						100

II.3.3. Eğitim Durumu

Fener-Balat bölgesinde (Tablo 11) ise Fatih bütününde elde edilen oranın, %72.8'inin okur-yazar, %10.4'ünün okuma-yazma bilmediği, %16.8'inin ise öğrenme yaşına gelmemiş olduğu öğrenilmiştir. Okur-yazarlık oranının cinsiyetlere göre dağılımını inceleyecek olursak, (Tablo 12) Fener-Balat bölgesinde, okur-yazar kadın %45.1, erkek %54.9, okuma-yazma bilmeyen kadın %79, erkek %21, okuma-yazma yaşında olmayanlar ise kadın %49.4, erkek %50.6 olarak tespit edilmiştir. Bu verilerden okuma-yazma bilmeyen kadın oranının çok yüksek olduğu görülmektedir. Bunun nedeni Anadolu'dan göç eden ailelerin kırsal kesimin adetlerini devam ettirmeleridir. Bu durumda kız çocukları okutulmamaktadır.

İlk eğitim zorunlu olduğundan büyük bir kesim ilkokulu bitirmiştir. Ancak aileler ilkokuldan sonra çocuklarını ekonomik sıkıntı nedeniyle çalışmaya yönlendirdiğinden çocuklar eğitime devam etmiyorlar. Yapılan anketlerde yüksek öğretimin çok düşük oranda olduğu görülmüştür. Fener-Balat bölgesi tüm bölgeler içinde ilkokuldan ortaokula geçişte oran çok düşüktür (Tablo 13). Y. öğretimde de oran Fener-Balat bölgesinde çok düşüktür. Okuma-yazmayı kendi kendine (askerlikte, kursta) öğrenenler %5.5 olarak tespit edilmiştir. Bu rakkamın %48.63'ü erkek, %51.37'si kadındır. Demek ki okumasına izin verilmeyen kadınlar sonradan kendi çabalarıyla okuma-yazma öğrenmişlerdir. Bitirilen okulları cinsiyet dağılımında da incelemek (Tablo 14) gerekir. İlkokulu bitiren kadın %45.20, erkek %54.80'dir. Ortaokulu bitiren erkek oranı ilkokulu bitirenlerden daha yüksektir (%62.07). Ortaokulu bitiren kadınların oranında ise kız çocuklarının okutulmaması geleneğinden ötürü düşüş gözlenmektedir. Liseyi bitiren erkek oranında düşme varken kadınlarda oran yükselmiştir. Bunun nedeni ortaokulu okuyan kız çocuklarının bilinçlenerek liseyide okumak istemeleridir. Yüksek okul bitiren erkek oranı % 80, kadın oranı ise %20'dir.

TABLO 11 OKUR YAZARLILIK DURUMU.

	Fatih Toplam		Fener-Balat	
	Adet	%	Adet	%
Okur-yazar	4805	72.3	1476	72.8
Ok.-yaz.bilmeyen	874	13.2	210	10.4
Ok.-yaz.yaş.olmayan	967	14.5	340	16.8
TOPLAM	6646	100	2026	100

TABLO 12 OKUR-YAZARLIK ORANININ CINSİYETLERE GÖRE DAĞILIMI.

	Fatih Toplam		Fener-Balat		
	Adet	%	Adet	%	
Okur-yazarlık	Kadın	2157	44.9	666	45.1
	Erkek	2648	55.1	810	54.9
	TOPLAM	4805	100	1476	100
Ok.-yaz.bilmeyenler	Kadın	630	72.1	166	79
	Erkek	244	27.9	44	21
	TOPLAM	874	100	210	100
Ok.-yaz.yaş.olmayan	Kadın	506	52.3	168	49.4
	Erkek	461	47.7	172	50.6
	TOPLAM	967	100	340	100

TABLO13 BİT. OKUL. % DAĞILIMI	
	%
İlkokul	89.59
Ortaokul	5.54
Lise	4.39
Üniversite	0.48

TABLO 14 CİNSİYETE GÖRE BİTİRİLEN OKULLAR.					
	Erkek	%	Kadın	%	TOPLAM
İlkokulu bitirenler	514	54.8	424	45.2	938
Ortaokulu bitirenler	36	62.07	22	37.93	58
Lise bitirenler	26	56.52	20	43.48	46
Üniversite bitiren	4	80	1	20	5
TOPLAM	580	55.4	467	44.6	1047

Oranlar arasındaki bu büyük fark kız çocuklarının kırsal kesimin adetlerine göre erken yaşta evlendirilmeleridir.

Devam edilen okulların yüzdelerine dağılımında, (Tablo 15) ilkokula devam edenler %65.97, ortaokul %19.10, lise %9.85, üniversite %4.78 yüksek lisans %0.30 olarak tespit edilmiştir. Cinsiyete göre eğitime devam edenlerde (Tablo 16) cinsiyetine göre eğitimini bitirenlerden (Tablo 14) çok farklı oranlar elde edilmemiştir. Ancak farklı olan üniversite bitiren kadın oranı %20 iken üniversiteye devam edenlerin oranı %31.25'tir. Buna karşılık, üniversiteyi bitiren erkek %80, üniversiteye devam edenler ise %68.75'dir. Bu sonuç kadınların bilinçlenerek üniversiteyi okuyup meslek sahibi olmak istediklerini göstermektedir (Emre Lmt. İstanbul Fatih... :65).

TABLO 15 DEVAM ED OKULLAR	
%	Fener-Balat
İlkokul	65.97
Ortaokul	19.1
Lise	9.85
Üniversite	4.78
Yüksek lisans	0.3

TABLO 16 CİNSİYETE GÖRE EĞİTİME DEVAM EDENLER.						
	Erkek	%	Kadın	%	TOPLAM	%
İlkokulu okuyanlar	116	52.49	105	47.51	221	100
Ortaokulu okuyanlar	39	60.94	25	39.06	64	100
Lise okuyanlar	19	57.58	14	42.42	33	100
Üniversite okuyanlar	11	68.75	5	31.25	16	100
Yük. lisans okuyan	0	0.00	0	0.00	1	100
TOPLAM	185	55.22	149	44.48	335	100

II.3.4. Gelir Durumu

Bölgenin gelir durumu gelir dağılımı ve ek gelir durumu olmak üzere iki aşamada incelenmiştir.

Gelir Dağılımı ;

Fener-Balat bölgesinde, % 24.4'ü aylık 0-1 milyon arası gelire sahipken, % 27.3'ünün 5 milyon ve üstünde geliri vardır. Ancak % 36.7 gibi çoğunluğun geliri 3-4 milyon arasındadır (Tablo 17).

Ek Gelir Durumu ;

Çalışılarak kazanılardan başka, ek geliri olup olmadıkları, varsa eğer ne kadar olduğu ve nereden geldiği araştırılmıştır (Tablo 18). Bu ek gelire yurt dışından gelen para dahil edilmemiştir. Fener-Balat'ta % 80.2'nin ek geliri yoktur. Geriye kalan %19.8'in ise %80.2'si 0-1 milyon arasında, 2.5 - 5 milyon arası geliri olan kesim ise % 3.5'tur. 5 + milyon geliri olan ise yoktur. Yurt dışından geliri olan kesim çok düşük bir yüzdeyi oluşturmaktadır (Emre Lmt.İstanbul Fatih... :50-53).

TABLO 17 KAZANILAN GELİR DAĞILIMI	
Gelirler	Fener-Balat
0-1 Milyon	24.4
1-2 Milyon	34.9
2-3 Milyon	31.7
3-4 Milyon	36.7
4-5 Milyon	22.2
5 + Milyon	27.3

TABLO 18 EK GELİR DAĞILIMI	
	Fener-Balat
Başka gelir yok	80.2
Başka gelir var	19.8
0-1 Milyon	80.2
1.25 Milyon	16.3
2.5-5 Milyon	3.5
5+ Milyon	0
TOPLAM	100
Nerelerden	
Kira	15.8
Emekli Maaşı	74.7
İşletme	3.2
Diğer	6.3
TOPLAM	100

II.3.5. Sosyal Yapı

Fener-Balat sahili boyunca uzanan Yeşil alan(Resim II.5,II.6)Mürsel Paşa Caddesi ve Abdüllezal Paşa Caddesi ile çevrilidir. Bu caddelerdeki yoğun trafik ve ve parkın büyüklüğü nedeniyle aileler çocuklarının gitmesine izin vermemektedir. Bölgedeki tek hastane, Ayvansaray Caddesi üzerinde bulunan Balat Hastanesidir.

Fener-Balat eğimli araziye sahiptir.Toplu ulaşım sadece sahil yolunda hizmet vermektedir. İç kısımlar toplu ulaşımdan yararlanamamaktadır.Eğim yüzünden halkın caddede toplu taşıttan indikten sonra evine ulaşması çok güçtür.Eğitim hizmetleri ise 1 ilkokul, 2 lise, 1 kütüphaneden oluşmaktadır. Balatkarabaş mahallesinde bulunan dükkanlar ve kurulan pazar dışında büyük alışveriş birimleri bulunmamaktadır. Sinema veya tiyatro gibi kültür yapıları mevcut değildir. Bu hizmetler için, Edirnekapı veya unkanın'na gidilmektedir.Alt yapı en büyük sorunu oluşturmaktadır. Kanalizasyon, su ve ısıtma tesisatı eksik hizmetler arasındadır.Yollar çöp ve kir içindedir. Dini yapı ise bölgenin tarihsel yarım adada olmasından dolayı yeterince mevcuttur. Caminin yanısıra kiliseler de vardır.

Yapılan anket çalışmaları ile halkın çevresel şartlardan, kentsel donatıdan yeterince yararlanıp yararlanmadıkları ve hangi hizmetlere ihtiyaç duydukları tespit edilmiştir. Fener-Balat bölgesinde nüfusun %13.6'sı donatıyı yeterli (Tablo 19) bulmuştur.% 57.1'i yetersiz olduğunu belirtmiştir.Hizmetleri yetersiz bulanların % 26.6'sı yeşil alanların eksik olduğunu belirtilmiştir. Yeşil alanı mahallelerin arasında local park, çocuk parkları ve spor sahaları şeklinde istemektedirler. Sağlık birimlerinin yetersiz olduğunu düşünenler ise %18.3'tür. Sağlık donatısını büyük hastane şeklinde değil, daha küçük sağlık ocağı ve dispanser şeklinde istemektedirler. Ulaşım hizmetleride %13.1 tarafından yetersiz bulunmuştur. Eğitim,alışveriş ve kültür diğer önemli yetersiz hizmetleri oluşturmaktadır. Diğer ihtiyaçlar daha küçük yüzdelere sıralanmıştır. Halk kirlilik, foseptik ve kötü kokulardan şikayetçidir. Bu bölgede dini yapı isteği çok düşüktür. Nedeni Tarihi yarım adanın fazlasıyla dini

yapıya sahip olmasıdır. Yaya yolu ve otopark isteğinde çok düşüktür. Yaşam standartlarının düşük olması bu ihtiyaçların lüks görülmesinden dolayı bu sonucu vermiştir (Emre Lmt.İstanbul Fatih... :60).

TABLO 19 DONATI İHTİYAÇLARI.		
Donatılar Hakkında	Fener-Balat	
	Adet	%
Yeterli	60	13.6
Fikri yok	129	29.3
Yetersiz	251	57.1
TOPLAM	440	100
Donatı İhtiyacı		
Yeşil alan	183	26.6
Sağlık	126	18.3
Eğitim	55	8
Dini yapı	5	0.8
Kültür	99	14.4
Alışveriş	90	13.1
Yaya yolu	13	1.9
Otopark	15	2.2
Toplu ulaşım	90	13.1
Diğer		
Çevre	1	0.1
Çöp	9	1.3
Alt yapı	1	0.1
Gürültü	1	0.1
TOPLAM	688	100

Resim II.6. Fener-Balat Sahil Yolundaki Park

Resim II.7. Fener-Balat Sahil Yolundaki Park

III. BALAT TARİHSEL SİT ALANI

III.1. Tarihsel Değerlerin Saptanması Ve Analizler

III.1.1. 1/100 Ölçekli Tesbit Çalışmaları (Kentsel Analizler)

Envanter Çalışması :

Geçmişten bize kalan miras, göç ve nüfus artışı, sanayileşme, teknik gelişmeler ve insanların gelişen şehir yaşantısı karşısında artan ihtiyaçları doğrultusunda yapılan değişiklikler nedeniyle bozulmakta ve yok olmaktadır. Bu amaçla yapılacak çalışmalarının başında,

- 1) Sit alanının sınırlarını tesbit etmek,
- 2) Araştırma bölgesinin sınırlarını oluşturmak,
- 3) Sit alanında tescillenmiş dini ve sivil yapıları tesbit etmek,
- 4) 1/5000 ve 1/1000 koruma amaçlı imar planı oluşturmak, gelmektedir.

Tespit çalışmalarının amacı, ülke kültür envanterini saptamak, yok olma tehlikesini taşıyan eserlerle ilgili bilgi ve belgeleri toplamak, eserleri tehdit eden faktörlerin tespit edilip ortadan kaldırılması, teknik ve finans kaynaklarının daha yeterli kullanılması ve planlı bir korumanın sağlanmasıdır. Bu amaçla yapılan tesbit çalışmalarına envanter çalışmalarında denir. Envanter çalışmasına başlamadan korunacak değerlerin ne olduğunun saptanması gerekir. Envanterin konusu taşınmaz değerlerdir. Taşınmaz değerler, tek yapı (Anıt), yapı gurubu (Küllüye, Kompleks yapı) ve sit olarak üç grupta toplanmaktadır (Madran, yılı yok :26-28).

Envanter iki çeşittir;

- a) Bilimsel Envanter: Yapı hakkında çok detaylı bilgileri içerir. Uzun zaman alan bir çalışmadır.
- b) Koruyucu Envanter: Yapı hakkında ana, kısa ve öz bilgileri içeren korumaya yönelik bir envanter türüdür.

Bu çalışmada koruyucu envanter kullanılmıştır. Koruyucu envanter, Avrupa konseyi standartlarına uygun olarak hazırlanan envanter fişleriyle yapılmıştır (Şekil III.1). Söz konusu olan sit alanı ve araştırma alanı analiz paftalarında gösterilmiştir. Burada yapılan envanter çalışmalarında yapının adresi, ada ve parsel numaraları ile vaziyet planı, fotoğrafı, ayrıntılı tanımı, uslubu ve koruma durumu tesbit edilmiş, böylece her yapının mevcut durumu ortaya konmuştur.

AVRUPA KONSEYİ DOĞAL VE KÜLTÜREL VARLIKLARI KORUMA ENVANTERİ D.K.V.K.E.		ANIT		ENVANTER NO:				
TÜRKİYE				HARİTA NO:				
İLİ:	İLÇESİ:	MAHALLE-KÖY		KORUMA DERECESESİ	ANITSAL	1	2	3
SOKAK VE KAPI NO:		KADASTRO PAFTA:	ADA:		PARSEL:	GEVRESEL		
ADİ:	YAPTIRAN:	YAPAN:	MİMARİ ÇAĞ:					
	YAPIM TARİHİ:	KİTABE:	VAKFIYE:					
GENEL TANIM:								
KORUMA DURUMU:	A İYİ B ORTA C KÖTÜ	TAŞIYICI YAPİ: A İYİ B ORTA C KÖTÜ	DİŞ YAPİ: A İYİ B ORTA C KÖTÜ	ÜST YAPİ: A İYİ B ORTA C KÖTÜ				
İÇ YAPİ:	A İYİ B ORTA C KÖTÜ	BÜBLEME EĞİLİ: A İYİ B ORTA C KÖTÜ	RUTUBET: A YOK B İZİ VAR C ÖNEMLİ					
VAZİYET PLANI:								
GÖZLEMLER:								
BUGÜNKÜ SAHİBİ:	BAKIMINDAN SOR. KURULUŞ:							
YAPILAN ONARIMLAR:								
AYRINTILI TANIM:				TEKNİK BİLGİLER	SU ELEKTİRİK ISITMA KANALİZASYON			
				ORJİNAL KULLANIMI:				
				BUGÜNKÜ KULLANIMI:				
				ÖNERİLEN KULLANIMI:				
				HAZIRLAYANLAR:	/ / 1994			
				EKLER				
				RAPOR	KONTROL EDEN: / / 1994			
YAYIN DİZİNİ:				FOTOĞRAF	G.M.E.E.A.Y.K. KARARLARI.			
				RÖLÖVE PROJESİ	NO: / / 1994			
				RESTORASYON PROJESİ	/ / 1994			
				HARİTA	/ / 1994			
				KROKİ	REVİZYON:			
				KİTABE	G.M.E.E.A.Y.K. ONAYI: / / 1994			
				VAKFIYE				

Şekil III.1 Envanter Fişi

III.1.1.1. Tescilli Yapılar Analizi (K.T.V.K.K.* Kararı)

Sit alanı içinde bazı yapılar Anıtlar Yüksek Kurulu tarafından koruma altına alınmış ve tescil edilmiştir. Araştırma alanı içinde bulunan toplam 647 yapının 321'i tescillenmiştir (%49.6). Anıtlar kurulu tescilli yapıları 1.,2. derece ve dini yapılar olmak üzere üç ayrı grupta göstermiştir. Dini yapılar ve 1. derece olan yapılar, tescilli yapıların %48.59'udur.%51 ise 2. derece tescilli yapılardır (Tablo A, Pf/1).Tescilli yapıların listesi ekte verilmiştir. Pf/ 1' , Parsel ve ada numaraları belirtilmiştir.

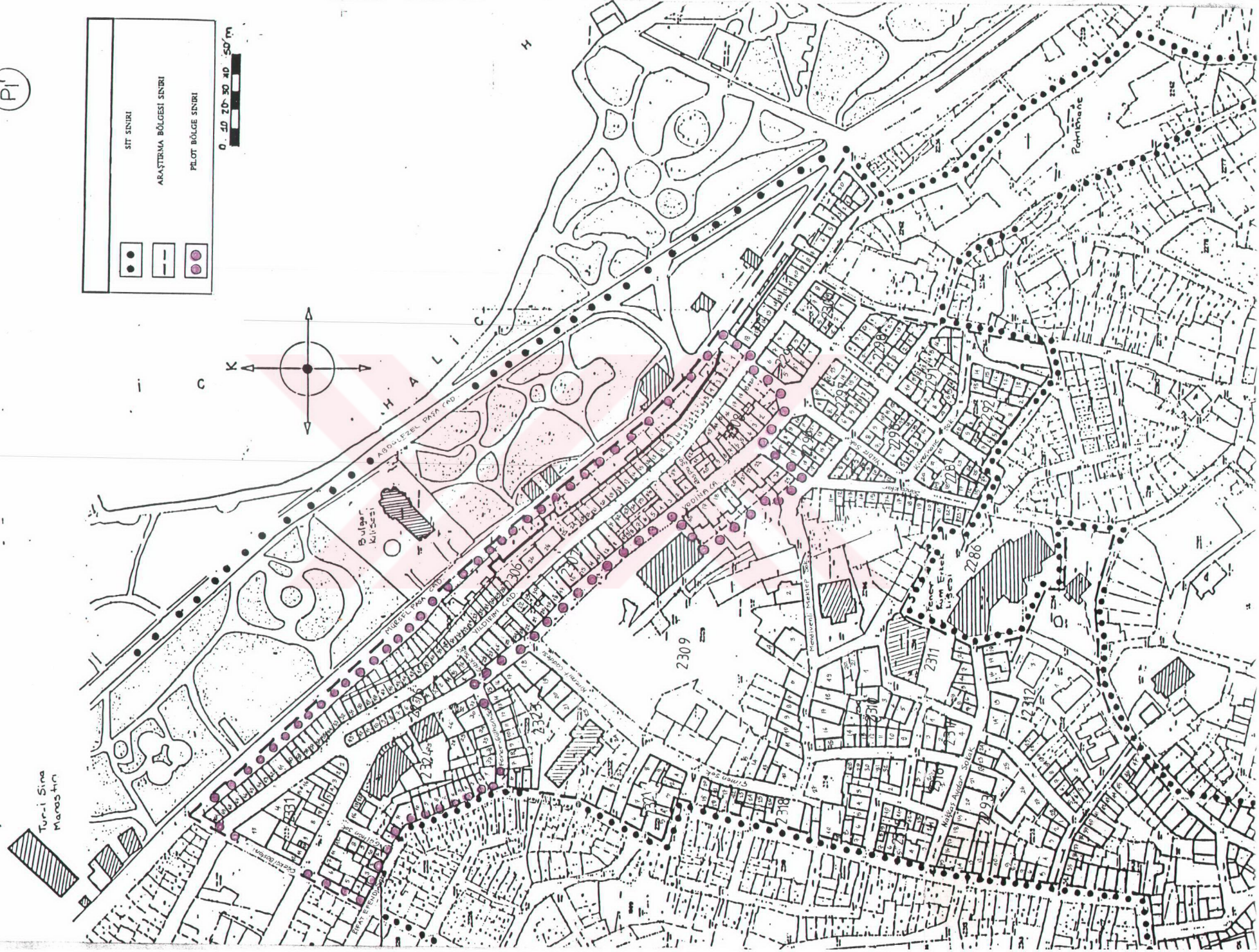
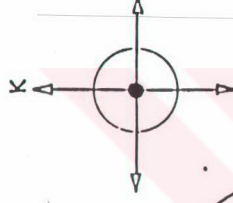
TABLO A: TESCİLLİ YAPILAR	
	%
Tescilli Yapılar	49.6
Dini Yapılar + 1.derece	48.59
2. derece korunmuş	51
Toplam Yapılar	100

* K.T.V.K.K. : Kültür Ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu

P1'

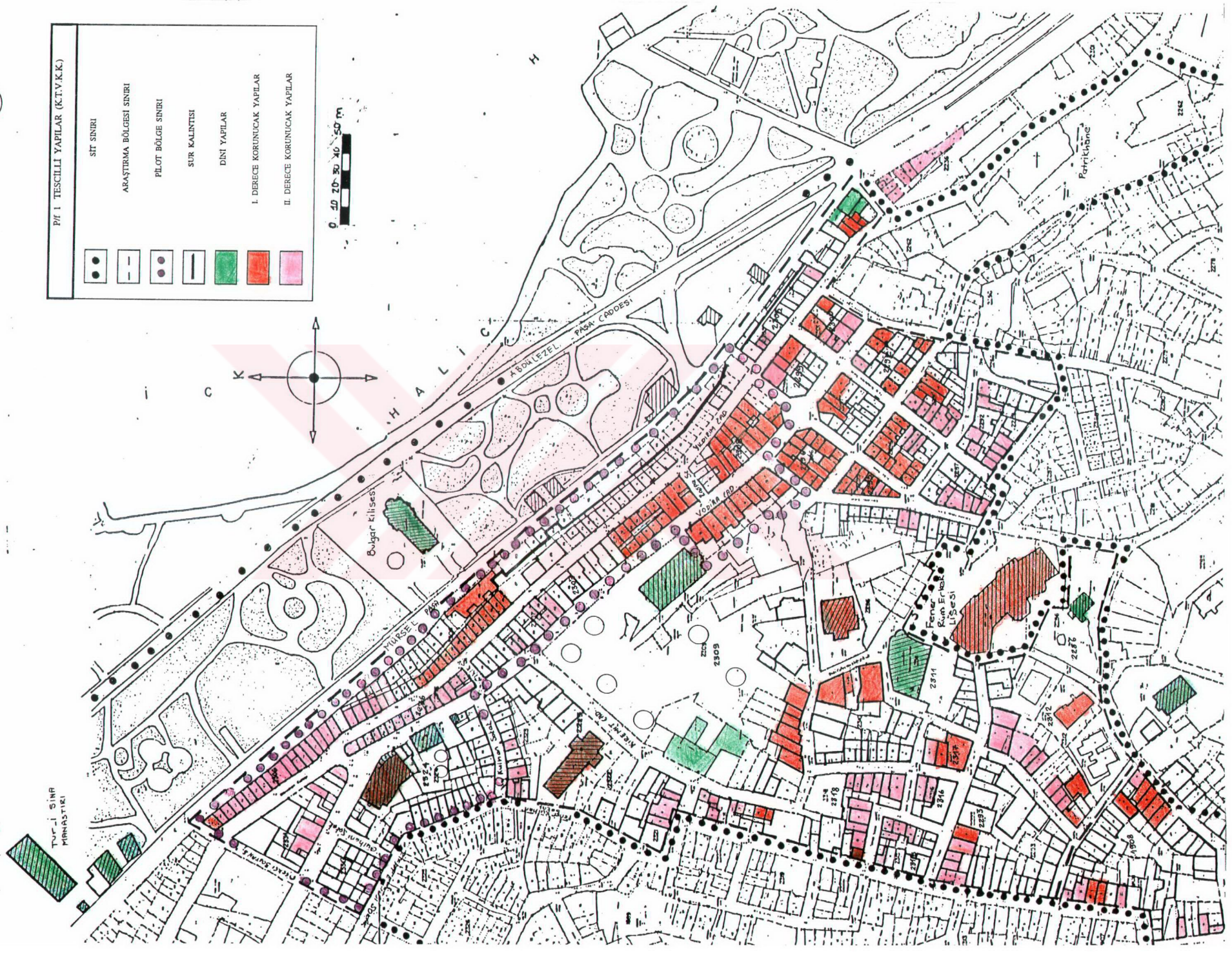
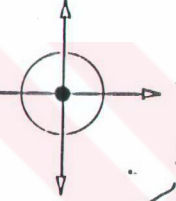
●	SIT SINIRI
—	ARAŞTIRMA BÖLGESİ SINIRI
○	PILOT BÖLGE SINIRI

0 20 40 60 80 100 m

1

P1-1 TESCİLLİ YAPILAR (K.T.V.K.K.)	
	SIT SINIRI
	ARASTIRMA BÖLGESİ SINIRI
	PILOT BÖLGE SINIRI
	SUR KALINTISI
	DİNİ YAPILAR
	I. DERECE KORUNUCAK YAPILAR
	II. DERECE KORUNUCAK YAPILAR

T.C.
KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
İSTANBUL İ NUMARALI KÜLTÜR VE TABİAT VARLIKLARINI
KORUMA KURULU

K A R A R

Toplantı Tarihi ve No : 42 - 9.11.1988
Karar Tarihi ve No : 693 - 9.11.1988

Toplantı Yeri : 1987

İstanbul, Fatih ilçesi, Halıç yamacındaki tek yapı tespitlerine ilişkin 16.9.1987 gün ve 3618 sayılı Yüksek Kurul kararı, 20.11.1988 gün ve 55 sayılı Kurulumuz kararı ve raportörlerimiz konuya ilişkin hazırlanmış oldukları rapor okundu, ekleri incelendi, yapılan görüşmeler sonunda :

Fatih ilçesi, Halıç yamacı tek yapı tespitlerine ilişkin 16.9.1987 gün ve 3618 sayılı Yüksek Kurul kararı ile tescil edilen binaların dışında aynı karakterde olması ve bunlarla bütünlük sağlaması açısından ekli listede tespit edilen binalarında aynı kapsamda korunması gerekli kültür varlıkları olarak tescil edilmesine, 1925 ada'nın Malta Çarşısı sokağı ve İslambol Caddesi cephesinden yüz alan parselleri, 1923 ada'nın Malta çarşısı sokağı, İslambol caddesi ve Fatih caddesi cephesinden yüz alan parselleri 2126 ada'nın Feraizci sokak cephesinden yüz alan parsellerindeki binalarda yapılacak uygulamalarda çevresi ile bütünlük sağlaması açısından bu karakterde hazırlanacak uygulama projelerinin Kurul onayından geçtikten sonra uygulanabileceğine karar verildi.

BAŞKAN

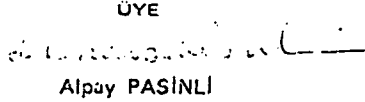
Hande SUHER

BAŞKAN YARDIMCISI

Mete TAPAN.

ÜYE

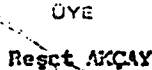
Muharrem URAL

ÜYE

Alpay PASINLI

ÜYE

Aydın YAMANER

ÜYE

ÜYE

Resat AKÇAY

ÜYE

5.12.1988 GA.NA.

KARAR

Toplantı Tarihi Ve No : 42 - 9.11.1988
Karar Tarihi ve No : 693 - 9.11.1988

Toplantı Yeri : İST.

Toplantı Tarihi Ve No : 42 - 9.11.1988
Karar Tarihi ve No : 693 - 9.11.1988

Toplantı Yeri : İSTANBUL

KARAR

Fotoğraf No.1		Fotoğraf No.2	
Envanter No.	Parsel Adres	Envanter No.	Parsel Adres
1	K-110 2305 4 Yıldırım Caddesi No. 66	22	K-110 2305 2 Yıldırım Caddesi No. 14
2	K-110 2306 42 " " No. 146	23	K-110 2336 2-3-4-5 " " No. 1-3-5
3	K-110 2306 44 " " No. 150	24	K-110 2305 17 " " No. 50-52-54
4	K-110 2306 46 " " No. 154	25	K-110 2305 16 " " No. 48
5	K-110 2306 47 " " No. 156	26	K-110 2305 8 " " No. 32
6	K-111 2306 48 " " No. 158	27	K-110 2300 4-5 Kireçhane Caddesi No. 3-5
7	K-111 2306 49 " " No. 160	28	K-110 2300 3 Vodina Caddesi No. 9
8	K-111 2306 50 " " No. 162	29	K-110 2300 2-1 Vodina Caddesi No. 4-2
19	K-111 2306 54 " " No. 170	30	K-110 2298 9-8 Vodina Caddesi No. 3-7
11	K-111 2306 55-56 Yıldırım Caddesi No.2-4	31	K-110 2294 13,14,15 Fenerkireçhane So.20-22-24
12	K-111 2306 57 " " No. 6	32	K-110 2291 6-7-8 " " No. 21-23-19
13	K-111 2306 58 " " No. 8	33	K-110 2291 9-10 " " No. 19-17
14	K-111 2306 59 " " No. 10	34	K-110 2291 6-5 Yıldızci Sokak No. 12-10
15	K-111 2306 60 " " No. 12	35	K-110 2291 2-3-4 Yıldızci Sokak No. 4-6-8
16	K-111 2306 103 Yıldırım Caddesi	36	K-110 2291 1-16 Bakidede-Camcı Çeşme Sok.No.1-22
17	K-111 2306 59-63 " " No. 32-30	37	K-110 2291 13 Bakidede Sokak No. 7
18	K-111 2306 67-66 " " No. 28-26	38	K-110 2295 5-4-3-2 Bakidede Sokak No. 21
19	K-111 2306 65-64 " " No. 24-22	39	K-110 2299 8-7 Yıldırım Caddesi No. 37-39
20	K-111 2306 63-62 " " No. 20-18	40	K-110 2307 14 Vodina Caddesi No. 72
21	K-111 2306 71-72 Mürselpaşa Caddesi No.115-111	41	K-110 2307 19 Vodina Caddesi No. 84

(53 parselde yapılacak herhangi bir inşaat faaliyetten önce komşu parsellerin den etirdi kurul görüşü alınması gerekmektedir.)

Toplantı Tarihi Ve No : 42 - 9.11.1988
Karar Tarihi ve No : 693 - 9.11.1988

Toplantı Yeri : İSTANBUL

KARAR

Toplantı Tarihi Ve No : 42 - 9.11.1988
Karar Tarihi ve No : 693 - 9.11.1988

Toplantı Yeri : İSTANBUL

KARAR

Fotoğraf No.2		Fotoğraf No.3	
Envanter No.	Parsel Adres	Envanter No.	Parsel Adres
46	K-111 2276 13-12-11-10-9-8 Vodina Caddesi No.136-134 130-128-126	67	K-111 2632 6 İspinoçullar Sokak No. 15
47	K-110 2276 7-6-5-4-3-2 Vodina Cad.124-122-120-118-116- 114	68	K-111 2632 5-4 " " No. 19-21
48	K-110 2331 1 Hızırçavuş Köprü Sok. No.138 (1 parseldeki yapının cepheyi bozan eleman- lardan arındırılması ve kurul görüşü alın- madan uygulama yapılması gerekmektedir.)	69	K-111 2343 11 Vodina Caddesi No.167
49	K-111 2331 6 Vodina Caddesi No.150	70	K-111 2345 2 Rifatefendi Sokak No. 7
50	K-111 2331 9 Vodina Caddesi No. 156	71	K-111 2849 17-5 Mürselpaşa Caddesi No. 15
51	K-111 2331 4 Yıldırım Caddesi No.5	72	K-111 2832 7-8 Ferruhkaya Sokak No. 6-8
52	K-111 2859 40-41-42 Hızırçavuş Köprü Sok.38-40-42	73	K-111 2633 6 Mahkemealtı Cad. No. 41
53	K-111 2859 43-44-45 Hızırçavuş Köprü Sok.44-46-48	74	K-111 2633 12-13 " " No.33-31
54	K-111 2859 ada 46-47 " " " " 50-52-54	75	K-111 2633 14-15 " " No.29-27
55	K-111 2859 70 Meblebiciler Sok. No.28	76	K-111 2633 16 Mahkemealtı-Ferruhkaya So
56	K-111 2859 77-78 Meblebiciler Sok. No.48-50	77	K-111 2633 22-23 Dürye S'knk No. 3-1
57	K-111 2859 7-90 Mürselpaşa Caddesi	78	K-110 2323 10 Akgül Sokak No. 11
58	K-111 2859 14 Mürselpaşa Caddesi	79	K-110 2323 7 Akgül Sokak No. 17
59	K-111 2859 20 Mürselpaşa Caddesi No. 225	80	K-110 2323 5-6 Fener Kuluhen Sokak No. 23-21
60	K-111 2859 24-105 Mürselpaşa Cad.No. 207-197-195	81	K-110 2322 1 Dağya Sokak No. 24
61	K-111 2337 35 Hızırçavuş Köprü Sok. No.17	82	K-110 2322 2-3-4-5 Kazancıselim Sokak
62	K-111 2337 30-29-28-27 " " No.27-29-31-33	83	K-110 1809 Çarbaşı Çeşmesi sok.No. 5
63	K-111 2632 17 Dürye Sokak No. 16-18	84	K-110 1809 Hacıbrahim Sok. No. 31
64	K-111 2632 34 Dürye Sokak No. 2	85	K-110 1309 Köroğlu Meydanı Sok.No. 5
65	K-111 2632 33 Vodina Caddesi No. 10	86	K-110 1809 " " " " No. 11
66	K-111 2632 İspinoçullar Sokak No. 11	87	K-110 1809 " " " " No. 11
		88	K-110 1809 " " " " No. 11
		89	K-110 1809 " " " " 49-47-46
		90	K-110 1809 " " " " No.51

Toplantı Tarihi Ve No : 42 - 9.11.1988
Karar Tarihi ve No : 693 - 9.11.1988

Toplantı Yeri : İSTANBUL

KARAR

Toplam Tarihli No : 42 - 9.11.1988
Karar Tarihi ve No : 693 - 9.11.1988

Toplam Tarihli No : 42 - 9.11.1988
Karar Tarihi ve No : 693 - 9.11.1988

Toplam Tarihli No : 42 - 9.11.1988
Karar Tarihi ve No : 693 - 9.11.1988

Fotoğraf No.2

Envanter No.	Pafta	Ada	Parsel	Adres
91	K-110	1889	51	Kiremit Caddesi No. 34-32
92	K-110	1889	48-49	" " " " " " " "
93	K-110	1889	11-10	Kazancı Selim Sokak No. 32-34
94	K-110	1889	43	" " " " " " " "
95	K-110	1889	42	" " " " " " " "
96	K-110	1889	41	" " " " " " " "
97	K-110	1889	40-39	" " " " " " " "
98	K-111	2347	8-9-10-11-12	Hazırgeçmiş Paşalı Sok. No. 2 23-10-42
99	K-111	2347	1-2	Çarşıcağız Çeşmesi Sok.
100	K-111	2347	2-3-4-5-6-7-8-9-10-11-12	Karataş Sokak No.16-46-12
101	K-111	2347	13-14-15-16-17-18-19-20-21-22	Yodinc Caddesi No. 5-3
102	K-110	2340	2	Çarşıcağız Çeşmesi Sok. No.40
103	K-110	2325	1	" " " " " " " "
104	K-110	2322	11	" " " " " " " "
105	K-110	2326	15-16-17-18	Satılacak Sokak
106	K-110	2325	13	Satılacak Sokak
107	K-110	2325	9-8	Çilingir Sokak
108	K-110	2325	31-30	" " " " " " " "
109	K-110	2325	27-28-29-30-31-32	" " " " " " " "
110	K-110	2325	17-16	" " " " " " " "
111	K-110	2325	15-16-17-18	Satılacak Sokak No. 1-3-5
112	K-110	2325	13-12	" " " " " " " "
113	K-110	2325	61	Penar Kılıbama Sok. No. 40
114	K-110	2325	59	" " " " " " " "
115	K-110	2325	58-57	" " " " " " " "

Fotoğraf No.4

Envanter No.	Pafta	Ada	Parsel	Adres
116	K-110	2325	50-49-48	Penar Kılıbama Sokak No. 16-17-12
117	K-110	2325	47-46-45-44-43	Penar Kılıbama Sokak No. 10-8-6-4-2
118	K-110	2324	13-12	Penar Kılıbama Sok. No.45-47
119	K-110	2324	14	Hazırgeçmiş Paşalı Sok.No.5
120	K-110	2324	23-24	Sarıcağız Çeşmesi Sok.No.7-2
121	K-110	2324	22-21	Yodinc Caddesi
122	K-110	2227	13-14-15	Sarıcağız Çeşmesi Sok. No.2-3-21
123	K-110	2227	16-17-18	" " " " " " " "
124	K-110	2227	19-20	" " " " " " " "
125	K-110	2226	16-17	" " " " " " " "
126	K-110	2224	10-9-8	Kireçhane sokak No.25-27-29
127	K-110	2224	11-9-12-13	Yaldızcağız Sokak No.11-9-7-5
128	K-110	2224	14	Yaldızcağız Sokak No. 3
129	K-110	2224	15	Yodinc Sokak No.2
130	K-110	2224	6-7	Kireçhane Sokak No.33-31
131	K-110	2227	2	Yodinc Sokak No.6
132	K-110	2228	18-17-16 15-14	Yodinc Sokak No. 9- 11- 13-15-17
133	K-110	2228	12	Abdusubbağı Sokak No.22
134	K-110	2312	5-6-7-8	Atgeçmiş Sokak No.19-17-15-13
135	K-110	2312	12-13	" " " " " " " "
136	K-110	2312	14-15	İstürmacı Sokak No.22-24
137	K-110	2293	23	" " " " " " " "
138	K-110	2293	19	" " " " " " " "

Toplam Tarihli No : 42 - 9.11.1988
Karar Tarihi ve No : 693 - 9.11.1988

Toplam Tarihli No : 42 - 9.11.1988
Karar Tarihi ve No : 693 - 9.11.1988

Toplam Tarihli No : 42 - 9.11.1988
Karar Tarihi ve No : 693 - 9.11.1988

Fotoğraf No.5

Envanter No.	Pafta	Ada	Parsel	Adres
139	K-110	2293	15-16-17	İstürmacı Sokak No.2-4-6
140	K-110	2293	7-5	Kiremit Caddesi No.49-3
141	K-110	2293	5	Nakış Haydar Sokak No.1
142	K-110	2293	1-27-26	Atgeçmiş Sokak No.12-10-8
143	K-110	2311	6	İstürmacı Sokak No.9
144	K-110	2311	1	" " " " " " " "
145	K-110	2310	4-5-6	Kiremit Sokak No.8-10
146	K-110	2317	3	Karakılıbama sokak No.2
147	K-110	2317	2	Atgeçmiş Sokak No.
148	K-110	2310	9-10-13	" " " " " " " "
149	K-110	2318	28-29-30-31	" " " " " " " "
150	K-110	2318	1	" " " " " " " "
151	K-110	2316	2-3	Atgeçmiş sokak No. 3-1
152	K-110	2315	10-11-12	Çarşıcağız Sokak No.8-10-12
153	K-110	2315	7-8-9	" " " " " " " "
154	K-110	2318	6-5-4-3	" " " " " " " "
155	K-110	2316	20-21	Paçay Sokak No. 26-24
156	K-110	2318	22-23	" " " " " " " "
157	K-110	2320	12-13-14	Kiremit Sokak No. 4-6-8
158	K-110	2320	1	Çarşıcağız sokak No. 82
159	K-110	2222	6-7	Kiremit Sokak No.1-18
160	K-110	2313	9-10-11-12	Kiremit Cadd. No. 38-40-44-46
161	K-110	2313	14	" " " " " " " "
162	K-110	2313	1	Demirci sokak No. 2

Fotoğraf No.6

Envanter No.	Pafta	Ada	Parsel	Adres
163	K-110	1907	2-3-19	Kiremit Caddesi No. 96-60
164	K-110	1882	13-12-11	Hazırgeçmiş sokak No.13-15-17
165	K-110	1882	10-9	Çarşıcağız sokak No. 45-47
166	K-110	1879	34	Hazırgeçmiş sokak No. 28
167	K-110	1879	35-36-37-38-39	Çarşıcağız sokak No.43-45-39-37-35
168	K-110	1879	40	Kardiyerli yokusu No.2
169	K-110	1883	7-6-5-4	Kardiyerli yokusu No. 1-3-5-7
170	K-110	1883	3-2-1	" " " " " " " "
171	K-110	1879	44-43-42	" " " " " " " "
172	K-110	1879	45	Kaldırımlı çeşmesi sokak
173	K-110	1884	14-15-12	Hacıbrahim sokak No.61-63-65
174	K-110	1884	17-16-15	" " " " " " " "
175	K-110	1891	7	" " " " " " " "
176	K-110	1906	6-7-8-9	Kahter Holla Sok.52-54-56-58
177	K-110	1906	17-16	Kahter Holla Sokak 78-72
178	K-110	1906	10	Kiremitçi sokak No.84
179	K-110	1910	80-81	Mesnevihane sokak No.18-20
180	K-110	1909	2-3	" " " " " " " "
181	K-110	1908	15-16	Kiremitçi sokak No.91-89
182	K-110	1908	19	" " " " " " " "
183	K-110	1908	29	" " " " " " " "
184	K-110	1908	33-47	" " " " " " " "
185	K-110	1908	1-2	Mesnevihane sokak No. 35-33
186	K-110	2201	16	Abdusubbağı sokak No. 33

T.C.
KÜLTÜR BAKANLIĞI
İSTANBUL İNCELEME VE KÜLTÜR VE TABİAT VARLIKLARINI
KORUMA KURULU

10

KARAR

Toplantı Tarihi Ve No : 42 - 9.11.1988
Karar Tarihi ve No : 693 - 9.11.1988

Toplantı Yeri : İSTANBUL

Fotoğraf No.7

Envanter No.	Pafta	Ada	Parsel	Adres
187	K-110	2262	52	Camcı çeşmesi sokak No.52
188	K-110	2290	14	Cebel sokak No.95
189	K-110	(2262	47)	Cebel sokak ,(Tapu müdürlüğü ve elodiyosinden mülkiyet durumu ve yapının niteliğinin sorulması gerekmektedir.)
190	K-110	2262	41-40	Cebel sokak No. 68-66
191	K-110	2262	35-34	Cebel sokak No. 56-54
192	K-110	2272	35-36-37	Miralşynazambey sokak
193	K-110	2251	9	Şairnabi sokak No.11
194	K-110	2262	4	Abdüllezelpaşa Cad.No.290-301
195	L-112	2877	9	Hamam sokak No.26
385	L-112	2646	19	Hamam sokak No.17
196	L-112	2645	2	Ağaçlı çeşme sokak No.28
197	L-112	2645	16-17	Hamam sokak No.5-3
198	L-112	2877	13-12	Kundakçı sokak No.25-27
199	L-112	2877	11-10	Esnaf Loncaarı sokak No.62-60
200	L-112	2876	10	Kundakçı sokak No.34
201	L-112	2876	8-7-6	Kundakçı sokak No.30-28-26
202	L-112	2874	55	Dervişzade sokak No.6
203	L-112	2870	8	Ahmet Rufai sokak
204	L-112	2867	47	Dervişzade sokak No.20
205	L-112	2867	8-9	" "
206	L-112	2867	12-13	" " No.30-32
207	L-112	2869	10	Tekludedde sokak No. 3
208	L-112	2869	5	Kafesci Yünni sokak No. 3
209	L-112	2367	65	Tekludedde sokak No.20-22
210	L-112	21	62	" " No.28

III.1.1.2. Korunması Gereken Kültürel Ve Doğal Değerler Analizi

Korunması gereken kültürel ve doğal değerler, konutlar, anıtsal yapılar, sivil mimarlık öğeleri, tescillenmesi gereken yapılar, yeşil alanlar ve anıt ağaçlar, döşeme ve yol kaplamaları, Vistalar ve nitelikli sokaka cepheleri olmak üzere ayrı ayrı incelenmiştir (Pf/2, Tablo B). Pf/2'de görüldüğü gibi sit sınırı da değiştirilerek sit dışında bırakılmış olan Fener Rum Erkek Lisesi de sit bölgesine dahil edilmiştir.

Anıtsal yapılar: Anıtsal yapılar dört bölüme ayrılmaktadır.

a) Dini yapılar: Araştırma bölgesinde, kilise, cami ve türbe olmak üzere 10 adet dini yapı mevcuttur. Bu durumda dini yapılar toplam yapılar içinde %1.54'lük bir orana sahiptir.

b) Hamam-Çeşme-Su kemeri: Bölgede çeşme ve su kemerine rastlanmamıştır. Bölgenin tek hamamı I.alt bölgede bulunana Tahtaminare hamamıdır. Balat'ta çok sayıda hamam varsada araştırma bölgesine dahil değildir.

c) Surlar: Mürsel paşa caddesi boyunca yer yer sur kalıntılarına rastlanmıştır.

d) Eğitim yapıları: Eğitim yapısı bölgede oldukça yoğundur. 1 kütüphane (Murat Molla kütüphanesi), 2 adet lise (Fener Rum Erkek Lisesi, Yuvakınıyan Rum Kız Lisesi) ve 1 ilk okul olmak üzere toplam 4 adet (%0.62) eğitim yapısı vardır.

Sivil Mimarlık Öğeleri: Çevredeki tek sivil mimarlık öğesi olarak bulunana konutlar bölgenini %97.69'unu oluşturmaktadır.

Tescillenmesi Gereken Yapılar: Yapılan araştırmalar sonucunda araştırma bölgesinde, 559 adet konuttan 408'inin tescillenip korunması gerektiği anlaşılmıştır. Dini yapıları da sayacak olursak 418 yapının tescillenmesi gerekmektedir. Orana vurduğunda tescillenmesi gereken yapılar %65.1'dir. Buna karşılık tescilli yapılar oranı %49.6'dır.

Yeşil Alanlar Ve Anıt Ağaçlar: Araştırma bölgesi içinde anıtsal nitelik taşıyan ağaç, yeşil alan, park, vb. kentsel ihtiyaçlara rastlanmamıştır. Bölgenin tek yeşil alanı ve parkı, Mürsel Paşa Caddesi ile Abdülrezzak Paşa Caddesi arasında kalan ve sahil boyunca uzanan,1984-85 yılları arasında yapılmış alandır.

Döşeme Ve Yol Kaplamaları: Araştırma bölgesindeki yol kaplamaları çoğunlukla yenilenmiş ve asfaltlanmıştır. Pf/1'de asfalt yapılmış yollar ve eski özeliğini koruyarak, arnavut kaldırımını olarak kalmış yollar ayrı ayrı gösterilmiştir. Bölgenini topografik yapısını yansıtan merdivenli sokaklardan bazıları günümüze değişmeden gelmiştir.

Vistalar: Vistalar, belli bir noktadan bakıldığı takdirde görülen, seyredilmeye doyulamayan, doğal manzaralardır. Alçın sokak, Yıldırım sokak eğim nedeniyle sahile dik çıkan yollar olması nedeniyle Haliç'in ve özellikle kağıthane'nin ve uzakta da olsa Galata'nın doğal manzarasına hakimdir.

Nitelikli Sokak Cepheleri: Bölgede, iyi durumda olan veya yangın geçirerek onarım görmemiş, harap durumdaki yapılara çok sık rastlanmaktadır. Bu yapılar genellikle ikiz veya sıra evler şeklinde yapılanmıştır. Bu tür yapılar tarihsel çevrenin eski dokusunu ve karakteristik mimarisini yansıttıkları için, nitelikli ve korunması gereken cephelere sahiptir. Pf/2'de bu cepheler gösterilmiştir (Resim III.1,III.2,III.3).

TABLO B: KÜLTÜREL VE DOĞAL DEĞ.	
Anıtsal Yapılar	%
Dini	1.54
Hamam	0.15
Eğitim yapıları	0.62
Sivil mimarlık	97.69
Tescillenecek yapılar.	65.1
Yeşil alan-Anıt ağaç	.-

Resim III.1. Fener Külhan Sokakta Nitelikli Sokak Cephesi

Resim III.2. Fener Külhan Sokakta
Nitelikli Sokak Cephesi

Resim III.3. Yıldırım Caddesi Üzerinde 49-51-53 Nolu Yapıların Nitelikli Cepheleri

III.1.1.3. Kat Adetleri Analizi

Araştırma bölgesinde, tek katlı yapılar %4.63, iki katlı yapılar %6.44, üç katlı yapılar %44, dört katlı yapılar %29.5, beş ve daha yüksek katlı yapılar ise %5'dir. Görüldüğü gibi, bölgede üç katlı yapılar çoğunluktadır. Bunu dört katlı ve iki katlı yapılar izlemektedir (Tablo C, Pf/3).

TABLO C: KAT ADETLERİ.	
	%
Tek katlı	4.63
2 katlı	6.44
3 katlı	44
4 katlı	29.5
5 ve daha yüksek	5

III.1.1.4. İşlev Analizi (Bodrum Kat, Zemin Kat, Üst Katlar).

Yapıların bodrum katlarının kullanım oranları, % 5.9 konut, %89.94 depo - kömürlük, %3.86 ticaret, %0.3 imalathanedir. Sivil dernek ve kuruluşlara rastlanmamıştır. Bu durumda yapıların bodrum katları çoğunlukla konutlar tarafından depo ve kömürlük olarak kullanılmaktadır (Tablo D, Pf/4).

Yapıların zemin katlarının %72.6'sı konut, %1.6'sı depo-kömürlük, %2 dini yapı, %22'si ticaret, %0.2'si sivil dernek ve kuruluşlar, %0.2 hamam, %0.6'sı imalathane ve %0.8 ise eğitim amaçlı kullanılmaktadır. Görüldüğü gibi zemin katlar %72.6'lık bir oranla konuttur. Ticaret amaçlı kullanım %22 ile ikinci sıradadır (Tablo D, Pf/5).

Yapıların üst katlarının kullanımı, %97.2 konut, %0.35 depo-kömürlük, %1.22 ticaret, %0.35 sivil dernek ve kuruluşlar, %0.7 eğitim, %0.17 imalathane-

III.1.1.5. Yapım Sistemleri Analizi

Bölgenin geleneksel yapım sistemi yığma kagir ve ahşap iskelet sistemidir. Kagir olan yapılar tuğla olup, cepheleri sıvalıdır.

Bölgede geleneksel yapım sistemleri dışında, betonarme iskelet sistemde yapılmış yeni yapılar mevcuttur. Betonarme iskelet yapı 20. yüzyıl ortalarından itibaren bölgede kendini göstermeye başlamıştır. Zamanla yıkılan ve yanan yapıların yerine ve boş alanlara, tarihsel çevrenin dokusunu zedeleyen, betonarme yapılar yapılmıştır.

Bölgede yığma kagir yapıların oranı %84.5, ahşap iskelet yapıların %2.1, betonarme iskelet yapıların oranı ise %13.4'dür. Bu oranlardanda anlaşıldığı gibi, tarihsel bölgenin karakterini oluşturan yığma kagir yapılar çoğunluk tadır. Ahşap iskelet yapılar ise 20.yüzyıl ortalarında başlayan ve çevreyi uyumsuzlaştıran betonarme iskelet yapılardan daha düşük oranda bulunmaktadır (Tablo E, Pf/7).

TABLO E: YAPIM SİSTEMLERİ	
	%
Yığma-kagir	84.5
Ahşap iskelet	2.1
Betonarme iskelet	13.,4
Çelik sistem	.-

III.1.1.6. Strüktür Analizi

Bu çalışma sit alanı içinde bulunan yapıların ne durumda olduğunu, koruma planlamasının ve restorasyon çalışmalarının hangi boyutta olması gerektiğini ve acilliğini ortaya koymaktadır. Yapıların %62.4 gibi bir çoğunluğu orta onarım gerektirirken, %17.4'ünün ağır onarıma ihtiyacı vardır. Hafif onarım isteyen yapıların oranı ise %17'dir. Yapıların %3.26'sı geçirdikleri yangınlardan dolayı (Balat yangınları) harap durumdadır.

Bu sonuçlar tarihsel çevrenin bu güne kadar kesinlikle koruma altına alınmadığını ve yapıların giderek harap duruma gelmeye başladığını ortaya koymaktadır. Eğer bir önlem alınmaz ise %17.4 oranındaki ağır onarım isteyen yapılarında zamanla harap duruma düşmesi kaçınılmazdır (Tablo F,Pf/8).

Fatih ilçesi bütününde mülkiyet sahiplerine sorulan "kendi binasını ne şekilde onarmak istediği" sorusundan çıkan sonuçlara göre, mülkiyet sahibi olan 597 hane'den (%41.0) %26.5'luk bir kesim fikri olmadığını, %73.5'luk bir çoğunluk müdahale etmeyi düşündüğünü söylemiş, bu %73.5'uğun %31.6'sı kendi imkanlarıyla onarmayı tercih etmiş, %47.9'u kredi verilirse onarabileceğini %20.5'uğuda, kötü durumdaki binasıyla uğraşmak istemediğini ve satacaklarını belirtmişlerdir (Emre Lmtd.....,yılı yok : 4-6).

TABLO F: STRÜKTÜR ANALİZİ	
	%
Hafif onarım	17
Orta onarım	62.4
Ağır onarım	17.4
Harap	3.26

III.1.2. Anıtsal Yapılar

III.1.2.1. Dini Yapılar

A. Kiliseler

Sv. Stefan Kilisesi (Bulgar Kilisesi)	83-85
Ayios Metohi Kilisesi.	85
Hagios Georgios Kilisesi Ve Fener Rum Ortodoks Patrikliği.	86-87
Metochion Tur-i Sina Manastırı.	88-92
Surp Hreşdeagabet Ermeni Kilisesi	93

B. Camiler

Balat Cami (Ferruh Kethüda Cami).	94-95
Balat İskele Cami.	96-97
Hızır Çavuş Cami (Çavuş Mesciti).	98
Tahtaminare Mesciti	98

III.1.2.2. Hamamlar

Balat Hamamı	99-102
Tahtaminare Hamamı	102

III.1.2.3. Okullar

Fener Rum Erkek Lisesi	103
------------------------------	-----

III.1.2.4. Taş Odalar

(Harita III.1)

III.1.2.1. Dini Yapılar

A. Kiliseler

- Sveti Stefan (Bulgar) Kilisesi (19.yy)

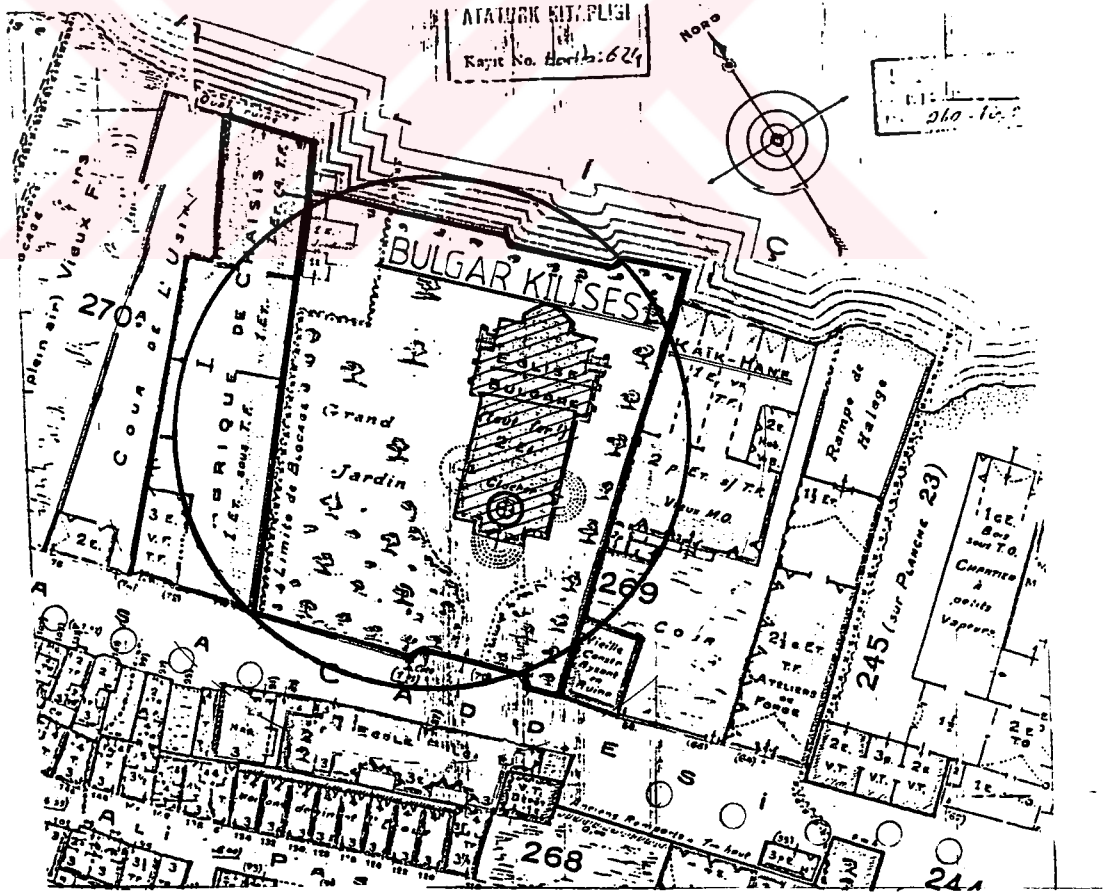
Balkanlar, Osmanlı İmparatorluğu yönetimi altına girince Bulgarlar imparatorluğun güvencesi altında yaşamak ve Balkanlarda türeyen eşkiyalardan korunmak amacıyla XVI. yüzyıldan itibaren İstanbul'a göç etmişlerdir. İstanbul'da Fener-Rum Patrikhanesine bağlanan Bulgarlar Rum milleti olarak kabul edilmişlerdir. Ancak 1800'lü yılların ortalarında çıkan Milliyetçilik akımı ile Bulgarlar patrikhaneden ayrılıp "Bulgar Daire-i Ruhaniyesi" kurma hakkını almışlardır. 1861 yılında da imparatorluk Bulgar Eksarklığını tanıdı ve 1943 yılında imzalanan anlaşmayla da Fener Rum Patrikhanesi tarafından tanınmıştır.

Bulgarlar, bağımsızlık çabalarının bir simgesi olarak bu kiliseyi kurmuşlardır. Yeri Stefan Bogardi'ye aittir. Daha evvel orada bulunan küçük ahşap kilise yandığından, aynı akibete uğramaması için malzeme olarak döküm demirin seçildiği söylenmektedir. R. Ph. Waagner isimli bir şirket Viyana'da yapımını üstlenmiştir. Yapının mimarı Housep Aznavor'dur. Dünya fuarında sergilendikten sonra tüm parçaları sökülerek, Tuna-Karadeniz üzerinden İstanbul'a getirilmiştir (Ünal, 1993 :25-26). Kurulması tam 1.5 yıl sürmüştür (Koçu,1960,s.5630). 100 yıl önce Viyana'dan getirilen bu yapı Fener-Balat yolu üzerinde olup, dünyada bir benzeri yoktur (Resim III.4) Kiliseler için alışılmadık dışında bir malzemenin kullanıldığı yapının, sadece çatı mahyasında ahşap malzeme kullanılmıştır. Yapıldığı zaman Avrupa'da bulunan bir benzeri, savaş sırasında yıkılmıştır.

1929 Pervititch Haritasında (Harita III.2) yapının sol yanında, sandalye fabrikası, sağ yanında kayıkhanesi ve bir Bizans yapı kalıntısı görülmektedir. Karşısında ise o zamanlar Bulgar okulu olarak kullanılan yapı vardır. İlber Ortaylı notlarında,

Resim III.4. Sveti Stefan (Bulgar) Kilisesi

Harita III.2. Bulgar Kilisesi Solunda Sandalye Fabrikası, Sağında Kayıkane vardı. 1929: Pervititch

kilisenin bahçesinden girerken ve bugün bulunmayan bir kitabeden bahsetmektedir. Üzerinde "Pametric Stefan" (Stefan anıtı) yazılıdır. Gene İber Ortaylı'ya göre kilise, 1898'de tamamlanmıştır. Bahçenin sağ tarafında bulunan üç mezar bağımsız kilisenin kurulması için mücadele veren Bulgar Despotluğuna aittir.

Bazilika tipinde yapılan kilise, Seçmeci uslupta ve çok süslüdür. Bugün çok sorunu vardır. 1988 kasımında yapılan çalışmalarda apsid cephesinde oturma tespit edilmiştir. Bu oturma zeminde sebep olduğu çatlak, yağışlı havalarda ve medcezir hareketleri sırasında su almaktadır. Bunun sonucunda ortaya çıkan nemli ortam, metal malzemelerde korozyona sebep olmaktadır. Deniz cephesindeki saç kaplamada bozulmalar tespit edilmiştir. 1990 yılında restorasyon geçiren kilisenin en büyük sorunu, işlevsiz olduğundan sosyal yaşamla bağlantı kuramamasıdır (Ünal, 1993 :25-26).

- Hagios Yeorgios Metohi Kilisesi.

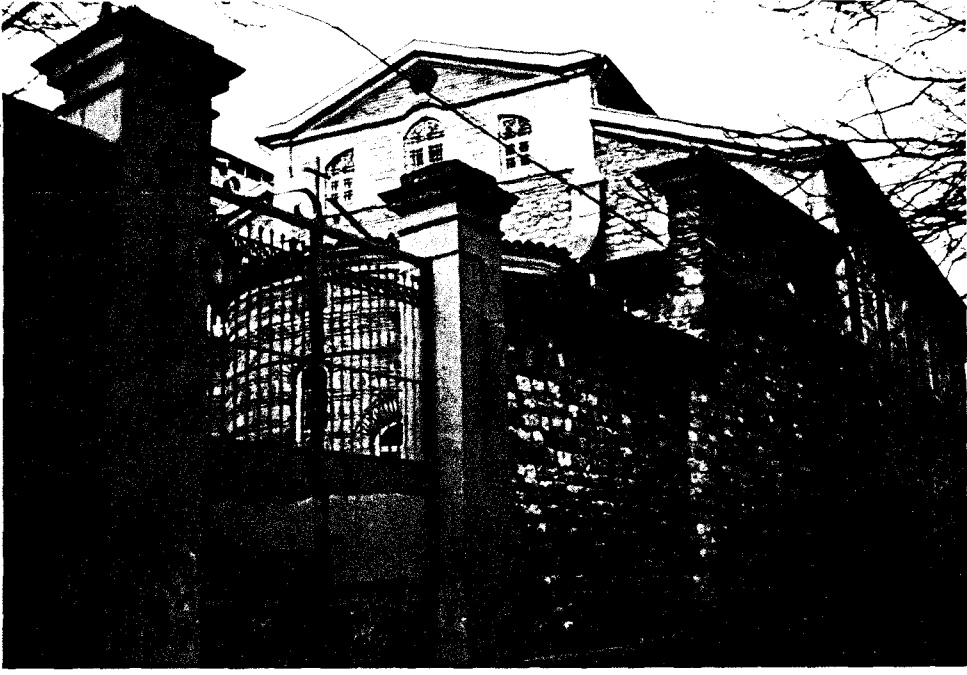
Kilise Tevk-i Cafer mahallesinde, Vodina Caddesi ve Kiremit Caddesi ile çevrilidir. Bu gün kilisenin olduğu yerde, evvelden Ulah Prenslığı Maslahat Güzarlarından Katakuzinos ailesinin evi bulunuyordu. Daha sonra, bu evi üst bahçesi ile Kudüs Patriği Teofanis aldıktan sonra, batısındaki alanı da Patrik Paisios almıştır. Etrafındaki kagir evleri ise Patrik Nektarios zamanında Kudüs Patrikliğine hediye edilmiştir. Böylece Kudüs Patrikliğine bağlı inşaa edilen bu kilisenin içinde küçük bir yan kilisede vardır.

1640 Balat yangını çevre semtlerde sıçramış ve kilisenin tamamen yanmasına sebep olmuştur. Kürkçüler cemiyetince yeniden inşaa edilen kilise, 1728 yılında ikinci kez yanmıştır. 1730 yılında büyütülmüştür. İstanbul'da bulunan Kudüs Patriği Avramios 1787'de kilise etrafındaki evleri satın alarak, arsalarını kiliseye dahil etmiştir. Bu arada Kudüs Patriklerinin iskan ettikleri bina ile kilisenin giriş kısmını ve kütüphaneyi yeniden kagir olarak inşaa ettirmiştir (Sönmez, 1986, s.93).

- Hagios Georgios Kilisesi Ve Fener Rum Ortodoks Patrikliği (17.yy).

Fetih öncesi, patrikhane Ayasofya'nın yanında bulunuyordu. Fatih Sultan Mehmet'in izni ile patrik Yenadios döneminde patrikhane Havaryun kilisesine taşınmıştır. Üç sene sonra kilisenin yerine Fatih Camisi yaptırılınca, patrikhane Pammakaristos adındaki kadınlar manastırında 131 sene kalmıştır. 1587 yılında Murat III zamanında manastırın kilisesi "Fethiye" adı ile cami olunca, Haliç kıyısında Fener'de Panaia Vahsarai kilisesine nakledilmiştir. 10 sene sonra 1597'de Balat yanında Lonca mahallesinde, Ayios Dimitrios Kanonu kilisesine taşınmıştır. 1600 yılında bu gün bulunduğu, Fener'de Hagios Georgios (Ayios Yorgi) manastırına nakledilmiştir. Patrikhane, bu manastırla aynı adı taşıyan kilisenin yanındaki küçük ahşap yapıya yerleşir.

Hagios Georgios Kilisesi (Resim III.5) küçük bir bazilika olarak tasarlanmıştır. 1614'de Patrik Timoteos II zamanında büyütülmüştür (Koçu, 1960, s. 5641-5642). 1720 yangınında yanan kilise, Patrik Jeremios III döneminde tekrar yapılmıştır (Alsaç, yayın yılı yok :12). 1720 yılında yanındaki büyük Rum konağında satın alınarak küçük ahşap binaya ek yapılmıştır. 1738 yangınında büyük hasar görmüş ve tek konak olarak inşaa (Resim III.6) ettirilmiştir. 1941 yılında tekrar yangın geçirmiş ve onarılmıştır (Koçu, 1960: 5641-5642).

Resim III.5. Hagios Georgis Kilisesi

• Resim III.6. Fener Rum Ortodoks Patrikliği (17. yy.)

- Metochion Tur-i Sina Manastırı (16.yy).

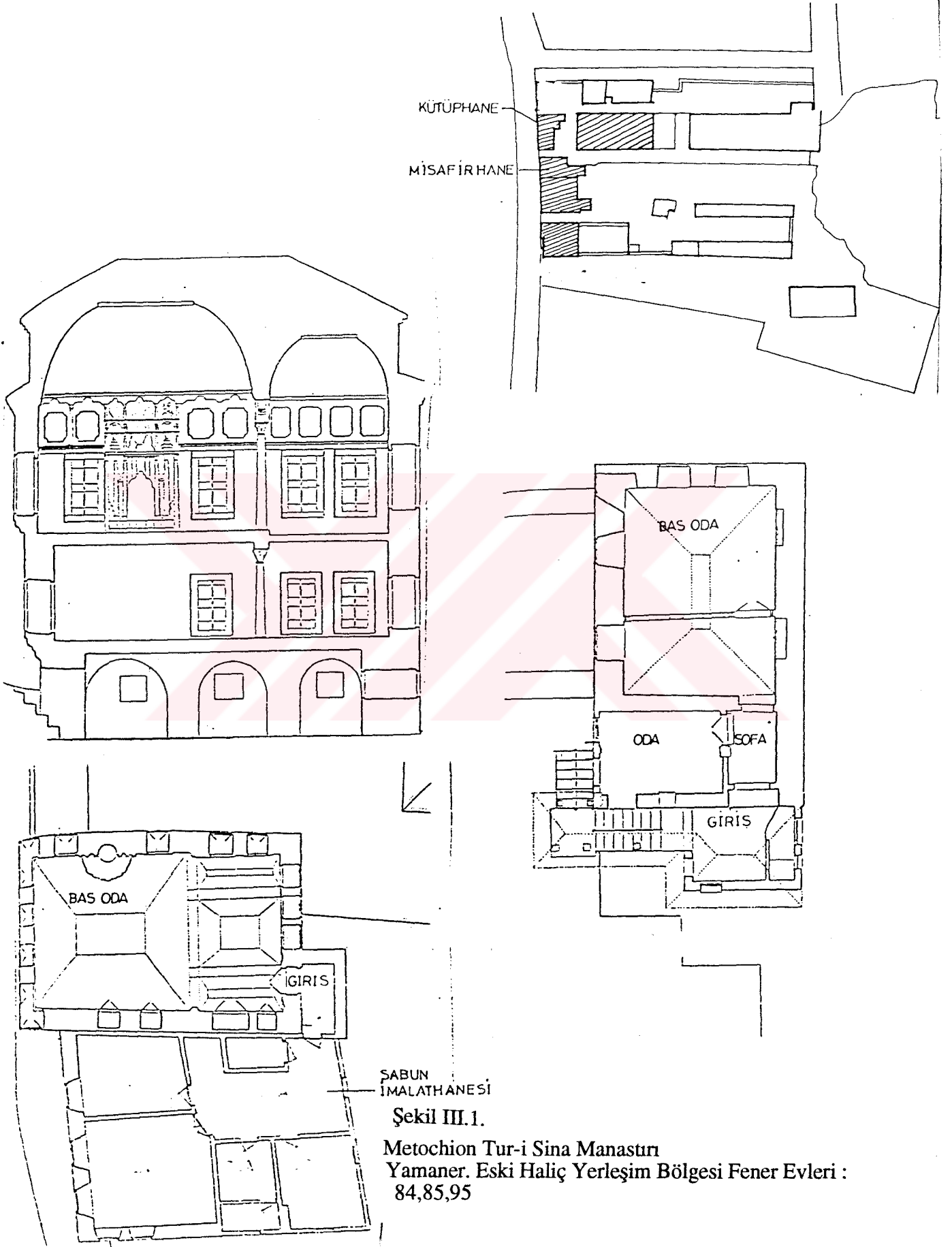
Balat'a doğru, Mürsel Paşa Caddesi üzerinde Tur-i Sina Manastırı,diğer bir adıyla "Metochion Sinai" denen (Resim III.7,III.8) eski bir kilise vardır (Ortaylı, 1986 :117). Yavuz Sultan Selim 1516'da Mısır a girdiği zaman, Sina kilisesi mensuplarından Ortodoks Papazları tarafından ağırlanınca, İstanbul, Fener'de Sina yarımadasının yarı bağımsız papazlarına oturma izni vermiştir. Sina Manastırı papazları, misafihane, kilise, konut ve kütüphaneden oluşan bu kompleksi yaptırtmışlardır (şekil III.1,III.2). 1640 yılında geçirdiği yangından sonra Rus sefirinin yardımıyla tekrar yaptırılmıştır (Yamaner,1984 :82). Hıristiyanlığın en eski manastırlarından yarı bağımsız bir rahip cemaatinin İstanbul'daki temsilcisi olan Baş papaz burada otururdu.şekil III.1'de gösterilen misafirhane binasının bitişiğinde bugün kullanılmayan sabun imalathanesi bulunmaktadır.Misafirhanenin merdiveni hasar gördüğünden imalathanenin ikinci katından geçiş sağlanmaktadır.Süslü barok freskleri ile ünlü olan bu bina Haliç'teki yıkımdan kurtulmasına rağmen bu gün bakımsız durumdadır (Ortaylı,1986 :117).

Resim III.7. Tur-i Sina Manastiri

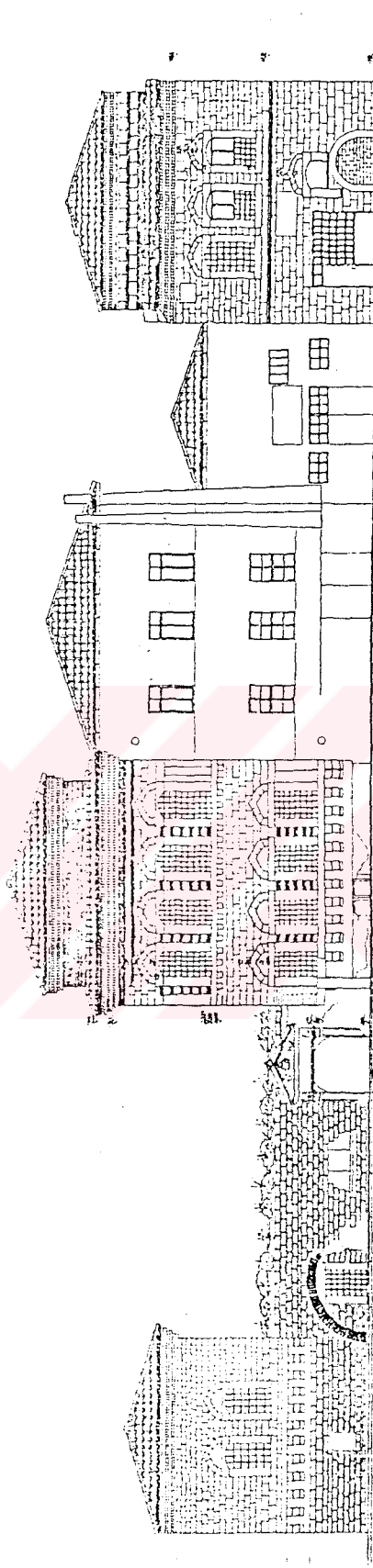
Resim III.8. Tur-i Sina Manastırının Arka Cepheden Görünüşü

ŞABUN İMALATHANESİ

Şekil III.1.

Metochion Tur-i Sina Manastırı
Yamaner. Eski Haliç Yerleşim Bölgesi Fener Evleri :
84,85,95

Şekil III.2. Metochion Tur-Sina Manastırı
Yamaner. Eski Haliç Yerleşim Bölgesi Fener Evleri : 89

- Surp Hreşdeagabet Ermeni Kilisesi.

Molla aşkı mahallesindedir. 1627' ye kadar yerinde Taksiarhis Rum Kilisesi vardı. Kilise (Resim III.9) aynı yıl içinde IV.Murat tarafından Ermenilere verildi. Tarihçi Recep Ülkü "İstanbul Anıtları" başlıklı çalışmasında, kilise ile ilgili bir çelişki den bahsetmektedir. Melkon Asadur, Kilisenin Rumlardan alınmasından bir yıl sonra onarım gördüğünü, Skarlatos Vizantios ise yeniden inşaa edildiğini yazar.Kilise 1692 ve 1728 yılındaki yangınlarda yanmış ve onarılmıştır. 1835 yılında bakıma alınmıştır (Deleon,1991 :72-73).

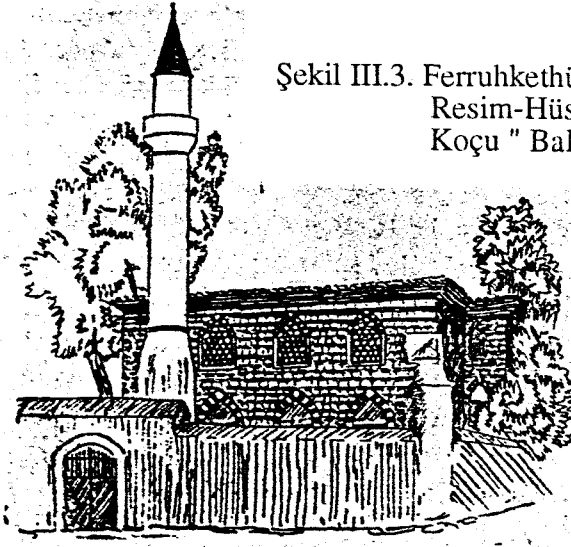
Resim III.9 Surp Hreşdeagabet Ermeni Kilisesi

B. Camiler

- Balat (Ferruh Kethüda) Cami (16. yy.).

Balat Camisi diğer adıyla Ferruh kethüda Camisi Balat Karabaş mahallesinde olup, Kahkaha ve Mahkemealtı sokakları ile çevrilidir. Mimar Sinan eseri olup klasik üslupta küçük bir camidir. Caminin avlu kapısı Ferruhkaya sokağına açılır. Avluya girince solda bir mezarlık ve üç tane klasik üslupta çeşme vardır. Mihrap duvarı (Şekil III.4) dışarı doğru çıkıntılı olup, duvarı bir sıra kesme taş ve üç sıra tuğladır. Dörtköşe bir plan tipi vardır. Mihrap duvarı önünde, vaiz kürsüsü kısmında iki kabir vardır. Ancak kitabe olmadığından hakkında bilgi edinilememiştir. Son cemaat yeri ise ahşaptır. Balat'ta 1953 de "Ferruhkaya onarma ve koruma cemiyeti" kurulmuştur. Balat Hamamının sahibinin denetiminde, tarihi eserin onarımına başlanmış ancak sonraları maddi sıkıntı baş göstermiştir. Vakıflar umum müdürlüğünde yardımı ile onarım tekrar başlamıştır.

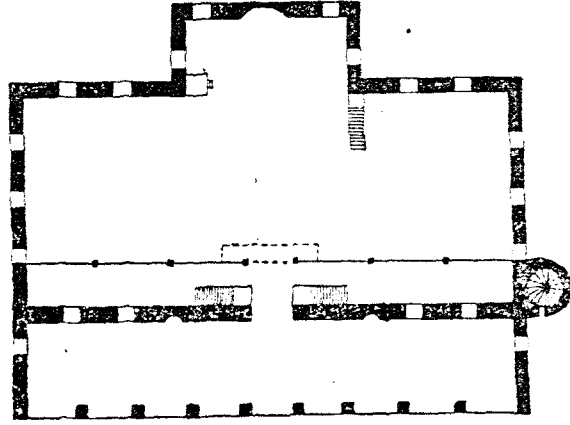
Dördü soncemaatte, altısı yan duvarlarda, dördü mihrap yan duvarlarında, ikisi mihrap sofasında, ikiside mihrabın iki yanında, altı üstlü ikişerden olmak üzere, 36 penceresi vardır. Onarım sırasında ahşap asma mahfil yapılmış ve çiniler onarılmıştır (Koçu, 1960 : 1965-1966).

Şekil III.3. Ferruhkethüda Camii

Resim-Hüsnü

Koçu " Balat", İstanbul Ansiklopedisi. C.2 : 1966

Şekil III.4. Ferruhkethüda Camii Planı
Plan-Hüsnü Koçu "Balat", İstanbul Ansiklopedisi,
C.2 : 1966

Resim III.10. Ferruhkethüda Cami.

- Balat İskele Cami

Balat kapısı dışında ve Şeyh Yusuf Sücaeddin Embar-i tarafından yaptırılmıştır. İlk şekli bilinmemekle beraber ahşap olduğu tahmin edilmektedir. Minberi İsmail Efendi tarafından koydurulmuştur. 1892 Karabaş mahallesinde çıkan yangında yanmış ve bugünkü şekli ile kagir olarak yapılmıştır (Resim III.11). Kitabesi üzerinde, "Tarihi atik 1180. Yusuf Sücaeddin Anbari Cami Şerfi. Tarih Tecdidi 1310" yazmaktadır. Minaresi (Şekil III.5) 1894 depreminde kaidesine kadar yıkılmıştır. Bir museviye kiralanmış ve rakı, şarap şişesi deposu olarak kullanılmıştır. 1960 yılında şeker deposu olmuştur. Sokak kapısından içeri girince solda beton bir su haznesi ve demir boruda musluklar vardır. Muslukların üzerinden ahşap bir merdiven yükselir. Buradan müezzin odasına ve taşlığın gerisinden solda, ayrı bir bölme ile tuvaletlere gidilir. Camiye dikçe ahşap bir merdivenle çıkılır. Caminin küçük bir çeşmesi ve etrafı yapraklarla süslü kitabeside vardır (Koçu,1960,s.1970). Hemen yanında Mahmut II'nin çuhadarbaşısı Bekir Efendinin annesi Hafize Hanım tarafından yaptırılan çeşme vardır (Deleon,1991 :71).

Şekil III.5 Balat İskele Cami. Resim-Hüsnü

Koçu,1960,c.2:1970

Şekil III.11. Balat İskele Camii (1994)

- Hızır Çavuş Cami (Çavuş Mesciti).

Balat'ta Hızırçavuş mahallesinde, Sefer Çavuş Mesciti sokağındadır. Yaptıran Divan Çavuşlarından Hızırağadır. Duvarları kagir, çatısı ahşap,minaresi ise tuğladandır. 1721'deki yangında yanmış ve aynı yüzyılda tekrar yapılmıştır. Eskiden çevresinde bulunan medrese ve mektepler bu gün yoktur. 1963 yılında onarım görmüştür (Öz,1987 :41).

- Tahtaminare Mesciti

Balat'ta, Vodina Caddesi üzerinde bulunan cami, Fatih Sultan Mehmet tarafından yaptırılmıştır.Minberi ise Kanuni Sultan Süleyman zamanında yaptırılmıştır (Resim III.12). 1872 yılında hamamın sahibi Halil ağa tarafından onarım görmüştür (Öz,1987 :41).

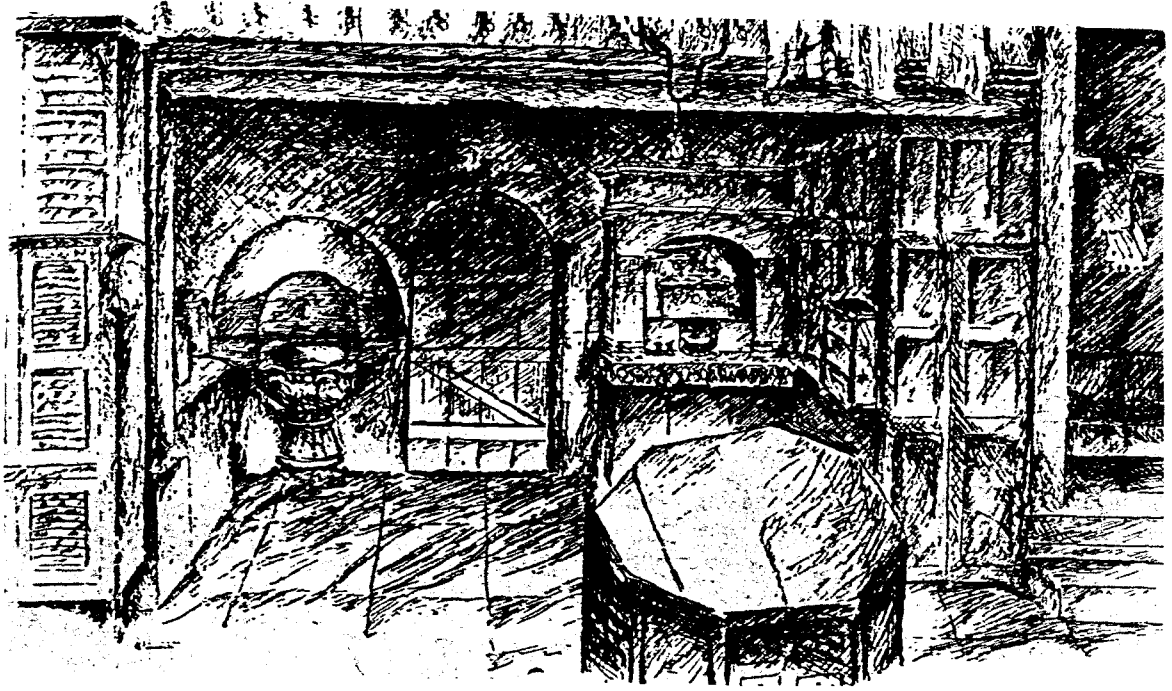
Resim III.12 Tahtaminare Mesciti

III.1.2.2. Hamamlar

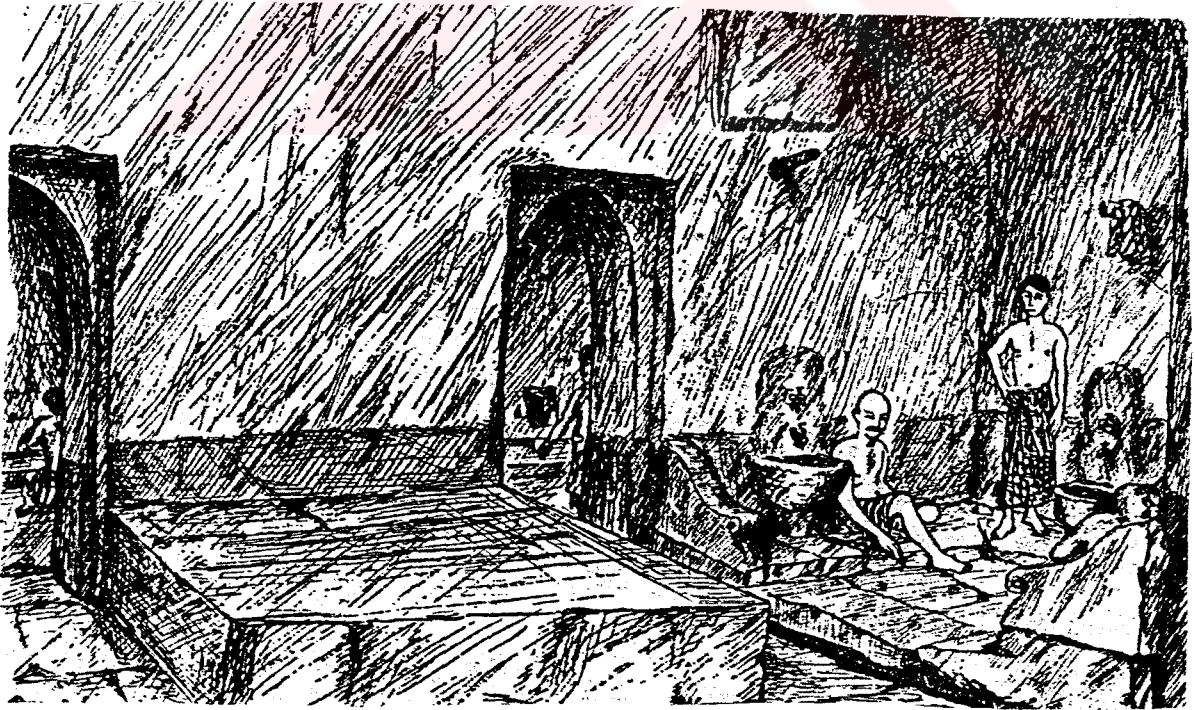
- Balat Hamamı.

İstanbul'un büyük, güzel ve en eski çifte hamamlarından biridir. Diğer adı "Çavuş Hamamı" olan bu yapı, Kahkaha ve Mahkemealtı sokakları ile çevrili olup Ferruh kethüda Caminin (Balat Cami) tam karşısındadır(Resim III.13). Yaptıran, yapan mimar veya yapım yılı bilinmemekle beraber plan tipi, Sultan Beyazıt II hamamından önce,Sultan Beyazıt döneminin ilk yıllarında veya Fatih Sultan Mehmet döneminde yapıldığını göstermektedir. Çavuş Hamamı adına 1934 Belediye şehir defteri kayıtlarında da rastlanmıştır. Bu ismin nereden geldiği bilinmemektedir.1871 tarihli hamamlar üzerine hazırlanan belediye nizamnamesinde İstanbul'un 1. sınıf hamamları arasında "Balat" adıyla geçmektedir.

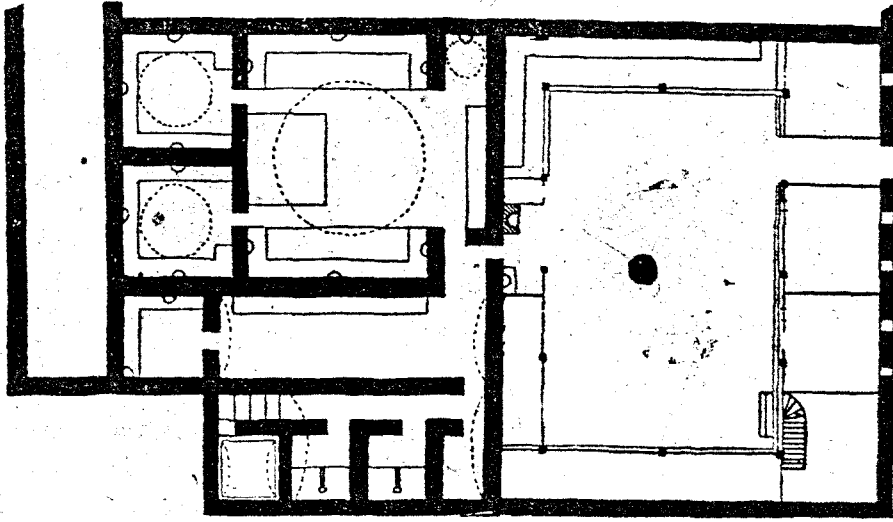
Erkekler kısmı kapısı Duriye sokaktan olup, kadınlar kısmı kapısında Çavuş Hamamı sokaktadır. Kadın ve erkek kısmının plan tipi aynıdır (Şekil III.6). Yüksek pencerelidir ve çatı feneri ile aydınlatılmıştır.Fenerin tam altında altıgen bodur bir dolap (Şekil III.7) vardır.Daha evvelden bunun yerinde mermer fiskiyeli havuz olduğu sanılmaktadır.Zemini mermer, etrafı iki kademeli mermer sütunludur. Cepheden bakılınca sokak kapısı sağdadır. Girişte sağda ahşap bölme ile ayrılmış soyunma odası ve bu odanın sağında koltuklar vardır. Solda gene ahşap bölme ile ayrılmış,hamamcı odası ve büyük soyunma odası ile ahşap merdiven vardır. Bu merdivenden gene ahşap olan ikinci kat soyunma odasına çıkılır. İkinci kat taşlığa bakan bir galeri katıdır.12 ahşap ayak üzerinde taşınır ve ayaklar çatıya kadar uzanarak çatı için mesnet görevi görürler. Bu katta ahşap bölmeli soyunma odaları ve kanepeler vardır. Asıl hamam kapısının sağında, kahve ocağı, solunda ise soğuk çeşme bulunmaktadır. Kapıdan girince solda tuvaletler ve soğukluk, sağda ise sıcaklık vardır.Sıcaklık ikişer sofa ve locadan oluşmuştur. Dörtköşe göbek taşı (Şekil III.8) iki sofa arasındadır. Üstü, iki küçük, bir büyük kubbe ile örtülüdür.

Şekil III.6. Balat Hamamı. Girişte Ahşap Bordur
Dolap. Resim-Zeki Yönet
Koçu,"Balat", İstanbul Ansitlopedisi.C. 2 : 1968

Şekil III.7. Balat Hamamında Dörtgen Göbek Taşı
Resim-Zeki Yönet
Koçu. "Balat", İstanbul Ansiklopedisi,C. 2:1968

Şekil III.8. Balat Hamamı
Plan Hüsnu
Koçu."Balat", İstanbul Ansiklopedisi, C.2:1969

Resim III.13. Balat Hamamı

Soğukluk ve tuvaletler tonozla örtülmüştür. Tuvaletlerin sonunda beş basamaklı taş merdivenle gidilen dörtköşe havuzu vardır. Buraya "Yahudi Batağı" denilmiştir (Koçu,1960 :1968-1969-1970). Vücudu tamamen ıslatmak amacıyla kullanıldığı sanılmaktadır.

- Tahtaminare Hamamı

Tahtaminare hamamı (Resim III.14) Osman III ve Mustafa III' ün sadrazamı Ragıp Mehmet Paşa tarafından yaptırılmıştır. Önceki adı Yekna Hamamıdır (Öz, 1987 :41)

Resim III.14 Tahtaminare Hamamı

III.1.2.3. Okullar

- Fener - Rum Erkek Lisesi (19.yy).

Fener semtinin, Tevk-i Cafer mahallesinde, Sancaktar yokuşunda bulunan bu okul, Haliç'in iki yakasında bulunan binaların en büyüğüdür. Rum bir mimar olan Dimadis tarafından 1881 yılında yapılan bu yapı geniş ve yüksek cephelidir. Kırmızı tuğla rengi ve ortasında bulunan kubbeli, kalın kulesi ile Haliç'in öteki kıyısından dahi dikkat çekecek özelliktedir. Okul İstanbul'un fethinden bir sene sonra, yani 1454' de Patrik Yenadios tarafından kurulmuş ve Kuruçeşme'ye taşınmıştır. Bu bina tamamlanınca Fener' e gelmiştir. Yüzyıllarca "Rum Mekteb-i Kebiri" diye anılmıştır. Milli Eğitim Bakanlığının hazırladığı resmi talimatname ile idare edilen ücretli bir okuldur. Masraflar zengin vakıfların geliri ile karşılanmaktadır (Koçu,1960 :5641-5642). Heybelli ve renkli görünümüyle her zaman Fener-Rum Patrikhanesi ile karıştırılmıştır (Resim III.15).

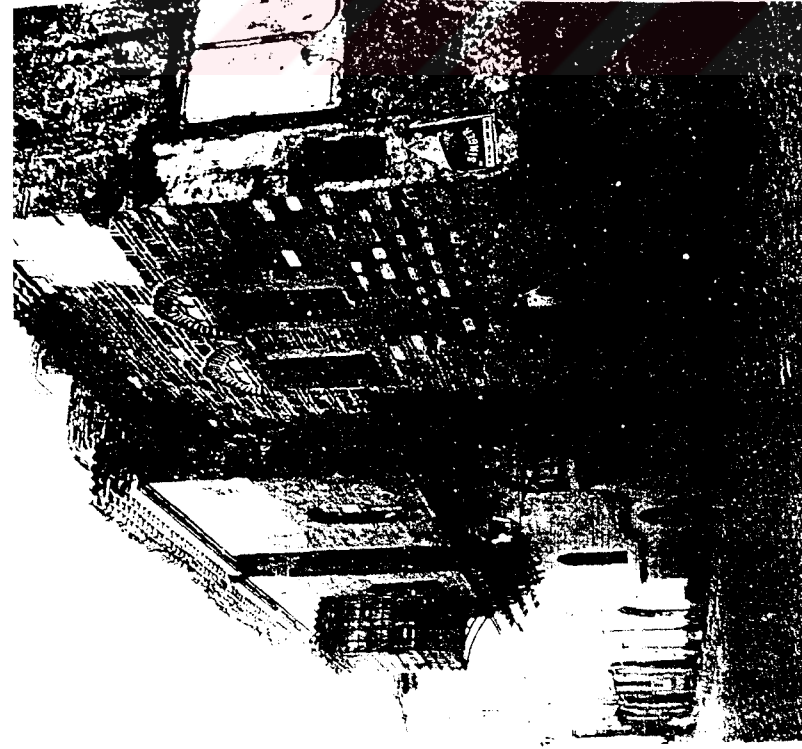
Resim III.15. Fener Rum Erkek Lisesi

III.1.2.4. Taş Odalar

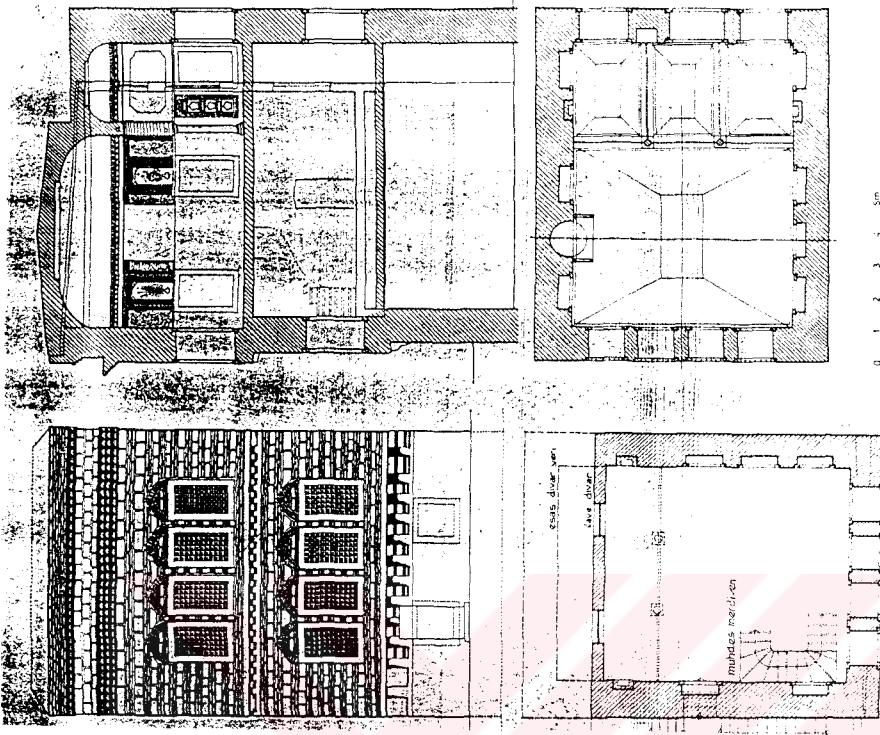
Taş odalar, konak ve sarayların belli ihtiyaçlarını karşılaması ve yangın gibi tehlikelere karşı emniyet oluşturması amacıyla yapılmıştır. Bu yapılara meşkhane veya hazine de denilmektedir. Taş odalar özellikle ahşap yapıların bulunduğu memleketlerde yapılmıştır. İstanbul'da , taş odalara rastlamak mümkündür.

Bu yapıların duvarları tuğla ve taş, örtüleri ise tuğla tonoz ve kiremittir. Pencereler küçük, demir parmaklıklı ve kepenklidir. Tek veya iki katlıdır. Daha yüksek olan taş odalara nadir olarak rastlanmıştır. Alt kat tonoz örtülü taşlıktır. Üst katta genelde tek oda bulunmasına rağmen, bir kaç odalı olan örneklere de rastlanmıştır. Bu odalara korunma odası denir. Önünde bir dehliz ve kıymetli eşyaların saklanması için dolap veya depo bulunur. Ayrıca bu katta birde hela vardır (Resim III.16,III.17,III.18, Şekil III.9).

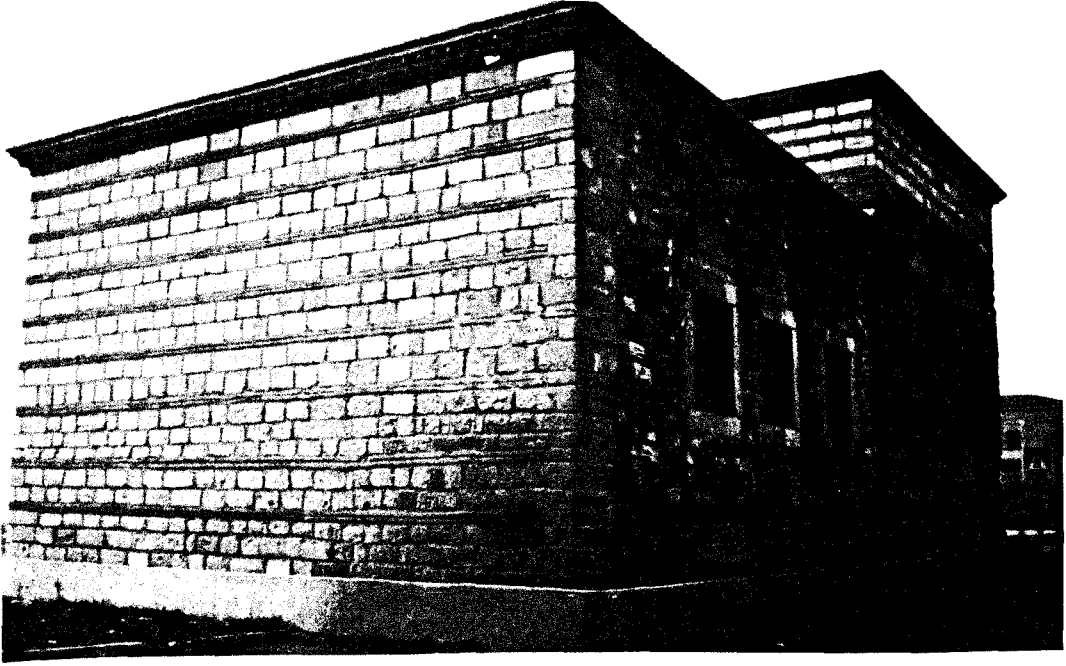
Uzun süre kullanılabildiğinden iç mekanları süslü olabilir. 18. yüzyıla ait örnekler vardır. Fener'de bulunan taş odaların ilk tesbitini Gurlitt yapmıştır. Taş odalar, Haliç kıyısındaki yol yapılmadan önce Fener, Balat ve Ayvansaray'da toplu halde bulunurdu (Eldem,1984 :232).

Resim III.16. Mürsel Paşa Caddesi 175 Nolu Taş Oda ,Bugün mevcut Değildir.

Şekil III.9. Mürsel Paşa Caddesi 110 Nolu Taş Odanın Plan, Kesit ve Görünüşü Haliçteki Yıkım Sırasında Pek Çok Taş Oda ile Beraber Yok Edilmiştir. Yerinde bugün park Vardır.

Resim III.17. Mursel Paşa Caddesinde Taş Oda
(Kadın Eserleri Kütüphanesi)

Resim III.18. Mursel Paşa Caddesinde bir Taş Oda

III.1.3. Vodina Caddesi Üzerinde 2307 Nolu Adanın Mevcut Durum
Silueti - 1/200

Yapıların mevcut durumu paftada belirtilmiştir.

III.1.4. Yapıların Geleneksel Biçimlenme Özellikleri

III.1.4.1. Kütle Oluşumu

- Sokak - Parsel - Yapı İlişkisi :

II. Bölümde " 18. ve 19. yy.'da İmar İşlerinde Düzenlemeler ve Balat'a Etkisi " kısmında açıklanan sebeplerden ötürü pilot bölgede ortogonal doku hakimdir. Adalar benzer özelliktedir (24 m x 24 m ve katları).

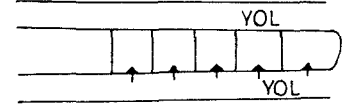
Yapıların parsel içindeki konumu, yapı-sokak ilişkisini ve sokak silüetlerini etkiler.

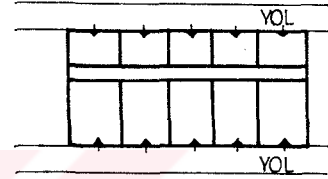
Şekil III.10 Balat'ta adalar 24 m X 24 m ve katlarıdır.

Balat'ta parselden mümkün olduğu kadar çok yararlanılmaya çalışılmıştır. %10'dan %50'ye varan eğime paralel olarak yerleşen yapılar parsel dikine oturtulmuştur. Parsellerin genişlikleri 4-4.5 m'dir. Bölgede yer alan yapıların parseldeki konumları:

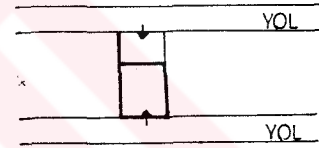
a) Dikine oturtulmuş ve tüm parsel alanının kullanıldığı yapılar. Her iki tarafında yol olan bu yapı adasının tek tarafından konut girişi, diğer tarafta zemin katta bulunan dükkan girişi sağlanmıştır (%6.7).

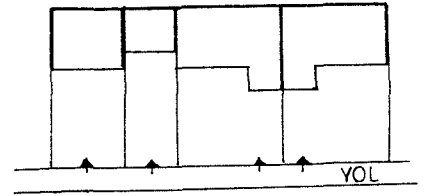
b) Gene parsel dikine oturtulan yapılar sırt sırta yerleştirilmiş ve arada küçük müşterek bir bahçe bırakılmıştır (%71.5).

c) Üçüncü şekilde ise, iki yola cephesi olan parselde, yapı dikine olarak yola bakan cephelerden birine yerleştirilmiştir. Bahçe arka plana atılsada diğer yola kapısı vardır (%3.3).

d) Gene yapılar parselin yola bakan cephesine yerleştirilmişler ancak, "c" şikkından farklı olarak, arka plana atılan bahçe diğer yapıların bahçelerinden duvar ile ayrılmıştır. Bahçenin yola açılımı yoktur (%18.5).

- Çıkımların Kütleye Etkisi :

Bölgedeki yapılar, alandan mümkün olduğu kadar çok yararlanmak amacıyla genellikle çıkmalı olarak yapılmıştır. Cepheye düşey bir hareketlilik kazandıran çıkımlar, zemin kat planının biçimlenişine göre şekillenmişlerdir. Bazı durumlarda zemin

kat planı, yol çizgisine uyum sağlayacak şekilde biçimlenmiştir. Bu durumda çıkmalarda alt kat plan tipine uygun olarak gelişmiştir. Çıkmalar, cephe boyuna, parsel durumuna ve zemin kat plan tipine göre çeşitli formlar almıştır. Tablo-1'de çıkmalar bu formlara göre incelemiştir.

- a) Ortada
- b) Kenarlara yakın
- c) Cephe boyunca
- d) Diğer cepheye dönen
- e) Simetri aksında değil

Bu beş form, tek katlı, iki katlı ve üç katlı olmak üzere kendi içinde de üçe ayrılmaktadır. Balat'ta yapıların genellikle çıkmaları ortadadır. Tek katlı olanların üzeri genellikle balkon olarak değerlendirilmiştir. Üzeri çatı ile örtülmüş olanlara az rastlanmıştır. İki katlı olanlarda ise genellikle yapıların üç katlı olmasından ötürü, çatı ile örtülüdür. Bunun dışında rastlanan bir diğer formda simetri aksında olmayan çıkmalardır. Tek katta sokak cephesine bakan iki odanın planlanması, çıkmanın sağa yada sola doğru simetri aksından kaymasına neden olmuştur. Yapı adalarının köşe parselleri üzerindeki yapılarda ise genellikle diğer cepheye dönen çıkmalar vardır. Böylece her iki cepheye bakmanın sağladığı avantajdan faydalanarak daha geniş mekanlar elde edilmeye çalışılmıştır (Tablo 1).

Çıkmalar cepheye düşeyde hareketlilik kazandırırken yatayda da mekanları etkilemektedir.

Ortada, kenarlara yakın, kenarda, cephe boyunca ve iki yönlü olarak planda düzenlenen çıkmalar, zemin kat plan tipine bağlı olarak dikdörtgen, üçgen, çokgen ve kenarları pahlı olmak üzere dört farklı formda tespit edilmiştir (Tablo 2).

Balat bölgesindeki yapılarda çıkmalar, dikdörtgen formda olup, genellikle ortada yer almıştır. Kenarda ve kenarlara yakın olarak düzenlenen dikdörtgen formda-

ki çıkmaların yanısıra üçgen formda çıkmalarda vardır.Yapı adalarının köşe parselleri üzerinde bulunan yapılarda ise çıkmalar iki yönlü olup çokgen formlardadır. Sokağa bakan tek odalı plan tiplerinde çıkmalar, ortada ve genellikle dikdörtgendir. Cepheye hareketlilik kazandırması amacıyla pahlı olarak yapılan örneklerde vardır. Sokağa bakan birden fazla odanın planlandığı yapılarda, çıkmalar kenarlara yakın veya kenardadır. Cephe boyunca yol çizgisine uyum sağlamak için, üçgen formda çıkmalı yapılarda vardır.

III.1.4.2. Cephe Oluşumu

- Dolu Boş Oranları :

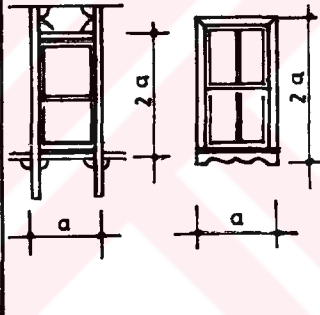
Cephelerin uyumunda, estetik ve uyum bir aradadır. Pencere ve kapıları çevreleyen taş söveler veya ahşap yapılarda ahşap pervazlar, konturları belirliyerek pencereleri vurgulamakta ve cephedeki dolu boş oranlarındaki uyuma dikkat çekmektedir. Cephe-
Cephelerdeki dolu boş oranlarını gösteren tabloda (Tablo 3), cepheler özelliklerine göre ayrılmış ve harfler ile oranlar belirtilmiştir. Her cephe kendi içinde oranlanarak gösterilmiştir. Dolu-boş oranları, yapılacak yeni yapıların pencere nispetlerinin oluşturulmasında yararlanılmak üzere tesbit edilmiştir.

- Pencere Tipleri Ve Açılımları :

Pencereler yapıların cephe özelliklerinin oluşumunda önemli bir etkidir. Etrafında dönen taş sövesi veya ahşap pervazları, süslemeleri, açılış biçimleri ve kemerli, düz atkılı, alınlıklı olmaları, cepheler arasında farklılaşmaya sebep olur. Her cepheye farklı bir özellik ve hareketlilik kazandırır.

Tablo 4-a'da ve 4-b'de kagir ve ahşap yapıların pencere tiplerinden örnekler verilmiştir.

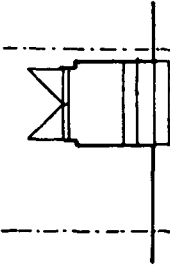
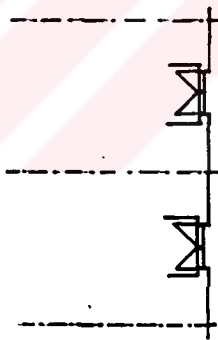
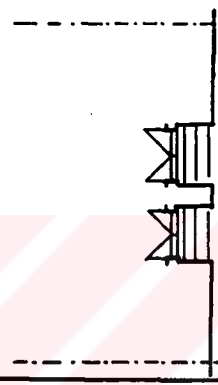
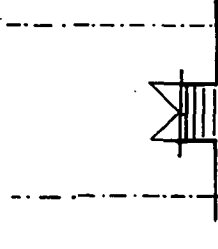
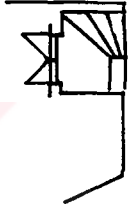
TABLO 4-a PENCERE TİPLERİ(AHŞAP)		
	SOVESİZ	SOVELİ
DÜZ ATKIL		

TABLO:4.b PENCERE TIPLERİ (KAGIR)		
	SÖVESİZ	SÖVELİ
DÜZATKILI	<p>$b = \frac{17a}{9}$</p>	<p>$b = \frac{17a}{7}$</p>
KEMERLİ	<p>$2a$</p> <p>$2a$</p> <p>$5a/2$</p>	<p>$2a$</p> <p>$3a$</p>

- Kapıların Açılımları Ve Kapı- Kanat Bölümlenmesi :

Bölgedeki yapılarda girişler genellikle, girişin yanında bir oda elde etmek için yanda yer almaktadır. Giriş kapıları cephe ile aynı yüzde olduğu gibi, cephe- den geride ve yüksek girişlide olabilir. Bu şekilde kömürlüğe ışık girmesi sağlan- mıştır.

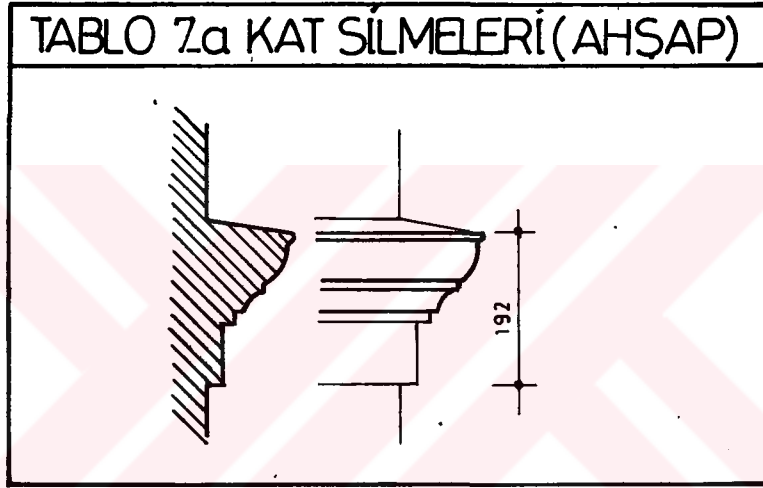
Yüksek girişli olan yapılarda basit birkaç basamak yerine, sahanlıklı mer- diveni olan yapılarda mevcuttur. Bunlar yapıyla aynı yüzde, bir niş içinde veya cep- heden taşkında olabilir. Kagir yapılarda giriş kapıları genellikle ahşaptır. Bazı yapı- larda demir kapılar vardır. Kapılar genellikle 2 kanatlı ve 3 tablalı olarak tesbit e- dilmiştir. Bazı kapıların üzerinde ışık girmesi amacıyla kanatsız veya kanatlı pence- relerde vardır. Bazı kapıların kanatlarında geleni kontrol etmek için pencereler bu- lunmaktadır. 2 kanatlı 2 tablalı ve 5 tablalı tek kanatlı ahşap kapılarda vardır. Ka- pıların yüksekliği genellikle 2-2.5 m, genişliği ise 1.20 veya 1.50 m'dir. Ahşap yapıların ahşap kapılarında, kagir yapıların ahşap kapıları ile aynı özelliktedir. Tablo 5' de kapıların açılımları ve tablo 6-a 'da ahşap ve tablo 6-b'de demir kapı tipleri gösterilmiştir.

TABLO:5 KAPILARIN AÇILIMI		CEPHEDEN GERİDE		
	CEPHE İLE AYNI YÜZDE			
YANDAN GİRİŞ				
ORTADAN GİRİŞ				
SAHANLIKLI GİRİŞ				

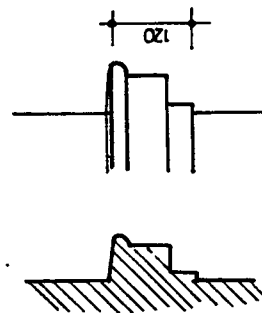
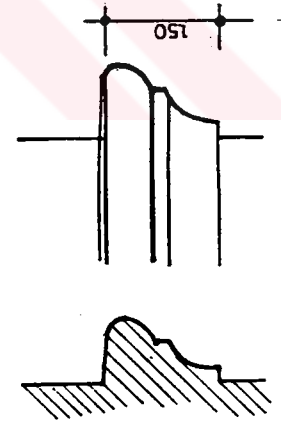
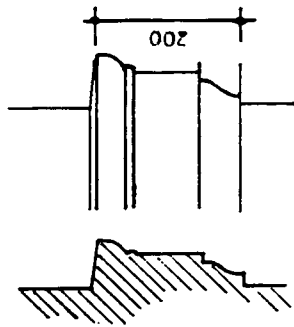
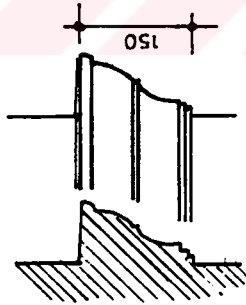
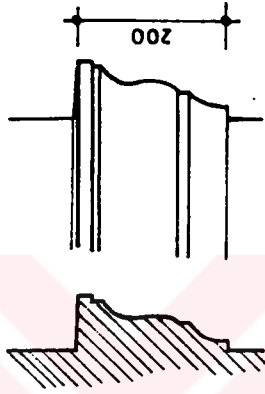
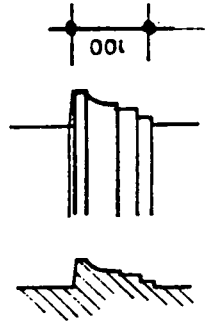

- Kat silmeleri :

Kat silmeleri, katların bitimlerinde bitiş noktasını belirlemek ve cepheye yatay bir hareketlilik kazandırmak amacıyla kullanılan cephe elemanlarıdır. Çeşitli boyutlarda, değişik profilli silmelerden örnekler tablo 7-a'da ve 7-b'de ahşap ve kagir olmak üzere ayrı ayrı gösterilmiştir.

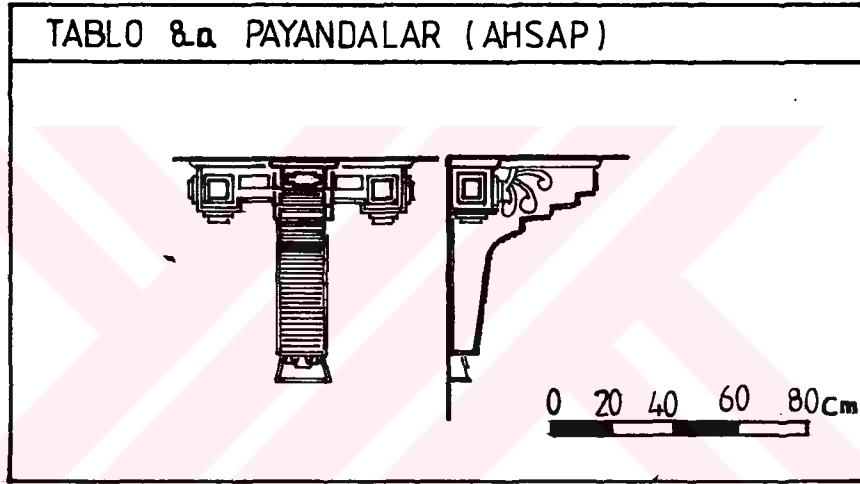

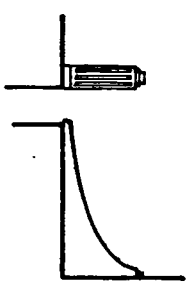
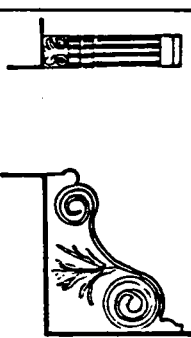

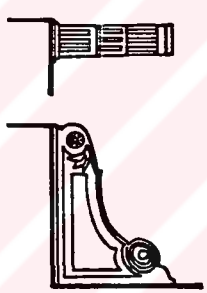
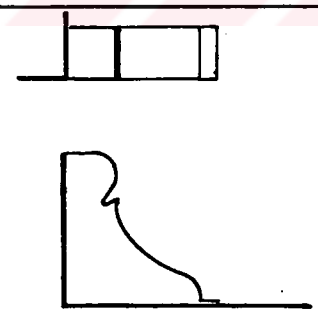
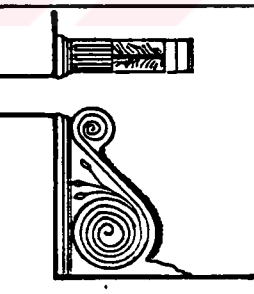
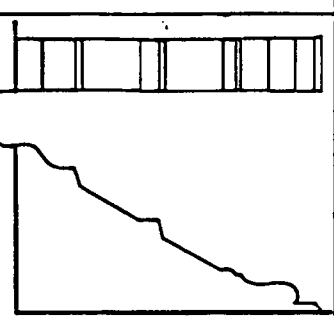
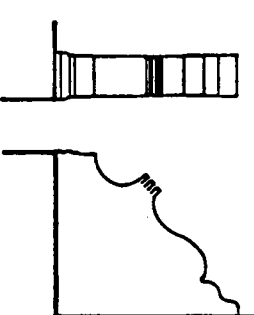
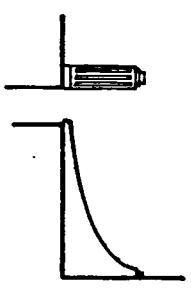
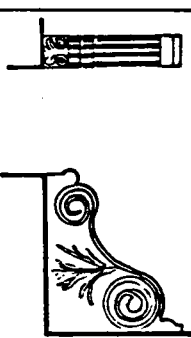

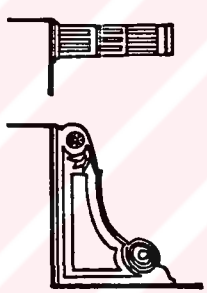
TABLO:7_b KAT SİLMELERİ (KAGIR)

- Payandalar :

Konsollar, döşeme kirişlerinin çıkmanın yükünü taşıyamaması durumunda, döşeme kirişleri ile zemin katın duvarı arasına yerleştirilerek yükün taşıyıcı duvarlara aktarımını sağlarlar. Bölgede kagir, ahşap ve metal payandalar vardır. Kagir payandalar genellikle sade ve bir kısmında bitkisel motiflidir. Çeşitli boyutlarda ve formlarda tesbit edilen kagir ve ahşap taşıyıcılardan örnekler verilmiştir (Tablo 8-a , Tablo 8-b).

TABLO 8.6 PAYANDALAR (KAGIR)		
		
		
		
		
		

0 20 40 60 80 cm

Resim III.19. ıkık Sokak 4 Nolu Kagir Yapının Metal Payanda rneği

III.1.4.3. Strüktür Ve Malzeme

A. Kagir Yapılar

Taşıyıcı Sistem : Kagir yapılar yığma sistemde inşaa edilmiştir.

Duvarlar : Kagir yapılarda yapıların taşıyıcı duvarları tuğladır. Üç tip taşıyıcı duvara rastlanmıştır.

- a)Eğer, 1. kattaki çıkmanın duvarı boşluklu tuğladan örülmüş ise, sokağa bakan cephe duvarı 1 tuğladır.
- b)Eğer,1. kattaki çıkmanın duvarı dolu tuğladan örülmüş ise, sokağa bakan cephe duvarı 1,5 tuğladır.
- c)Bitişik nizam evlerin yan duvarları ortak değildir. Yangın duvarı olarak iki duvar vardır. Zemin katta 2 tuğla olan duvar üst katta 1 tuğlaya iner. Kullanılan tuğla e-badı, 21x10x7 cm'dir.Harç kalınlığı ise 1-1.5 cm'dir.

Taşıyıcı özelliği olmayan iç duvarlar ise ahşaptır. Ahşap dikmeler üzerine bağ-dadi sıva yapılarak oluşturulan bu iç duvarların kalınlığı ise 16 cm'dir.

Konsol Sistemler :

a) Ahşap:

Tuğla kagir yapıların çoğunlukta olduğu Balat'ta yapıların döşeme kirişi ahşaptır. Ahşap kirişlerin üzeri gene ahşap döşeme kaplaması ile kaplanmıştır. Aynı şekilde tavanlarda pasalı ahşap kaplamadır.Bu tip konsollar kagir veya ahşap payandalarla desteklenmiştir.

b) Madeni:

Konsollarda genellikle madeni putrel kullanılmıştır (volta döşemedir). Bu tür çıkmaların payandaları metaldir (Resim III.19).

Cephe Kaplaması : Kagir Yapıların cepheleri sıvalıdır.

Temeller : Bölgenin yapım sisteminin yığma olmasından dolayı, yükler taşıyıcı duvarlar aracılığı ile temele iletilmektedir. Tuğla taşıyıcı duvarın altın-50 cm kalınlığında taş duvar vardır.

Çatı öğeleri :

- a) **Çatılar:** Genellikle ahşap kırma çatı olup, orjinal çatı örtüsü alaturka kiremittir. Onarım görmüş yapıların bazı bölümlerinde veya tamamında marsilya kiremidi kullanılmıştır. Eğim % 33 -% 40'dır.
- b) **Bacalar:** Tuğladan örülmüş ve sıvalıdır. Mahyadan yüksekliği 50 cm'dir.
- c) **Oluklar ve dereler:** Çinkodur.

B. Ahşap Yapılar

Taşıyıcı Sistem : Ahşap iskelet sistem.

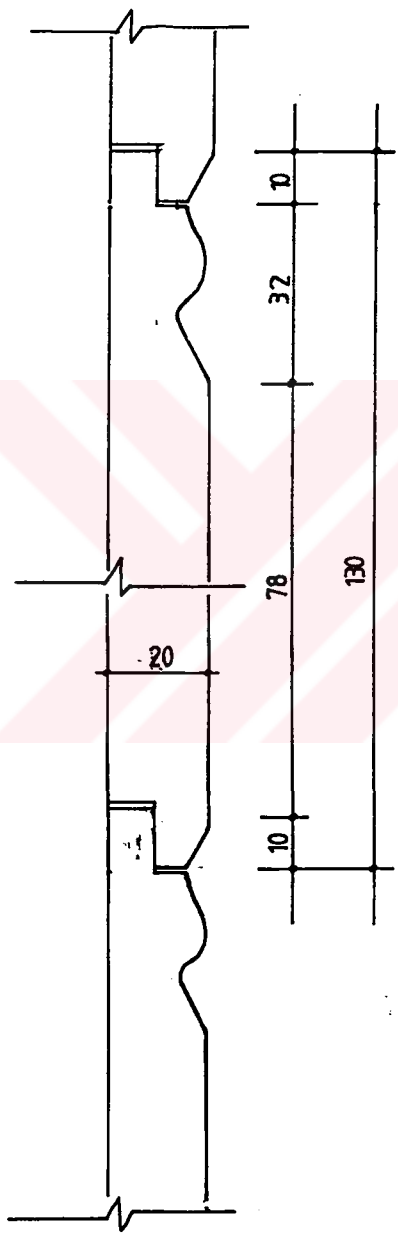
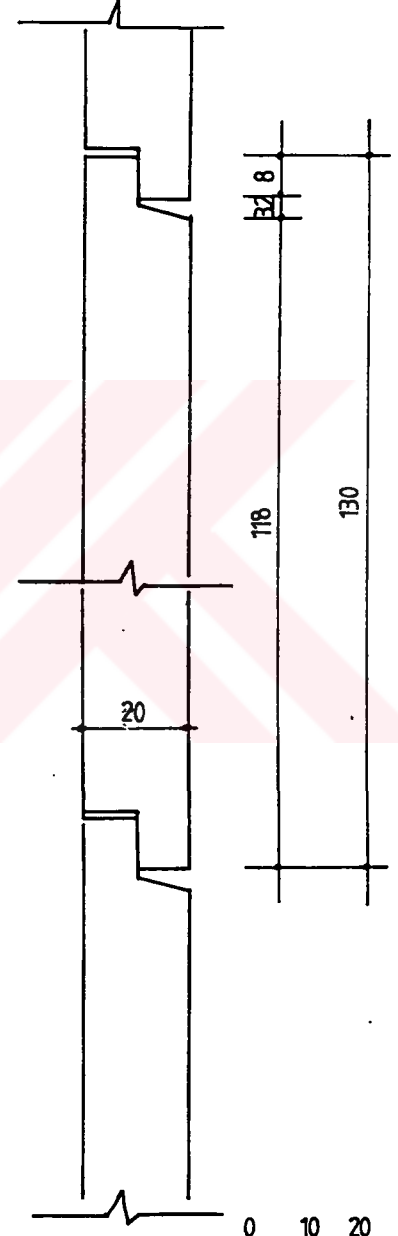
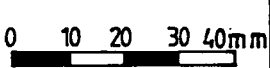
Duvarlar : Ahşap yapıların yan duvarları yangından korunmak için, tuğladır. Kagir yapılarda olduğu gibi zemin katta 2 tuğla kalınlığında olan duvar üst katta 1 tuğlaya iner.

Ön ve arka cephe ile iç duvarlar ahşaptır. Ahşap dikmeler üzerine bağdadi sıva yapılarak oluşturulan bu iç duvarların kalınlığı ise 16 cm'dir.

Konsol Sistemler : Ahşap yapıların döşeme kirişleri ahşaptır ve ahşap payandalar ile desteklenmiştir.

Cephe Kaplamaları : Ahşap cephe kaplamaları 24-27 cm genişliğinde, derzli (yuvarlak fitilli) ve 13 cm genişliğinde düz kaplamadır (Tablo 9).

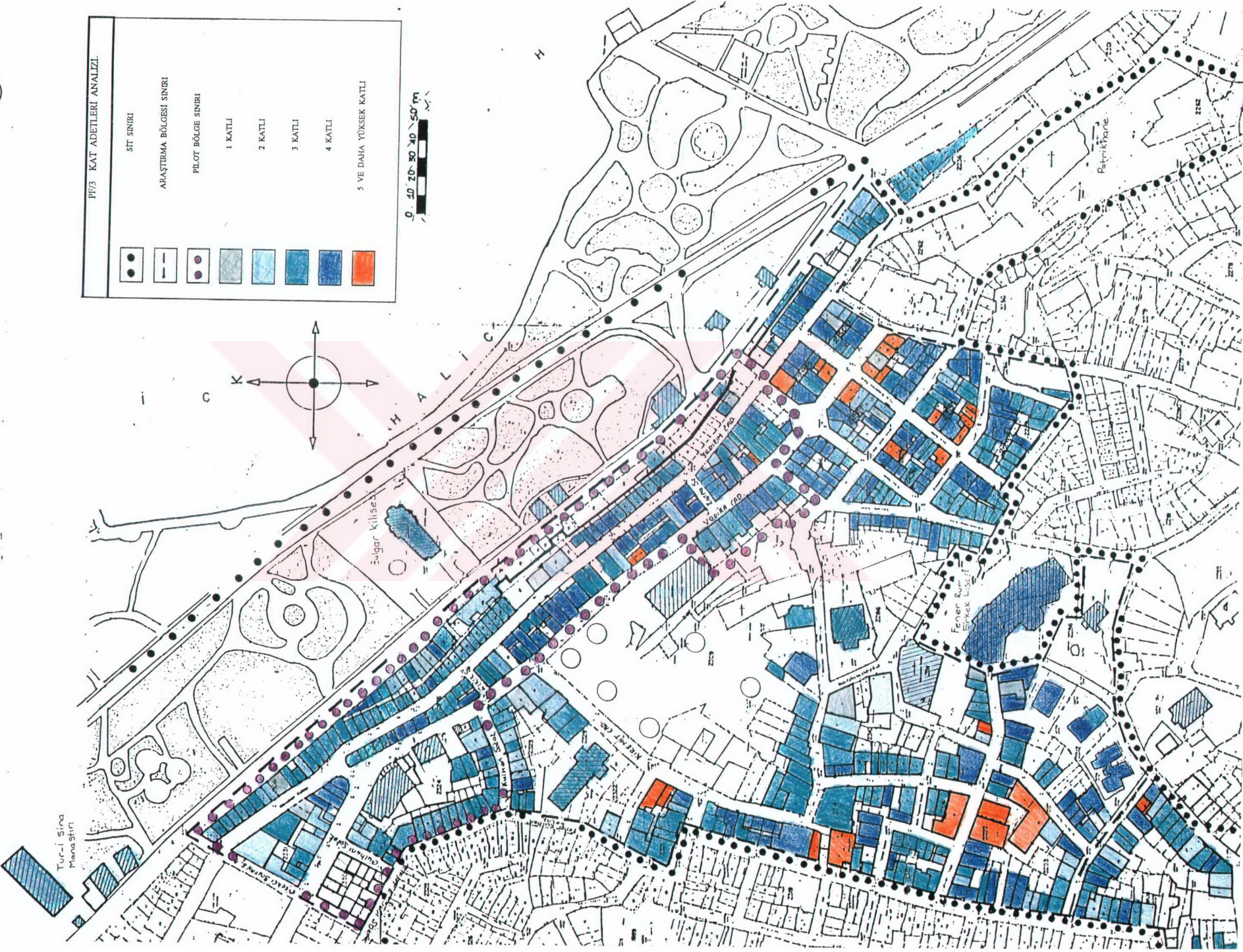
Temeller : Kagir yapılarda olduğu gibi temel duvarları 50 cm

TABLO: 9 CEPHE KAPLAMASI	
YUVARLAK FİTİLLİ AHSAP KAPLAMA	DÜZ KAPLAMA
	
	

PF2 KORUNMASTI GEREKLI KULTUREL VE DOĞAL DEĞERLER ANALIZI	
	SIT SINIRI
	ARAŞTIRMA BÖLGESİ SINIRI
	PILOT BÖLGE SINIRI
ANITSAL YAPILAR	
	DİNİ YAPILAR
	HAMAM,SU KEMERİ,ÇEŞME
	SURLAR
	EĞİTİM YAPILARI
	DİĞER
SİYİL MİMARLIK ÖBEĞERİ	
	KONUTLAR
	TESCİLLİ YAPILAR
YEŞİL ALANLAR VE ANIT AĞAÇLAR	
DOĞEME VE YOL KAPLAMALARI	
	ARNAVUT KALDIRIMI
	KÜLTÜLİ BETON PARKE
	ASFALT VE BEZERİ SERT ZEMİNLER
VİSTALAR	
	KORUNUCAK SOKAK CEPHELERİ

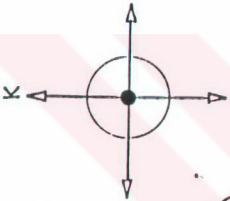
Tur-i Sina
Manastırı

PT/3 KAT ADETLERİ ANALİZİ.

	SIT SINIRI
	ARAŞTIRMA BÖLGESİ SINIRI
	PILOT BÖLGE SINIRI
	1 KATLI
	2 KATLI
	3 KATLI
	4 KATLI
	5 VE DAHA YÜKSEK KATLI

0 40 20 30 20 50 m

Turcal Sığa
Manastırı

Zülgar Kilisesi

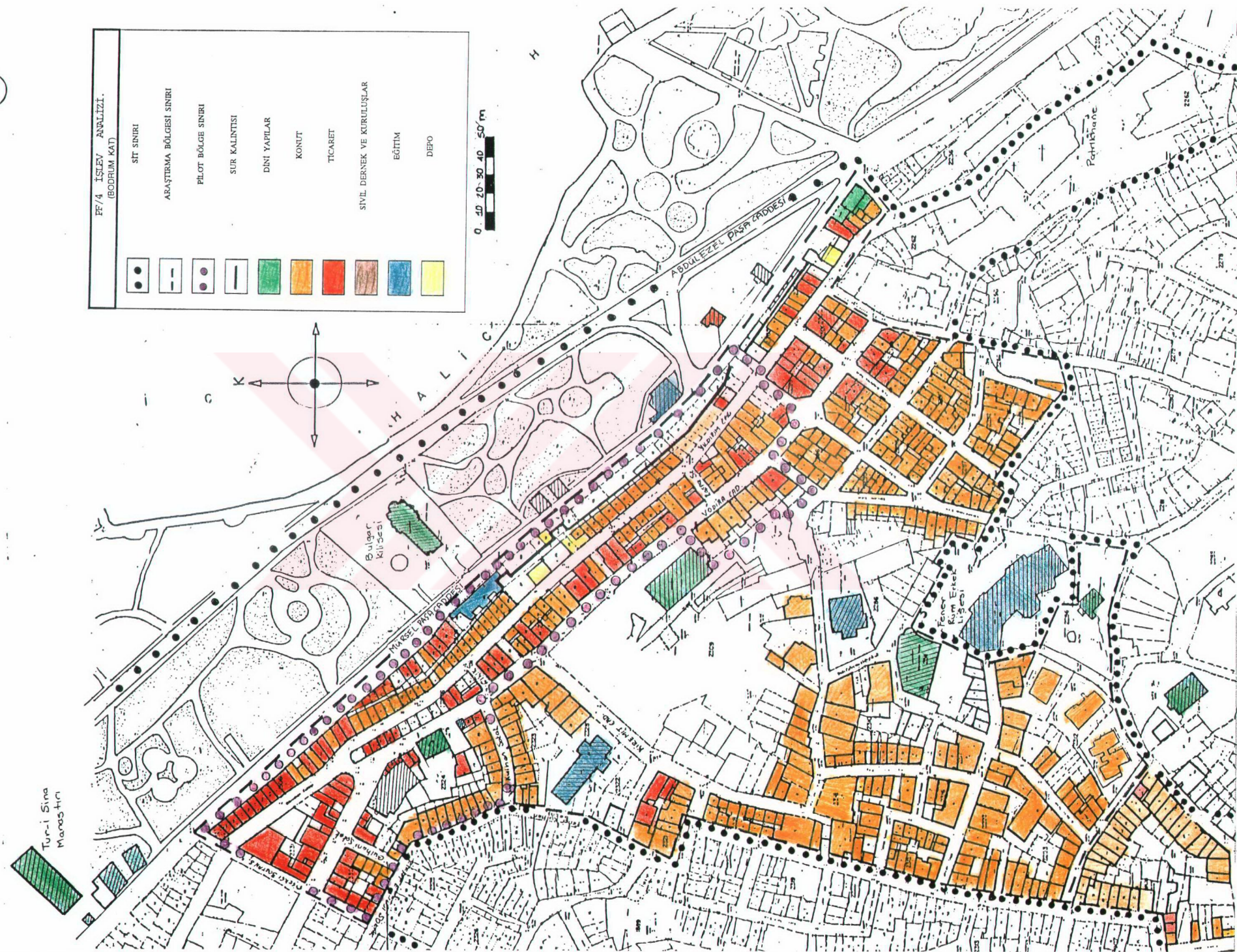
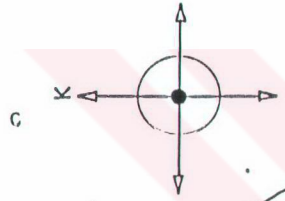
Fener Bulvarı
Erkek Lisesi

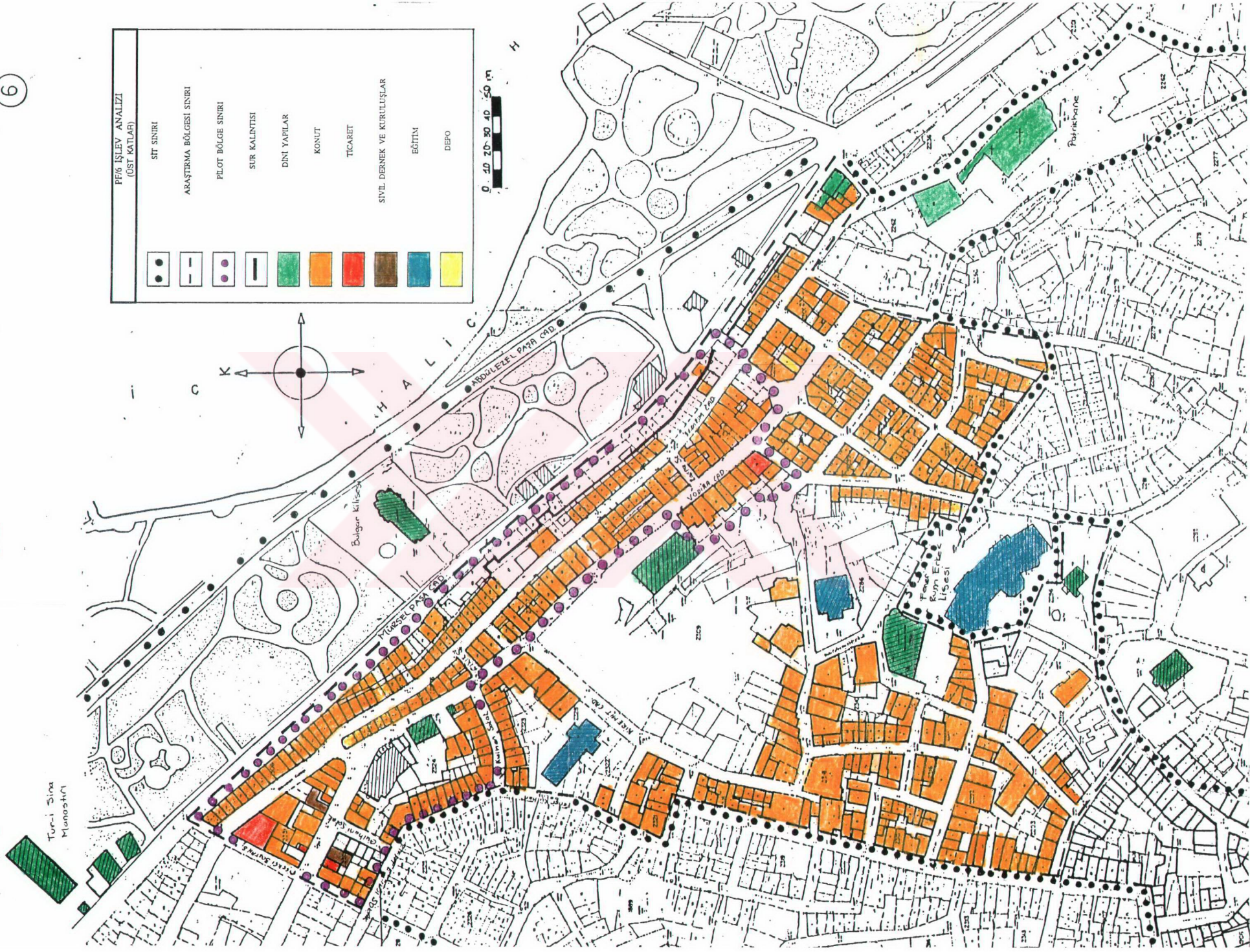
Patrikhane

EF/4 İSLEV ANALİZİ.
(BODRUM KAT)

	SIT SINIRI
	ARAŞTIRMA BÖLGESİ SINIRI
	PILOT BÖLGE SINIRI
	SUR KALINTISI
	DİNİ YAPILAR
	KONUT
	TİCARET
	SİYEL DENEK VE KURULUŞLAR
	EĞİTİM
	DEPO

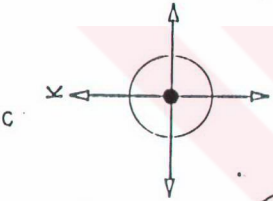
0 10 20 30 40 50 m

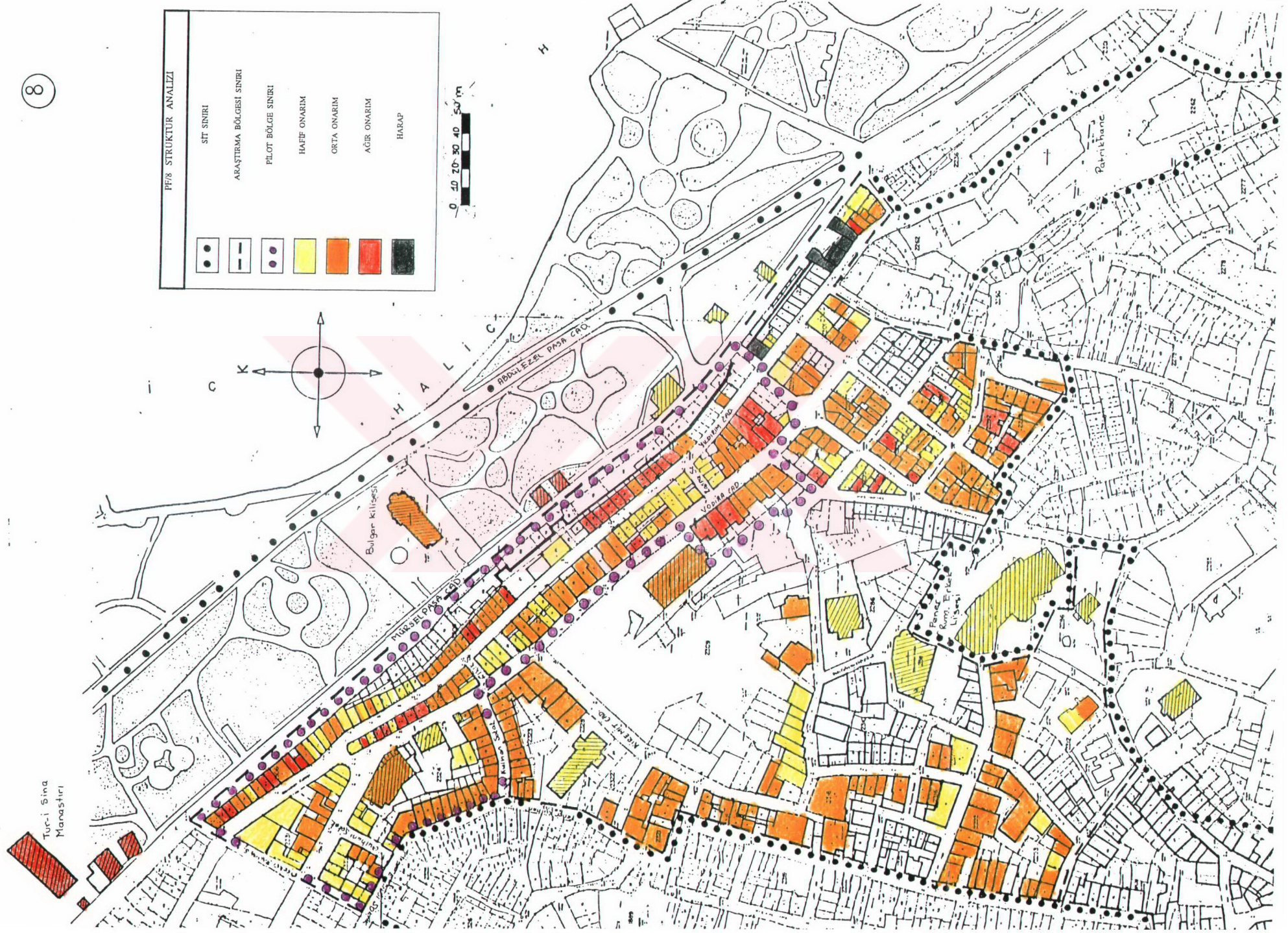
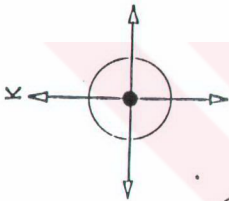
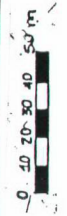
PF7 YAPIM SİSTEMLERİ ANALİZİ

	SIT SINIRI
	ARAŞTIRMA BÖLGESİ SINIRI
	PILOT BÖLGE SINIRI
	YIĞMA-KAGIR
	BETONARME İSKELET
	AĞIŞIP İSKELET

PEİS STRUKTUR ANALİZİ

●	SIT SINIRI
—	ARAŞTIRMA BÖLGESİ SINIRI
●	PILOT BÖLGE SINIRI
■	HAFIF ONARIM
■	ORTA ONARIM
■	AĞIR ONARIM
■	HARAP

Tur-i Sina
Manastırı

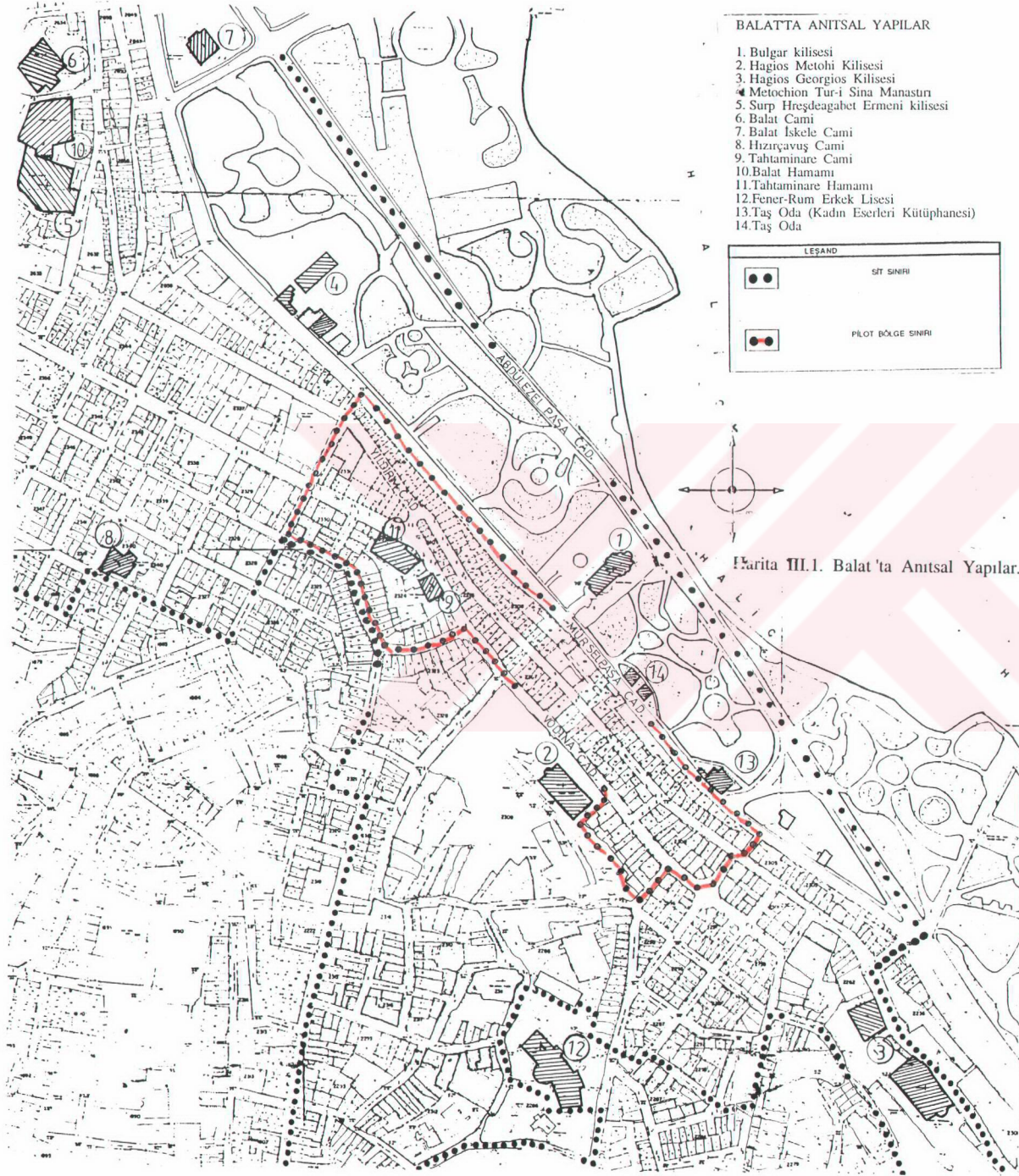
Bulgar Kilisesi

ABDÜLİZİZ PAŞA CD.

MARŞAL PAŞA CD.

VOPRA CD.

Patrikhane

YANCA	SİMETRİ AKSINDA DEĞİL	DİĞER CEPHEYE DÖNEN	CEPHE BÖYÜNCÜ	KENARLARA YAKIN	ORTADA

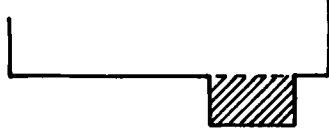

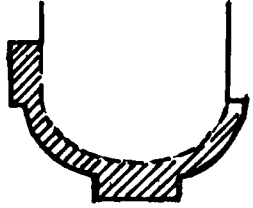

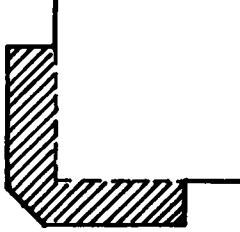
TABLO: 1 ÇIKMANIN KÜTÜPHE ETİKSİ

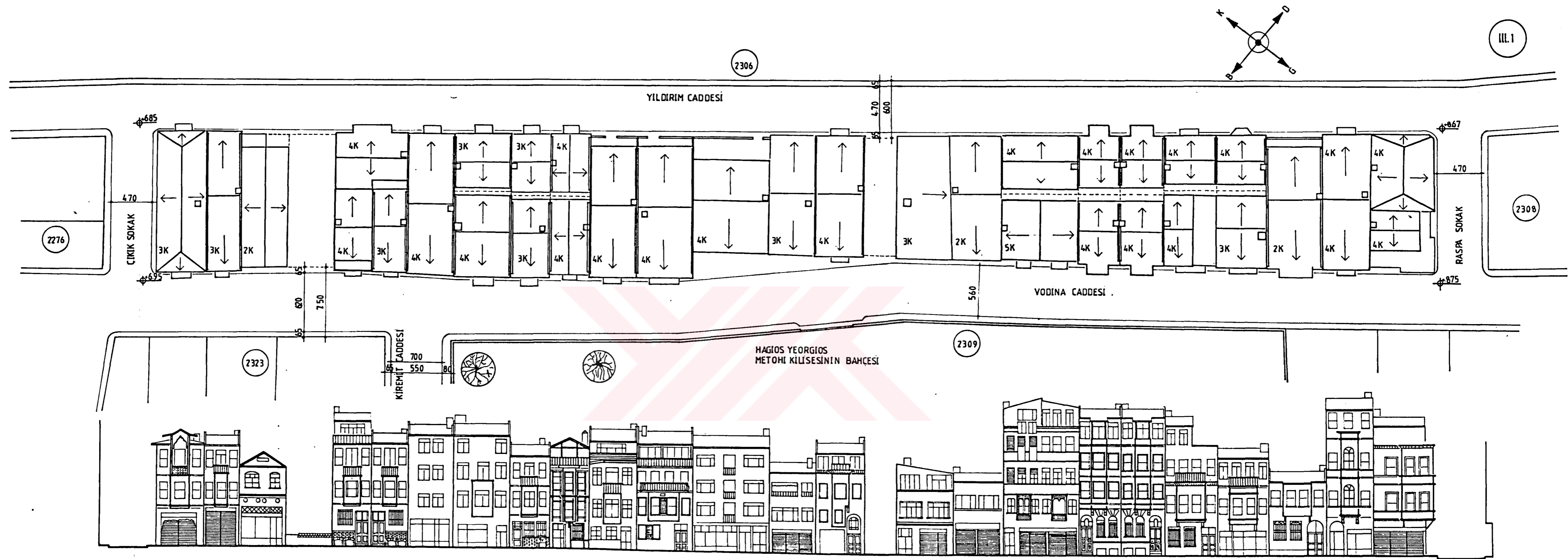
TEK KATLI

İKİ KATLI

ÜÇ KATLI

TABLO:2 ÇIKMALARIN PLANDA DÜZENLENMESİ

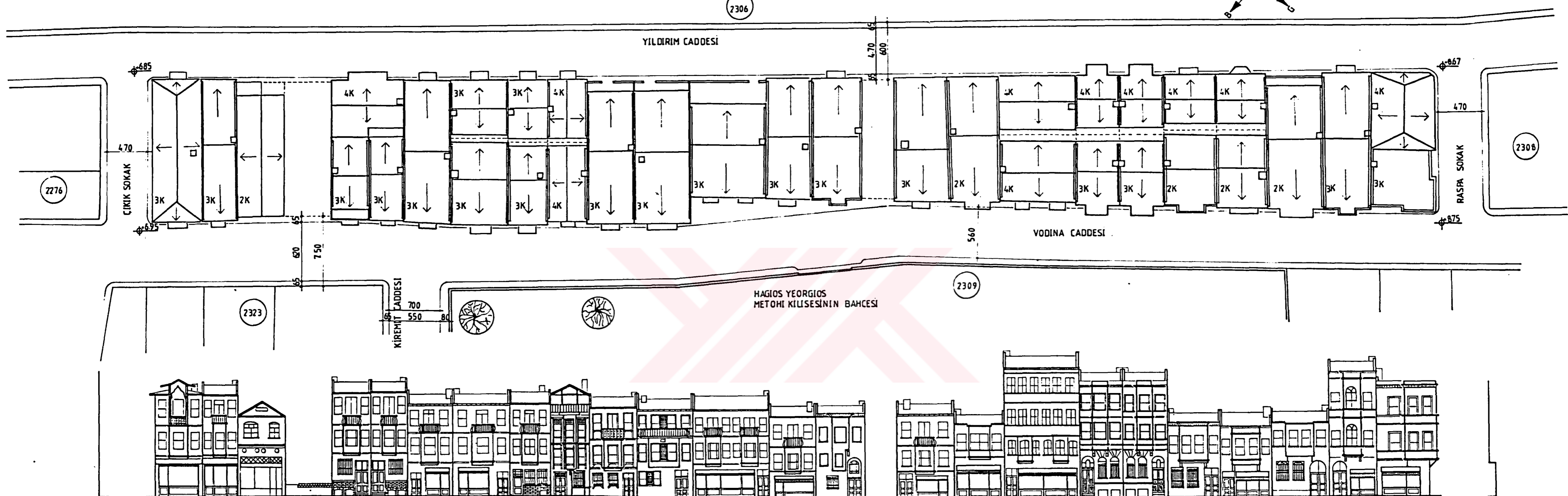
	ORTADA	KENARLARA YAKIN	KENARDA	KÖŞE ÇIKMA	CEPHE BOYUNCA	İKİ YÖNLÜ
DİKDÖRTGEN						
ÜÇGEN						
ÇOKGE						
KARMA ÇIKMA						
KENARLARI PAHLI						

VODINA CADESİNDEN 2307 NOLU ADANIN SİLÜETİ 1/200 (MEVCUT DURUM)

0 2 4 6 8 10 m

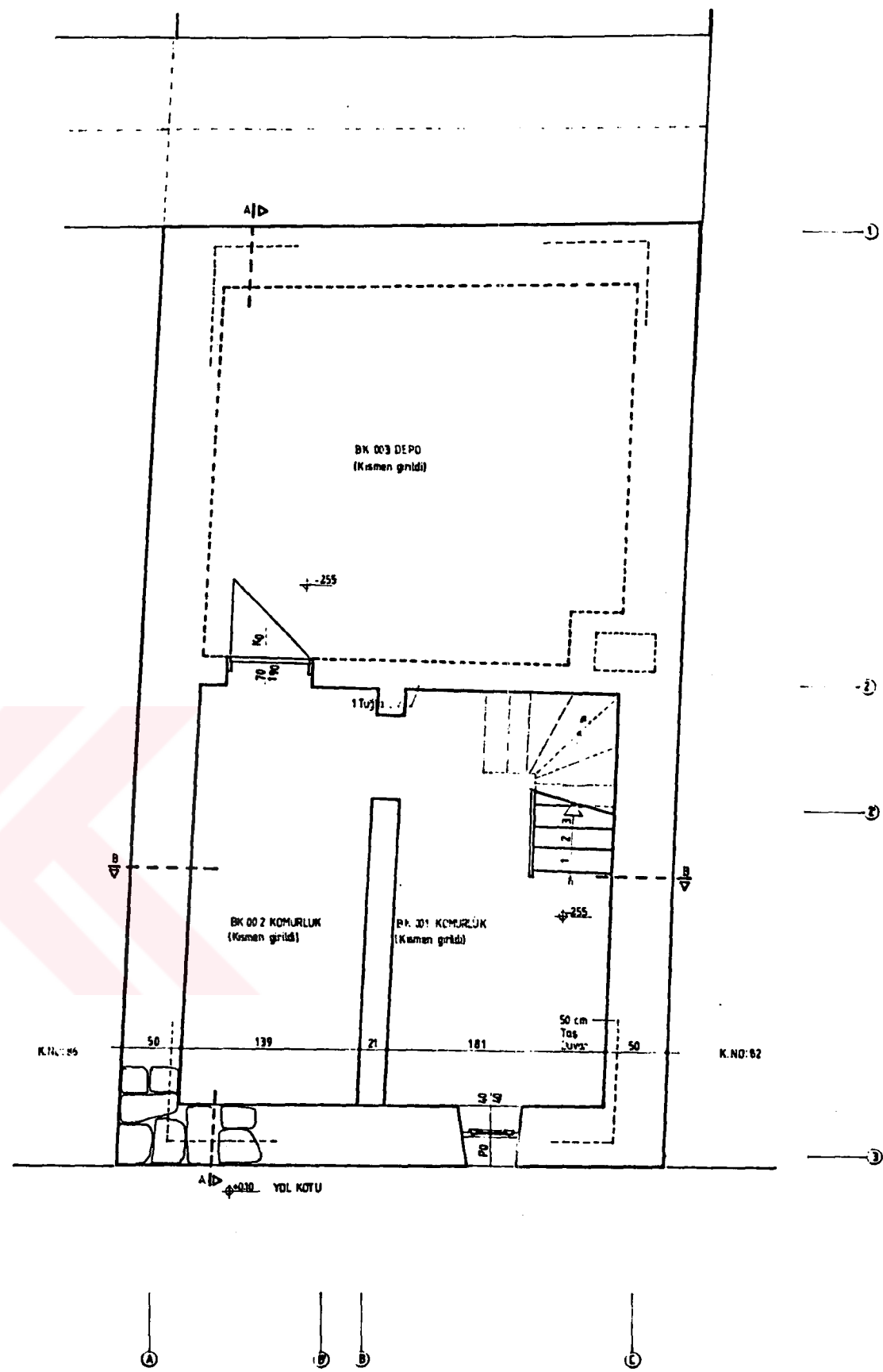
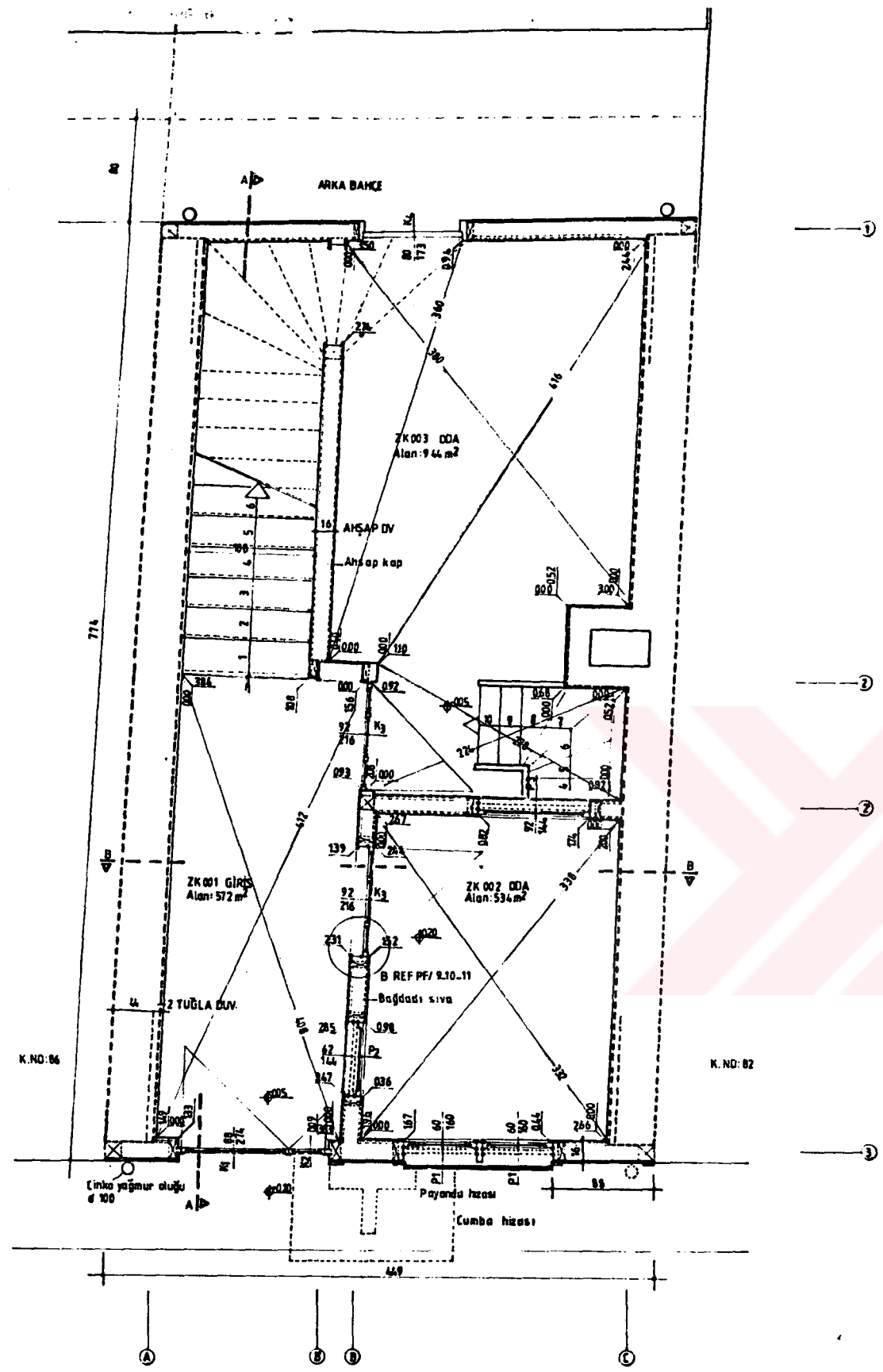
Parsel no:28 Kapı no: 4 Kagir yapı Svasız	Parsel no:27 Kapı no: 27 Kagir yapı Kagir y. sivada dökülme	Parsel no:26 Kapı no: 100 Kagir yapı Kagir y.	Parsel no:25 Kapı no: 24 Kagir yapı 4.kat muhdes	Parsel no:24 Kapı no: 23 Kagir yapı Kagir y.	Parsel no:23 Kapı no: 94 Kagir yapı uyumsuz yapı.	Parsel no:22 Kapı no: 90/88 Kagir yapı uyumsuz yapı	Parsel no:21 Kapı no: 86 Kagir yapı muhdes parmaklık	Parsel no:20 Kapı no: 84 Ahsap yapı 4.kat muhdes	Parsel no:19 Kapı no: 82 Ahsap yapı 4.kat muhdes	Parsel no:18 Kapı no: 80 Ahsap yapı 4.kat muhdes	Parsel no:17 Kapı no: 78 Kagir yapı Uyumsuz yapı	Parsel no:16 Kapı no: 76/74 Kagir yapı Dolu-boş oranları uyumsuz	Parsel no:15 Kapı no: 72 Kagir yapı 4.kat uyum suz	Parsel no:14 Kapı no: 68/66 Kagir yapı Cevreyle uyum suz yapı	Parsel no:13 Kapı no: 64 Kagir yapı Cevreyle uyumsuz yapı	Parsel no:12 Kapı no: 62 Kagir yapı 5.kat ve cumbalar muhdes	Parsel no:10/9/8 Kapı no: 60 Kagir yapı 4.kat muhdes	Parsel no:9 Kapı no: 58 Kagir yapı 4.kat muhdes	Parsel no:8 Kapı no: 56 Kagir yapı 3.4.kat muhdes	Parsel no:7 Kapı no: 54/52 Kagir yapı 3.kat muhdes	Parsel no:6 Kapı no: 50 Kagir yapı	Parsel no:5 Kapı no: 48 Kagir yapı 4.kat muhdes	Parsel no:4 Kapı no: 46 Kagir yapı 4.kat muhdes
--	--	--	--	---	--	--	--	--	--	--	---	---	--	---	--	--	--	---	---	--	--	---	---

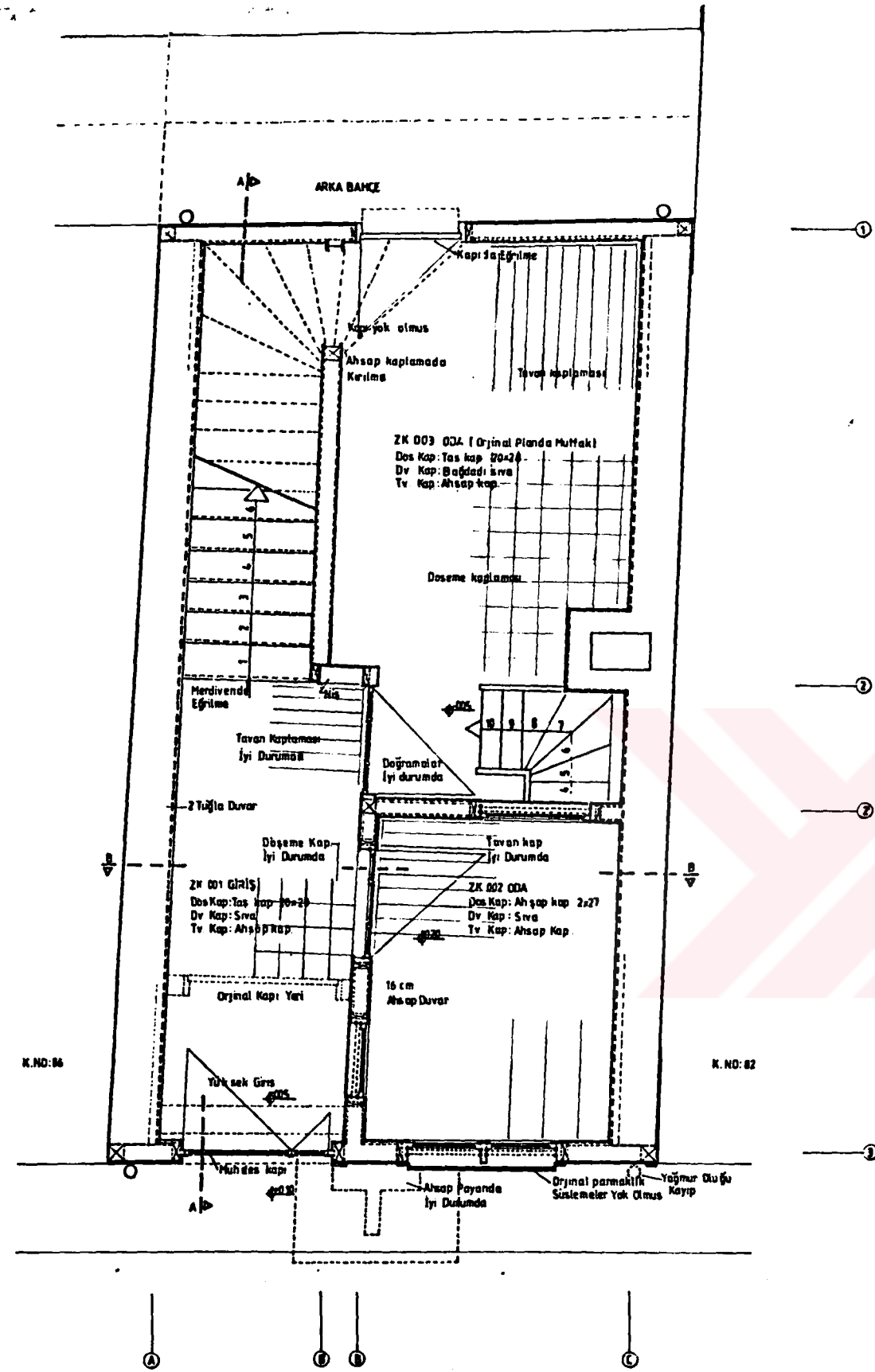

VODİNA CADDESİNDEN 2307 NOLU ADANIN SİLÜETİ 1/200 (ÖNERİ)

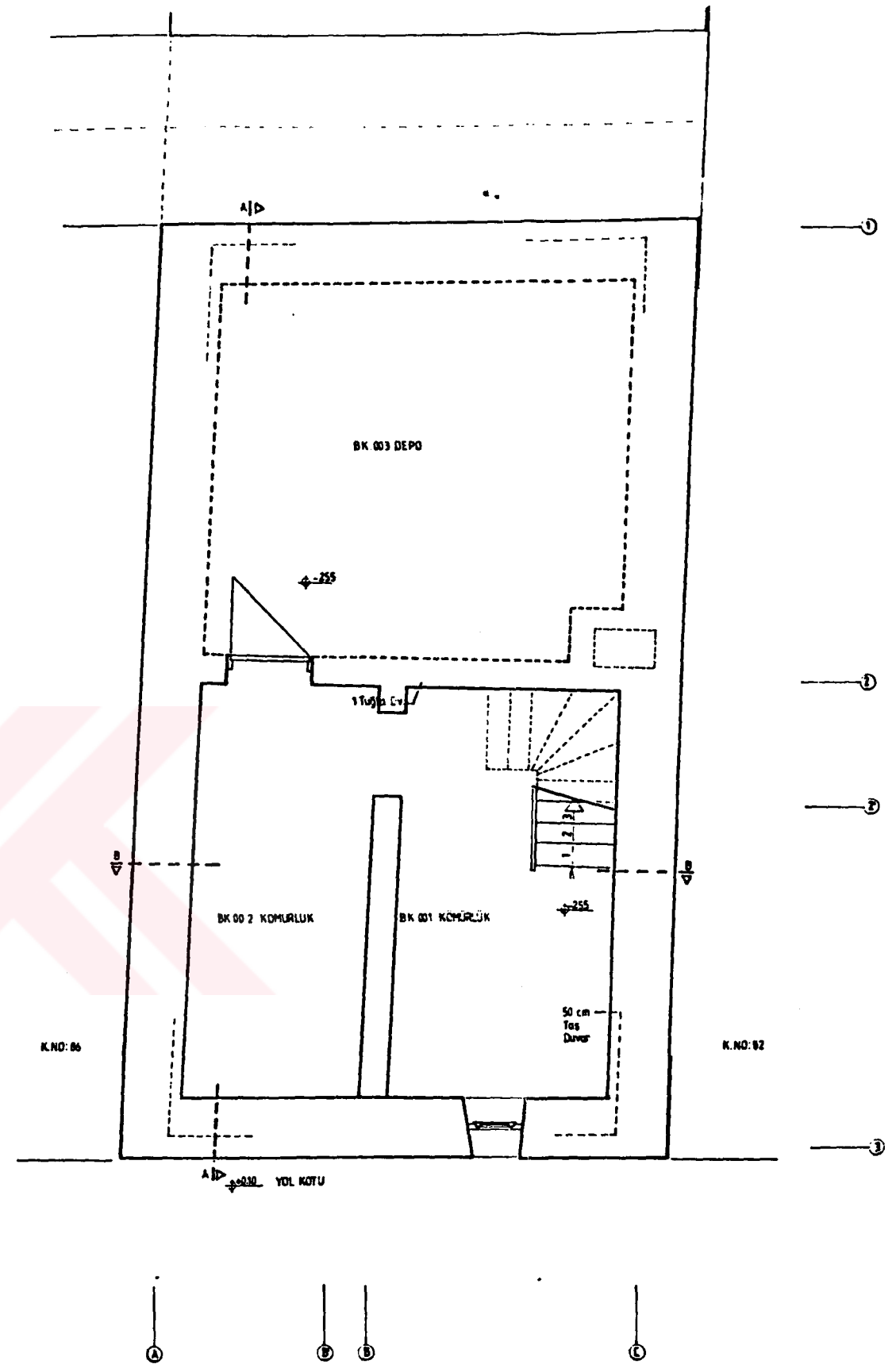
0 2 4 6 8 10 m

Parsel no:28 Kapı no: 4 Kagir yapı Sıva onarıldı Dükkan cephe düzenlendi	Parsel no:27 Kapı no: 27 Kagir yapı Sıva Onarıldı Dükkan cephe düzenlendi	Parsel no:26 Kapı no: 100 Kagir yapı Korundu	Parsel no:25 Kapı no: 24 Kagir yapı Sıma ve Parmaklık yenilendi	Parsel no:24 Kapı no: 23 Kagir yapı Sıma ve Parmaklık yenilendi	Parsel no:23 Kapı no: 94 Kagir yapı Mühdes kat yıkıldı. Cephe düzenlendi	Parsel no:22 Kapı no: 90/88 Kagir yapı Mühdes kat yıkıldı. Cephe düzenlendi	Parsel no:21 Kapı no: 20 Kagir yapı Kat silmesi ve parmaklık	Parsel no:20 Kapı no: 19 Ahsap yapı Eksik cephe elemanları yenilendi	Parsel no:19 Kapı no: 84 Ahsap yapı Cephe düzenlendi. Mühdes kat yıkıldı	Parsel no:18 Kapı no: 82 Ahsap yapı Cephe düzenlendi. Mühdes kat yıkıldı	Parsel no:17 Kapı no: 80 Ahsap yapı Mühdes kat yıkıldı. Cephe onarıldı	Parsel no:16 Kapı no: 78 Kagir yapı Cephe düzenlendi. Mevcut gabariye uyuldu.	Parsel no:15 Kapı no: 76/74 Kagir yapı Cephe düzenlendi	Parsel no:14 Kapı no: 72 Kagir yapı Mühdes kat yıkıldı	Parsel no:13 Kapı no: 68/66 Kagir yapı Cephe düzenlendi	Parsel no:12 Kapı no: 64 Kagir yapı Cephe düzenlendi	Parsel no:11 Kapı no: 62 Kagir yapı Mühdes kat yıkıldı. Sıva ve kat silmesi onarıldı. Dükkan cephesi düzenlendi	Parsel no:10/9/8 Kapı no: 60 Kagir yapı Mühdes kat yıkıldı	Parsel no:9 Kapı no: 58 Kagir yapı Mühdes kat yıkıldı	Parsel no:8 Kapı no: 56 Kagir yapı Mühdes kat yıkıldı	Parsel no:7 Kapı no: 54/52 Kagir yapı Mühdes kat yıkıldı. Dükkan cephe düzenlendi	Parsel no:6 Kapı no: 50 Kagir yapı Korundu	Parsel no:5 Kapı no: 48 Kagir yapı Mühdes kat yıkıldı	Parsel no:4 Kapı no: 46 Kagir yapı Mühdes kat yıkıldı	Parsel no:3 Kapı no: 44 Kagir yapı Mühdes kat yıkıldı	Parsel no:2 Kapı no: 42 Kagir yapı Mühdes kat yıkıldı	Parsel no:1 Kapı no: 40 Kagir yapı Mühdes kat yıkıldı. Dükkan cephesi düzenlendi
--	---	---	--	--	---	--	---	---	---	---	---	--	--	---	--	---	--	---	--	--	--	---	--	--	--	--	---

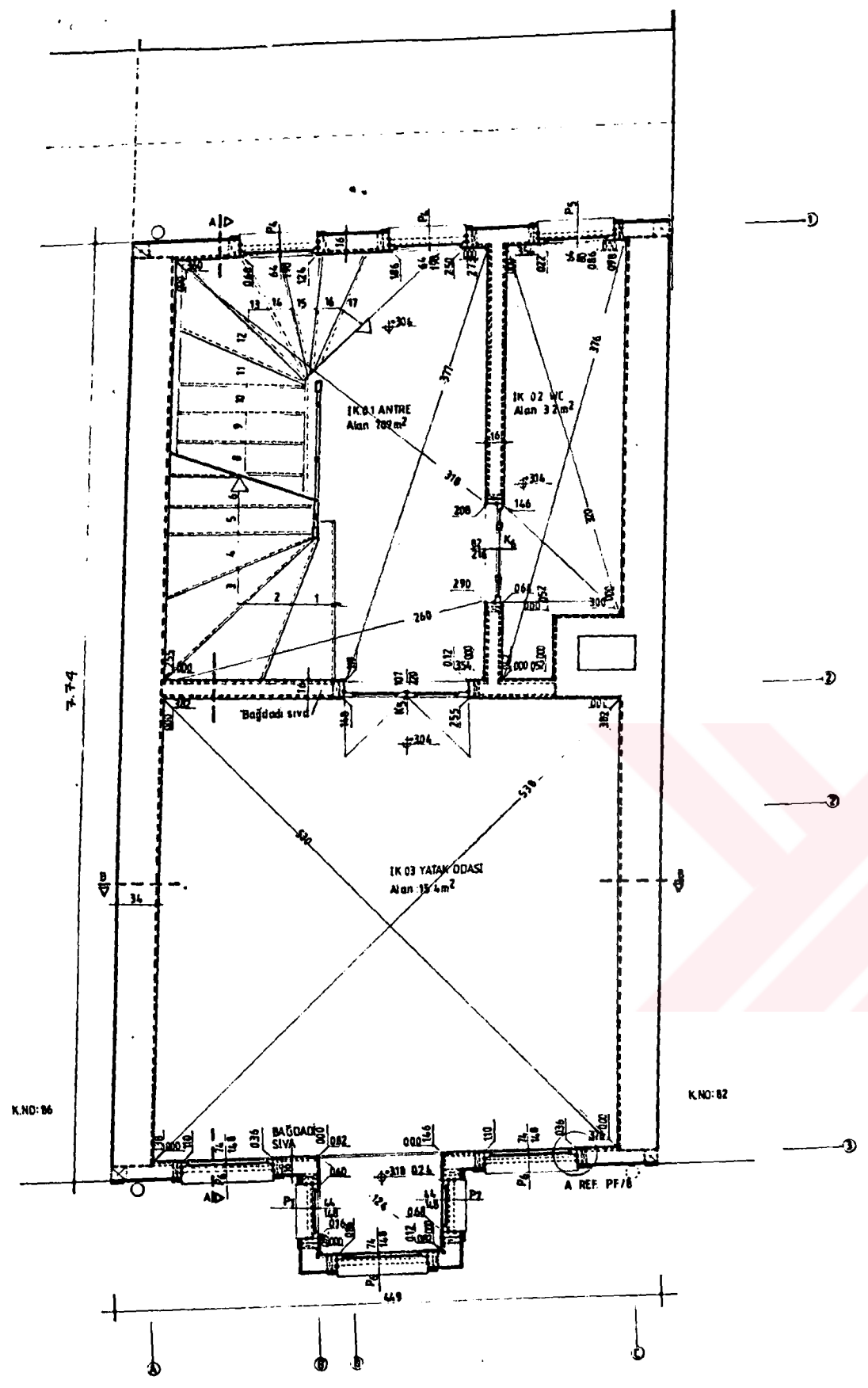

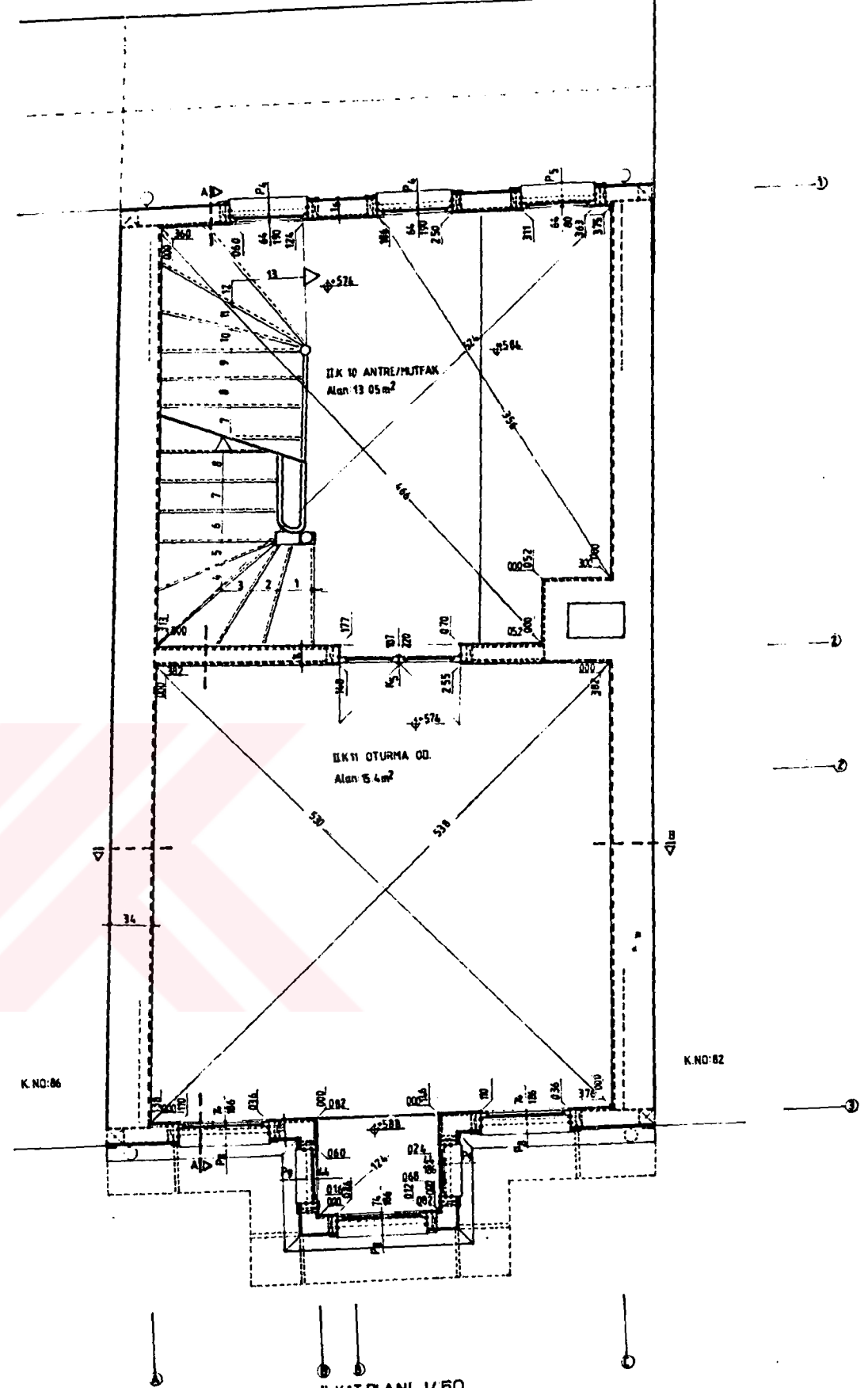
VADİNA CADESİ
ZEMİN KAT PLANI 1/50

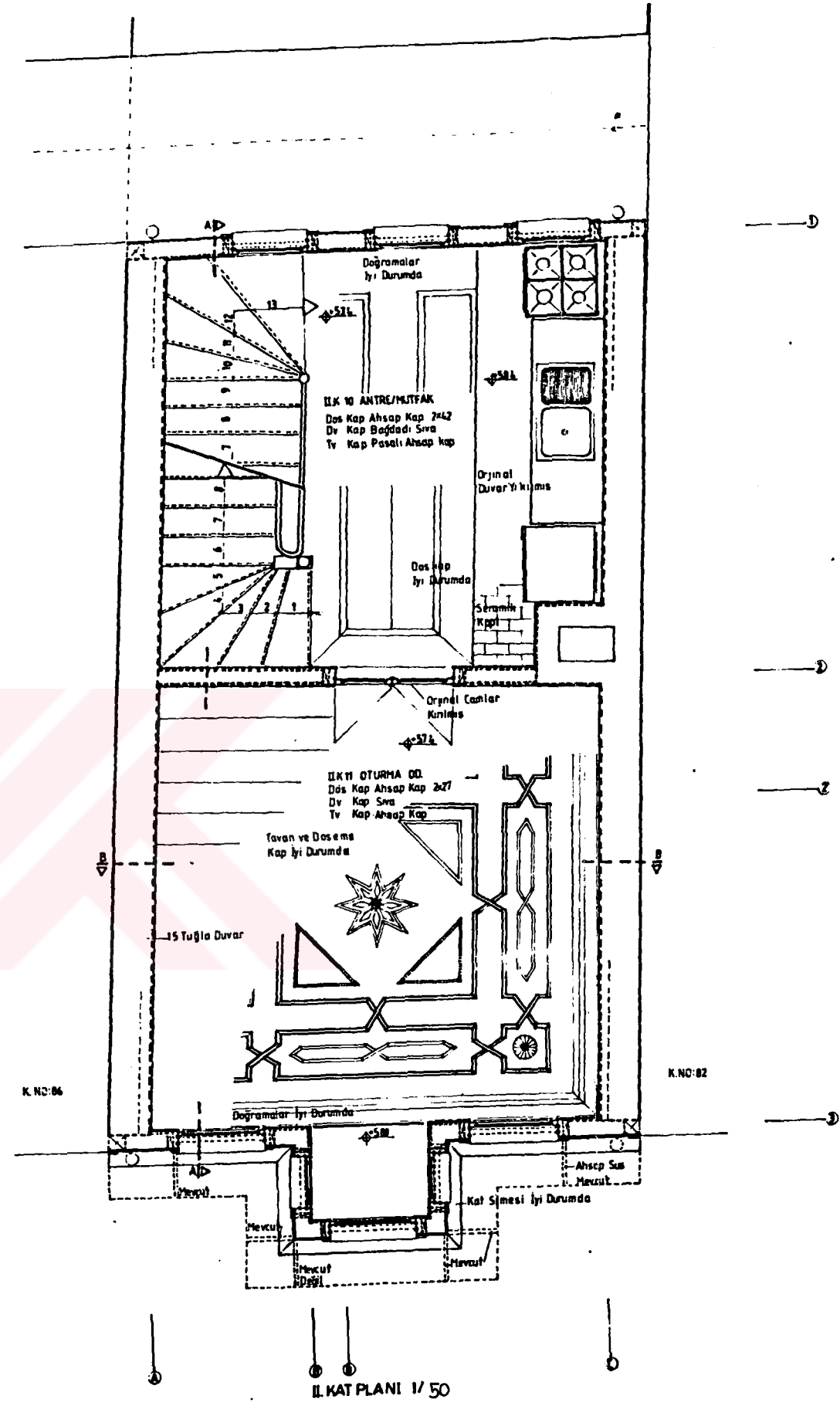
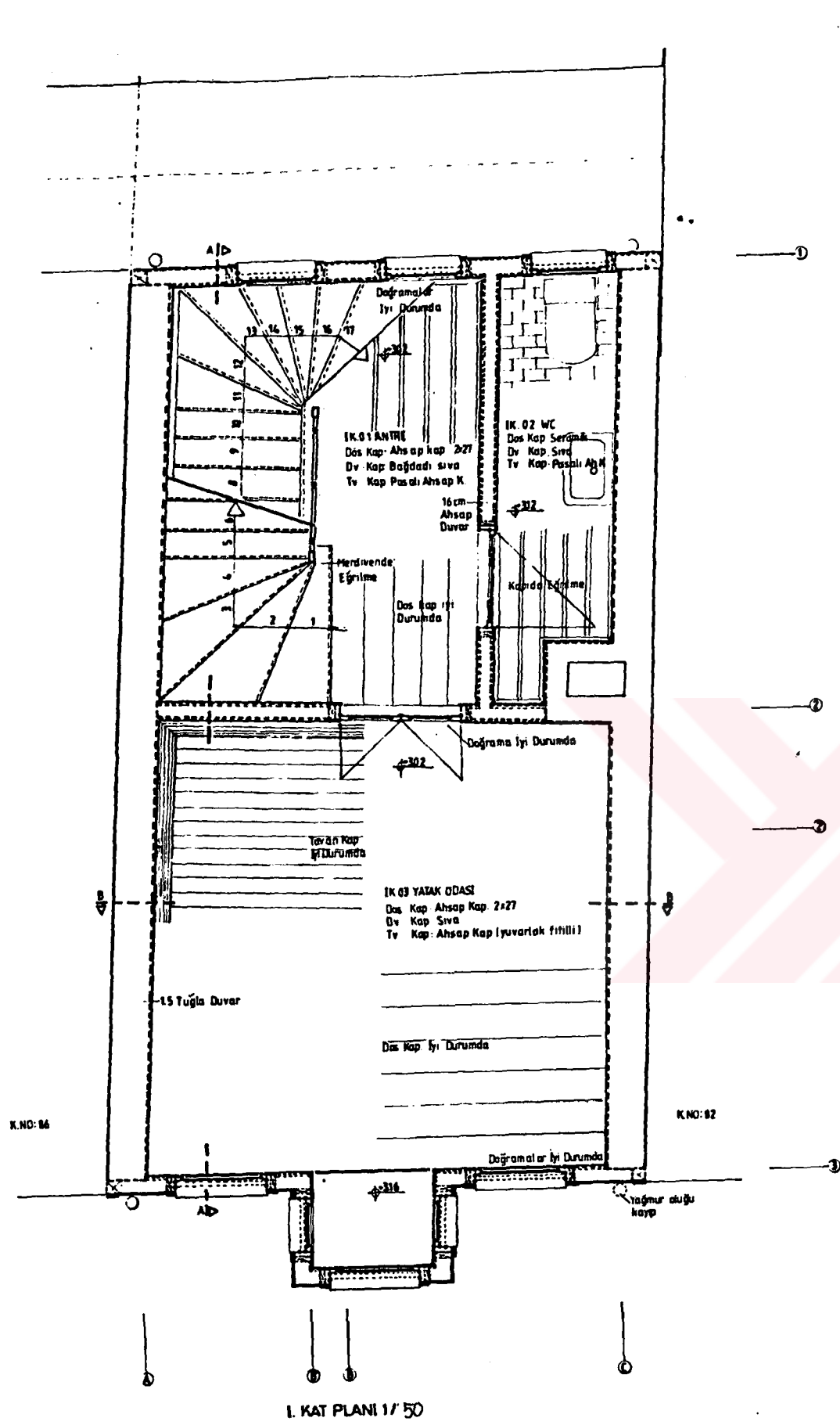
BOĞURUM KAT PLANI 1/50

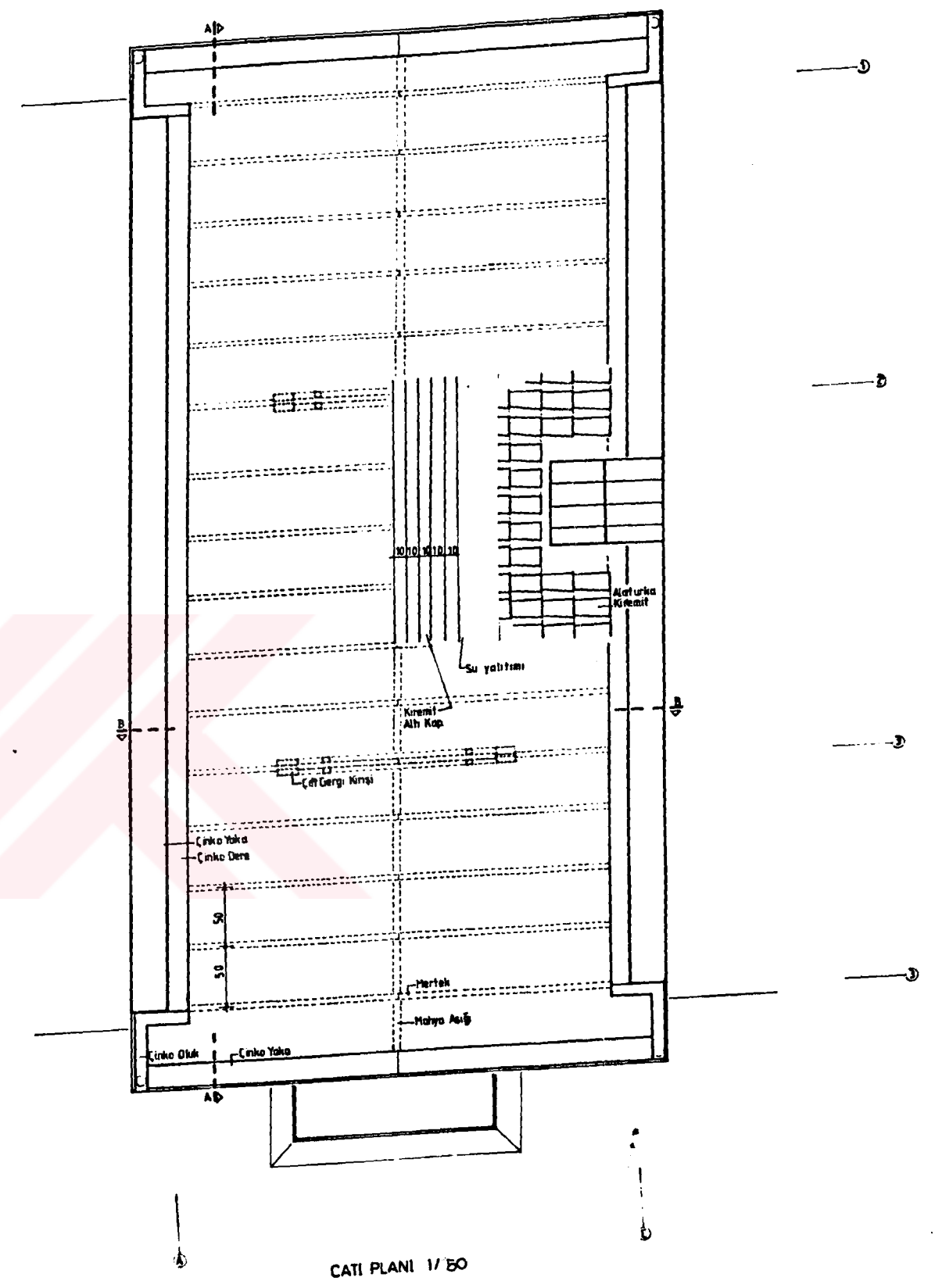
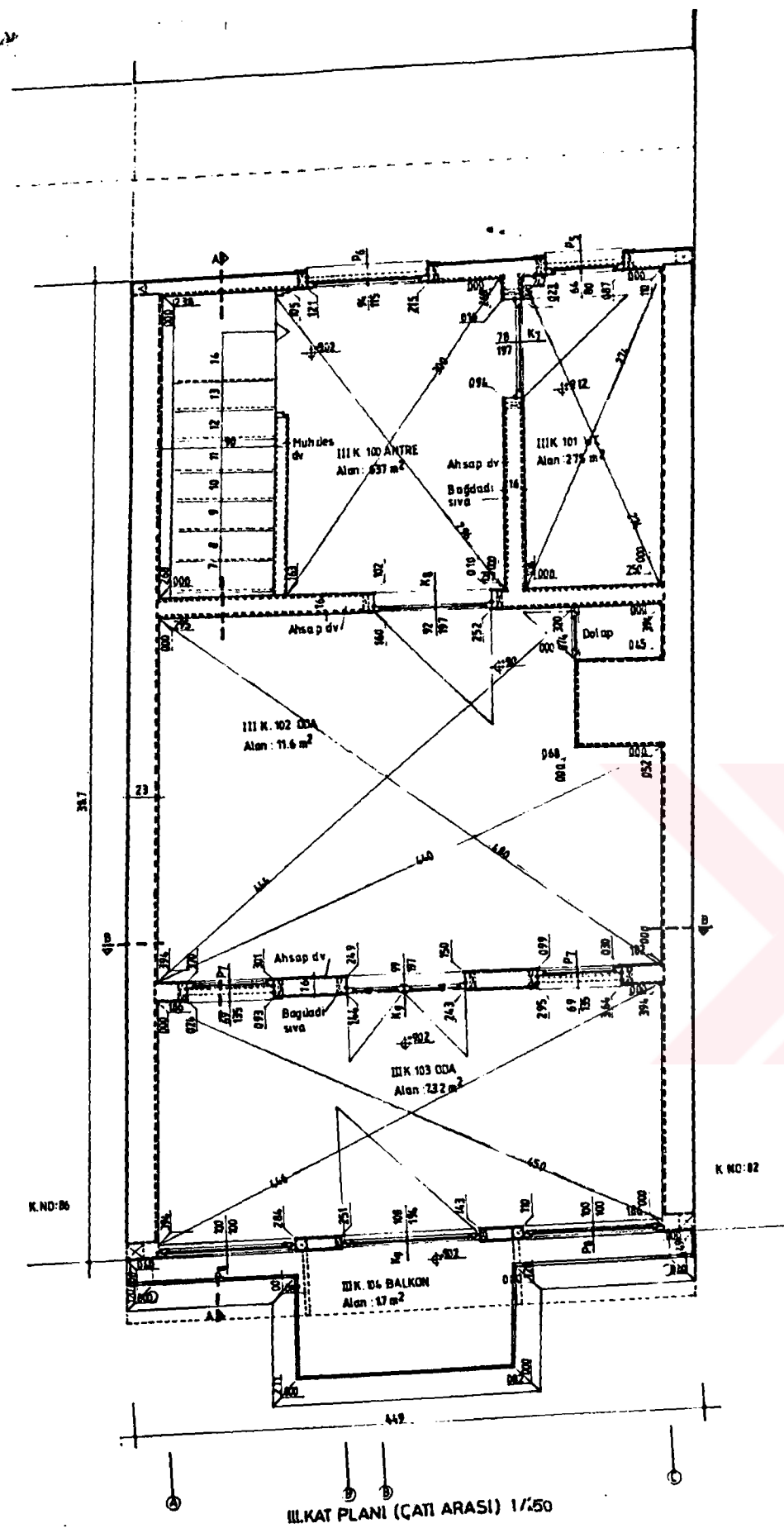

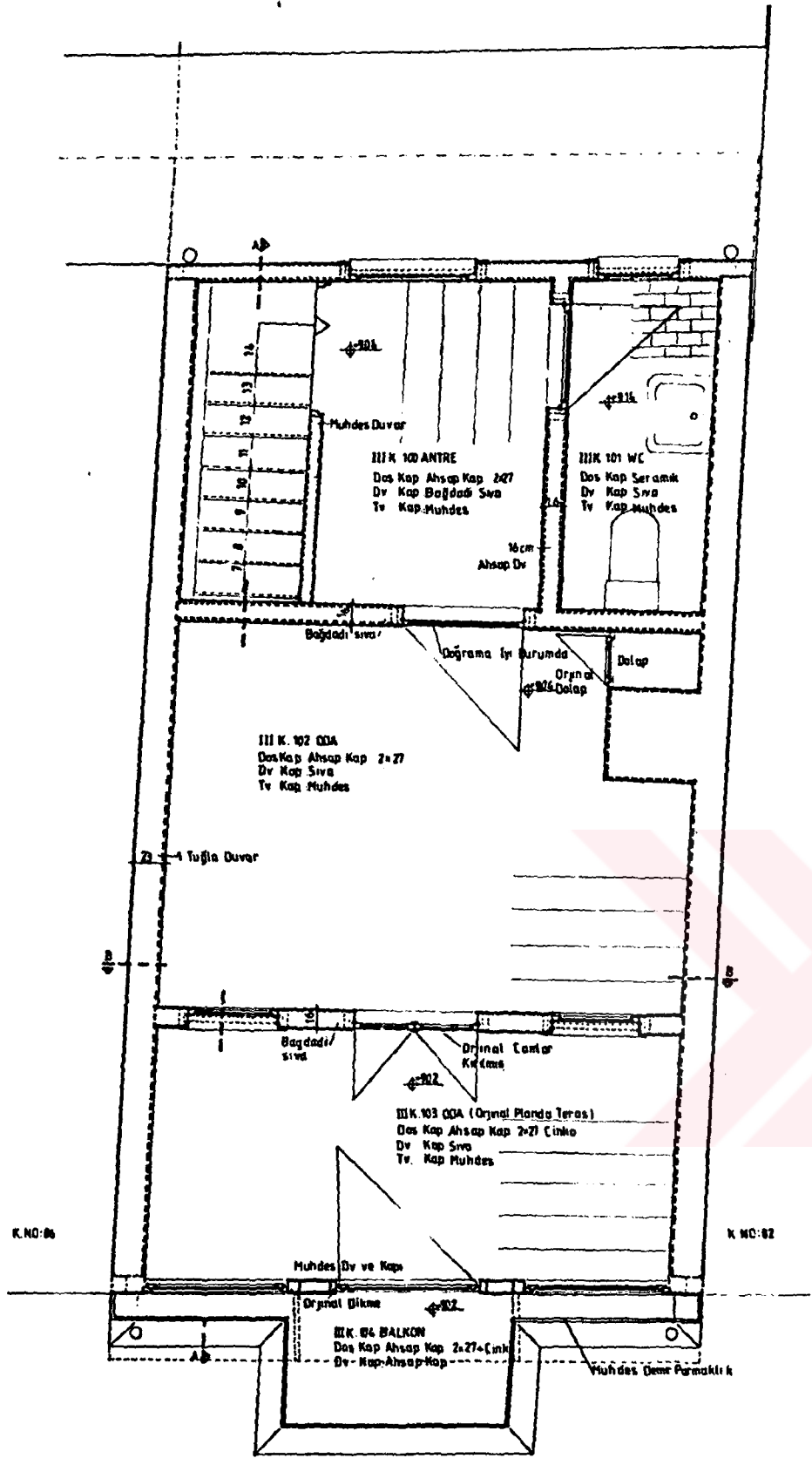
I. KAT PLANI 1/50

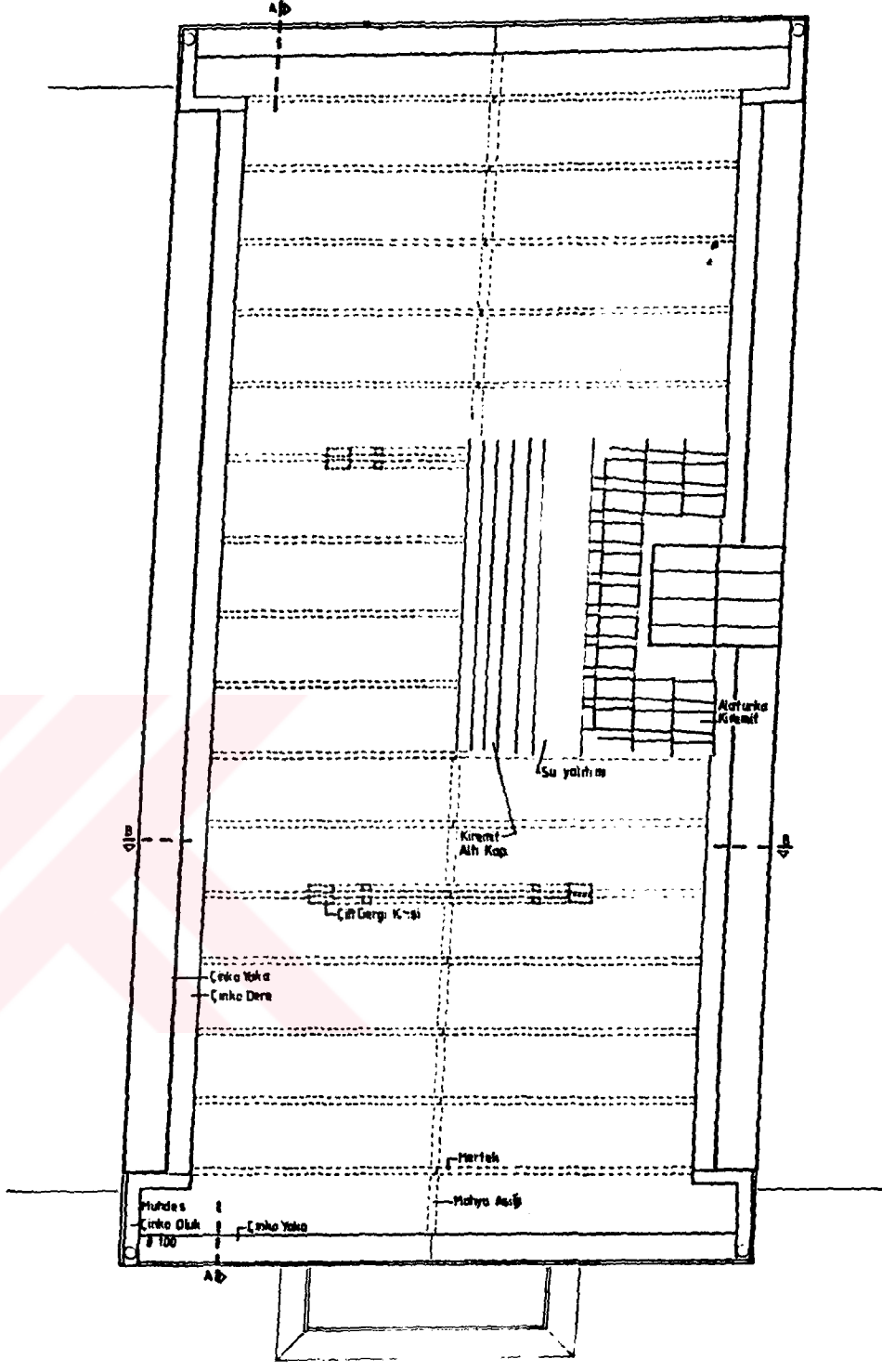
II. KAT PLANI 1/50

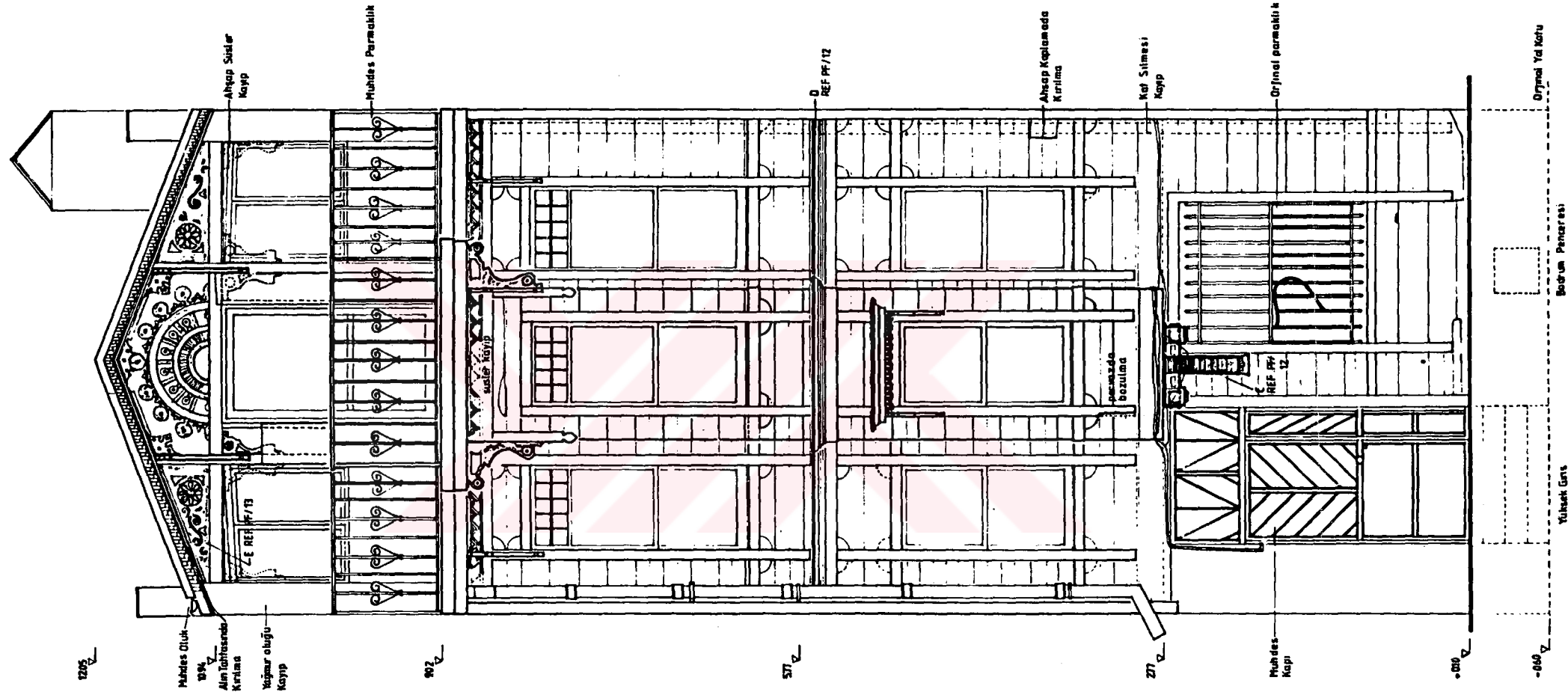

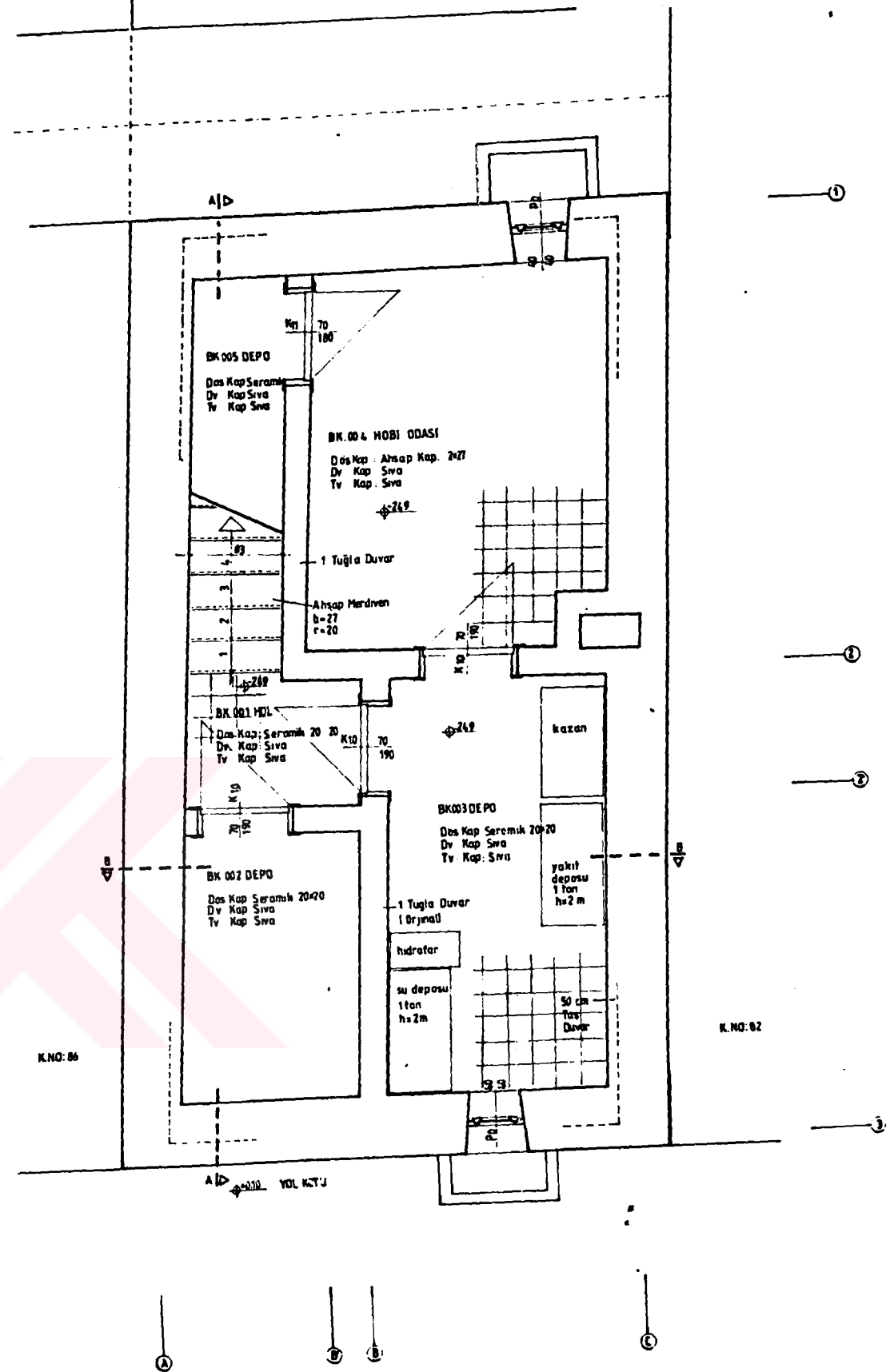
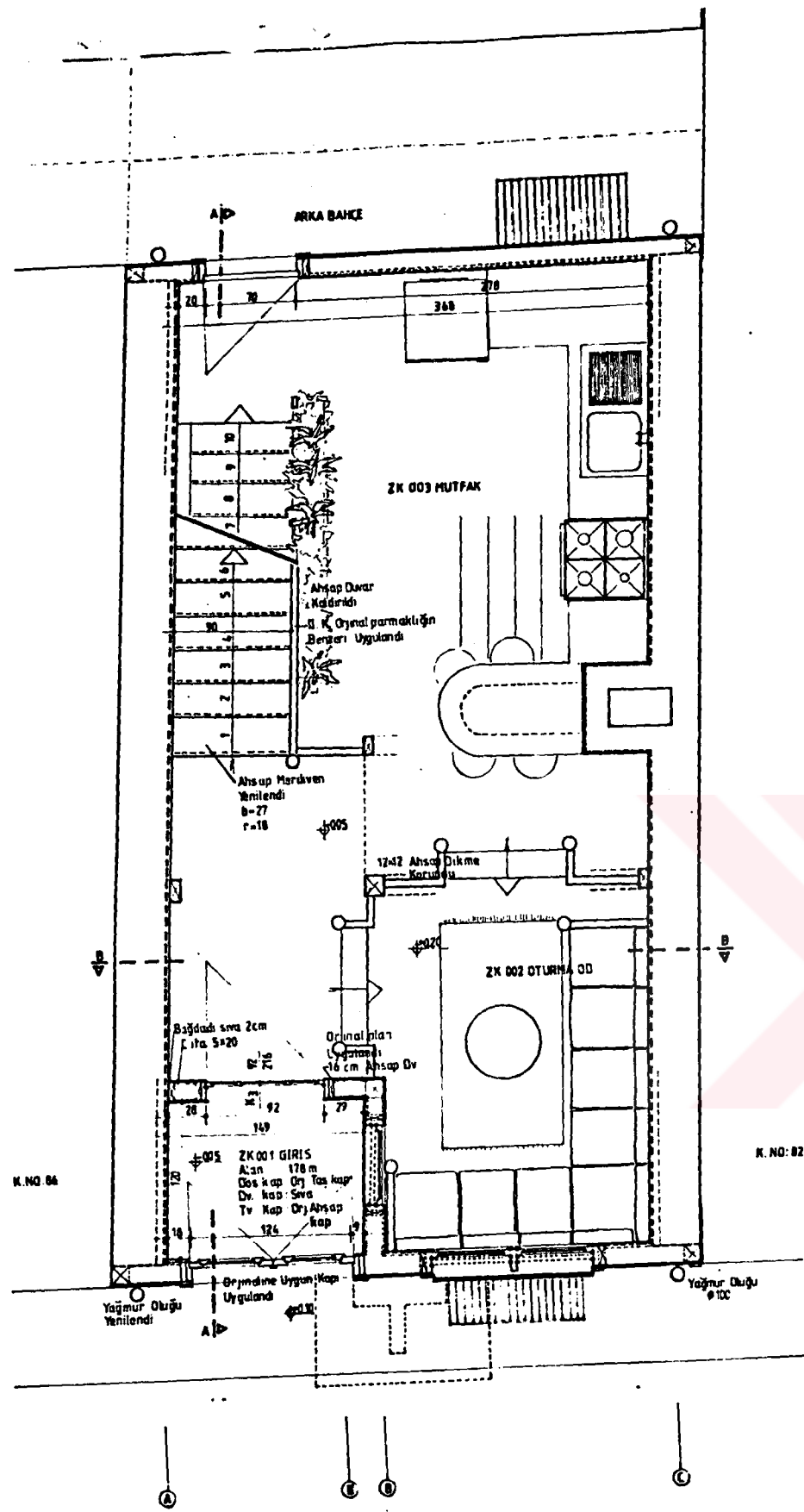
KAT PLANI (ÇATI ARASI) 1/50

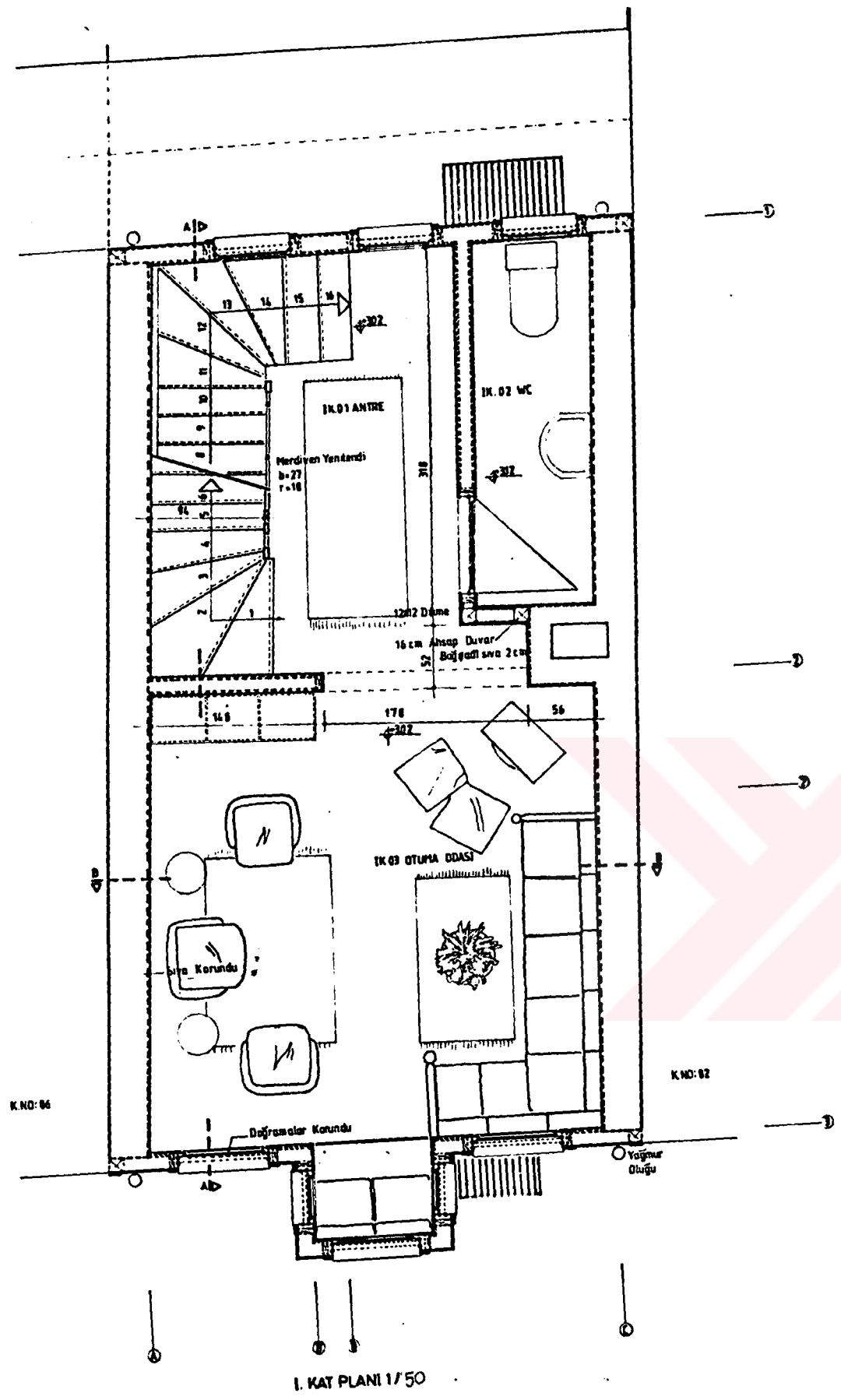
ÇATI PLANI 1/50

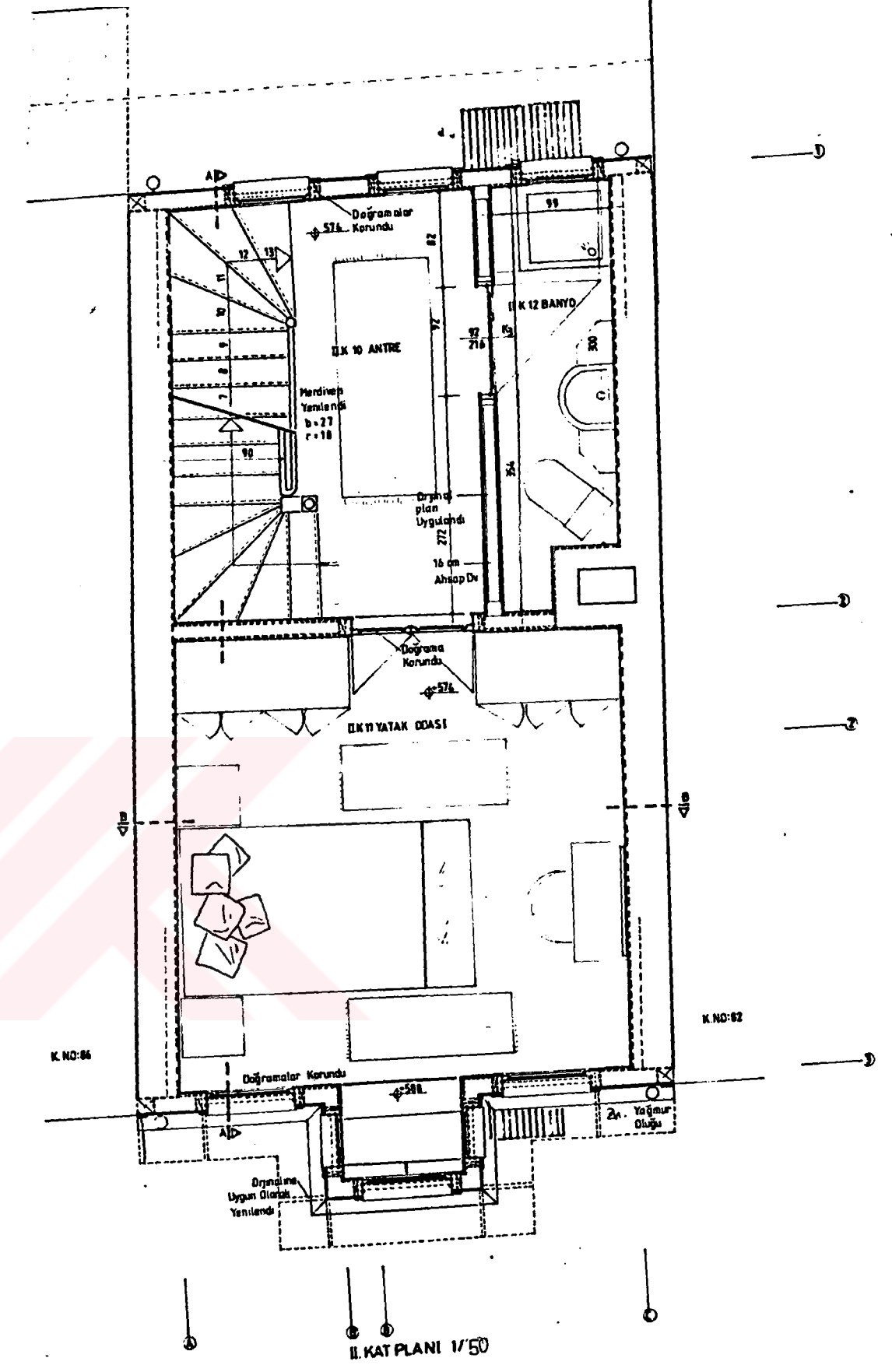
VODINA CADESİNDEN GÖRÜNÜŞÜ 1:50

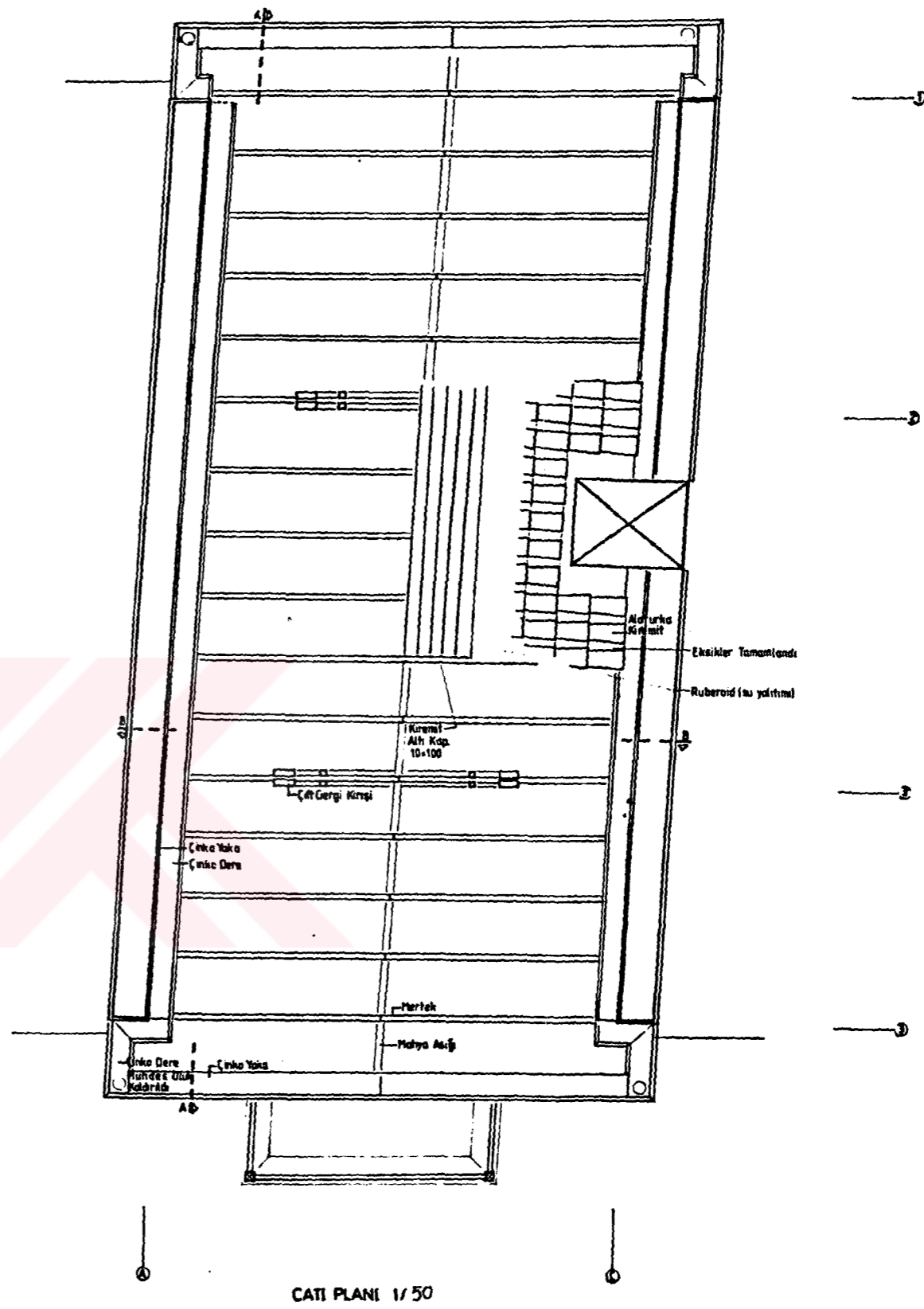
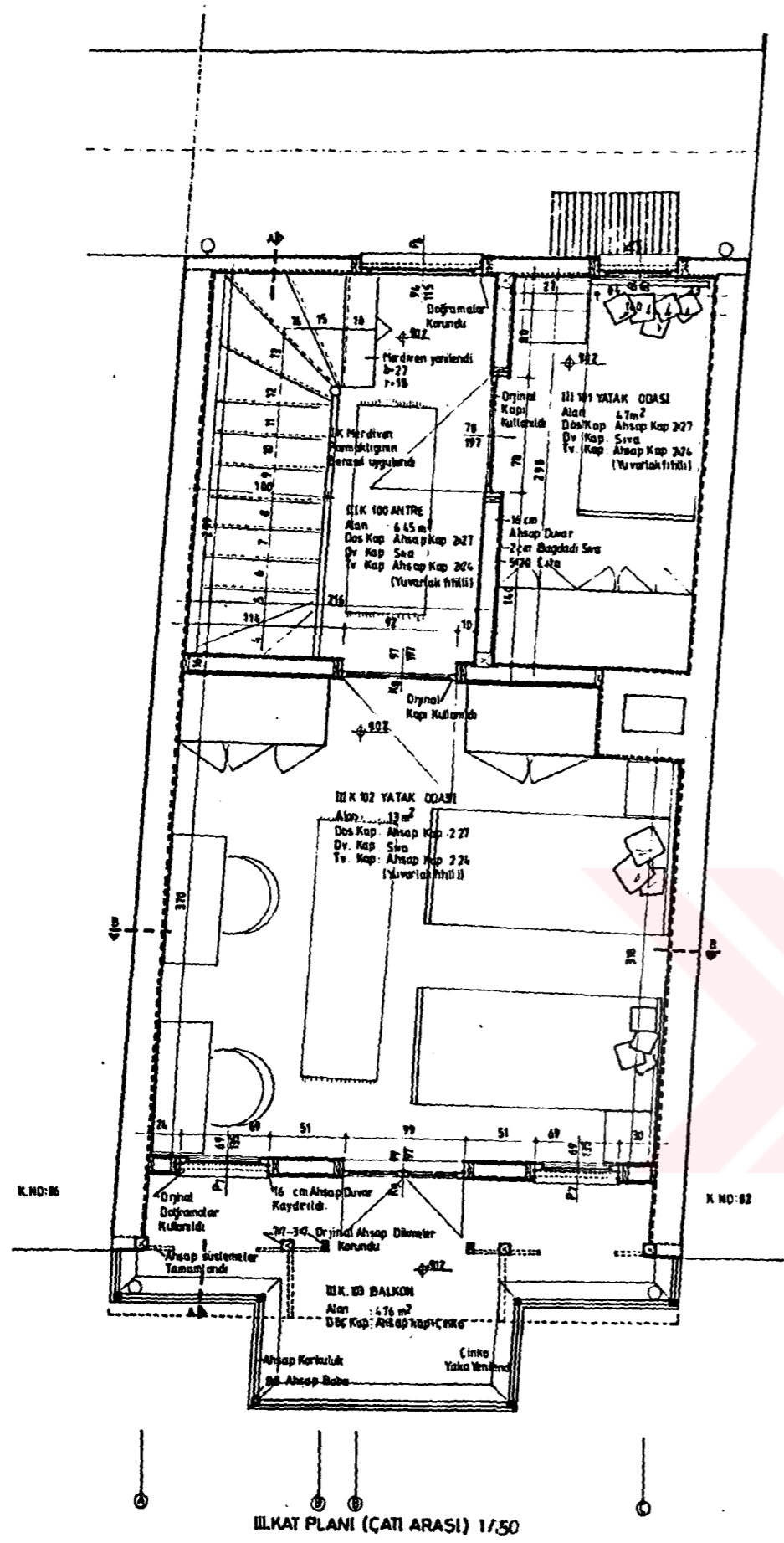
84 NOLU YAPININ RESTORASYONU

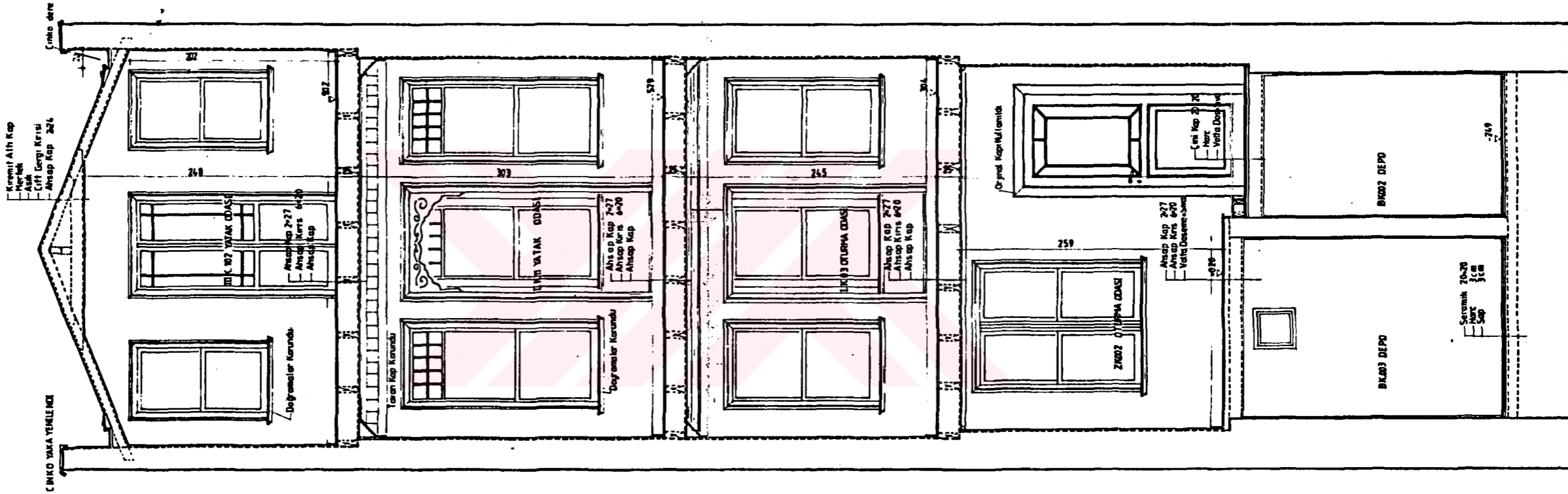

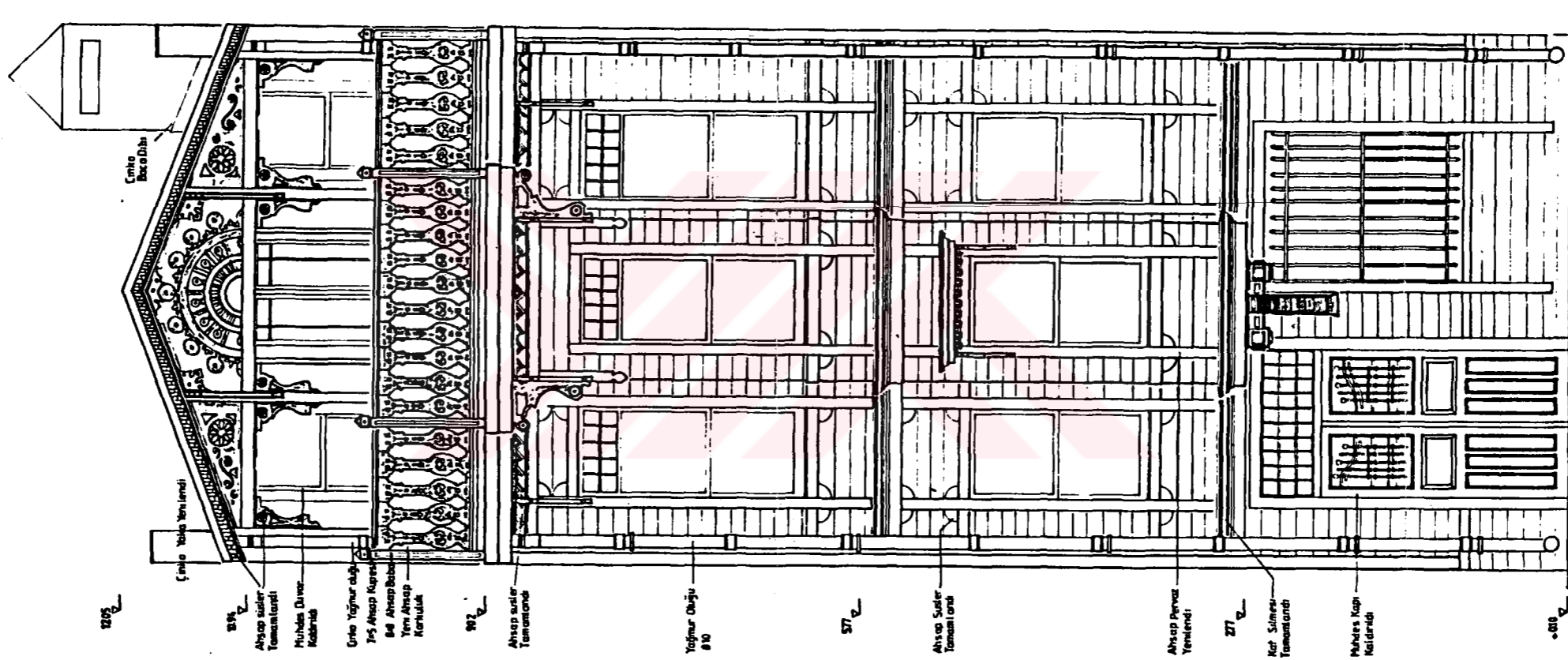
I. KAT PLANI 1/50

II. KAT PLANI 1/50

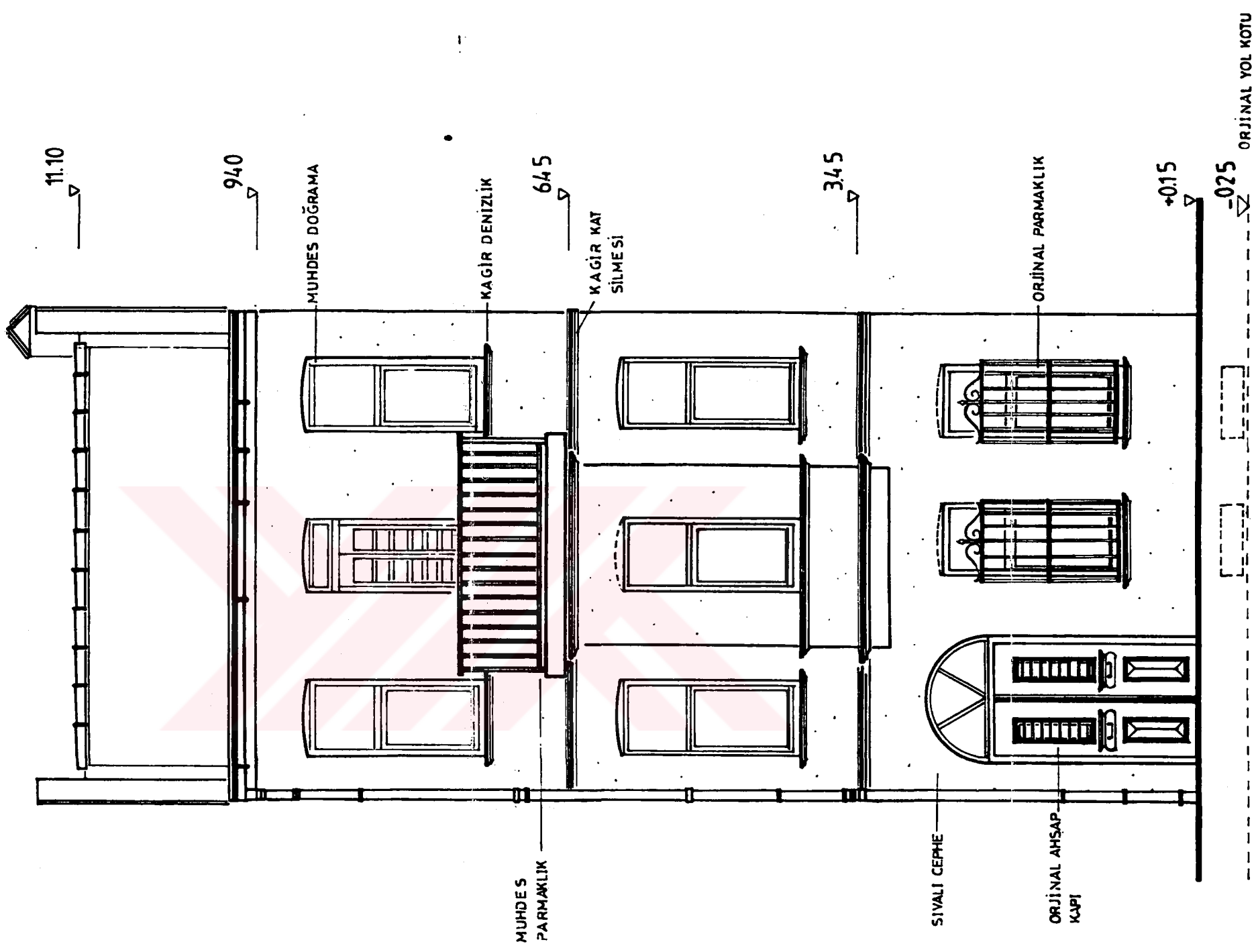

VODINA CADESINDEN GÖRÜNÜŞÜ 1/50

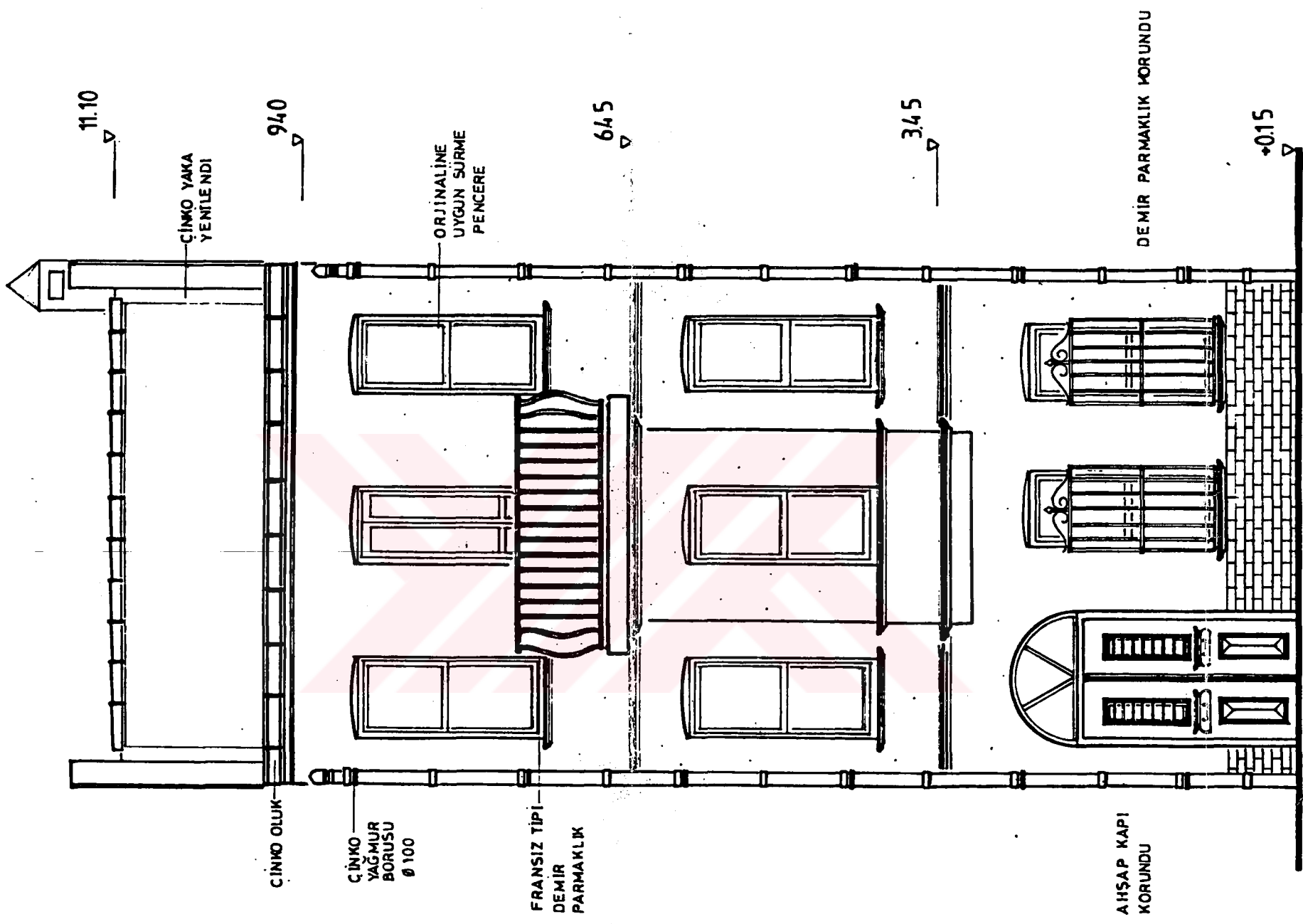
158 NOLLU KAGIR YAPININ RÖLÖVESİ

YILDIRIM CADESİNDEN GÖRÜNÜŞ 1/50

158 NOLLU KAGIR YAPININ RESTORASYONU

9

YILDIRIM CADDESİNDEN GÖRÜNÜŞ 1/50

kalınlığında taştır.

Çatı Öğeleri : Kagir yapılar ile aynı özellikleri göstermektedir.

I V. SONUÇ VE PİLOT BÖLGEDE KORUMA - RESTORASYON ÖNERİLERİ

IV.1. S o n u ç

Balat, Haliç'in güney-batı kıyısında Fener ile Ayvansaray arasındadır.

Bizans öncesi dönemde persler ve Yunanlılar Haliçte yaşamışlardır. Roma imparatoru Severus ve Büyük Constantinus haliç surlarını yaptırmışlardır. Bizans döneminde İstanbul, 13'ü Fatih ilçesinde olmak üzere 14 ayrı yönetim bölgesinden yönetilmiştir. Theodosius II , surları geliştirmiştir. Osmanlı döneminde, Yahudilerin yaşadığı bölgeye, 20. yüzyıl ortalarından itibaren Anadolu'dan göç eden dar gelirli aileler ve bekarlar yerleşmiştir. Zengin yahudiler, Beyoğlu ve boğaz tarafına taşınmıştır.

Balat yangınlarıyla ünlenmiştir. 1848-49 Ebniye nizamnameleriyle inşaat malzemelerine kısıtlamalar getirilmiş ve yangına karşı önlemler alınmış, ahşap yapı inşaatı yasaklanarak kagir yapı hızlandırılmıştır. Balat'ın organik dokusu 19. yüzyılın başlarından itibaren çıkartılan fermanlarla ortogonal düzene sokulmaya çalışılmıştır.

Bölgenin %71.27'si kiralık evde oturmaktadır. Toplam nüfusun %49.9'u kadın, %50'si erkektir. Genç nüfus fazla ancak üretken nüfus azdır. %78.4' ü iş bulmak için göç etmiştir. Halkın % 72.8'i okur-yazardır. % 89.59'u ilkokul mezunudur. Halkın % 36.7'si 3-4 milyon arası, % 27.3'ünün ise 5 milyon ve üstünde aylık geliri vardır. Sosyal donatı ihtiyaçlarını, halkın %57.1'i yetersiz bulmuştur.

Çevresel analizlerin ilk basamağı envanter çalışmasıdır. Koruyucu envanter kullanılarak tespitler yapılmıştır. Anıtlar kurulu araştırma bölgesindeki yapıların %49.6'sını teşkillemiştir. Anıtsal yapıların %1.54'ü dini, %0.62'si eğitim yapısıdır. Sivil mimarlık ögesi olan konutlar, toplam yapıların %97.69'unu oluşturmaktadır. Tescillenmesi gereken yapılar, %65.1'dir. Yapıların %97.2' si konuttur. Yapıların %84.5'uğu yığma-kagir, %13.4'ü betonarme iskelet ve %2.1'i ise ahşap iskelet sistemdir.

Yapıların %71.5'uğu parselde sırt sırtadır. Arada bahçe bulunur. Çıkmalı olan

yapıların çıkması, ortada ve dikdörtgen kesitlidir.Köşe parsellerde çıkma diğer cepheye dönmektedir. Pencereleer düz atkılı, basık, yarım daire kemerli veya alınıklıdır. Açılımı düşey sürmedir. Giriş kapıları yanda, cephe ile aynı yüzde veya geridedir. İki kanatlı ve üç tablalıdır. Ahşap ve demir kapılar vardır .Payandalar kagir, ahşap ve metaldir.

Kagir yapıların taşıyıcı sistemi yığmadır.Duvarlar tuğla olup, 21x10x7 cm'dir . Yan duvarlar ise yangın duvarıdır. Taşıyıcı olmayan iç duvarlar ahşap olup 16 cm kalınlığındadır. Konsol sistemler ahşap veya madeni olup volta döşemedir. Temel duvarları taştır. Çatı, ahşap kırma çatıdır ve alaturka kiremit olup, bacalar tuğla örgülü ve sıvalıdır. Yangın duvarı çatı üzerinde meyilli olarak yükselmektedir.Ahşap yapılar iskelet sistemde inşaa edilmiştir. Yan duvarları yangın duvarıdır ve tuğladır. Diğer iç ve dış duvarlar 16 cm kalınlığında ahşap duvardır.Döşeme kirişleri ahşaptır ve cumbalar ahşap payanda ile desteklenmiştir. Temel duvarı taştır. Çatı kagir yapı ile aynı özelliktedir.

Bölgenin, analizlerde belirtilen sosyal ihtiyaçları, aydınlatma elemanları, çöp kutuları, banklar, çiçeklik, yangın söndürme musluğu ve çevre temizliği sağlanmalıdır. Elektrik ve telefon kabloları yer altına alınmalı ve tüm alt yapı sorunları çözümlenmelidir. Asfaltlanmış cadde ve sokaklar arnavut kaldırımı (Orjinal kaplama) kaplanmalıdır. Bölgedeki dükkanların cepheleri öneriler kısmında anlatıldığı gibi düzenlenmelidir. Yapıların muhdes olan tüm kısımları kaldırılmalıdır. Teşhis, temizleme ve sağlamlaştırma metodları uygulanarak yapının strüktürünü zedelemeyen restorasyon gerçekleştirilmelidir. Yapıların orjinal renkleri de korunmalıdır. Orjinal kullanımı konut olan yapıların yeni kullanımı da konut olmalıdır. Ancak bu yapıların plan özellikleri pansiyon olarak kullanılmasınada olanak verdiğiinden öğrencilere ve turistlere yönelik pansiyon olarak düzenlenmelidir.Turistlere hizmet vermeye başlayan Bölgede restoran, bar, alışveriş ve eğlence merkezleri planlanacaktır.Bu durumda Balat

ekonomik ve sosyal yönden zenginleşecektir. Uzun vadeli olsada Haliç temizlenmelidir. 18. ve 19. yy'da olduğu gibi hem gezinti hem de ulaşım amaçlı kayık seferleri düzenlenmelidir.

Yukarıda belirtilen çözümler pilot bölgede uygulanmış ve gerekli projeler öneriler kısmında verilmiştir.

Sonuç olarak, söz konusu bölge, dokusuyla, tarihiyle ve dini yapılarıyla korunmalı ve gelecek nesillere aktarılmalıdır. Bugüne kadar yapılan çalışmalar sadece analiz aşamasında kalmış, ancak uygulamaya dönüştürülmemiştir. Tüm kentsel sit alanlarının yaşatılması için uygulamaya yönelik kurumlaşma olgusu yaygınlaştırılmalıdır.

IV.2. 1/500 Pilot Alan Düzenleme Projesi

Pilot alanın sayısal verileri  zet bölümünde verilmiştir. III.1.1. 1/1000  lçekli Tesbit alışmaları bölümünde Pf/ 1' Sit ve pilot bölge sınırını göstermektedir.

IV.2.1. Mevcut Durum

Caddeler orjinal arnavut kaldırımını kaplaması yerine asfaltlıdır.Tarihi sit alanının dokusuna yakışmayan bir görüntü oluşturmaktadır.

Sokaklar  p kutuları olmadığından torbalarla dışarı bırakılmakta ve burdan sızan artıklar ve kokular çevreyi kirletmektedir.

Yollar geceleri karanlıktır.Hiçbir aydınlatma yoktur.

Geçmişinde yangınları ile tanınan Balat, tüm bu düzensizlikler karşısında aynı tehlike ile bugün de karşıkarşıyadır. Buna rağmen hiç bir sokakta yangın söndürme musluğu yoktur.

Çocukların oynayabileceği local bir park yoktur. Mürselpaşa Caddesi üzerinde bulunan park tehlikeli olduğundan kullanılmamaktadır.çocuklar dışında yetişkinlerinde alışveriş yaparken dinlenmek istiyebilecekleri alanlar mevcut değildir (Pf/ IV.1).

IV.2.2.  neriler

Yollar orjinal yol kaplaması olan arnavut kaldırımını ile döşenmiştir.

İki ana caddeye büyük çöp kutuları yerleştirilmiştir.

25 m'de bir karşılıklı olmak üzere aydınlatma elemanları ve çöp kutuları konmuştur. Sokaklarda gerekli yerlerde yangın söndürücüler bulunmaktadır.

Pilot alanda ocuk parkı yapılacak yer yoktur. Bu nedenle sokaklar banklar ve iekliklerle düzenlenmiştir (Pf/ IV.2).

IV.3. Dükkan Cepheleeri İçin Öneriler Ve Vodina Caddesi 2307 Nolu Adanın Öneri Silueti 1/200

Balat'ta ticari yapılar, giriş katları ticari amaçla, üst katları konut amacıyla kullanılmak üzere 2 - 3 katlı olarak yapılmışlardır. Bugün, bu yapıların bazılarının üst katları boştur veya ticaret amacıyla kullanılmaktadır.

IV.3.1. Mevcut Durum

- 1) Vitrin bölüntüleri cephedeki diğer oranlarla uyum sağlamamıştır.
- 2) Dükkanların önünde bulunan trapez renk renk saçaklar dokuyula uyum içinde değildir.
- 3) Tabelalar cepheleeri tüm özelliklerini kapatmıştır.
- 4) Sarkan telefon kabloları görünümü bozmuştur.

IV.3.2. Öneriler

Cephe Düzenlenmesi :

Restorasyon sırasında cephe elemanları olduğu gibi korunmalı, bezemeler, kat silmeleri, saçaklar ve tüm düşey ve yatay hatlar özelliklerini kaybetmemelidir. Eksik olanlar varsa, tesbit edilip orjinalinin benzeri uygulanmalıdır. Cepheleeri elemanlar herhangi bir dekorasyon malzemesiyle kapatılmamalı ve yok edilmemelidir. Tek girişli ama iki ayrı ticarethanenin bulunduğu yerlerde, yazı ile bu fark belirtilmelidir. iki farklı fonksiyona hizmet veren yapıların cepheleerinde bir bütünlük olmasına dikkat edilmelidir.

Giriş Kapısı ve Vitrinler :

Giriş kapısı ortada veya yanda yer alabilir. Cepheden geride yer alması,

kapının belirginleşmesini sağlar. Vitrinlerde, cepheden geride fakat kapıdan önde yer almalı, bölüntüleri cephedeki dolu-boş oranlarıyla orantılı olmalıdır.

Storlar :

Storlar cephe ile aynı hizada olmalı, taşacak biçimde yerleştirilmemeli, pencere boşluğunda yuva hazırlanmalıdır. Sabit olmamalıdır ve istenildiğinde katlanmalıdır.

Dükkan Önü Saçakları :

Saçaklar kumaş malzemeden yapılmalı ve cephe rengi ile uyumlu

Tabelalar :

Tabelalar, Kabartma ve bezemelerin üzerine reklam tabelaları yerleştirilmemelidir. Lokanta veya benzeri yerlerde, dışarı herhangi bir yere menü asılmamalıdır. Bu tip tabelalar çevrenin estetiğini bozmaktadır. Ancak, sabit olmayan ayaklı menü listeleri, dükkan dışında, geçişi engellemek üzere, kullanılabilir. Mağza önlerinde tezgah üzeri satışlar engellenmelidir.

Telefon Kabloları :

Yapıların cephelerinde sarkmış olarak bulunan, yapının estetiğini bozan telefon kablolarının sarkmasına izin verilmemelidir. Kablolar yapıların düşey hatlarına gizlenmelidir (İlhan, Ders notları). Mümkünse yer altına almak en doğru yöntem-
(Resim IV.1, Şekil IV.1).

Resim IV.1. Vodina Caddesi 102 Nolu Kagir Yapı.

Orjinalinde olduğu gibi bugün de fırın olarak işlevini sürdürmektedir. Vitrin, giriş kapısı ve stor bozulmadan kalmıştır. Dükkan önündeki saçak saç malzemedan yapılmıştır ve paslandığı için çirkin bir görüntü oluşturmaktadır. Ayrıca havalandırma pencerelerinin üzerine yerleştirilerek cephe bütünlüğünü bozmuş ve havalandırmayı kısmen engellemiştir.

Şekil IV.1. Vodina Caddesi 102 Nolu Kagir Yapının Öneri Cephesi.

IV.4. Cephelerin Korunması

Korumanın amacı insanlığın kültürel geçmişini belgeleyen eserleri mümkün olduğunca bozulmadan çağdaş yaşama kazandırarak yaşatıp, gelecek kuşaklara aktarmaktır.

Koruma 4 basamakta gerçekleşir.

- 1)Teşhis.
- 2)Temizleme.
- 3)Sağlamlaştırma ve koruma.
- 4)Bakım.

İlk basamak olan teşhisin amacı, yapının sorunlarını ve bu sorunlara neden olan faktörleri tesbit etmektir. Malzemelerinin hastalıklarının teşhisine göre temizleme yöntemi seçilir.

Temizleme ve sağlamlaştırma çalışmalarına başlamadan önce, belirlenmiş uzmanlar (jeolog, kimyager, kimya mühendisi ve biyolog vb...) tarafından malzemeler koruma labratuvarında incelenmelidir.

- a)Yapı malzemesinin minerolojik, kimyasal, fiziksel özellikleri ve biyolojik açıdan durumu incelenmeli,
- b)Yapı malzemesi yüzeyindeki kirin ve kirliliğin nedenleri saptanmalı,
- c)Yapı malzemesinde oluşan yıpranma ve nedenleri saptanmalı,
- d)Koruma ve sağlamlaştırmada kullanılacak yapı malzemeleri ile beraber labratuvar koşullarında ön araştırması yapılmalıdır.

Temizlemenin amacı yapı malzemesinin üzerinde bulunan zararlı her türlü kirliliğin, çözülmeyen veya az çözülebilen kabuk oluşumlarının, çözünebilir tuzların, ısı, toz, mikroorganizma, parazitik bitkilerin uzaklaştırılmasıdır. Uygulanacak olan temizleme yöntemi, kirin çeşidine, yüzeyin tipine ve genişliğine bağlıdır. Hiç bir temizleme yöntemi zararsız değildir.

Sağlamlaştırma, yapı malzemesinin mekanik ve fiziksel özelliklerini arttırmak için yapı malzemelerine mekanik ve kimyasal yöntemler uygulanmaktadır. Yapı malzemelerinin üzeri çevre koşullarından korunmak için organik veya inorganik madde ile kaplanmalıdır. Bütün bu çalışmalar, bu konuda eğitim görmüş, deneyimli elemanlar tarafından gerçekleştirilmelidir. Aksi takdirde geriye dönüş olmayan sonuçlar doğabilir.

IV.4.1. Kagir Yapılarda Sıvanın Korunması

IV.4.1.1. Teşhisler

Balat, pilot bölgede yapılan tespitlere göre, sıvalı yapıların genel sorunu rutubetten kaynaklanmaktadır. Çatıda çinko yakanın ve yağmur oluklarının bozulması suyun cepheyi yalamasına yol açmaktadır. Bunun sonucunda sıvalar yer yer dökülmüş veya tamamen yok olmuştur.

IV.4.1.2. Öneriler

- a)Sıvanın bozulmasına yol açan yağmur olukları ve çinko yakalar yenilenmelidir.
- b)Varsa sıva yüzeyindeki tuz ve kirler temizlenmeli.
- c)Kohezyon ve adhezyon yitirmiş kısımlar enjeksiyon ile tamamlanmalı ve sağlamlaştırılmalıdır.
- d)Kurtarılamayacak kısımlar temizlenmelidir.
- e)Sıvanın ve sıva tabakalarının bağlayıcı agrega oranları saptanmalı ve benzeri oranlardaki fiziksel özellikte bulunan onarım harçlarıyla bütünleme yapılmalıdır. "e" şikkında önerilen onarım harcı kesinlikle çimento katkılı olmamalıdır. Çünkü kuru çimento harç rötre yapar (kendini çeker) ve yapının veya malzemenin nefes almasını engeller dolayısıyla neme sebep olur.En uygun harç kireç harcıdır. İnşaatta kullanılan iki tür kireç vardır ; Hava kireci (yağlı kireç) ve hidrolik kireç (su kireci).

Yağlı kireç su kirecinden daha iyidir. Bu kireç harca güzel bir renk verir ve çatlamaz. Kendi içinde neme sebep olmaz. Özelliği saf ve dinlenmiş olmasıdır. Normal kirecin yani, yağlı kirecin sertleşmek için havaya ihtiyacı vardır. Su kireci hava ile sertleşmediği ve arasından su geçirdiği için, iç terlemeye neden olmaktadır.

Horosan sıvalı yapı için ;

- a)Özgün harcın analizi yapıp, oranları anlaşılmalı ve fiziksel özellikleri

saptanmalıdır.

b)%10 akrilik reçine emülsiyonu emdirilerek sağlamlaştırma denemesi yapıp,gelişmeler izlenmelidir. Bu yöntem, cepheyi raspalayarak yeni sıva yapılmasından daha ekonomik olduğu için ve tarihi belge niteliği taşıyan yapıların bütünüyle korunması açısından iyi bir yöntemdir.

c) Ancak sağlamlaştırılması mümkün olmayan, bütünüyle rutubetin etkisi altında kalan yapılar, orjinal sıvanın tüm özelliklerine benzer yapıda yeni bir harç ile sıvanmalıdır. Bu durumda yeni bir horosan harcın üretimi denenmeli ve fiziksel özellikleri denetlenmelidir.

IV.4.2. Ahşap Yapılarda Kaplamanın Korunması

IV.4.2.1. Teşhisler

Yapılan araştırmalar ahşap kaplamada aşağıda açıklanan sorunları ortaya koymuştur.

- a) Suyun neden olduğu rutubet ve mantarlaşma
- b) Böceklenme (mikroorganizma ve ağaç kurtları).

IV.4.2.2. Öneriler

- a) Ahşap kaplamada rutubete neden olan su sorunudur. Bu nedenle saçaktaki o-
luklar ve çinko yaka yenilenmelidir.
- b) Ahşap hastalığı olan mantarlaşma, rutubetin etkisiyle ortaya çıkmaktadır. Dolay-
ısıyla başlangıç olarak rutubet izole edilip, epoksi reçine emdirilerek boşluklar e-
poksi ile doldurulmalıdır.
- c) Böceklenmede bir diğer ahşap hastalığı olup fümigasyon tekniği ile tedavi e-
dilmektedir. Bir kaç hafta boyunca siyanür banyosu buharına tutulan ahşabın bö-
cekleri öldürüldükten sonra, delikler sunni ahşap tozu ve epoksi reçine ile doldu-
rulmalıdır.
- d) Çok kötü durumda bulunan çürümüş ahşaplar için tedavi mümkün değildir. Ye-
nilenmesi gerekmektedir. Yeni ahşap kaplamalara böceklenmeye karşı emprenyas-
yon tekniği uygulanmalıdır ($Cu(so_4)_2$ banyosuna daldırılır).

IV.4.3. Cephelerde Boya

Yapılan incelemeler pilot bölgede kagir ve ahşap yapıların orjinal renklerinin, yeşil, okr-sarı, gri-beyaz ve pembe olduğunu göstermektedir. Cephedeki kat silmesi ve benzeri elemanların cephe renginden bir ton açık veya koyu olduğu saptanmıştır.Koruma çalışmaları sırasında, her yapı için tespit edilen orjinal renk uygulanmalıdır.

IV.5. Pilot Rölöve - Restorasyon Projeleri

IV.5.1. Vodina Caddesi NO: 84, Pilot Rölöve -Restorasyon Projesi

Vodina caddesi NO:84'de bulunan yapı 4 katlı ahşap iskelet sistemdir.20. yy başlarında ve Art Nouveau usluapta yapılmıştır. İki yan duvarı hariç tüm duvarları ve döşeme kirişleri ahşaptır.Kısmen girilen bodrum katının duvarları taştır. Su basman hizasından itibaren (yangından korunmak amacıyla) iki yan duvar tuğladır. Zemin kattan 2 tuğla kalınlığında yükselen duvarlar I. ve II. katta 1.5, çatı arasında ise 1 tuğla duvara inmektedir.

Kısmen girilen bodrum katta, " 2 "aksından geçen tuğla duvar ile kömürlük ve depo amacıyla ayrılmış, iki ayrı mekan vardır. Ancak zamanla yükselen yol kotu nedeniyle su basman dışardan farkedilmemektedir. Girişin sağ tarafında bulunan Zk. 003 nolu odanın duvarında mevcut olan pencere giriş kapısının cephe ile aynı hizada olmadığını göstermektedir. Eski yol kotu bugünkü kottan yaklaşık 70 cm aşağıdadır.Dolayısıyla giriş sağanlığı yoldan 2 basamak yukarıda olmalıdır (Bu kaniya, Pilot bölgede yapılan kapı açılımları ve kapı-kanat bölümlenmesi analizinden ve yapının su basmanının yol kotunun altında olmasından varılmıştır). Zemin katta girişin tam karşısında tek kollu bir merdiven vardır. Zemin katta iki oda bulunmaktadır. Zk. 003 nolu oda vodina caddesine bakmaktadır. Zk.002 nolu oda ile arasında pencere vardır. Bu pencere baca yanında bulunan bodrum merdivenini ve Zk. 002 nolu odayı aydınlatmak için yapılmıştır. Odada arka bahçeye açılan kapı ve merdiven altında tuvalet vardır. Bu oda evvelden mutfak olarak tasarlanmıştır. I. ve II. katta, cumbalı birer oda ,bir tuvalet ve mutfak bulunmaktadır.III.kat ise önceden tavan arası olarak yapılmıştır. Bu kattaki III.K. 103 nolu odanın dış duvarı orjinal dikmelerin üzeri konturplak ile kaplanarak oluşturulmuştur. Ayrıca bu orjinal dikmeler arasında dekoratif panolar vardır. Bu durum bu odanın sonradan

kapatıldığını göstermektedir. Burasının III.K. 104 nolu balkon ile açık mekan olarak tasarlandığı tesbit edilmiştir.III.102 nolu mekanın duvarında mevcut olan pencereler ve camlı kapı bu kanıyı doğrulamaktadır. Ayrıca bu katın tavanı tamamen konturplak ile kaplanarak çatının taşıyıcıları gizlenmiştir.

Yapının en önemli sorunu döşemelerdeki çökmeler ve bunun sebep olduğu bazı kapı ve pencerelerdeki eğilmelerdir. Merdivende eğilme ve çökme söz konusudur .Cephede ise, ahşap kaplamada çürüme tesbit edilmiştir. Aynı şekilde bazı pencere ve cephe süslemelerinde kayıplar tesbit edilmiştir.

Bu doğrultuda hazırlanan pilot restorasyon projesinde Zemin katta giriş kapısı orjinal yerine alınmıştır. Ancak cephe hizasına esas giriş kapısı yerleştirilerek bir giriş mekanı elde edilmiştir. Mevcut olan iki oda arasındaki ve girişteki duvarlar kaldırılarak tek bir mekan elde edilmiştir. Bu mekan açık mutfak ve oturma bölümü olarak düzenlenmiştir.Merdivene ahşap korkuluk yapılarak oturma bölümünden merdivenin algılanması sağlanmıştır. Merdivenin altından Bodruma inilmektedir. Bodrumda su deposu ile ısıtma merkezi ve depo olmak üzere üç ayrı mekan düzenlenmiştir. I. katta bir tuvalet ve merdivenle bütünleşen bir oturma mekanı vardır. II. katta ise mevcut oda korunmuş, banyo malzemeleri yenilenmiştir.Çatı arasında ise orjinal olan dikmeler ve dekoratif panolar ortaya çıkarılmıştır. Bugünkü durumunda tuvalet olan kısım ise büyütülerek bir çocuk odası daha elde edilmiştir.III. katın tavan kaplaması diğer tavan kaplamalarına uygun olarak pasalı ahşap ile kaplanmıştır.

Döşeme kirişleri arasındaki destekler sıklaştırılarak sağlamlaştırılmıştır. Merdivenler yenilenmiş,I.katta merdiven korkuluğunun eksik kısmı tamamlanmış, bazı kapı ve pencere doğramaları,ahşap cephe kaplamaları onarılmıştır.Balkona yeni ahşap korkuluk yapılmıştır.

Resim IV.2. 84 Nolu Ahşap Yapımın Vodina Caddesinden Görünüşü

Resim IV.3. 84 Nolu Ahşap Yapının Penceresinden ve Payandasından Bir Görünüş

Resim IV.4. 84 Nolu Yapının Girişi

Resim IV.5. Yapının Pencere Üstü Silmesinden Bir Görünüş

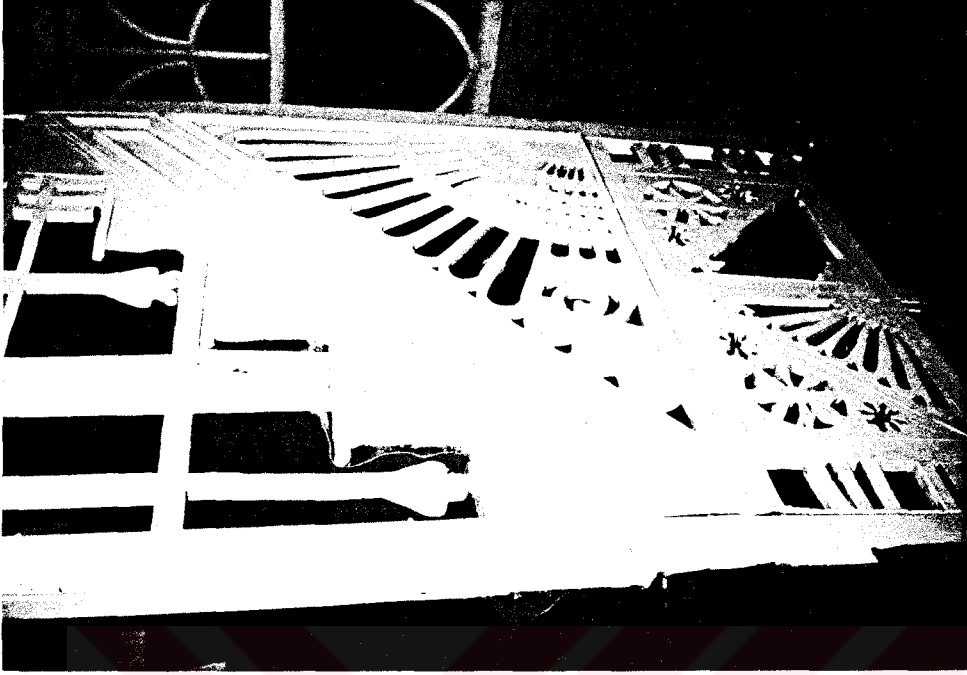
Resim IV.6. Yapının Ahşap Payandasından Bir Görünüş

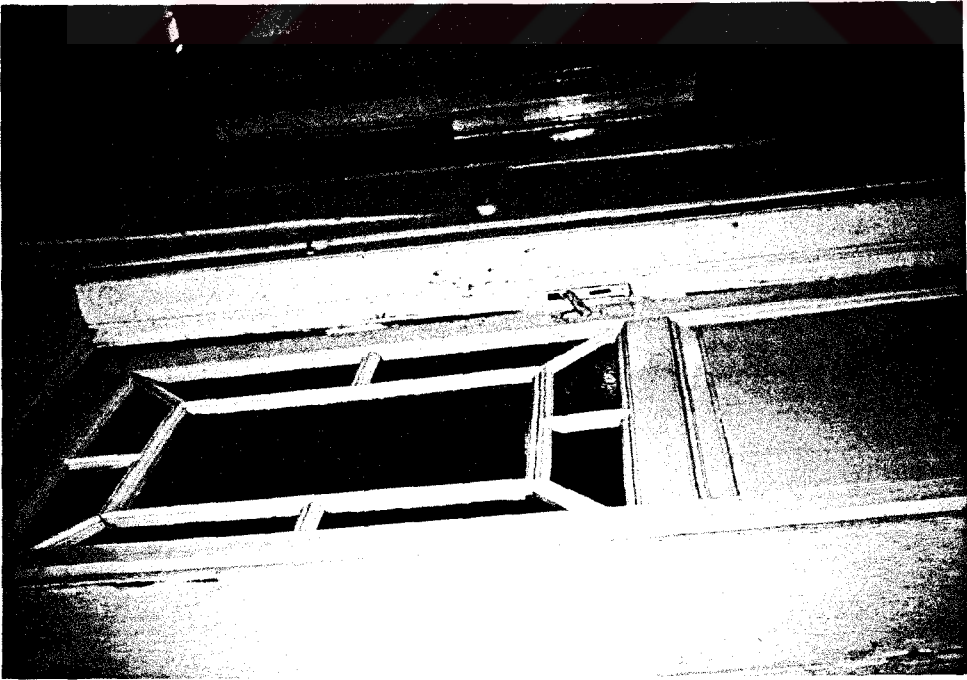
Resim IV.7. Saçak Altında Bulunan Ahşap Dekoratif Panodan Bir Görünüş

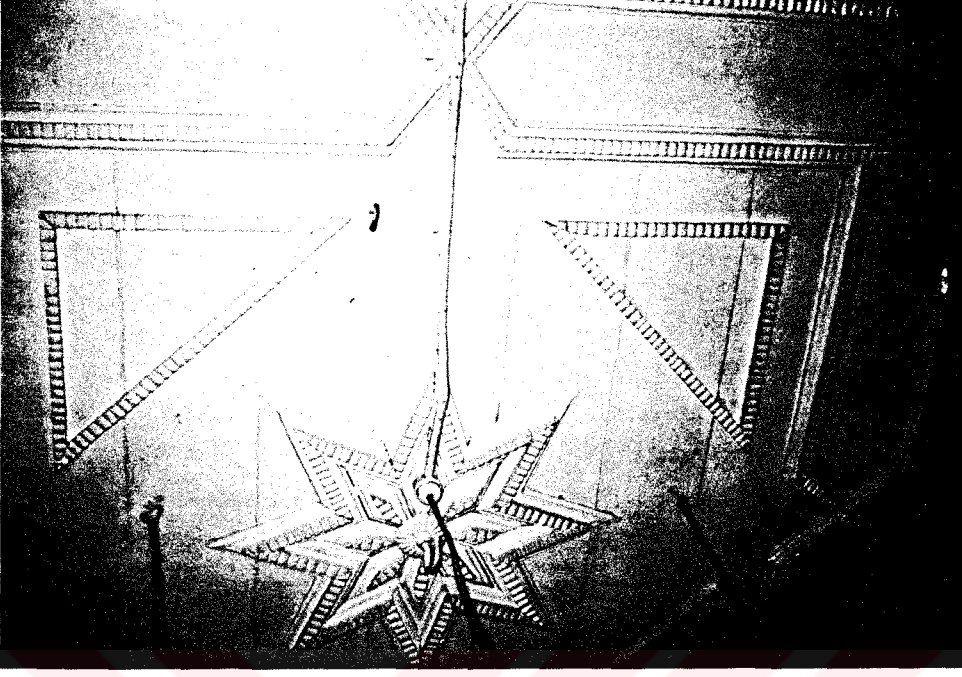
Resim IV.8. Aynı Dekoratif Panodan Başka Bir Görünüş

Resim IV.10. Ahşap Dekoratif Merdiven Korkuluğu

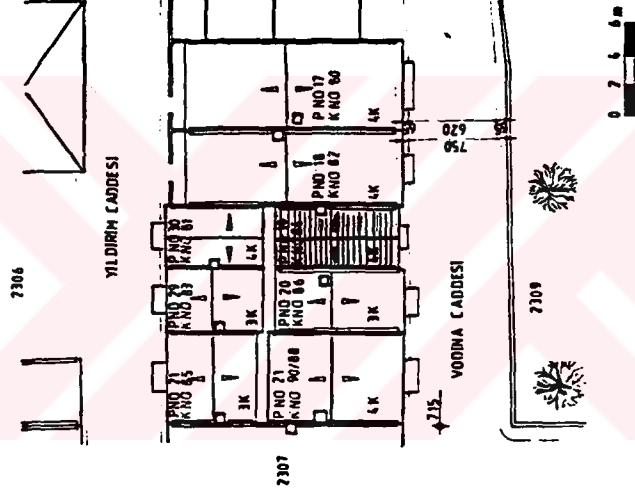
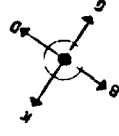

Resim IV.9. K 3 Nolu Ahşap Kapıdan Bir Görünüş

Resim IV.11. III. K.11 Nolu Odanın Ahşap Tavanından Bir Görünüş

84 NOLU YAPININ RÖL ÖVESİ

IV.5.2. Yıldırım Caddesi NO: 158, Pilot Rölöve - Restorasyon Projesi

Yıldırım caddesi No:158'de bulunan yapı, 3 katlı olup yığma kagir sistemdedir ve Balat'ın karakteristik özelliklerini taşıyan yapılarından biridir.İç duvarları ahşaptır. Zemin katta bulunan oda kortplaklarla ayrılarak içiçe iki oda ve bir mutfak elde edilmiştir. Kagir olan ve karomozaik kaplı basamaklardan I. kata çıkıldığında, cumbalı bir oda, tuvalet ve mutfak görülmektedir. II. katta da cumbalı bir oturma odası ve bir de yatak odası vardır. Arka tarafta bulunan bahçeden yararlanarak bu kat genişletilmiş ve mutfak ile tuvalet eklenmiştir. Planda yapılan eklemlerden de anlaşıldığı gibi, bu konutun her katı farklı aileler tarafından kullanılmaktadır.

Büyük bir strüktür sorunu olmayan bu konutun, ahşap olan döşemesinde çökme tesbit edilmiştir. İç kapıları ve giriş kapısı orjinal olduğu halde pencereler değiştirilmiştir.

19. yy. ve 20. yy başlarında bu evlerin konut amaçlı ve bekar evleri olarak yapılmasından yola çıkarak restorasyonunda bu yapının öğrencilere ve turistlere pansiyon olarak planlanmasına karar verilmiştir. Zemin katta bulunan geniş mekan pansiyonerlerin kullanabileceği açık mutfak ve oturma odası olarak tasarlanmıştır. Burdan bir kapı ile arka bahçeye çıkılmaktadır. Merdivenin altından bodrum kata inilmektedir. Burası ısıtma, su deposu ve çamaşırhane olarak düşünülmüştür. I. katta ise 2 kişilik yatak odası, banyo ve pansiyonun özel ihtiyaçları için bir depo bulunmaktadır. II. katta ise, gene 2 kişilik balkonlu bir yatak odası ve pansiyon sahibi için özel bir oda vardır.

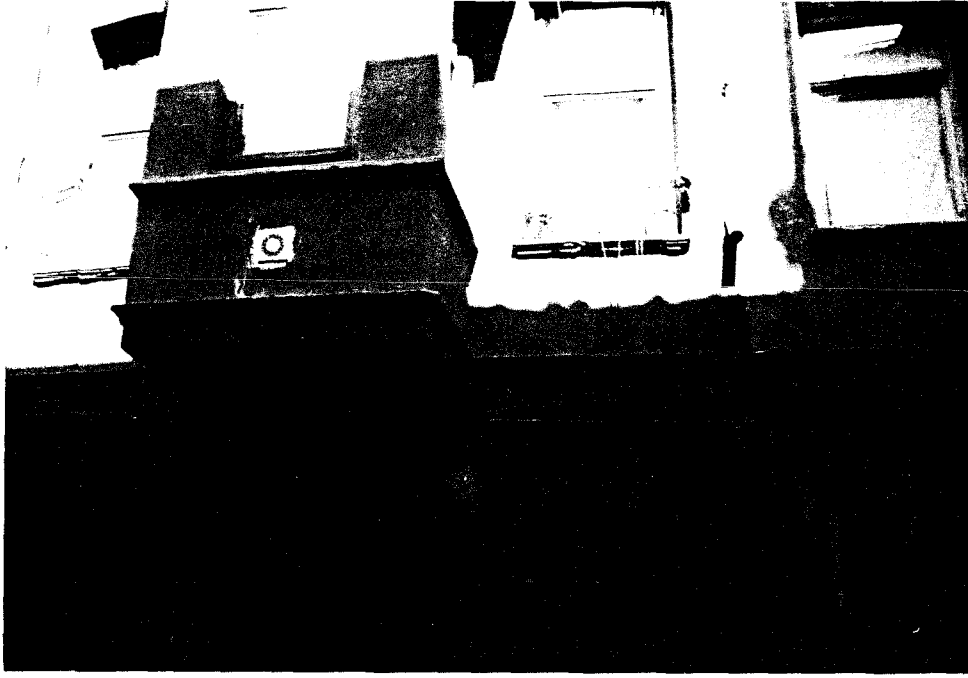
Ahşap döşeme kirişlerinin araları desteklenerek sağlamlaştırılmıştır. Merdiven ahşap olarak yenilenmiştir. Sonradan değiştirilmiş olan kanıtlı pencereler kaldırılarak düşey sürme olan yeni pencereler hazırlanmıştır. Bu bilgiler hazırlanan pilot rölöve ve restorasyon projelerinde yer almaktadır.

Resim IV.13. 158 Nolu Kagir Yapının Yıldırım Caddesinden Bir Başka Görünüşü

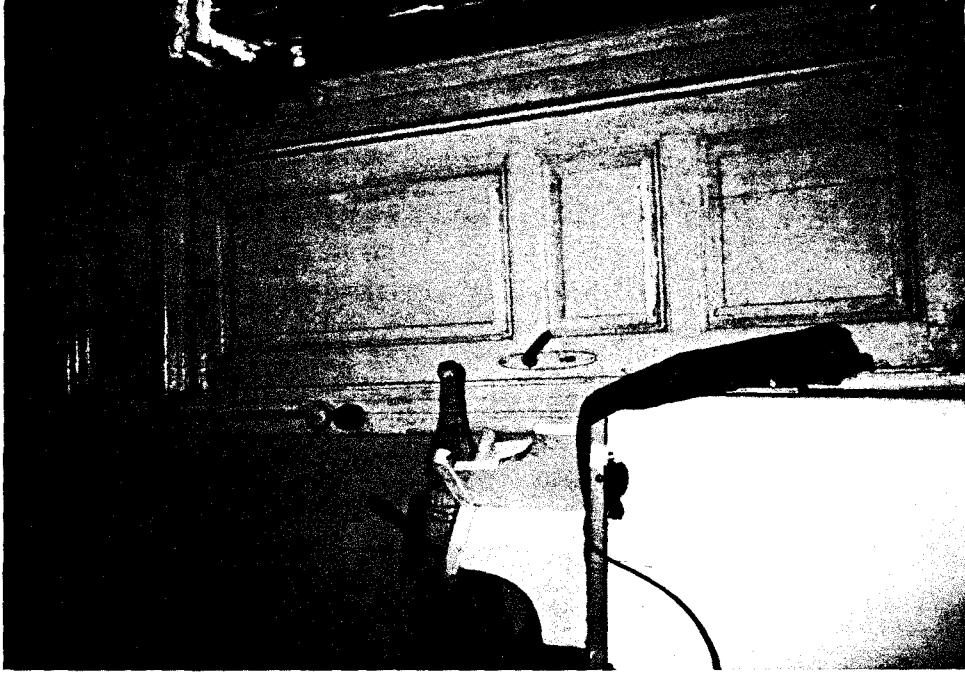
Resim IV.12. 158 Nolu Kagir Yapının Yıldırım Caddesinden Bir Görünüşü

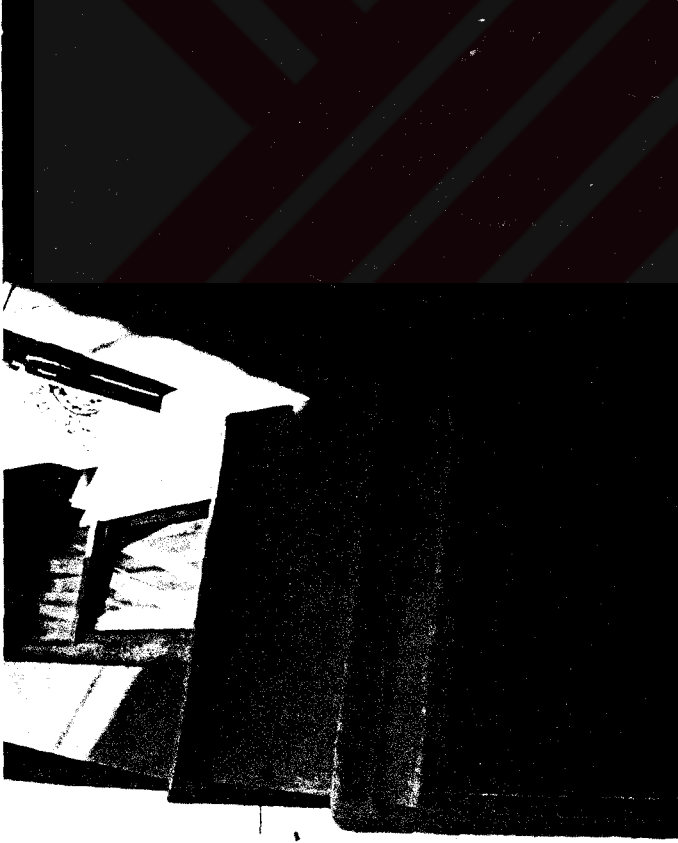
Resim IV.14. 158 Nolu Yapının Yıldırım Caddesinden Görünüşü

Resim IV.15. Yapının Girişi

Resim IV.17. Yapının Ahşap Tuvalet Kapısı

Resim IV.16. Yapının Kagit Kat Silmesi Ve Denizliğinden Bir Görünüş

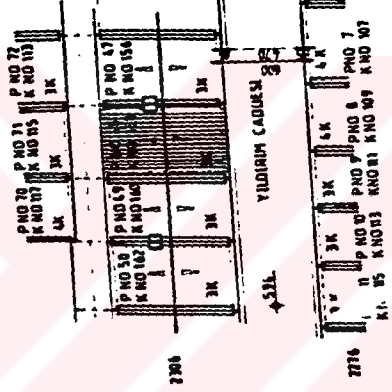
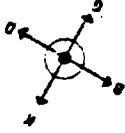

Resim IV.19. Yapının Ahşap Parmaklığından

Bir Görünüş

Resim IV.18. Yapının Pasalı Ahşap Tavanından Bir Görünüş

VAZİYET PLANI 1/200

KAYNAKLAR

- 1-Akçura,Gökhan ,1993. The Golden Horn Of İstanbul, The Marmara Yayını , İstanbul
bul
- 2-Alsoç,Üstün (Haz.),Yayın Yılı Yok. Fatih Koruma Amaçlı İmar Planı A-Tarihsel gelişim, Yayın Yeri Yok.
- 3-Arseven,Celal Esat, 1989. Eski İstanbul, İstanbul, Çelik Gülersoy Vakfı İstanbul.
kütüphanesi Yayınları , İstanbul .
- 4-Arslan, Necla,1992. Gravür Ve Seyahatnamelerde İstanbul, İstanbul Büyük Şehir
Belediyesi Kültür İşleri Daire Başkanlığı Yayınları , İstanbul.
- 5-"Balat", İstanbul Kültür Ve Sanat Ansiklopedisi,1982, cilt.2:1009-1015.
- 6-Deleon,Jak, 1991. Balat Ve Çevresi,Can Yayınları,İstanbul.
- 7-Denel, Serim, 1982. Batılılaşma Sürecinde İstanbul'da Tasarım Ve Dış Mekanda
Değişim Ve Nedenleri, ODTÜ Mimarlık Fakültesi Yayını,
Ankara.
- 8-Dirimtekin, Feridun, 1956. Fetihten Önce Haliç Surları,İstanbul Enstitüsü,İstanbul.
- 9-Eldem,Sedat, H.,1984. Türk Evi Osmanlı Dönemi,Taç Vakfı Yayınları,İstanbul.
- 10-Erken, Ahmet,1992. Katpostallarda İstanbul,İstanbul Büyük Şehir Belediyesi
Kültür İşleri Daire Başkanlığı Yayınları, İstanbul.
- 11-Eyice, Semavi,1963. Son Devir Bizans Mimarisi, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fa-
kültesi Yayınları,İstanbul.
- 12-Galante, Avram, 1953. Fatih Sultan Mehmet Zamanında İstanbul Yahudileri, Yayıncı
Yok, İstanbul.
- 13-Haliç'in Güney Kıyısında Yeşil Alan İçinde Kalan Tarihi Anıt Olarak Tescilli Evleri
Ve bir Çeşmeyi Onarıp Yeniden İşleve Kavuşturma Tasarımıyla İlgili Rapor, Bektaş Mi-
marlık Ve Mühendislik A.Ş. Rapor No:65.

- 14-İlhan, Nevzat. Restorasyon Teknolojisi Ders Notları.
- 15-İlter, İsmet,1973. Haliç Geçişlerinin Tarihçesi, Yayın Evi Yok, İstanbul.
- 16-İncicyan, P.Ğ,1976. 18.Asırda İstanbul, İstanbul Enstitüsü Yayınları, İstanbul.
- 17-İstanbul Fatih İlçesi, Koruma Amaçlı İmar Planı Analitik Etüdüleri, İstanbul, Emre İnşaat, Restorasyon Limited Şirketi, 1992.
- 18-"İstanbul" Cumhuriyet Ansiklopedisi, cilt.6 :1814.
- 19-Kayra, Cahit.,1992."Bostancı Başı Sicilleri", İkinci Mahmut'un İstanbul'u,İstanbul
Büyük Şehir Belediyesi Kültür İşleri Daire Başkanlığı Yayınları,
İstanbul.
- 20-Kayra, Cahit,1991. İstanbul'un Yokuş Ve Merdivenleri, İstanbul Büyük Şehir Belediye-
yesi, Kültür İşleri Daire Başkanlığı Yayınları,İstanbul.
- 21-Kayra, Cahit.,1990. İstanbul Mekanlar Ve Zamanlar, Ak Yayınları,İstanbul.
- 22-Koçu, R.Ekrem.,1960."Balat", İstanbul Ansiklopedisi, cilt.4 :1878-1961.
- 23-"Korkulu Gece". Hürriyet 2, 1 Kasım 1993, s.4,s.7.
- 24-Madran,Emre.1990. "Doğal Ve Kültürel Varlıklarının Koruyucu Envanterinin Ya-
pılması Ve Bu İş İçin Gerekli Kadro Ve Örgütler", Metre
Mimarlık Tarihi Ve Restorasyon Enstitüsü Bülteni, sayı 4.
- 25-Mango,Cyрил.,1993."Arkeolog Gözüyle Mütevazi Bir Ütopya",İstanbul,sayı 5.
- 26-Melling, M.,1969. Vogege Pittoresque De Constantinople Et Des Rives Du Bosphore,
Yapı Kredi Bankası Yayınları, İstanbul.
- 27-Meriçboyu,Yıldız,A.,1991."Şehrin Kuruluşundan Fethetme Tarihsel Gelişim ",İstan-
bul İçin Şehr-engiz,Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.
- 28-Meriçboyu,Yıldız,A.,1991."Tarih Öncesi Çağlarda Osmanlı Dönemine Kadar
İstanbul'un Tarihsel Gelişimi ve Bizans'ın Temel
Yapıları ", İstanbul İçin Şehr-engiz,Yapı Kredi Yayın-
ları, İstanbul.

- 29-Müller-Wiener,Wolfrang.,1977. Bildlexicon Zurf Topographie İstanbuls,
Tübingen
- 30-Müller-Wiener,Wolfrang,1988. 19. Yüzyılda İstanbul Hayatı,Renate Schide,
İstanbul.
- 31-Ortaylı, İlber.,1986. İstanbul'dan Sayfalar, Hil Yayınları, İstanbul.
- 32-Ortaylı, İlber.,1985. Tanzimattan Cumhuriyete Yerel Yönetim Geleneği,Hil Yayınları,
İstanbul.
- 33-Ottoman Empire İn Drawings, Turkish Republic Ministry Of Culture And Tourism,
Ankara, Yayın Yeri ,Yayın Tarihi Yok.
- 34-Öz, Tahsin.,1987. İstanbul Camileri I.Cilt, Atatürk Kültür Dil Ve Tarih Yüksek
Kurumu Türk Tarih Kurumu Yayınları, İstanbul.
- 35-"Sur". Meydan Larousse. Cilt. 11 :618-619.
- 36-Sönmez, Özdemir.,1986. İstanbul-Fener'de Tarihsel Gelişim Süreci Ve Sosyal Yapı
Değişimi, Y.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- 37-Şehsuvaroğlu,Haluk.,Yayın Yılı Yok. Asırlar Boyunca İstanbul,Cumhuriyet Ga-
zetesi Yayını,İstanbul.
- 38-Ünal, Zeynep.,1993. "Gemiyle Gelen Kilise", Kent Ve Yaşam, Mimarlar Odası
Büyük Kent Şubesi Yayınları, İstanbul,sayı:3.
- 39-Vu Par Matrakçı.,1993. İstanbul, Dost Yayınları,İstanbul.
- 40-Yamaner, Gülen.,1984. Eski Haliç Yerleşme Bölgesi Fener Evleri,İstanbul Teknik
Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayını, İstanbul.

Ö Z G E Ç M İ Ş

Adı Soyadı: Yeşim Özçubukçu.

Doğum Tarihi ve Yeri: 1970-İstanbul.

Eğitim: 1977-1981 - Maraşal Fevzi Çakmak İlkokulu.

1981- 1987 Özel Işık Lisesinde ortaokul ve lise eğitimi.

1987-1992 Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü.

1992 Yıldız Teknik Üniversitesi Rölöve Restorasyon bölümünde yüksek lisansa devam etmektedir.

Çalıştığı Yerler: 1988-1991 B.T.K. Beynelminel Taahhüt Konsorsyumu A.Ş.

1991-1992 Cromwell Truemper Levy Parker and Woodsmall Arcitectural Firm.
Little Rock, Arkansas, A.B.D.